

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**NARSİSTİK ÖRÜNTÜLER VE ZORLAYICI KİŞİLERARASI
DENEYİMLERE VERİLEN TEPKİLER: BİLİŞSEL KİŞİLERARASI
KURAM ÇERÇEVESİNDE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ
ÖRNEKLEMİNDE BİR İNCELEME**

Gamze ŞEN

Doktora Tezi

Ankara, 2019

NARSİSTİK ÖRÜNTÜLER VE ZORLAYICI KİŞİLERARASI DENEYİMLERE VERİLEN
TEPKİLER: BİLİŞSEL KİŞİLERARASI KURAM ÇERÇEVESİNDE ÜNİVERSİTE
ÖĞRENCİLERİ ÖRNEKLEMİNDE BİR İNCELEME

Gamze ŞEN

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Bilim Dalı

Doktora Tezi

Ankara, 2019

KABUL VE ONAY

KABUL VE ONAY

Gamze Şen tarafından hazırlanan "Narsistik Örüntüleri Ve Zorlayıcı Kişilerarası Deneyimlere Verilen Tepkiler: Bilişsel Kişilerarası Kuram Çerçevesinde Üniversite Öğrencileri Örneğinde Bir İnceleme" başlıklı bu çalışma, 07 Mart 2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Iğın GÖKLER DANIŞMAN (Başkan)

Prof. Dr. Elif BARIŞKIN (Danışman)

Prof. Dr. Gonca SOYGÜT PEKAK

Prof. Dr. İhsan DAĞ

Doç. Dr. Saıt ULUÇ

Yukardaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof. Dr. Musa Yaşar SAĞLAM
Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezimin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**" kapsamında tezimin aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- o Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- o Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ..... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- o Tezimin ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

07/ 03/ 2019

Gamze ŞEN

¹"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"

(1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılmamış durumda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ay aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

(3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarılan veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlerle ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu **Prof. Dr. Elif BARIŞKIN** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Gamze ŞEN

TEŞEKKÜR

Yalnızca tez sürecinde değil tüm akademik hayatımın başından itibaren ilgisini ve rehberliğini sunan, desteğini ve güvenini hep hissettiren, zihnimin dağıldığı zamanlarda yoluma ışık tutan sevgili hocam, tez danışmanım Prof. Dr. Elif Barışkın'a çok teşekkür ederim.

Lisansüstü eğitim sürecimin başında danışmanlığımı yürüten, iyi bir akademisyen ve psikolog olmayı öğrendiğim, aynı zamanda da tez jürimde yer alan Prof. Dr. İhsan Dağ'a teşekkür ederim. Lisansüstü hayatım boyunca, duruşuyla örnek aldığım, klinik psikolog olarak bir kimlik edinmemde önemli bir figür olan, süpervizörüm Prof. Dr. Gonca Soygüt Pekak'a tez jürimde yer almayı da kabul ettiği için teşekkür ederim.

On iki yıl önce Hacettepe Üniversitesine geldiğim ilk hafta tanıdığım, bana 'burası güzel bir yer galiba' dedirten, öğrencisi olmaktan gurur duyduğum Doç. Dr. Sait Uluç Hocam... Hem akademik hayatım, hem süpervizyon sürecim, hem de tez sürecimde ileri görüşlü ve akılcı önerileriyle yolumu aydınlattığı ve jürimde yer almayı kabul ettiği için çok teşekkür ederim.

Tez jürimde yer almayı kabul ederek zamanını ayıran, değerli katkı ve desteklerini esirgemeyen Doç. Dr. Ilgın Gökler Danışman'a çok teşekkür ederim. Tezin başında yola birlikte çıktığımız, süreçte jüri masasında olmasa da dışardan desteğini esirgemeyen, tez sürecinde aklını, bilgisini ve desteğini hep hissettiğim Doç. Dr. Banu Yılmaz'a teşekkür ederim. Tezim ile ilgili danıştığım zamanlarda vaktini ayırıp beni ilgilyle dinleyen, desteğini esirgemeyen hocam Doç. Dr. Zeynep Tüzün'e çok teşekkür ederim.

Lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimim boyunca BİDEB 2205-Yurt İçi Lisans Burs Programı ve BİDEB 2211 Yurt İçi Lisansüstü Burs Programı kapsamında sunduğu burs için TÜBİTAK'a teşekkür ederim.

Çalışmamın veri toplama aşamasında desteklerini esigemeyen, hem lisans hem de lisansüstü eğitim sürecim boyunca kendilerinden çok şey öğrendiğim, her birinden izler taşıdığım için gurur duyduğum, tüm Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü hocalarıma teşekkür ederim.

Neredeyse ikimizin de çocuk olduğumuz zamanlardan beri tanıdığım, tez boyunca her çıkmazımda yanıma gelen, benle kafa yorup çözümler sunan, birlikte yediğim, içtiğim, güldüğüm, eğlendiğim, sarıldığım, çok sevdiğim can arkadaşım Arş. Gör. Özge Şahin'e

teşekkür ederim. Sazıyla, sofrta sohbetiyle tanıdığım, akliselim bir çözüm istediğimde hep kendimi yanında bulduğum, tezin kodlmalalarında ve aklımın takıldığı her yerde gönül rahatlığıyla yardım istediğim can dostum, güzel insan Arş. Gör. Emrah Keser'e teşekkür ederim. Aklına, bilgisine ve fikirlerine çok güvendiğim, derin sohbetler ettiğim, birlikte güldüğüm, yeri geldiğinde yanında uzun uzun susabildiğim, tezimin hemen hemen her aşamasında bir izini gördüğüm canım arkadaşım, Arş. Gör. Burcu Korkmaz'a teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitimime birlikte başladığım, bol bol kahkahala attığım, kapısını her çaldığımda beni gülen yüzüyle karşılayan, tezin kodlamalarını tüm iş yüküne rağmen kabul eden canım arkadaşım Arş. Gör. Burçin Akın'a teşekkür ederim.

Tezin zorlu sürecinde kaygılarıma ortak olan, beni dinleyen, anlayan, zihnim uçuştduğunda ayaklarım yere bassın diye akıllı akıllı konuşan, desteğini hiç esirgemeyen, fikrine ve düşüncelerine çok güvendiğim arkadaşım Arş. Gör. Dr. Deniz Kurt'a teşekkür ederim. Yorulup tükendiğimde, pes edip vazgeçmeye yaklaştığımda yanımda olan, birlikte güzel müzikler dinlediğim, odamızın kapısını kapatıp huzurlu çalıştığım, can dostum Arş. Gör. Dr. Helin Yaban'a beni her seferinde sakinleştirdiği ve güvendiğini hep hissettirdiği teşekkür ederim.

Lisans döneminden danışmanlığımı yürüten, lisansüstü eğitimim sürece de her zaman danışabildiğim, verdiği akılcı önerilerle yolumu aydınlatan canım hocam Arş. Gör. Dr. Zehra Çakır'a teşekkür ederim. Tezi ilk oluşturduğum dönemlerde yanımda olan, istatistiksel olarak hep fikrini danıştığım, bir dönemler oda arkadaşım olan Arş. Gör. Dr. Yusuf Bayar'a teşekkür ederim.

Süreç boyunca hep yanımda olan çay- kahveye gelip tezimi dinleyen, destek veren arkadaşım, Arş. Gör. Mübeccel Yeniada'ya, her danıştığım da yanımda olan, şimdi çalıştıkları yerlerde mutlu olduklarını bildiğim arkadaşlarım Dr. Bahadır Oktay'a ve Arş. Gör. Dr. Mahperi Uluyol Hekimoğlu'na teşekkür ederim.

Tezin ilk aşamalarında yargıcı olan, fikirlerini ve görüşlerini içtenlikle paylaşan, desteklerini hep hissettiğim arkadaşlarım Arş. Gör. Yasemin Kâhya, Arş. Gör. Nuray Mustafaoğlu Çiçek ve Arş. Gör. Hüseyin Nergiz'e teşekkür ederim.

Tezin kritik bir aşamasında yardımcı olan, destekleriyle mutlu olduğum, birlikte keyifle çalıştığım, o dönem lisans son sınıf öğrencisiyen artık meslektaşım olan Psk. Mehmet Ertekin'e ve Berkay Cinoğlu'na teşekkür ederim.

Tezin son dönemlerinde yanımda olan, işlerim üst üste geldiğinde benim yerime bir kısmını üstlenip beni idare eden, birlikte güldüğüm eğlendiğim arkadaşlarım Arş. Gör. Naziye Güneş Acar, Arş. Gör. Bilgesu Kaçan ve Arş. Gör. Elif Manuoğlu Gömleksiz'e teşekkür ederim.

Tez yazım sürecinde tüm güçlüklerde yanımda olan, beni İstanbul sokaklarında gezdiren, moral veren, akıl veren, bazen de boşverip nefes almayı öğreten, yüzümü güldüren canım arkadaşım Dilara Sancar'a teşekkür ederim. Üniversite yılları boyunca her özel anımda yanımda olan, tez sürecinde tüm yorgunluğumu bir kahkahası ile unuturan, tez sunumu için kalkıp gelen, benimle pastalar börekler yapan, her zaman desteğini hissettiğim, kız kardeşimden ayırmadığım can arkadaşım Ezgi Nur Güven'e teşekkür ederim.

Akademik hayatımın büyük kısmında benimle aynı evi paylaşan, birlikte güldüğüm, düşündüğüm, üzülüğüm ve sevindiğim, tezin birçok sürecinde fikrini ve izini gördüğüm arkadaşım Arş. Gör. Yasemin Ertaş Öztürk'e tezin sunumuna kadar geldiği için teşekkür ederim.

Yeterlik ile başlayıp tezle devam eden süreçte desteğini hep hissettiğim, beni kafam dağılsın diye gezmeye götüreren, kaygılarımı yatıştıran, birlikte güldüğüm eğlendiğim, fikirlerini danıştığım, kahvaltılar yaptığım, birlikte kilometrelerce yürüdüğüm, iddialara girdiğim ve çoğu zaman kaybettiğim, bu yüzden buzdolabı aldığım, hayatın sürprizlerle dolu olduğunu bana her seferinde gösteren Arş. Gör. Dr. Gün Pakyürek'e çok teşekkür ederim.

Bu günlere gelmemde en büyük paya sahip olan, eğitime verdikleri değer ile beni yetiştiren ve kendimi tanımamı, kendim olmamı her zaman destekleyen biricik annem ve babama hayatımın her aşamasında izlerini görmekten duyduğum gururlar teşekkür ederim. Tez sürecinde en büyük yükü benimle paylaşan, adım adım sürecin her aşamasında katılarak, veri girerek, okuyarak, yazarak, düzelterek, gülererek güldürürerek, düşündürerek yanımda olan canım kardeşim Büşra Şen'e teşekkür ederim.

ÖZET

ŞEN, Gamze. *Narsistik Örüntüler Ve Zorlayıcı Kişilerarası Deneyimlere Verilen Tepkiler: Bilişsel Kişilerarası Kuram Çerçevesinde Üniversite Öğrencileri Örneğinde Bir İnceleme*, Doktora tezi, Ankara, 2019.

Narsisizm, psikoloji ve psikiyatrinin ilgi ve dikkatini çektiği ilk dönemlerden, son yıllara kendilik kuramcılarında, nesne ilişkileri kuramcılarında kadar alanda yetkin kuramcılar tarafından, karmaşık ve çok yönlü niteliğiyle farklı şekillerde çalışılmıştır. Araştırma kapsamında narsisizmin büyüklenmeci ya da kırılğan boyutunda yer alan bireylerin kendisi ve önemli diğeri arasındaki ilişkinin kişiler arası karşılıklılığa dayanarak Bilişsel Kişilerarası Kuram temelinde çalışılması planlanmaktadır.

Çalışmanın yürütülebilmesi için Patolojik Narsisizm Envanteri'nin (PNE) Türkçeye uyarlanması ve Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri'nin (RİÖTH) oluşturulması sağlanmıştır. Ardından narsisizmin büyüklenmeci ve kırılğan boyutunda yer alan bireylerin; romantik ilişkilerde başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme gibi zorlayıcı yaşam deneyimlerine verdikleri tepkiler incelenmiştir. Bu amaçla PNE'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliğini incelemek için yaşları 18-35 arasında değişen 518 kişi çalışmanın ilk kısmında yer almıştır. Öykü Tamamlama Hikâyeleri'nin geçerlik ve güvenilirlik göstergelerinin yeterli düzeyde olup olmadığı değerlendirmeciler ve yargıcıların kodlamaları aracılığıyla incelenmiştir. PNE'nin standardizasyonunda doğrulayıcı ve açımlayıcı faktör analizi, RİÖTH'nin uygunluğunun değerlendirilmesinde ise yargıcılar arası güvenilirlik (ICC) hesaplaması kullanılmıştır. Çalışmanın ikinci kısmında ise PNE'nin büyüklenmeci ve kırılğan boyutlarından bir standart sapmanın üstünde yer alan toplamda 110 (44'ü kırılğan, 43'ü büyüklenmeci ve 23'ü her iki boyutu da barındıran) katılımcı yer almaktadır. Çalışmanın ikinci kısmında kişinin kendi tepkilerinin değerlendirilmesinde Kruskal Wallis-H analiz yöntemi kullanılmış, eşinin tepkileri ise kendi içinde yüksek, düşük ve ilişkisiz olmasına göre sınıflandırılmıştır. Çalışmanın ikinci kısmının sonucunda zorlayıcı yaşam deneyimleri karşısında katılımcıların narsisizmin farklı boyutlarında yer almalarına göre vereceği tepkilerin başarısızlık için davranışsal, terk edilme için bilişsel, reddedilme ve eleştirilme hikâyeleri için ise duygusal düzeyde farklılık gösterdiği bulunmuştur. Büyüklenmeci

boyutta yer alan bireylerin eşlerinden beklenen tepkileri şema uyumsuzken, kırılğan boyutta yer alanlarda her bir hikâye için şema uyumludur. Özetle kırılğan boyuttakiler tepkilerini verirken de, eşinin tepkilerini değerlendirirken de diğeri yönelimliken; büyüklenmeci boyuttakiler kendileri odaklıdır. Bu iki farklı boyuttaki kişilerin, farklı savunma mekanizmaları kullanıyor olabilecekleri ya da kırılğan boyuttakilerin de büyüklenmeci fanteziler ve hak ettiğini düşünme etrafında düzenlenen gizli bir büyüklenmeci çekirdeğe sahip oldukları ön görülmüştür.

Anahtar Sözcükler

Narsisizm, Büyüklenmeci, Kırılğan, Kişilerarası ilişkiler, Zorlayıcı Kişilerarası Deneyimler, Başarısızlık, Terk edilme, Reddedilme, Eleştirilme

ABSTRACT

ŞEN, Gamze. *Narcissistic Patterns and Responses to Distressing Interpersonal Experiences: An Investigation on University Sample Based on Cognitive Interpersonal Theory*, Doctoral Dissertation, Ankara, 2019.

From the earliest periods of psychology and psychiatry to recent years, narcissism has attracted the attention and interest of scholars and it has been studied in different ways by competent theorists in the field like self-theorists and object relations theorists with a focus on its complex and multidisciplinary qualities. Within the scope of the current research, it is planned to work with Cognitive Interpersonal Theory on the interpersonal reciprocity of the relationship between the individual and the significant others in the grandiose or fragile dimension of narcissism.

In order to carry out the study, Pathological Narcissism Inventory (PNI) and Completing Stories in Romantic Relations Inventory (CSRRI) were adapted into Turkish. Then, the reactions given to distressing interpersonal experiences such as failure in romantic relations, abandonment, rejection and criticism were examined across the grandiose and vulnerable dimensions of narcissism. For this purpose, in assessing the validity and reliability of the PNI's Turkish version, 518 people aged between 18-35 years were included in the first part of the study. The reliability and validity of the CSRRI were examined via the encodings done by judges. Confirmatory and exploratory factor analysis were used in the standardization of PNI and intraclass correlation coefficient (ICC) was used to assess the reliability and validity of CSRRI. In the second part of the study, there were a total of 110 (44 vulnerable, 43 grandiose and 23 common) participants who scored one standard deviation above from the grandiose and vulnerable dimensions of PNI. In the second part of the study, Kruskal Wallis-H analysis was conducted for the evaluation of one's own reactions and the reactions of the partner were classified as whether they were high, low and unrelated. According to the results of the second part, it was revealed that in the face of distressing interpersonal experiences, the reactions of the participants from varying dimensions of narcissism differ from one another; these reaction differences were significant (1) at behavioral level for failure, (2) at cognitive level for abandonment and (3) at emotional level for the rejection and criticism stories. While the responses of the partners in the

grandiose dimension are not compatible with the schemas, the schema is compatible or each story in the fragile dimension. Briefly, vulnerable narcissists were found to be other-oriented while reacting to their partners or while evaluating the reactions of their partners; on the other side, the grandiose people were found to be self-oriented. The main reason for this is that they may be using different defense mechanisms and also that vulnerable people have a secret grandiose nucleus around grandiose fantasies.

Keywords

Narcissism, grandiose, vulnerable, interpersonal relations, destructive life events, failure, abandonment, rejection, criticism

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
İÇİNDEKİLER	xi
KISALTIMA DİZİNİ	xiv
TABLolar DİZİNİ	xv
ŞEKİLLER DİZİNİ	xvii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM.....	1
1.1. NARSİSİZM KAVRAMININ TANIMI	1
1.1.1. Narsisizmin Oluşumu	3
1.1.2. Narsistik Savunma Mekanizmaları ve İşlevleri	7
1.1.3. Patolojik ve Normal Narsisizm.....	8
1.1.4. DSM Kriterlerine Göre Patolojik Narsisizm.....	10
1.1.5. Narsisizme Kategorik ve Boyutsal Yaklaşım.....	12
1.2. PATOLOJİK NARSİSİZMİN BOYUTLARI	13
1.2.1. Narsisizme Çok Yönlü Bakış	13
1.2.2. Patolojik Narsisizmin Hiyerarşik Modeli	18
1.3. NARSİSİZM VE KİŞİLER ARASI İLİŞKİLER.....	19
1.4. NARSİSİZM VE YAŞANTISAL DENEYİMLERDE BİLİŞSEL KİŞİLERARASI KURAM	22
1.4.1. Kiesler'in Bilişsel Kişilerarası Kuramı	22
1.5. NARSİSİZM VE ZORLAYICI KİŞİLERARASI DENEYİMLER	25
1.6. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	27
1.7. ARAŞTIRMANIN SORULARI	29
1.8. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ	31

YÖNTEM	32
2. BÖLÜM	32
2.1. ÇALIŞMANIN BİRİNCİ KISMI	32
2.1.1. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Türkçeye Uyarlanması Çalışması	32
2.1.2. Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyelerini Oluşturma Çalışması ..	56
2.2. ÇALIŞMANIN İKİNCİ KISMI	71
2.2.1. Örneklem	72
2.2.2. Veri toplama araçları.....	74
2.2.3. İşlem	76
2.2.4. Verilerin analizi.....	77
BULGULAR	80
BÖLÜM 3	80
3.1. Araştırmanın Değişkenleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	82
3.2. Birinci Bölüm Analizleri: Kişinin Tepkilerinin Değerlendirilmesi	90
3.2.1. Başarısızlık Hikâyesinde Kişinin Tepkilerinin Değerlendirilmesi	91
3.2.2. Terk Edilme Hikâyesinde Kişinin Tepkilerinin Değerlendirilmesi	96
3.2.3. Reddedilme Hikâyesinde Kişinin Tepkilerinin Değerlendirilmesi	99
3.2.4. Eleştirilme Hikâyesinde Kişinin Tepkilerinin Değerlendirilmesi	102
3.3. İkinci Bölüm Analizleri: Eşin Vermesi Beklenen ve İstlenen Tepkilerin Değerlendirilmesi	105
3.3.1. Narsisizmin Farklı Boyutlarında Yer Alan Kişilerin Davranışsal, Bilişsel ve Duygusal Tepkileri İle Eşlerinin Vermesini Beklediği/Öngördüğü ve Vermesini İsteddiği/Umduğu Tepkiler Arasındaki Örüntünün İncelenmesi	108
3.3.1.1 Başarısızlık Hikâyesinde Eşin Tepkilerinin Değerlendirilmesi.....	109
3.3.1.2 Terk edilme Hikâyesinde Eşin Tepkilerinin Değerlendirilmesi	114
3.3.1.3 Reddedilme Hikâyesinde Eşin Tepkilerinin Değerlendirilmesi	121
3.3.1.4 Eleştirilme Hikâyesinde Eşin Tepkilerinin Değerlendirilmesi	126
TARTIŞMA	132
BÖLÜM 4	132
4.1. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Geçerlik ve Güvenirlik Bulgularının Tartışılması	133
4.2. Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri'nin Bulgularının Tartışılması	136

4.3. Zorlayıcı Kişilerarası Deneyimler Karşısında Kişilerin Kendi Tepkilerinin Tartışılması	141
4.3.1. Başarısızlık Hikâyesine Göre Zorlayıcı Kişilerarası Deneyimler Karşısında Kişilerin Tepkilerinin Tartışılması	142
4.3.2. Terk edilme Hikâyesine Göre Zorlayıcı Kişilerarası Deneyimler Karşısında Kişilerin Tepkilerinin Tartışılması	145
4.3.3. Reddedilme Hikâyesine Göre Zorlayıcı Kişilerarası Deneyimler Karşısında Kişilerin Tepkilerinin Tartışılması	148
4.3.4. Eleştirilme Hikâyesine Göre Zorlayıcı Yaşam Olayları Karşısında Kişilerin Tepkilerinin Tartışılması	150
4.4. Zorlayıcı Kişilerarası Deneyimler Karşısında Eşin Tepkilerinin Tartışılması	153
4.4.1. Başarısızlık Hikâyesine Göre Kişilerin Kendi Tepkilerine Karşılık Eşlerinden Görmeyi Bekledikleri ve İstedikleri Tepkilerin Tartışılması	155
4.4.2. Terk Edilme Hikâyesine Göre Kişilerin Kendi Tepkilerine Karşılık Eşlerinden Görmeyi Bekledikleri ve İstedikleri Tepkilerin Tartışılması	157
4.4.3. Reddedilme Hikâyesine Göre Kişilerin Kendi Tepkilerine Karşılık Eşlerinden Görmeyi Bekledikleri ve İstedikleri Tepkilerin Tartışılması	161
4.4.4. Eleştirilme Hikâyesine Göre Kişilerin Kendi Tepkilerine Karşılık Eşlerinden Görmeyi Bekledikleri ve İstedikleri Tepkilerin Tartışılması	165
4.5. Klinik Yansımalar	168
SONUÇ	172
KAYNAKÇA	177
Ek 1. Çalışmanın Birinci Kısımının Aydınlatılmış Onam Formu	197
Ek 2. Kişisel Bilgi Formu	199
Ek 3. Patolojik Narsisizm Envanteri Örnek Maddeler	200
Ek 4. Narsistik Kişilik Envanteri Örnek Maddeleri	201
Ek 5. Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Örnek Maddeler	202
Ek 6. Zorlayıcı Kişilerarası Deneyimleri Temsil Eden 12 Hikâye	203
Ek 7. Hikâyelere İlişkin Uygulama Yönergesi Ve Seçilen Hikâyeler	205
Ek 8. Çalışmanın İkinci Kısımının Aydınlatılmış Onam Formu	209
Ek 9. Çalışmanın İkinci Kısımının Demografik Bilgi Formu	210
Ek 10. Etik Komisyon Onayı	211
Ek 11. Orijinallik Belgesi	212

KISALTMA DİZİNİ

Algıların Belirsizliği: AB

Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği: BORRTI (Bell Object Relations and Reality Testing Inventory (BORTTI))

Benliği Saklama: BS (Hiding Self, HS)

Büyüklenmecilik Fantezileri: BF (Grandiose Fantasy, GF)

Değersizleştirme: DE (Devaluing, DEV)

Egosentrizm: EGO

Güvensiz Bağlanma: GzB

Gerçekliğin Bozulması: GB

Halüsinasyon ve Delüzyon: HD

İstismarcı/Sömürücü: İS (Exploitative, EXP)

Kendini Feda/Yüceltme: KFKY (Self-Sacrificing Self-Enhancement, SSSE)

Kişilerarası Şemalar Ölçeği: KŞÖ

Koşullu Benlik Saygısı: KBS (Contingent Self Esteem, kısaca CSE)

Narsistik Kişilik Envanteri: NKE (Narcissistic Personality Inventory, kısaca NPI)

Patolojik Narsisizm Envanteri: PNE (Pathological Narcissism Inventory, Kısaca PNI)

Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri: RIÖTH (Completing Stories in Romantic Relations Inventory, kısaca CSRRI)

Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı: DSM (İngilizce: The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, kısaca DSM)

Öfkeyi Hak Görme: ÖHG (Entitlement Rage, ER)

Sosyal Yetersizlik: SY

Yabancılaşma: YAB

Fark Edilmeye Yönelik Beklentiler: FEYB

Büyüklenmeci Kendilik: BK

Kırılgan Kendilik: KK

Kendini Onaylatma: KO

Büyüklenmeci Hayaller: BH

Kendini Feda: KF

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Büyüklenmeci ve kırılğan narsisizmin özellikleri.....	14
Tablo 2. Çalışmanın Birinci Kısımının Örnekleminin Demografik Özellikleri	35
Tablo 3. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Açımlayıcı Faktör Analizi Bulguları	42
Tablo 4. Uyum Göstergeleri Sonuçları	48
Tablo 5. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Orijinal Formundaki Alt Ölçeklerin Türkçe Formundaki Alt Ölçek Karşılıkları, Türkçe Formunun Alt Ölçeğinin İçerdiği Madde Sayıları, Faktör Yüğü, Geçerlik ve Güvenilirlik Değerleri	50
Tablo 6. PNI - Türkçe Formunun Uyum İstatistikleri Özeti (N = 518)	51
Tablo 7. PNE İle NKE Ve BORRTI Ölçeklerinin Toplam Puanları Ve Alt Boyutlarının Puanları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Korelasyon Tablosu.....	53
Tablo 8. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Cinsiyete Göre Ortalama Puanları ve Bağımsız gruplar için T testi Sonuçları	55
Tablo 9. Başarısızlık Temalı Hikâyeye İlişkin Yargıcı Ve Değerlendirmeci Puanları* ...	59
Tablo 10. Terk Edilme Temalı Hikâyeye İlişkin Yargıcı Ve Değerlendirmeci Puanları* .	60
Tablo 11. Reddedilme Temalı Hikâyeye İlişkin Yargıcı Ve Değerlendirmeci Puanları* .	61
Tablo 12. Eleştirilme Temalı Hikâyeye İlişkin Yargıcı Ve Değerlendirmeci Puanları* ...	61
Tablo 13. Asıl Çalışmada Yer Alan Ya Da Alamayan Katılımcıların Sayıları	73
Tablo 14. Narsisizmin Boyutlarına Göre Başarısızlık, Terk Edilme, Reddedilme Ve Eleştirilme Durumunda Kişinin Kendisinin Ve Eşinin Tepkilerine İlişkin Örnekler.....	81
Tablo 15. Kişinin Kendi Tepkisine Yönelik Tamamlanma Beklentilerine Ait Ortalama Puanlar ve Standart Sapma Değerleri (N=110).....	83
Tablo 16. Kişinin Eşinin Tamamlanma Tepkilerine İlişkin Beklentilerine Ait Ortalama Puanlar ve Standart Sapma Değerleri (N=110).....	86
Tablo 17. Araştırma Değişkenlerinden Kişinin Kendisi ve Eşinin Tepkileri Arasındaki Korelasyonlar	88
Tablo 18. Narsisizmin Farklı boyutlarına Göre Kişinin Kendisinin davranışsal, bilişsel ve duygusal tepkilerine Ait Ortalama Puanlar ve Standart Sapma Değerleri	90
Tablo 19. Başarısızlık Durumuna Kişilerin Davranışsal Bilişsel ve Duygusal Tepkilerine İlişkin Analiz Sonuçları	92
Tablo 20. Başarısızlık Durumunda Narsisim ve Cinsiyet Değişkenine Göre Kişilerin Davranışsal Bilişsel ve Duygusal Tepkilerine İlişkin Analiz Sonuçları	93
Tablo 21. Terk Edilme Durumuna Kişilerin Davranışsal Bilişsel ve Duygusal Tepkilerine İlişkin Analiz Sonuçları	96
Tablo 22. Terk Edilme Durumunun Narsisizm Değişkenine göre Kişilerin Bilişsel Tepkilerine İlişkin Analiz Sonuçları	97

Tablo 23. Reddedilme Durumuna Kişilerin Davranışsal Bilişsel ve Duygusal Tepkilerine İlişkin Analiz Sonuçları	99
Tablo 24. Reddedilme Durumunda Narsisizm Değişkenine göre Kişilerin Duygusal Tepkilerine İlişkin Analiz Sonuçları.....	100
Tablo 25. Eleştirilme Durumuna Kişilerin Davranışsal Bilişsel Ve Duygusal Tepkilerine İlişkin Analiz Sonuçları	102
Tablo 26. Eleştirilme Durumunda Narsisizm Değişkenine göre Kişilerin Duygusal Tepkilerine İlişkin Analiz Sonuçları.....	103
Tablo 27. Narsisizmin Farklı boyutlarına Göre Kişinin Eşinin Vermesini Beklediği ve İsteddiği Tepkilere Ait Ortalama Puanlar ve Standart Sapma Değerleri	105
Tablo 28. Başarısızlık Hikâyesinde Kişiler Arası Döngüye Göre Tamamlanma Tepkileri	110
Tablo 29. Başarısızlık durumunda: narsisizmin farklı boyutlarında yer alan bireylerin davranışsal tepkilerine göre, eşlerinden görmeyi bekledikleri tepkilerin ve görmeyi istedikleri tepkilerin tamamlanmışlık düzeylerine göre dağılımı	111
Tablo 30. Terk Edilme Hikâyesinde Kişiler Arası Döngüye Göre Tamamlanma Tepkileri	116
Tablo 31. Terk edilme durumunda: narsisizmin farklı boyutlarında yer alan bireylerin bilişsel tepkilerine göre, eşlerinden görmeyi bekledikleri tepkilerin ve görmeyi istedikleri tepkilerin tamamlanmışlık düzeylerine göre dağılımı	116
Tablo 32. Reddedilme Hikâyesinde Kişiler Arası Döngüye Göre Tamamlanma Tepkileri	122
Tablo 33. Reddedilme durumunda: narsisizmin farklı boyutlarında yer alan bireylerin duygusal tepkilerine göre, eşlerinden görmeyi bekledikleri tepkilerin ve görmeyi istedikleri tepkilerin tamamlanmışlık düzeylerine göre dağılımı	123
Tablo 34. Eleştirilme Hikâyesinde Kişiler Arası Döngüye Göre Tamamlanma Tepkileri	128
Tablo 35. Eleştirilme Durumunda: Narsisizmin Farklı Düzeylerinde Yer Alan Bireylerin Duygusal Tepkilerinin Düzeylerine Göre Beklenen Ve İstenen Tepkiler Düzeyinde Dağılımları	129
Tablo 36. Narsisizmin farklı boyutlarında yer alma durumlarına göre zorlayıcı kişilerarası deneyimler karşısında kişilerin vermiş olduğu tepkiler ve eşlerinden beklediği tepkiler ve şema uyumu	172

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Patolojik Narsisizmin Hiyerarşik Modeli (Pincus, 2013, s.96).....	18
Şekil 2. Kiesler'in (1983) Kutuplu Döngü Modelinin Tamamlanma Örüntüsü.....	23
Şekil 3. Çalışmanın İkinci Kısımının Şematik Gösterimi	30
Şekil 4. Doğrulamalı Faktör Analizine Göre Madde Yükleri Alt Boyutlara Göre Dağılımları	47
Şekil 5. Kiesler'in (1983) Kutuplu Döngü Modeli.....	65
Şekil 6. Tamamlanma İlkesine Göre Kontrol- Yakınlık boyutları	69
Şekil 7. Asıl Çalışmada Yer Alan Örnekleme Gruplarına Göre Kişi Sayısı, PNE Puan Ortalamaları Ve Standart Sapma Değerleri.....	73
Şekil 8. Araştırmada Çalışılması Planlanan Model	80
Şekil 9. Zorlayıcı Kişilerarası Deneyimler Kiesler'in (1983) Kutuplu Döngü Modelindeki Konumları	84
Şekil 10. Başarısızlık Öyküsündeki Örüntünün İncelenmesinde Yapılacak Karşılaştırmalar.....	109
Şekil 11. Terk edilme öyküsündeki örüntünün incelenmesinde yapılacak karşılaştırmalar	115
Şekil 12. Reddedilme öyküsündeki örüntünün incelenmesinde yapılacak karşılaştırmalar	121
Şekil 13. Eleştirilme Öyküsündeki Örüntünün İncelenmesinde Yapılacak Karşılaştırmalar.....	127

GİRİŞ

1. BÖLÜM

1.1. NARSİSİZM KAVRAMININ TANIMI

Narsisizm dayandığı Yunancadaki “Narke” sözcüğü küntlük ya da duyarsızlık anlamına gelmektedir (Gençtan, 2013). Türk Dil Kurumu’nun resmi sitesinde ‘**Narsisizm** *Fr. Narcissisme ruh b.* Özseverlik: Kişinin kendi bedensel ve ruhsal benliğine karşı duyduğu hayranlık ve bağlılık, narsistlik’ olarak tanımlanmaktadır. Narsistik eğilimleri olan kişiler ise ‘**Narsist** *Fr. Narcissist ruh b.* Özsever: Kendi benliğine bağlanan, hayran olan (kimse)’ olarak tanımlanmaktadır (www.tdk.gov.tr., Erişim tarihi: 15 Şubat 2019). Psikolojide ise narsisizmin ‘aşırı öz sevgi’, ‘kendini olduğundan büyük görme’ ve ‘benmerkezcilik’ temel kavramlarıyla alanyazında yer almaktadır (Budak, 2009).

Narsisizmin kavramsal kökeni mitolojide sudaki yansımasına kendisi olduğunu anlamadan âşık olan ve kavuşmak isterken hayatı son bulan mitolojik karakter Narcissus’ a kadar dayanmaktadır. Mitolojiye göre, kendisine âşık olan çok sayıda kişiyi suçluluk duygusu hissetmeksizin reddeden, karşı konulamayacak kadar çekici Narcissus, bir peri kızı olan Echo’nun aşkına yanıt vermediği için dağ gölündeki yansımasına sonsuz bir aşka tutulmakla cezalandırılır. Kalan ömrünü ulaşılamayacak bu aşığa hasret çekerek geçirir, sonunda da orada hayatı sonlanır (Kızıltan, 2000). Mitolojideki bu anlamlı trajedi, sevilir olmanın saplantılı ve aşırı öz sevgiden vazgeçildiğinde ortaya çıkabileceğini aktarmaktadır (Caner ve Azizerli, 2014). Narcissus’un hikâyesinde günümüzde narsisizmin bilinen haliyle, kendini beğenmişlik, benmerkezcilik, başkalarının yaşadıklarına ve onlara yaşattıklarına karşı duyarsızlık, nesne devamlılığının olmaması ve psikolojik duyarlılıktan yoksunluk gibi birçok özelliği yansıttığı gözlenebilir (Gençtan, 2013).

Narsisizm, psikoloji ve psikiyatrinin ilgi ve dikkatini çektiği ilk dönemlerden (Ellis 1898, Freud 1914), son yıllara kadar kendilik kuramcılarında (Kohut 1977), nesne ilişkileri kuramcılarında (Kernberg 1967, 1975) alanda yetkin kuramcılar tarafından, karmaşık ve

çok yönlü niteliğiyle farklı şekillerde çalışılmıştır. Alanyazında ilk ele alınışı Hevelock Ellis'in (1898), kendine çok fazla hayranlık duyduğunda cinsel duygular ve arzunun ortadan kalkabileceğini göstermesi nedeniyle, hastalarından birini tanımlarken 'Narcissus gibi (Narcissus-like)' terimini kullanmasıyla olmuştur. Ellis'in Narcissus'a bu atfı, Nacker'e (1899), otoerotizmi hastalara ilişkin gözlemlerinde uygulayabilmesinde ve benliğin cinsel bir nesneyi temel alarak gerçekleştiği kuramını oluşturmasında esin kaynağı olmuştur (Akt. Kızıltan, 2011; Levy, Ellison ve Reynoso, 2012).

Yirminci yüzyılın başlarına gelindiğinde, narsisizm kavramı psikanaliz için odak noktası olmaya başlamış, "Cinsellik Teorisi Üzerine Üç Deneme" adlı eserinde Freud (1905) narsisizmi ilk kez bir dipnotta kullanmıştır. Ardından Freud (1914) "Narsisizm Üzerine Bir Giriş" başlıklı yazısında narsisizmi, çocukluk döneminde sağlıklı gelişimin normal evresi, "kendini koruma içgüdüsünün egoizmin tamamlayıcısı" olarak tanımlamıştır (s. 74).

Nesne ilişkileri kuramcılarında Kernberg (1967), ilk kez "narsistik kişilik yapısı" kavramını tanıtan kişidir. Kernberg (1975; 1998) klinik deneyiminden yola çıkarak narsistik kişilik yapılanmasının temelinde soğuk, ilgisiz, reddedici ebeveynlik tarzının olabileceğini belirtmektedir. Kernberg'e (1975) göre, narsistik kişilerin ebeveynleri ancak çocuğun ebeveynlerinin ihtiyaçları doğrultusunda hareket etmesi durumunda destekleyici davrandığını, diğer zamanlarda, küçümseyici, soğuk ve hatta ihmalkâr davranışlar gösterdiğini dile getirmektedir. Bunun sonucu olarak çocuğun, tutarlı, dengeli ve öngörülebilir olduğunu bildiği tek kaynağa, yani kendi benliğine, yönelip bir savunma mekanizması olarak büyülenmeci bir kendilik temsili oluşturduğunu ve bu temsilin zaman içinde bir kişilik yapısına dönüştüğünü savunmuştur (Levy ve ark., 2012).

Kendilik kuramcılarında Kohut (1968) ise, Freud'un narsisizm hakkındaki fikirlerinden bazılarını geliştiren ve narsistik kişilik bozukluğunu ilk kez tanımlayan kişi olmuştur. Kohut (1959) yaşamın ilk yıllarındaki anne bebek ilişkisinde, bebeğin annenin yaşadığı her türlü duyguyu ve yaşantıyı kendisininmiş gibi algılamaya başladığını ifade etmektedir. Kohut'a göre çocukluk çağı büyülenmeci narsisizmi gelişimsel süreçte normaldir ve normal gelişim içinde kendiliğin "bütünleşmiş ve canlı benlik" olarak benimsenmesine hizmet etmektedir. Bu duygusal süreçte annenin tutumuna aynalama, anneden aktarılan duygu ve yaşantısal temasın çocuğu tarafından edinilmesine ise içselleştirme (transmuting internalization) ismi verilmektedir (Kohut, 1975). Bebeğin bu süreçte uygun bir aynalama ile kazanılan sağlıklı yetiler ve olumlu ilişki yaşantılarıyla

yüklü 'anı adacıkları' (Mahler, 1968) biriktirmesi beklenmektedir. Ancak bu süreçte etkileşimde sorunlar ortaya çıkıp bebek uygun şekilde aynalanmadığında, içsel olarak kırılğan ve zayıf kendiliğin, görünürde büyüklenmeci benliğe ve zamanla kişiliğe bürünüp kişilik patolojisine neden olduğu düşünülmektedir (Levy ve ark., 2012).

Narsisizm ve narsistik kişilik yapısının kavramsal tanımı konusunda fikir üreten önemli kuramların, narsisizmin klinik gözlemlerde kendini gösterme şekli konusunda fikir ayrılığına düştükleri; ancak ortaya çıkış şeklinin ebeveynle kurulan etkileşimde yaşanan aksaklıklar olduğu konusunda hemfikir oldukları görülmüştür. Buna göre narsisizmin klinik gözlem açısından tanımlanmasında büyüklenmeci, empati (eş duyum) yoksunluğu, ben merkezilik (Kernberg, 1967) yönünün yanı sıra; kırılğanlık, depresyon, boşluk hissi, empati ve dayanıklılık yoksunluğu (Kohut, 1968) şeklinde yansıyan bir yönünün de olduğu konusunda iki farklı hakim görüş bulunmaktadır. Narsisizm ve narsistik kişilik yapısını inceleyen kuramların vurgulamış oldukları ortak payda ise, narsisizmin yaşamın erken aşamalarındaki ebeveyn-çocuk ilişkisindeki bozukluk ya da yetersizliğin bir ürünü olabileceğidir (Kohut, 1971; Kernberg, 1975). Narsistik kişilerin ebeveynlerinin erken yaşlarda çocukla iletişimlerinde kullandıkları iki farklı tutumunun kişilik gelişiminde çocuğa zarar verdiği düşünülmektedir. Birincisi ebeveynin çocuğun gelişim evresine özgü ihtiyaçlarının farkına varamaması ve onları karşılayamamasıdır. İkincisi çocuk ebeveyninin ihtiyaçlarına uygun tepkiler verdiğinde onu desteklerken; çocuğun ihtiyaçlarını yeterince görememesi ve uygun tepkiler verememesi yoluyla olabilmektedir (Ozan ve ark., 2008). Bu tarz bir ebeveynliğe maruz kalan çocuğun hayatta kalabilmek için savunma mekanizmaları üretme ihtiyacı içinde olması beklenmektedir (Kernberg, 1984; Kohut 1971; Ozan ve ark., 2008). Bu süreçte narsisizmin kavramsal yapısını ve gelişimsel sürecin doğal bir parçası olduğu iddia edilen sağlıklı narsisizmin sağlıksız narsisizme dönüşümünü anlamak için, narsisizmin oluşumunu ve savunma mekanizmalarının rolünü anlamak önem taşımaktadır. Bu nedenle de bundan sonraki kısımda narsisizmin oluşumu, narsistik savunma mekanizmaları ile işlevleri, ardından patolojik ve normal narsisizmin ayrımı üzerinde durulacaktır.

1.1.1. Narsisizmin Oluşumu

Narsisizmi en iyi tanımlayabilecek iki kavramdan biri varlık ve diğeri hiçlik olabilir (Ozan ve ark., 2008). Bu iki uçtan ilki olan varlık, narsistik kişilik yapılanmasının yüzeyde görünen ve var sanılan özellikleriyle ile narsistik büyülenmeci davranışlar sergileyen yönüdür. Bu yönüyle yakın çevresinin taleplerini karşılamak için oluşturmak zorunda kaldığı sahte kendiliği ön plana çıkmaktadır. İkincisi yüzeyde neredeyse hiç görünmeyen, bastırılmış ve yok sayılmış yönü ile kırılabilir ve değersiz gerçek kendiliğidir (Akhtar, 1989). Narsistik kişilik yapısına sahip olan kişi, bu iki kendilik kavramını tek bedende barındırır da kişiliği gelişmemiş ve oldukça dağınık görünmektedir (Ozan ve ark., 2008). Bu iki zıt özelliği bir arada barındırmasının temelinde ise erken çocukluk deneyimlerinde ebeveynle kurulan ilişkinin niteliğinin belirleyici olduğu bilinmektedir (Freud 2010; Gençtan, 2010). Bu bölümde farklı kuramcıların bakış açısından bu ilişkinin niteliği ayrıntılı olarak incelenecektir.

Analitik Kuram'ın en önemli isimlerinden olan Freud'a (1914) göre narsisizm temel ortaya çıkış noktası anne ve bebek ilişkisinde dayanmaktadır. Freud narsisizmi birincil ve ikincil narsisizm olarak ayırtmış, birincil narsisizmi tüm çocukların geçtiği sağlıklı ve tamamen normal bir dönem olarak tanımlamıştır. Sağlıklı narsisizm döneminde bebeğin doğduğu ilk zamanı işaret etmektedir. Bu dönemde bebeğin sahip olduğu, yaşam enerjisi olarak bilinen libidinal enerji sınırlıdır ve tek seferde tek bir yere yönlendirilebilmektedir. Başlangıçta bebek ego merkezli olduğundan enerjiyi öz / egoya yönlendirmektedir. Bu dönem bebek için "birincil narsisizm dönemi" olarak adlandırılır ve sağlıklı gelişimsel sürecin bir parçasıdır. Freud (1914) bebeğin kendinden bağımsız bir dış dünya olduğunu keşfetmeye başladığı dönemde ise, sağlıklı gelişimin bir sonraki basamağına geçtiğini, bu aşamanın da "birincil narsisizmden ayrılmayı" içerdiğini ifade etmektedir (s. 100). Yani libidinal enerjinin, dışsal bir nesneye, başka bir deyişle, benlik / benlik yerine başka bir kişiye (örneğin: birincil bakım verene) yöneltilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Atay, 2009). Bu aşamadan sonra libido artık "nesne libidosu" olarak tanımlanmaktadır. Freud'a göre anne, çocuğun iletişim kurduğu ilk nesnedir. Baba ödipal dönemde anne ve çocuğa katılır, böylece ikili ilişkiler üçlü yönde evrilir. Annenin gelişimsel sürecine uygun olan dönemde bebeğin ayrışma çabalarını desteklemeyip hatta baltalaması durumunda, babanın anneden ayrışma çabalarında çocuğa destek olması beklenmektedir. Bu gerçekleşmezse bebek dış dünyayı güvensiz, tehlikeli, düşmanca, değişken, ön görülemez bir yer olarak görüp libidinal enerjisini tutarlı, dengeli ve öngörülebilir tek alan olarak kabul ettiği iç dünyası, yani kendisine yönlendirmektedir (Fenichel, 1945; Freud, 1914; Rothstein, 1979). Ancak bu ilkel bir savunma amaçlı geri dönüş olup zaman içinde bir gerilemeyi işaret eder (Freud,

1957). Bu yönüyle narsistik bir kişilik yapısının ilk temel taşlarından birini oluşturmaktadır. Kısacası, libidinal nesnenin kaybının yaşanması ve / veya karşılıklı sevgiye sahip olunmaması, bireylerin ikincil (veya patolojik) narsisizme, başka bir deyişle sağlıklı bir narsisizm durumuna gerilemesine neden olmaktadır (Atay, 2009). Analitik kurama göre narsistik kişilik yapısına sahip bireylerin, yetişkin hayatında ebeveynine benzeyen aynı örüntüye sahip eşler bulup bu süreci tekrar tekrar yaşaması öngörülmektedir.

Kendilik gelişimini açıklayan önemli kuramcılardan biri olan 'Kohut'un Bipolar (iki uçlu) Kendilik' adını verdiği gelişim kuramında, göstermeci büyülenen kendilik ve ülküleştirilmiş ebeveyn kavramlarından söz etmektedir (Kohut 1971, 1977). Ona göre çocuk doğduğunda bilişsel ve duygusal yönden olgunlaşmamıştır ve ilk nesnesi olarak kendi bedenini tanımaktadır. Büyüyüp geliştikçe annesinin kendisinden ayrı bir varlık olduğunu anlar. Bu süreçte kendisinin ne olduğunu annesi üzerinden tanımlamaya çalışırken, ikinci nesnesi olan anne ile göstermeci büyülenen bir kendilik işlevine uygun bir etkileşim içine girmektedir. Annesinden beklentisi adeta '*Ben mükemmelim ve sen benim hayranımsın*' biçimindedir. Annesi tarafından yeterince ve uygun şekilde aynalanan bebeğin annesinden aldığı mesaj '*Evet sen mükemmelisin ve ben sana hayranım*' biçiminde olduğunda bebek anne aynasından yansıyan görüntüde kendi görüntüsü ile özdeşim kuracaktır. Bu unsurlardan biri ya da bir kaç eksik olduğunda, gelişim aksayacaktır. Daha sonra ikinci evreye geçen bebeğin ilgisinin başta baba olmak üzere ebeveynleri üzerine yoğunlaşması beklenmektedir. Çocuğun babasına ilişkin tutumu '*Sen mükemmelisin ve ben senin bir parçanım*' şeklinde ortaya çıkmaktadır. Baba ile özdeşleşme çocuğun özerk ve bağımsız olma çabalarına güç katmaktadır. Ancak gerçeklik ilkesi gereği ebeveynlerle olan ilişkideki doğaüstü beklentiler aşınmaya uğrayıp idealizasyon zaman içinde kırılacaktır. Kohut sonraları kuramına üçüncü bir kutup (Tripolar self) eklemiştir. Burada bebeğin doğuştan getirdiği beceri ve yeteneklerden söz edilmektedir. Anne ve babasından uygun ebeveynlik görmese de çocuk doğuştan getirdiği beceri ve yeteneklerle gelişmemiş bir ruhsal yapıyla yetişmekten kurtulup, gerçek bir kendilik geliştirebilir. Ancak bunun içinde çevresi tarafından onaylanmaya ihtiyacı vardır. Yani bu üçüncü kutup, çocuğu kurtaran bir yapı değil narsistik bir yapılanma ile sonuçlanabilmektedir. Çocuk çevreden takdir ve onay almak adına zeki ve üstün yeteneklere sahip izlenimi uyandırırken, aslında o kendi iç dünyasının kuklasına dönüşmektedir. Bu senaryo ebeveyninin ve çevrenin onayı dışında hareket edemeyen görünürde büyülenmeci ama içsel olarak kırılğan bir narsistik kişilik örüntüsüyle sonuçlanabilir (Ozan ve ark., 2008). Bunun bireyde süregelen

bir kişilik şeklini alması ise narsistik kişilik bozukluğu olarak tanımlanmaktadır. Kendilik Kuramı yaklaşımına göre narsistin yetişkin hayatında da kendilik işlevlerinin yürütülebilmesi için dışardan bir nesneye gereksinimi sürecektir. Dışardaki kendilik nesnesinin desteği olmadan kendisini değersiz, kimsesiz, eksik, boş ve denetimini kaybetmiş hissedeceği öne sürülmektedir.

Nesne ilişkileri kuramının önemli isimlerinden Kernberg (1967) erken dönemde ihtiyaçlarının karşılanmadığı, ihmal edildiği, engellendiği ve yoksun bırakıldığı olumsuz ebeveyn ilişkileri sonrasında, çocuğun kendi içine çekildiğini ileri sürmektedir. Bu dönemde ihtiyaçlarına cevap vermeyen ebeveyn tutumu sonucunda gelişen mahrum bırakılmışlık duygusuyla çocuk, hayatta kalabilmek için şişirilmiş bir benlik inancı oluşturmaktadır. Savunma mekanizmalarının gelişmeye başlamasıyla birlikte tehlikeli ve engelleyici algılanan dünyaya karşı kusursuz ve muhtaç olmayan, ulaşılması güç bir benlik imajının gelişmesi kaçınılmaz hale gelmektedir (Gençtan, 2010). Kernberg'e (1975) göre, yetişkin hayatında narsisizmin kendisini gösteriminde ise kendisini beğenme, sevilme ve hayranlık duyulma ile ilgili aşırı bir ihtiyaç vurgulanmaktadır. Dahası, yetişkinlik yaşantısında narsistik bireyler sevme becerisi eksikliği hissetmektedir. Sosyal ve mesleki yaşamlarında çok işlevli olmalarına rağmen, değerli oldukları konusunda aşırı bir şüphe duymaktadırlar. Ayrıca, boşluk hissi, kaygıyı kontrol edememe ve empati eksikliği yaşamda karşılaştıkları şeylerin başında gelmektedir (Jennings, 2006).

Horney de narsistik kişiliğin gelişimine ebeveynle çocuk arasındaki olumsuz ilişkide, ebeveynin tutumlarının etkili olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre baskın, aşırı koruyup kollayan, göz korkutan, huzursuzluk veren, zor beğenen, gereğinden fazla hoş görülme, tutarsız, kayıtsız ve ilgisiz ebeveynlik tarzının narsisizmin gelişimine neden olmaktadır (Godkin ve Allcorn, 2009).

Sosyal öğrenme kuramlarına göre ise diğer kuramcılar aksine aşırı hoşgörülük ebeveyn davranışları narsisizmin temel nedeni olarak görülmektedir. Buna göre ebeveyn, çocuğa herhangi bir çaba, ödüllendirilmesi gereken bir davranış göstermediği durumlarda dâhil özel muameleye hakkı olduğunu öğretmektedir. Narsistik kimliğin temelinde olan üstünlük hissi ve hakkı olduğu duygusunun temelde ebeveyninin çocuğa olan davranışları ve mimikleri ile aktarıldığı savunulmaktadır (Horton, Bleau ve Drwecki, 2006).

Sonuç olarak narsisizmin oluşumuna ilişkin ortak fikir, normal giden gelişimsel süreçte bir noktada ebeveynle yaşanan iletişim ve etkileşim sorunlarına bağlı olarak narsisizmin

ortaya çıktığıdır. Ancak narsisizmin büyüklenmeci ve kırılgan yönlerinden birinin ön plana çıkmasına göre, narsisizmin klinik görünümünün farklılaştığı düşünülmektedir. Bu aşamada bebeğin iletişim ve etkileşim sorunlarına karşın geliştirdiği savunma mekanizmaları ve işlevleri üzerinde odaklanmak, narsisizmin klinik gözlemdaki büyüklenmeci ve kırılgan özelliklerindeki farklılaşmasını anlayabilmek adına önem taşımaktadır.

1.1.2. Narsistik Savunma Mekanizmaları ve İşlevleri

Narsistik kişilik bozukluğuna sahip bireylerin erken dönemde nesne yatırımı konusunda sorun yaşadıkları için, sosyal hayatlarında da diğer insanlara kıyasla olması gerekenden daha az kişiler arası ilişki kurduğu düşünülmektedir. Bu kişilerin dünyayı daha güvensiz algıladıkları için 'gerçek' ilişkilerden kaçınarak, erken yaşlardan itibaren ilkel savunma mekanizmaları kullandığı öne sürülmektedir (Ceylan, 2010). Narsistik bireyler, büyüklenen sahte kendilikleri tarafından görmezden gelinen, ebeveyn seslerinin içselleştirmesiyle oluşan eleştirel üst benlikleri tarafından kabul görmeyen duygu ve düşüncelere sahip olabilmektedir. Aslında gerçek benliklerinin yansıması olduğu düşünülen bu duygu, düşünce ve dürtülerle baş edebilmek için temelde hep aynı mekanizmaları kullanmaktadır. Bu savunma mekanizmalarından ilki 'bastırma' sonucunda yokmuş gibi davranma, adeta gömme; ikincisi ise 'bölme' ile ayırdıktan sonra dış dünyadaki nesneye yansıtma, bir anlamda ötekileştirme (Ozan ve ark., 2008).

Narsistik bireyler, başlangıçta içinde baş edemediği duygu, düşünce ve dürtülerini dışarda bir nesneye yükleyince daha iyi olacağı düşüncesiyle hareket edebilir. Ancak bu dışsallaştırma baş edemediklerini kendinden uzaklaştırmaya yetmeyebilir. Sonraki süreçte dışarıdaki nesneyi denetleme gereksiniminin baskın gelmesiyle birlikte ondan uzaklaşmak da güçleşebilmektedir. Yine de bu süreç bir süreliğine de olsa eleştirel üst benliğin gerçek benliği hedef alan yasak, engel, baskı ve saldırılarının dış nesneye yönlendirilmesini sağladığı için tercih edilmektedir (Winnicott, 1965). Dış nesne kendisine yüklenen baskı ve acılarla yüzleştikçe, büyüklenmeci (sahte) kendilik tarafından yok sayılsa da, kırılgan kendiliğin ve incinmiş çocuğun dış dünyadaki bir yansımasına dönüşmektedir. Bu süreç kırılgan kendilik ve incinmiş çocuk acılarını ifade edebilmenin yolunu bulduğu için rahatlama sağlamasına hizmet eder. Bunun yanı sıra

büyüklenmeci kendilik açısından ise, istek ve acıların yüklendiği kendilik dışarda olduğu için, narsistik benliğin rahatlamasına katkı sağlamaktadır. Narsistin büyüklenmeci yönünün tüm güçlü ve bağımsız bir varlık olduğu, sıradan biri olmadığı inancı böylece geçici bir süreliğine doğrulanmaktadır. Bölme ile ayrılan değersiz kendilik benlikten uzaklaştırılıp nesneye yansıtılınca, narsistik benliğin artık bastırma mekanizması kullanarak ondan kurtulmasına gerek kalmayacağı savunulmaktadır. Kusursuz işleyen bu savunma mekanizmasının kuramsal adı 'yansıtımlı özdeşimdir' (Kernberg, 1993).

Şema kuramına göre patolojik narsisizmin temelinde haklılık (entitlement), duygusal yoksunluk (emotional deprivation) ve kusurluluk (defectiveness) şemalarının olduğu var sayılmaktadır. Kurama göre narsistik benlik aşırı telafi, teslim olma ve kaçınma savunma mekanizmalarını kullanmaktadır. Aslında büyüklenmeci ve kırılğan narsistik benlik temelde benzer zihinsel örüntülere sahip olsa da kullandıkları savunma mekanizmaları farklı olduğu için klinik görünüşleri farklı algılanmaktadır. Büyüklenmeci narsistik benlik kusurluluk, sevgi eksikliği gibi düşüncelerle başa çıkamayıp aşırı telafi edici savunma mekanizmalarını kullanarak bu düşüncelerin tersi yönünde hareket etmektedir. Kırılğan narsistik benlik ise zihinsel temsillerdeki olumsuz algıları nedeniyle seilmeyi hak etmedikleri, kusurlu olduklarına yönelik inançlarına teslim olmayı seçmektedir. Ancak yine de içsel olarak bu sürecin diğer insanlar tarafından yanlışlanması için çaba sarf etmektedir (Young, Klosko ve Weishaar, 2003).

Anlatılan yönleriyle narsisizmin normal gelişimsel süreçte, kişiler arası ilişkilerde yaşanan sorunların ardından ilkel savunma mekanizmalarının aşırı ve uygun olmayan kullanımı ile patolojik bir hal aldığı görülmektedir (Rosenfeld, 1964). Bu bakımdan da patolojik ve normal/sağlıklı narsisizmin anlaşılması önem taşımaktadır. Bundan sonraki bölüm patolojik ve normal narsisizmin gelişimsel sürecini aktarmaktadır.

1.1.3. Patolojik ve Normal Narsisizm

Narsisizm kavramı incelenirken, normal / sağlıklı narsisizm ve patolojik narsisizmin iki farklı yapı olarak ele alınmasının alanyazına daha uygun olacağı görüşü hâkimdir (Falkenbach, Howe ve Falki, 2013). Sağlıklı narsisizm, bireyin kendisiyle ve yakın çevresindeki kişilerle uyumu, kişilerarası ilişkilerde beklentiler arasındaki dengeyi sağlayabileceği duygusunu yaşaması olarak ifade edilmektedir (Rozenblatt, 2002).

Analitik, Nesne ve Kendilik Kuramlarının ortak görüşünde normal / sağlıklı narsisizm, bebeklerin yaşamlarının ilk evresinde var olan birincil narsisizm dönemi olarak

gelişimsel sürecin doğal bir parçası olarak görülür. Bu aşamada, bebekler ve/veya küçük çocuklar, her şeye güçlerinin yettiğini ve evrenin merkezinde olduklarını hissetmektedir. Ebeveynlerini ölümsüz ya da güçlü insanlar ve en önemlisi çocuğun korunması, beslenmesi gibi ihtiyaçlarını karşılamak için nesnelere olarak görmektedirler. Bu yönüyle normal/sağlıklı narsisizm çocuğu hayatta tutan bir çeşit savunma mekanizmasıdır. Aslında sürecin arka planında, çocuğun gelişiminde ayrılma-bireyleşme evresinin bir sonucu olarak (6 aydan 6 yıla kadar) hayatta karşılaşılabileceği olası zararlardan korunması yatmaktadır (Ozan ve ark., 2008).

Çocuk da olsa yetişkin de olsa diğer insanlar tarafından sevilme, beğenilme ve takdir edilme ihtiyacı doğal narsistik gereksinimlerimizdir. Amaç, çevre tarafından kabul görmek ve hak ettiğini düşündüğü değeri önemli diğerlerinden almaktır. Bu gereksinimlerin açıkça ifade edilmesi yetişkin yaşamında uygun karşılanmayabilir, ancak bu ihtiyacın ortadan kalktığı anlamına gelmemektedir. Yetişkin hayatında normal / sağlıklı narsisizmi olan bireylerin güçlü bir kendilikleri olduğu bilinmektedir. Bu insanlar sosyal yaşamlarında baskınlık gösterir ve narsistik savunma mekanizmasını kullanarak problemleri etkili bir şekilde ele alabilmektedir (Falkenbach, Howe ve Falki, 2013).

Patolojik narsisizm ise, alanyazında yalnızca erken çocukluk evresinden sonra bahsedilebilecek bir kavram olarak ele alınmaktadır. Bireyin olumlu kendilik algısına ilişkin tehdit ya da tehlike oluştuğunda (ör: terk edilme, eleştirilme, başarısızlık, reddedilme, vs.), başetme mekanizmalarının zarar görmesi ve uygun başa çıkma yöntemlerinin kullanılmaması ile oluşabilmektedir. Bu durum bireyin yaşamdaki işlevselliğine yönelik problemleri beraberinde getirmekte ve patolojik narsisizm olarak isimlendirilmektedir (Pincus ve Lukowitsky, 2010). Bu kişilerin yetişkin hayatlarında başkalarını önemsemiyor gibi davranmalarına karşın içsel olarak tamamen başkalarının düşünce ve istekleriyle beslenmeye açık olduğu öne sürülmektedir. İçsel olarak öylesine yetersizlik ve değersizlik duygularıyla sarılmıştır ki, başkaları tarafından bunun görülmemesi ve kişinin incinmemesi için içsel süreçte yaşadıkları bu olumsuz özellikleri başkalarına yansıtarak rahatlatmayı seçmektedirler. Bu nedenle de kendilerine yönelik olumsuz duygulara ve eleştirilere aşırı duyarlıdırlar (Kernberg, 1975). Kendilik hakkındaki takıntılı düşünce ve davranışlar, dikkat çekmek ve sosyal olarak baskın olmaya aşırı ihtiyaç, patolojik narsisizmin bazı özellikleridir. Ek olarak sürekli övünmenin yanı sıra, başkalarının ihtiyaç ve duygularına karşı duyarsız olma, empati eksikliği ve / veya başkalarına günlük yaşamdaki beklentilerini karşılamada aşırı bağımlılık patolojik narsisizmde görülmektedir (Falkenbach ve ark., 2013).

Birçok araştırma narsisizmin ardındaki dinamiklerin; erken çocukluk istismarı ve travmalar, ayrılma-bireyleşme evresini tamamlamada başarısızlık ve işlevsiz ya da tutarsız ebeveyn tutumlarından kaynaklandığını göstermektedir (Gençtan, 2010; Kernberg, 1985; Kohut, 1971). Çocukluk çağındaki reddedilme ve ihmal sonucu ebeveynleri yeterince idealize edememe, büyüklenmeci benliğin ideal benlik ile sağlıklı şekilde bütünleşmesini engellemektedir. Başka bir deyişle, çocuğun doğal gelişimi sırasında ebeveynin empatiyle yaklaşmaması, çocuğun kendisine ilişkin benlik saygısını geliştirmesini engellemektedir. Sonuç olarak, narsistik yetişkin hem kendiliğin irrasyonel aşırı büyüklenmeciliğinden hem de aşağılık duygularından aynı anda mustarip hale gelmektedir. Bunun ışığında patolojik narsisizmin, bu kişileri tehditlere (örneğin, sevilmemiş ve etkisiz hissetmelerine) karşı korumak ve psikolojik iyi olmalarını sağlamak için şekillendikleri kişilikleri olduğu sonucuna varılabilir (Pincus, Ansell, Pimentel, Cain, Wright ve Levy, 2009). Bundan sonraki aşamada bir kişilik bozukluğu olarak patolojik narsisizm üzerinde durulacaktır.

1.1.4. DSM Kriterlerine Göre Patolojik Narsisizm

Patolojik narsisizm bir tanı olarak ilk kez narsistik kişilik bozukluğu adıyla DSM'nin üçüncü sürümünde yer almıştır (1980). DSM III'te yer aldığı şekliyle narsisizm büyüklenmeci (görmekli, gösterişli) tarzda önemli ve eşi benzeri olmama duygusunu yaşama; başarı, güç, zekâ, güzellik gibi kavramlara sınırsız bir biçimde sahip olduğuna inanma veya ideal aşk hayalleri kurma; olumsuz yaşam olaylarına tahammül edememe; herhangi bir sorumluluk almaksızın ayrıcalık ve hak talep edebilme; az derecede eş duyum (empati) yapabilme hatta yapamama ile karakterize edilmiştir. DSM III'te geliştirilen çok eksenli değerlendirme ve açık ölçütler sayesinde daha sistemli ve güvenilir tanı konulabileceği düşünülmüştür (DSM-III: Amerikan Psychiatric Association, 1980). DSM III ve DSM'nin sonraki basımlarında narsistik kişilik bozukluğu tanısına Eksen II bozuklukları arasında yer verilmiştir (DSM-III-R: Amerikan Psychiatric Association, 1987; DSM-IV: Amerikan Psychiatric Association; DSM-IV-TR: Amerikan Psychiatric Association, 2000). DSM'de ikinci eksenin tanımlanmasıyla birlikte kişilik bozukluğu alanı bilimsel araştırmaların konusu haline gelebilmiştir. Ancak yeterince bilimsel bulguya değinmeden oluşturulan kategorilerin geçerliliği de tartışılmaktadır. DSM-IV-TR'de kişilik ile ilgili bölümünde kategorilerin boyutsal olarak ele alınabileceği ve bir kişide birden fazla özelliğin boyutlar halinde görülebileceği belirtilmiştir. DSM-IV-

TR'de değişmeden DSM-5'e (2013) aktarılan haliyle narsistik kişilik bozukluğu, aşağıdaki belirtilerden en az beşinin var olması ile erken erişkinlik döneminde başlayan beğenilmeye ve takdir görmeye yönelik aşırı ihtiyaç ve eş duyum yokluğu ile ortaya çıkan sürekli davranış biçimi olarak da tanımlanmaktadır.

1. Kendisinin çok önemli olduğu duygusunu taşıma, başarılarını ve yeteneklerini abartma, yeterli bir başarı göstermeksizin üstün biri olarak tanınmayı bekleme.
2. Sınırsız başarı, güç, zekâ, güzellik ya da kusursuz sevgi üzerinde yoğun şekilde düşünme.
3. Özel ve eş bulunmaz biri olduğuna ve ancak özel ya da toplumsal durumu üstün kişilerin kendisini anlayabileceğine ya da ancak onlarla ilişkiler kurması gerektiğine inanma.
4. Çok beğenilmek isteme.
5. Hak ettiği duygusuna sahip olma. Kendisinin, özellikle kayırılacak olduğu bir tedavi biçiminin uygulanacağı beklentisi içinde olma ya da bu beklentilerine göre davranma.
6. Kişiler arası ilişkileri kendi çıkarları için kullanma ve kendi amaçlarına ulaşmak için başkalarının zayıflıklarını kullanma.
7. Eş duyum yapamama. Başkalarının duygularını tanıyıp, tanımlama ve ihtiyaçlarının farkına varıp, bu ihtiyaçların giderilmesi konularında isteksiz olma.
8. Çoğu zaman başkalarını kıskanma ya da başkalarının kendisini kıskandığına inanma.
9. Küstah, kendini beğenmiş davranış ya da tutumlar sergileme; eleştirilere karşı öfke, utanç veya küçük düşme tepkisinde bulunma (Güleç ve Köroğlu, 1994).

Narsisizmin yıllar içinde tanısal süreçteki yerine bakılınca DSM III tanı ölçütlerinin narsistik kişilik bozukluğunun tanımını büyüklenmeci işaretlerle sınırladığı görülmektedir. Bu yönüyle DSM kriterleri klinik bir olgu olarak tanımlanan patolojik narsisizmin profilinin tam olarak karşılanmadığı gerekçesiyle eleştirilmektedir (Cooper ve Ronningstam, 1992).

Sonuçta DSM 5'te geline nokta da patolojik narsisizmin birden fazla boyutla tanımlanması gerekliliğinin yanında bu boyutları içeren farklı narsisizm özelliklerinin çalışılması gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Pincus ve Lukowitsky'e (2010) göre

narsisizmin boyutları değerlendirilirken kişinin patolojik narsisizmin boyutlarını farklı düzeylerde, bazı durumlarda birlikte deneyimleyebileceğini ifade etmektedir.

1.1.5. Narsisizme Kategorik ve Boyutsal Yaklaşım

Normal ve anormal arasında ince çizgide kişilik bozukluklarının gerçekten klinik bir tanıyı gösterip göstermedikleri konusundaki şüpheler nedeniyle tanıların güvenilirliği tartışılmaktadır. Kategorik DSM yaklaşımı, doğal yaşamda devamlılık içinde bulunan kişilik bozukluklarını kesme noktaları ve yapay ayrımlar yoluyla belirlemektedir. Kişilik sınıflamasında kategorik modellerin önemli sorunları olduğu öne sürülmüştür (Aslan, 2008; Ball, 2001; Haslam, 2003; Von Zerssen, 2002). Kategorik yaklaşım insanların kişilik özelliklerini fazla basite indirgediği ve önyargılı bir yaklaşıma yol açtığı görüşleriyle eleştirilmektedir. Kategorik yaklaşım ayrıca normal ve anormal arasında kesin sınırlar ortaya koyması, insanları kategorize ettiği düşüncesi, kişilik yapısını yeterince tanımlayamaması ve tanısız geçerliliği düşük olduğu için eleştirilmiştir. DSM'de eş tanı oranlarının çok yüksek olması da, tanıların geçerliliğinin sorgulanmasına yol açmaktadır. Buna karşın boyutsal model aynı özelliklerin birbirinden bağımsız olabileceğini ve kişilerde ayrı yoğunluklarda bulunabileceğini ortaya koymaktadır (Ball, 2001; Haslam, 2003).

Boyutsal yaklaşım kişilik bozukluklarını, varolan kişiliğin bir devamlılığı içinde görmektedir (Ball, 2001; Haslam, 2003). Ayrıca kişilik bozukluklarına temelde daha uygun ve doğal bir sınıflandırma getirdiği ileri sürülmektedir. Buna göre kişilik bozukluklarını inceleyen boyutsal modeller klinik boyutta kişileri daha iyi tanımlamaktadır. Kategorik modelde görülen eş tanıların yüksekliği boyutsal modelde bir sorun oluşturmaz, alta yatan boyutun her iki kategori arasında paylaşıldığını ifade etmektedir (Haslam 2003). Birçok araştırmacı kategorik sistem yerine boyutsal bir sınıflama getirilmesini önermektedir. Böylece daha az özelliğin her kişide değişik oranlarda bulunduğu ve kişilik özelliklerinin tanımlandığı bir sistem önerilmektedir (Ball 2001, Haslam 2003). Klinik uygulamalarda kategorik sistem ile hasta tiplerini anlatabilmek kolaylaşmasına karşın; eş tanı yüksekliği, kategoriler arasında örtüşmelerin olması, ayırıcı geçerliliğin zayıf olması, yapay olarak üretilmiş olmaları, deneysel bilgilere dayanmamaları gibi noktalarda eksikleri nedeniyle kişilik bozuklukları

alanında boyutsal modelin tercih edilmesine doğru bir eğilim olduğu düşünülmektedir (Ball 2001; Haslam 2003).

DSM IV-TR Kişilik Bozuklukları Bölümü girişindeki ifadesi, kategorilerin boyutsal özellikler olarak ele alınabileceği ve bir hastada birden fazla kişilik özelliğinin boyutlar halinde bulunabileceği şeklindedir (DSM-IV-TR: Amerikan Psychiatric Association, 2000). Ancak boyutsal modelin eksiklikleri de tek başına açıklayıcı olmasını engellemektedir. Diğer bir seçenek olarak kategorik çok eksenli değerlendirmeye yeni bir eksen olarak boyutsal değerlendirmenin eklenmesi üzerinde durulmaktadır (Aslan, 2008). Kişilik bozuklukları ile çalışanların %87'si kişilik bozukluğunu boyutsal, %70'i ise hem kategorik hem de boyutsal olarak karma bir model olarak ele alınması gerektiğini düşünmektedir (Bernstein, Iscan, Maser, ARPD ve ISSPD, 2007).

Bu aşamada gelinen noktada narsisizm değerlendirilirken bireylerin narsisizm boyutlarını farklı düzeylerde ve birlikte deneyimleyebileceği söylenebilir (Pincus ve Lukowitsky, 2010). Çalışmamızda da narsisizm incelenirken hem kategorik hem de boyutsal yaklaşımı bir arada değerlendiren karma bir model benimsenmiştir. Bu modelle ilişkin olarak Patolojik Narsisizm Envanteri bundan sonraki aşamada klinik görünümde patolojik narsisizm son yıllarda ön plana çıkan büyülenme ve kırılma boyutlarıyla tanıtılacaktır.

1.2. PATOLOJİK NARSİZİZMİN BOYUTLARI

1.2.1. Narsisizme Çok Yönlü Bakış

Patolojik narsisizm alanyazını incelendiğinde narsisizmin bu güne kadar farklı kuramcılar tarafından birden fazla boyutu kapsayacak şekilde tanımlandığı görülmektedir. Bu kuramcılardan en bilinenlerinden biri olan Bursten (1973) narsisizmi 'manipülatif', 'paranoid', 'arzulayan' ve 'fallik' narsisizm olmak üzere dört boyutta tanımlamaktadır. Bu tanımlamaya göre manipülatif narsisizme sahip olan kişiler suçluluk duymaksızın çıkarları gerektirdiğinde yalan söyleyebilir ve karşısındakini kandırabilir. Paranoid narsisizm ise narsisizmin kızgın ve tartışmacı, aynı zamanda başkalarından şüphe duyan ve başkalarını suçlayan yönüne işaret etmektedir. Arzulayan narsisizm ilişkilerde kaygılı bağlanma, talepkarlık, hayal kırıklığına uğrama kaygısı ile karakterize edilmektedir. Son olarak fallik narsisizmi ise saldırgan, teşhirci ve kibirlilik özellikleriyle tanımlamaktadır. Kohut ve Wolf (1978) ise 'birleşme açlığı duyan',

'iletişimden kaçınan' ve 'aynalama açlığı duyan' narsisizm olmak üzere üç tür narsisizmden söz etmektedir. Birleşme açlığı duyan narsisizmi diğerlerine bağımlı ve kendisini diğerleri üzerinden tanımlayan özelliklerle açıklamaktadır. İletişimden kaçan narsisizmi kişiler arası ilişkilerde kırılma yaşadığında diğerleriyle iletişimi kesmesi üzerinden tanımlarken; aynalama açlığı duyan narsisizm ise tam tersine devamlı göz önünde durma ve kendisini gösterme ihtiyacı ile tanımlanmaktadır. Özetle Bursten'ın narsisizm tanımı günümüz sosyal/kişilik psikolojisi çalışma alanında sık görülen, narsisizmin antisosyal ve büyüklenmeci özelliklerini yansıtan boyutuna vurgu yaparken; Kohut ve Wolf'un narsisizm tanımında klinik alanın yoğunlaştığı öz yeterlik, kaçınan kişilik örüntüsü ve duygu düzenleme becerisindeki yoksunlukla birlikte kırılma boyutuna vurgu yapılmaktadır (Miller ve Campbell, 2008). Benzer şekilde bu vurgu Nesne İlişkileri ile Kendilik Kuramları arasında da görülmektedir. Narsisizm Otto Kernberg (1975) tarafından "büyüklenmecilik, empati yoksunluğu, duygusal boşluk hissi, ben merkezlik" ifadeleriyle tanımlanırken; Heinz Kohut (1977) tarafından, "kırılma, depresyon, boşluk hissi, empati ve dayanıklılık yoksunluğu" ifadeleriyle tanımlanmaktadır.

Wink (1991) büyüklenmeci ve kırılma narsisizm boyutlarını, narsisizm kavramının kullanımındaki farklılıkları açıkça kabul eden ve narsisizmin ikili doğasını destekleyen görgül kanıtlar gösteren ilk kişilik araştırmacılarından biridir. Çalışmasında narsistik kişiliğin temelinde var olduğunu savunduğu iki boyutu tanımlamıştır. Bunlardan ilki büyüklenmeciliğin dışavurumu (büyüklenmeci ve açık narsisizm) ve ikincisi ise kırılma duyarlılığıdır (kırılma veya gizli narsisizm). Wink'e (1991) göre büyüklenmeci narsisizm, iddialı bir benlik değeri, kendini göstermeye yönelik eğilim ve başkalarının hayranlığına duyulan güçlü bir ihtiyacı sürdürme arzusunu içerir. Aksine, kırılma narsisizm ise, sahip olmak isteyip alamadığı yaşama ilişkin büyüklenmeci fanteziler, üstünlük ve aşağılık duyguları içermektedir. Kendiliğin büyüklenmeci ve kırılma yönleri arasındaki salınım ve kırılma benlik teması ile kendini gösterir. Bu konuda son yıllarda yapılan çalışmalarda büyüklenmeci ve kırılma narsisizme ilişkin bulunan ayırıcı özellikler Tablo 1. de özetlenmektedir.

Tablo 1. Büyüklenmeci ve kırılma narsisizmin özellikleri

Çalışma	Büyüklenmeci özellikleri	narsisizm	Kırılma narsisizm özellikleri
---------	--------------------------	-----------	-------------------------------

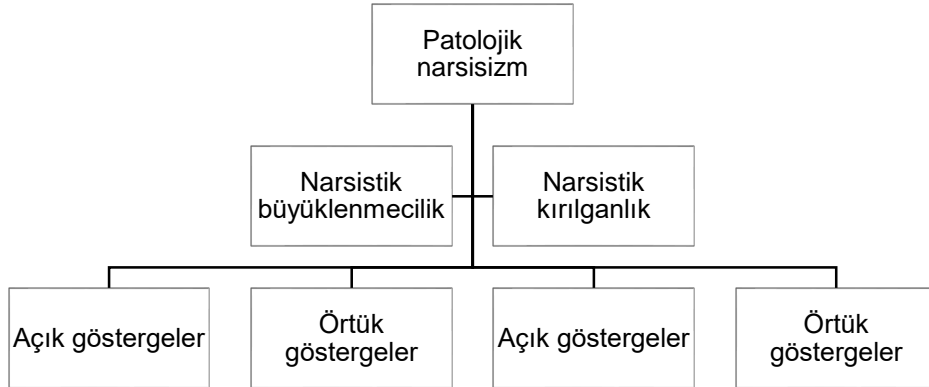
1. Akhtar ve Thomson, 1982	Büyükleme, teşhircilik, hak görme, küstahlık, haset, dikkat çekme arzusu, aşırı talepkarlık, diğerlerinin ihtiyaçlarını görmeme, kaygı düzeyinin düşük olması	Aşırı alçak gönüllülük, eleştiriye hassasiyet, kaygı düzeyinin yüksek olması, çekingenlik, devamlı stres altında olma, acı çektiğini düşünme (suffering), diğerleri ile kurulan yakın ilişkilerde fark edilebilecek kendilikle ilgili büyükleme beklentileri
2. Gabbard 1989	Gerçekçi olamayacak düzeyde büyükleme beklentileri, her şeyi kendisine hak görme, her konuda en iyi olma çabası gösterme	Gerçekçi olamayacak düzeyde büyükleme beklentilerinin "sessiz büyükleme", eleştirilmeye ya da değerlendirilmeye yönelik aşırı hassasiyet şeklinde kendini göstermesi ve kendini baskı altında hissetme.
3. Rhodewalt ve Morf, 1998	Her zaman haklı olduğuna ilişkin çarpıtılmış inançlara sahip olma. Ancak benliğe ilişkin algının tehlikeye girdiği durumlarda yoğun bir öfke deneyimleme ve saldırganlaşabilme.	Her zaman haklı olduğuna ilişkin çarpıtılmış inançlara sahip olma. Ancak benliğe ilişkin algının tehlikeye girdiği durumlarda öfkenin pasif şeklinde sergilenmesi
4. Campbell, Reeder ve Sedikides ve Elliot, 2000	Olumlu geri bildirim büyükleme benliği beslemesi; olumsuz geri bildirim ise dışsal faktörlere atfedilmesi ya da görmezden gelinmesi.	-
5. Baumeister ve Vohs, 2001	Benliğe zarar verebilecek olası tehditleri önlemeye ve yok saymaya yönelik kaçınma yolları geliştirme. Olumlu algıyı korumak, bu olumlu algıyı doğrulayan ve öz saygıyı besleyen bilgiler toplamak, olumsuz bilgileri ise görmezden gelme.	-
6. Rose, 2002	Gerçekçi olmayabilecek düzeyde öz saygı ve buna bağlı mutluluk düzeyindeki artış.	Algıladıkları düşük öz saygı ile mutluluk düzeylerindeki azalma.
7. Dickinson ve Pincus, 2003	-	Benliğe ilişkin büyükleme fantezileri olabilmesine karşın, buna yönelik utanç duygusuna sahip olma ve reddedilme ya da

			dışlanma kaygısıyla sosyal ilişkilerden kaçınma davranışları sergileme
8.	Young, Klosko ve Weishaar, 2003	ve Haklılık şemasını yoğun yaşama	Kusurluluk şemasını yoğun yaşama
9.	Twenge ve Campbell, 2003	ve Benliğe ilişkin tehdit karşısında öfkenin kaynağına ve öfke ile ilişkili olmayan diğer insanlara yönelik öfke duygusu yaşantılama ve saldırganlık sergileme	-
10.	Foster ve Trimm, 2008	-	Olumsuz değerlendirilmeye yönelik kaçınma davranışları gösterme
11.	Besser ve Priel, 2010	Başkalarının düşüncesine odaklanma, sorumluluk almaktan kaçınma, kendileriyle ilgili yüksek beklentiler içinde olma. Başkalarından olumsuz geri bildirim aldıkları durumlarda yoğun hayal kırıklığı yaşama. Diğerleri yönelimli olma ile sürekliliği sağlanan öz saygıya yönelik hayal kırıklıkları, kaygı, mutsuzluk ve utanç duyguları, kontrol edilemeyen öfke patlamaları yaşantılama.	-
12.	Ronningstom, 2010	Aşırı üstün ve benzersiz olduğu algısına sahip olma, bu algıyı koruyabilmek ve başkalarının hayranlığını kazanabilmek için saldırgan ve antisosyal davranışlar sergileme	-
13.	Pincus ve Lukowitsky, 2010	-	Benlik algısı adına tehdit oluşturduğuna inanılan durumları olumsuz algılama, eleştirilme ve takip eden olumsuz duygulanıma yönelik kaçınmalar
14.	Luchner, Houston, Walker ve Houston, 2011	Rekabetçiliğin iki türü genel rekabetçilik (diğerlerinden daha iyi olmaya çalışmak) ve aşırı rekabetçilik (düşük öz saygı düzeyini rekabet ile yükseltme	Aşırı rekabetçilik ile ilişkili olma. Dikkat ve hayranlık elde etmek gibi gizli arzularının olması, bu arzudan utanç ve suçluluk duyma ve deneyimledikleri yüksek kaygı

	çabası, diğerlerine ihtiyacı olmadığı (gösterme) ile ilişkili olma. Rekabet ortamı yaratarak kendilikle ilgili olumlu veri toplama	düzeyinin de kaçınma davranışını beraberinde getirerek genel rekabetçiliğe engel olması
15. Miller ve Maples, 2011	-	Öfke patlamaları ve nörotik kişilik örüntüsü
16. Zeigler-Hill, Green, Arnau, Sisemore ve Myers, 2011	-	Öz saygıyı devam ettirmek için diğer insanlardan alınan geri bildirim aşırı odaklanma (onay arayıcılık), başkalarına karşı aşırı boyun eğici ve teslimiyetçi olma ya da kaçınma stratejileri kullanma
17. Campbell ve Miller, 2013	Beş faktör kişilik kuramına göre büyüklenmeci narsisizmin daha çok dışa dönüklük ile pozitif, nörotizm ile negatif yönde ilişkili olması	Beş faktör kişilik kuramına göre kırılğan narsisizm içe dönüklük ile pozitif yönde, dışa dönüklük ile negatif yönde ilişkili olması
18. Czarna, Dufner ve Clifton, 2014	Akranları tarafından açık bir şekilde sevilmemeye	Akranları tarafından açık bir şekilde tercih edilmeme
19. Krusemark, Lee ve Newman, 2015	Doğru yapma, başarı üzerinde dikkatleri yoğun olması ancak olumsuz uyarılara tepki sürelerinin kısa olması	Olumsuzluklara karşı aşırı hassas; olumsuz uyarılara (zayıf, sıkıcı, zalim, bencil gibi sözcükler) odaklanma sürelerinin uzun olması

Görüldüğü gibi narsisizm üzerine yapılan çalışmalar kırılğan ve büyüklenmeci narsisizm boyutunda ciddi farklılıklara işaret etmektedir. Wink'in öncü araştırması Rose (2002), Dickinson ve Pincus (2003), Smolewska ve Dion (2005), Lapsley ve Aalsma (2006) ve Miller ve Campbell (2008) tarafından sürdürülmüştür. Buna göre narsisizmin '*açık, büyüklenmeci, teşhirci*' ve '*örtük, kırılğan, hassas*' olmak üzere iki boyutunun bulunduğu, bu boyutların narsisizmi kapsama geçerli olacağı görüşü alanyazında son yıllarda hâkimiyetini sürdürmektedir. (Dickinson ve Pincus, 2003; Rose, 2002; Wink, 1991).

Pincus'un (2013) çalışmasında önerilen, narsistik büyüklenmecilik ve kırılğanlığın psikiyatrik tanı açısından iki ayrı yapı olarak tanımlandığı hiyerarşik model, son yıllarda alanyazında benimsenmiştir (Bkz. Şekil 1). Bundan sonraki bölümde Patolojik Narsisizmin Hiyerarşik Modeli ayrıntılı olarak tanıtılmaktadır.

Şekil 1. Patolojik Narsisizmin Hiyerarşik Modeli (Pincus, 2013, s.96)

1.2.2. Patolojik Narsisizmin Hiyerarşik Modeli

DSM kriterleri, klinik görüşmeler ve patolojik narsisizm ölçümlerinden elde edilen gözlemler, narsisizmin hem açık hem de örtük göstergelerini içermektedir (Pincus ve Lukowitsky, 2010). Buna göre davranışlar, ifade edilmiş tutumlar ve duygular, açık göstergelere örnek gösterilebilirken; bilişler, ifade edilmemiş duygular, güdüler ve ihtiyaçlar, patolojik narsisizmin örtük göstergelerine örnek gösterilebilir. Bu güne kadar narsisizmin açık göstergeleri büyüklenmeci narsisizm boyutuyla, örtük göstergeleri ise kırılgnan boyutuyla hatalı şekilde eşleştirilmiştir. Ancak son dönem çalışmalar açık ve örtük narsisizmin patolojik narsisizm kavramının iki farklı ifadesi olduğunu göstermektedir (Pincus ve ark., 2009). Buna göre patolojik narsisizmin kırılgnan ve büyüklenmeci iki boyutunun açık ve örtük olmak üzere iki farklı ortaya çıkış şekli bulunmaktadır. Bu farklılıklar hem klinik psikoloji hem de sosyal/kişilik psikolojisi alanlarında görülmektedir (Pincus, 2013, s. 96). Pincus bu çalışmasında narsistik büyüklenmecilik ve kırılgnanlığın açık ve örtük göstergelerini örneklerle tanımlamaktadır. Patolojik narsisizmin büyüklenmeci boyutunun açık göstergesinin bir örneği, araba sahibi olmadığı halde kendi aracı için ayrılmış alana park eden kişileri sürekli olarak tehdit eden, silah satın almayı ve insanları vurmayı planlayan bir kişilik örüntüsünü işaret etmektedir. Tersisi durumda büyüklenmeci narsisizmin örtük göstergesinin bir örneği ise büyüklenmeci fanteziler ile tanımlanabilir. Bu tanıma uyan hasta görünümü ise orta yaşlı, sosyal olarak yalıtılmış ve ailesinin evinde yaşayan, günlerinin çoğunu

sevilmek, hayranlık duyulmak ve başarılı olmak için hayalleriyle geçiren narsistik eğilimleri olan birini tanımlamaktadır.

Narsisizmin kırılğan boyutu da açık ve örtük olarak ifade edilebilir. Kırılğan narsisizmin açık göstergelerinin bir örneği, stratejik bir intihar girişiminde bulunan ve bunu tam da aile üyelerinin eve gelip onu bulacağı saatte yapan bir kişilik örüntüsüne işaret etmektedir. Aksi durumda yani kırılğan narsisizmin örtük göstergelerine sahip bir örüntüde ise yeni komşularıyla tanışırken depresif, mutsuz bir ruh haliyle ilgi ve dikkat çekmek isteyen bir kişilik örüntüsü ifade edilmektedir (Pincus, 2013, s. 97).

Narsisizm alan yazınında geline aşamada narsisizmin çok yönlü yapısı olduğu çalışmalarla desteklenmiştir. Narsisizmi çok yönlü yapısıyla anlayabilmek için narsistik kişilik bozukluğu temelinde özellikle benlik, yakın kişiler arası ilişkiler ve empati becerileri gibi alanlarda yapılacak çalışmaların ve yeni modellemelerin tanı kriterleri açısından belirleyici olacağı vurgulanmaktadır (Skodol, Bendel ve Morey, 2014). Bu görüş DSM 5'te tanı kriterlerinde benliğe ve kişiler arası problemlere ilişkin düzenleme becerilerinin daha fazla çalışılması gerektiği vurgusuyla da desteklenmektedir. Bundan sonraki aşamalarda narsisizmin çok boyutlu yapısının anlaşılabilmesi adına, büyüklenmeci ve kırılğan yönleriyle narsisizmin benlik ve kişiler arası ilişkilerdeki yansımaları üzerinde durulacaktır.

1.3. NARSİSİZM VE KİŞİLER ARASI İLİŞKİLER

Goethe'nin 'insan kendini insanda tanır' sözü aslında kişiliğin en iyi yansımalarının da diğer kişilerle olan etkileşimlerde görülebileceğinin işaretidir. Psikoloji alanyazınında kişiler arası ilişkilerin bilimsel yöntemle çalışılabilmesinde bir basamak olan kişiler arası ilişkilerin kuramsallaştırılmasıyla ilgili ilk girişimlerin Sullivan ile başladığı görülmektedir. Ona göre kişilik, insan yaşamını şekillendiren, yinelenen ve sürekliliği olan kişiler arası durumlardır (Sullivan, 1953). Erken yaşlardan itibaren kişiler arası ilişkilerde oluşturulan zihinsel temsiller (şema) aracılığıyla sonraki ilişkilerdeki davranışları şekillendirmektedir. Sullivan'a (1953) göre, bireylerin bu günkü davranışları yalnızca geçmiş ve şimdiki kişiler arası etkileşimleri içinde değerlendirildiğinde anlaşılabilir. Zihinsel temsiller, yani şemalar, bireyin yaşantısal deneyimlerinin kişisel yansıması ya da üst düzey soyutlanması olarak tanımlanabilir. Şemaların içeriği bilişsel, duygusal, davranışsal ya da bedensel işaretleri kapsayabilir.

Şemalar sonucu edinilen bilgiler bireyin yaşantısal süreçte edindiği bilgileri işlemede ve sonraki davranışlarının belirlenmesinde yol göstericidir. Ancak şemalar tek yönlü değildir. Etkileşimde bulunulan önemli diğerinin davranışlarını şekillendirdiği gibi, önemli diğerinin davranışlarına göre de şekillenebilir. Yani şemalar gündelik yaşantısal deneyimlerin işlenmeden durağan aktarımını değil, yeni deneyimlerin algılanış şeklini de belirleyen değişime açık yapılardır (Safran ve Segal, 1996). İlişkiler aynı zamanda insanların kendisinin ve başkalarının zihinsel temsili kapasitesi aracılığıyla da, bireylerin zihinlerinde karşılıklı olarak gerçekleşmektedir (Blatt, Auerbach ve Levy, 1997). Buradan yola çıkarak biyopsikososyal bir varlık olarak insanı anlamının en temel yollarından biri benliğine ilişkin algısını, diğeri ise insanlarla olan etkileşimini incelemektir.

Sullivan (1953) kişiliğin ve psikopatolojinin en önemli ifadelerinin birden fazla kişinin yer aldığı olgularda meydana geldiğini varsaymaktadır (Akt. Markus, 1977). Ona göre kişilik bozuklukları da doğası gereği, kişiler arası ilişkilerden ve etkileşimsel süreçlerden bağımsız düşünülemez. Narsisizm, birincil bağlanma figürü ile yaşanan bağlanma yaşantısında, yani nesne ilişkilerinde yaşanan sorunlar ile ilişkilendirildiği için alanyazında genel çerçevede benlik ve kişiler arası ilişkiler bakış açısıyla ele alınmaktadır. Narsistik kişilik örüntüsüne sahip yetişkinlerin, çocukluk döneminde kişiler arası ilişkilerdeki işlevsel olan ve olmayan davranış örüntülerini model aldıkları kişilerden öğrendiği ve hayatının ilerleyen aşamalarında diğer kişiler arası ilişkilerinde genellediği belirtilmektedir (Young ve ark., 2003). Erken yaşlardaki bağlanma sorunlarının zaman içinde yetişkinlik yaşamına taşınmasıyla, kişiler arası ilişkilerde etkisinin sürdüğü alanyazında çalışmalarla desteklenmiştir (Cole-Dekte ve Kobak, 1996; Troisi ve D'argenio, 2004; Sümer ve Şendağ 2009).

Siegel ve Hartzell (2004) çalışmalarında yetişkinlik dönemi ilişkilerinin geçmiş yaşam deneyimlerini hatırlatma, beynimizin bizi anıya dayalı ruh hallerine sokabilme gücüne sahip olduğunu ifade etmektedir. Narsistik bireylerin çocukluk dönemindeki olumsuz yaşam deneyimlerine bağlı olarak kendisi dışındaki diğer insanlara ilişkin çarpıtılmış inançlara sahip olduğu öne sürülmektedir (Rhodewalt ve Morf, 1998). Şema kuramına göre bunun sonucu olarak bu bireylerin kişiler arası ilişkilerde çocukluk yaşantıları sonucu edindikleri şemalarına uyumlu olmayan bilgiyi işlemekte zorlandığı ve şemaya uyumlu şekilde algılayıp tepki verdiği bilinmektedir (Young ve ark., 2003).

Bazı kuramsal yaklaşımlarda ise zaten temelde çocukluk döneminde ebeveynle ilişkilerimiz sonucunda sahip olduğumuz örüntülere uyan kişileri hayatımıza almayı

seçtiğimiz vurgulanmaktadır. Örneğin Kohut (1977) büyüklenmeci narsisizm boyutunda yer alan bireylerin çocukluğunda öğrendiğine benzer şekilde yetişkinlikte de idealize edilen ebeveynlerin temsili olabilecek 'mükemmel' kişiler ile ilişki kurmaya çalıştıklarını ifade etmektedir. Diğer bir yaklaşım ise ebeveynle yaşanan benliği zedeleyen kişilerarası deneyimlerin yeni ilişkiler kurmayı güçleştirdiği yönündedir. Örneğin, Kernberg'e (1975) göre çocuklukta birincil bakım verenle olumsuz ilişkiler sonucunda edinilen şişirilmiş benlik inancı, yetişkinlikte yakın ilişkilerin gelişmesine de engel olmaktadır. Bunun nedeninin ise bireylerin çocukluğunda baş edemediği terk edilmişlik duygusunu tekrardan yaşamaktan korunmak olduğunu aktarmıştır. Bunun sonucu olarak narsistik yetişkinlerin yakın kişiler arası ilişkilerde soğuk, uzak ve mesafeli olarak algılandıkları bilinmekte, bu da diğer insanlarla yakın, samimi ve sıcak ilişkiler kurmalarını güçleştirmektedir.

Son yıllarda narsisizmin büyüklenmeci ve kırılğan boyutunun değerlendirilmeye başlanmasıyla birlikte, bu boyutların ön plana çıktığı bireylerin kişiler arası ilişkilerinde tepkilerinin nasıl değiştiği incelenmiştir. Dickinson ve Pincus (2003) büyüklenmeci ve kırılğan özellikler gösteren bireylerin bağlanma biçimleri ile ilgili olarak yaptıkları çalışmalarında benliğin büyüklenmeci boyutunun ön plana çıktığı kişilerin yetişkin ilişkilerinde bağlanma zorluğu yaşamadığı ama kırılğan boyutunun ön plana çıktığı kişilerin korkulu bağlanma sergiledikleri bulgusuna ulaşmıştır. Buna göre narsisizmin kırılğan benlik özelliklere sahip bireylerin duygusal ve fiziksel ihmal ve istismar sonucu, yetişkinlik dönemindeki ilişkilerinde korkulu bağlanma stiline sahip olabileceği, yakın ilişkiler kurmakta ve kendini açmakta güçlük yaşayabileceği vurgulanmaktadır (Eldoğan, 2016). Narsisizmin büyüklenmeci benlik yapılanmasında ise bağlanma zorluğunun olmadığı, ilişki başlatabildikleri ancak ilişki başladıktan sonra büyüklenmeci tutumlarından dolayı sosyal çevrelerinde istenmedikleri bulgusuna ulaşılmaktadır.

Tüm hayal kırıklıklarına rağmen narsistik bireyler sosyal ilişkiler kurma isteğini sürdürmektedir. Bunun altında gereksinimlerinin karşılanması ve kişiler arası ilişkilerini sürdürmenin narsistik kişilik yapılanması için hayati öneme sahip olması yatmaktadır. Bu nedenle de narsistik bireylerin kişilerarası ilişkilerde önemli diğerleriyle ilişkisindeki karşılıklılık ve tepkilerindeki tamamlanma kavramlarının detaylı incelenmesine karar verilmiştir. Bu kapsamda aşağıda ayrıntılı şekilde tanıtılacak 'Bilişsel Kişilerarası Kuram' temel alınmıştır.

1.4. NARSİZİM VE YAŞANTISAL DENEYİMLERDE BİLİŞSEL KİŞİLERARASI KURAM

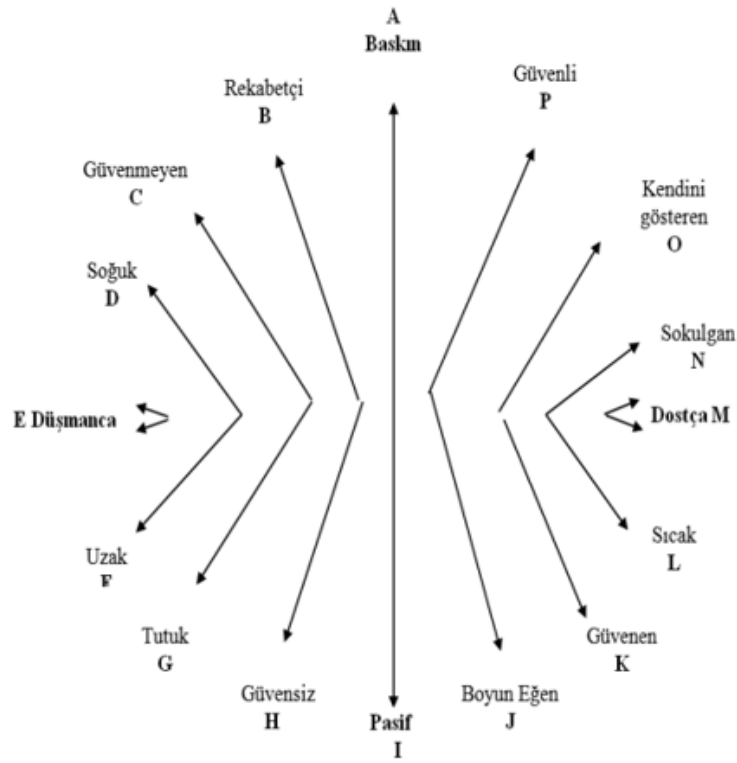
Kernberg (1975), içselleştirilmiş nesne ilişkilerinde üç boyutu vurgulamaktadır: benliğin temsili, diğer insanların temsili ve benlik ile diğer insanların etkileşimin temsili (Akt. Mahler ve Kaplan, 1977). Baldwin'e (1992) göre, bireyin diğer insanlarla ilişkisi sonucunda geliştirdiği öngörülen bilişsel şeması, kendisini, diğer insanları ve sosyal olayları algılamasını da etkilemektedir. Örneğin, birey şemaya uyumlu özelliklere dikkat etme eğilimine sahipken; şemaya uyumlu olmayan belirsiz durumları da var olan şemaya uygun algıladıklarını işaret etmektedir. Safran (1990) tarafından ortaya atılan 'kişiler arası şema' kavramı benlik ve diğerinin etkileşimini temel alan genel bilgi ve kişiler arası ilişkilerin devamına yönelik bilginin taşınma yolu olarak ifade edilmektedir. Kısacası kişiler arası şema tutarlı ve devamlıdır.

Sullivan (1953) ilişkilerdeki karşılıklılık yani 'iki taraflılık' ilkesinden hareketle ebeveynle ilişkilerde oluşturulan uyumsuz davranışların uzun dönemde kalıcı hale geldiğini belirtmektedir. İyi ben kavramının ödüllendirici kişilerarası yaşantılar aracılığıyla şekillendirildiğini söylerken; kötü ben kavramının ise kaygı verici kişilerarası yaşantılarda oluştuğunu ifade etmektedir. Kişilerarası kuramlarda vurgulanan iki taraflılık ilkesine göre, bireyler gelişimsel süreçte ebeveyni ile ilişkilerinde uyumsal şemalar geliştirmektedir. Bu sayede bağlanma figürü ile etkileşiminin öngörülmesi sağlanmaktadır. Daha sonra bu şemaların gelecekte kurulacak yetişkin ilişkilerindeki kaygı seviyesini azalttığı bilinmektedir. Bu şemalar zaman içinde yetişkin yaşamındaki etkileşimleri de şekillendirerek döngü halini almaktadır. Safran tarafından bu döngü 'Bilişsel- Kişilerarası Döngü' olarak isimlendirilmiştir.

1.4.1. Kiesler'in Bilişsel Kişilerarası Kuramı

Ekolojik yaklaşıma göre bireylerin tepkisi karşısındaki diğer kişinin tepkisi için belirleyicidir ve birbirinden etkilenmediği düşünülemez (Gibson, 1966; 2014; McArthur ve Baron, 1983; Safran 1990). Danziger'a (2013) göre kişiler arası ilişkiler eş zamanlılık ve karşılıklılık ilkesine dayanır. Örneğin A kişisi bir yandan B kişisinin davranışını belirler, diğer yandan da kendisi de bundan etkilenir. Yani ilişki doğrusal değil döngüselidir. Horowitz (1986) kişilerarası davranış etkileşimde bulunan bireylerin birbirinin davranışını karşılıklı etkilediği gözleminden hareket etmiş ve kişilerarası ilişkilerde 'tamamlanma' ilkesine odaklanmıştır. Kiesler (1996) kişilerarası kuramı,

normal ve normal dışında kalan tüm davranışları tanımlayıp düzenleyen, kişilerarası tepkilerdeki tamamlanma ilkesine dayalı bir model önermektedir. Kutuplu döngü adı verilen bu model 16 segmentten oluşmaktadır ve Şekil 2’de gösterilmektedir (Kiesler, 1983).

Şekil 2. Kiesler’in (1983) Kutuplu Döngü Modelinin Tamamlanma Örüntüsü

Kişiler arası ilişkilerde tamamlanma ilkesine göre baskın- pasiflik boyutuna yakın davranışlar karşıtı olan davranışların ortaya çıkmasını sağlarken; dostluk-düşmanlık boyutuna yakın davranışlar kendi sınıflarından onları tamamlayacak tepkilerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Kiesler’e (1983) göre kişiler arası davranışlar karşılıklılık ve tamamlanma ilkesine göre işlemektedir. Buna göre A kişinin davranışı B kişinin belirli bir davranışı sergilemesini yüreklendirecek ya da zorlayacak şekilde belirleyicidir. Kısacası bireylerden birinin eylemi diğer kişiye belirli bir alanda tepki olanağı tanımaktadır. Örneğin A kişinin ilişkideki pasif tepkisi B kişinin sorumluluk üstlenerek aktif başa çıkması ile sonuçlanırken; A kişinin düşmanca tepkisi B kişinin de düşmanca tepkisiyle tamamlanacaktır. Ancak psikolojik uyumsuzluğu olan bireyler için tamamlanma ilkesi daha farklı işlemektedir.

Safran ve Segal'a (1996) göre psikolojik uyumsuzluğu olan bireyler kişilerarası şemalarıyla uyumlu olmayan bir bilgi ile karşı karşıya kaldıklarında, bu bilgiyi önceki şemalarıyla anlamlandırmaya (özümlemeye) çalışmaktadır. Şemaya uyumlu olmayan bilgi şemaya uyumlu hale getirip ona göre tepki verilmektedir. Örneğin: A kişisi diğer insanları düşmanca görüyor ise, onların doğal davranışlarını da seçici olarak düşmanca algılayacak ve ona göre tepki verecektir. Bunun sonucunda da diğer insanlardan da düşmanca tepkiler alması beklenmektedir. Bu döngü A kişisinde kızgınlık meydana getirecek, basitçe kendini gerçekleştirmiş kehanet doğrulanmış olacaktır. Psikolojik uyumsuzluğu yüksek bireylerin ise kişiler arası ilişkilerde davranış dağarcığı daha dar ve karşısındakinin tamamlayıcı davranışına yönelik negatif beklentileri daha fazla olabilmektedir. Paulhus'un (1988) işlevsel esneklik olarak tanımladığı kavram, kişiler arası ilişkilere uyum yapabilme becerisi olarak adlandırılmaktadır. Ancak psikolojik olarak uyumlu bireyler davranış dağarcığı anlamında esnek olabilmektedir.

Narsisizme benlik ve kişiler arası ilişkilerdeki tamamlanma beklentileri açısından bakıldığında, narsistik bireylerin diğerleriyle ilişkilerinde kişiler arası şemalar ve kişilerarası döngüdeki uyumsuzluk kavramlarının yansımaları görülmektedir. Narsistik bireylerin ilişkilerdeki beklentileri önemli diğeri tarafından karşılanmayınca kendine saygıları hemen düşmekte, kırgınlık, çökkünlük ve bunalmışlık yaşayabilmektedirler. Bununla baş edebilmek için ise daha başka insanlarla ilişkilerinde iyi olma ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Başkalarıyla ilişkilerinde üstün görünmek, üstünlüğünün kabul edilip onaylandığını göstermeye hizmet edebilmektedir. Bu nedenle de ilişkilerinde bencil ve benmerkezci olarak tanımlanmaktadırlar (Öztürk, 2002). Bu kişiler için başkalarının onları sevmesi, kendilerinin sevilebilir olduğunu kanıtlaması ve kendilerini de sevmeleri için ön koşul olabilmektedir (Evren, 1997).

Kealy ve Rasmussen (2012) narsistik kişilik yapılanmasına sahip bireylerin diğerleri ile kurdukları ilişkilerde kendini aşırı önemseme ve başkalarını ikinci planda görme eğiliminde olabilecekleri, bu nedenle de kişiler arası ilişkilerde çatışmalar yaşama olasılığının yüksek olacağını belirtmektedir. Büyüklenmeci özelliklerin yoğun olduğu narsistik kişilik yapılanmasına sahip birinin kendini fiziksel ve ruhsal yönden aşırı beğenmesi, üstünlük kurma ve sürekli onay alma ihtiyacı, gittiği her yerde özel ilgi göreceği düşüncesi ve ayrıcalıklı olma beklentisi de benzer bir kişilerarası çatışma ile sonuçlanabilir. Başkaları tarafından onaylanma, takdir edilme ve beğenilme ihtiyacıyla çevrili özelliklerinin yoğun olduğu kırılğan narsistik kişilik yapılanmasına sahip birinin, zihinsel temsillerdeki olumsuz algıları nedeniyle sevlmeyi hak etmedikleri ve kusurlu

olduklarına ilişkin inançlarıyla hareket edip teslimiyetçi davranmaları beklenmektedir (Kohut, 1977).

Kısacası patolojik narsisizmi yüksek kişilerin kişilerarası ilişkilerde benlik değeri konusundaki hassasiyeti düşünüldüğünde, çatışmalar olsa da ilişkilerin devamını sağlamaya yönelik olarak hareket etme eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu yönüyle karşısındakileri düşmanca algılasa da, benliğin onaylanma ihtiyacına bağlı olarak, ilişkiyi sürdürmek adına şemaya uyumsuz hareket edebileceği öngörülmektedir. Ancak bu konuda ayrıntılı çalışmalara yer verilmesi gerekmektedir. Bundan sonraki bölümde narsistik özelliklere sahip bireylerin önemli diğeri tarafından narsistik kırılma yaratan zorlayıcı bir kişilerarası deneyim ile karşılaştıklarındaki tepkileri üzerinde durulmaktadır.

1.5. NARSİZM VE ZORLAYICI KİŞİLERARASI DENEYİMLER

Kuramsal yaklaşımların işaret ettiği gibi patolojik narsisizmde birey diğer insanlar tarafından sevilme, beğenilme ve takdir edilme durumunda mutludur. Bu gereksinimlerin doyurulması için zaman harcar ve birçok şeyi yapmaya hazır görünmektedir. Ancak bu çabasına karşın inandığı ve hak ettiğini düşündüğü değeri göremezse narsistik incinme yaşayabilir. Bu incinmenin kaynağı başkaları için önemsiz sayılabilecek günlük yaşam olayları olabileceği gibi, daha zorlayıcı kişilerarası deneyimler de olabilir (Karaaziz ve Atak, 2013; Özmen, 2006).

Zorlayıcı kişilerarası deneyimlerinden biri olan ayrılmanın, narsisizminin oluşumunda önemli olduğu düşünülmekte ve narsisizm çalışmalarında bağlanma örüntüleri çalışılırken üzerinde durulmaktadır. Narsisizmde bağlanma örüntülerine ilişkin çalışmalara bakıldığında bebeklerin birincil bağlanma figürü ile geliştirdikleri ilişkinin, etkileşimde yaşadığı olumsuzlukların (kaybetme ya da terk edilme), ebeveynin çocuk yetiştirme tarzının, sağlıklı olmayan narsisizmin gelişmesine yol açtığını göstermektedir (Freud 2010; Gençtan, 2010). Bağlanma kuramcılarında Bowlby'e (1969) göre bebek birincil bakım veren kişiden ayrıldığı durumda yakınlığın sürdürülmesi için belli davranışsal sistemler harekete geçer ve birincil bakım verenin yokluğuna tepki gösterir. Kurama göre bu durumun ilerleyen zamanlarda, gelecekte kişiler arası ilişkilerde etkileri görülecek, yetişkinlik dönemi ilişkilerinde aynı örüntü tekrar edecektir.

Narsistik bireylerin birincil bakım verenle ilişkilerine ve bağlanma örüntülerine bakıldığında ise büyülenmeci ve kırılğan boyutta yer alan bireylerin farklı başa çıkma tarzları olduğu için süreç içinde yetişkinlik yaşamında 'ayrılma' söz konusu olduğunda

farklı tepkiler verecekleri ön görülmektedir. Büyüklenmeci bireylerin sevilme, istenme ya da beğenilme gibi benlik değerine zarar veren yaşantıları benliğe uyumsuz şemalar olarak görerek yok sayıp yadsıyacağı ve yansıtımlı özdeşim yoluyla ötekine yansıtacağı ön görülmektedir (Kernberg, 1993). Kırılgan boyutta yer alan bireylerin ise aşırı yüceltme ve değersizleştirme arasında tepkiler vereceği ön görülmektedir (Young ve ark., 2003).

Narsisizm söz konusu olduğunda alan yazında en çok ön plana çıkan bir diğer zorlayıcı kişilerarası deneyim başarısızlık durumudur. Yapılan çalışmalarda narsistik bireylerin başarısızlık korkusu nedeniyle riskleri daha dikkatli değerlendirdikleri ve önlem almakta daha iyi oldukları gözlenmiştir (Timuroğlu ve İşcan, 2008). Atay'a (2009) göre narsistik kişilik sergileyen bireylerin başarı motivasyonu yüksektir. Narsisizm de başarısızlık ile ilgili yapılan çalışmaların genellikle iş yaşamı odaklı olduğu görülmektedir. Büyüklenmeci narsisizmde kişi başarı kaybına karşı aşırı hassas olduğu ve kendini diğerleriyle kıyasladığı için başarısızlık çok daha yoğun deneyimlenmektedir. Kırılgan narsisizm için iş yerindeki bir başarısızlıktan çok, kişiler arası ilişkiler düzeyinde reddedilmenin daha yoğun deneyimlendiği bulgusuna ulaşılmıştır (Besser ve Priel, 2010).

Narsistik kişilik yapılanmasına sahip bireyler bir diğer zorlayıcı kişilerarası deneyim olan reddedilme konusunda aşırı duyarlı davranıp, bütünlüğünü kaybetmiş duygusu yaşayabilir, yoğun ve aşırı öfke gösterme gibi davranışlar sergileyebilmektedir (Atay, 2009). Psikanalitik Kurama göre bu durum çocuğun gelişmekte olan kediliğinin bütünlüşmesine yönelik yapılanmasının tamamlanmamış olmasından kaynaklanmaktadır. Buna bağlı olarak narsistik bireyler yetersizlik ve 'boşluk depresyonu' yaşamaktadırlar. Bu süreçte kişiler kendini iyi hissetmek adına bir yandan çocuksu davranışlar sergilerken, diğer yandan ülküsel nesne açlığı içinde, doyuma ulaşmak amacıyla elinden geleni yapmaktadır. İdeal olduğunu düşündükleri bireylerle bir aradayken kendilerini iyi hissetmekte, ancak içlerinde yaşadıkları boşluk hissini dolduramamaktadır. Başkalarının varlığına duydukları gereksinim, reddedilmeye aşırı duyarlılık göstermelerine yol açarken, diğer yandan bilinçdışı bir şekilde hayranlık besledikleri çevre tarafından örselenecekleri korkusunu yaşamaktadırlar (Tekbaş, 2004).

Narsistik eğilimleri olan kişiler, karşısındakini başlangıçta kusursuz olarak görmekte ve onlarla birlikte olmayı kendilerine bir başarı olarak addetmektedirler. Çünkü mükemmel bir eş/arkadaş tarafından kabul ve onay görmek kendi değerinin artmış olduğu

anlamına gelmektedir. Bu aşamada, değersizleştirilme, eleştirilme ya da reddedilmeye karşı yaşayacakları başarı ve statü kaybına karşı aşırı duyarlıdırlar. Reddedilme durumunda, ilişkide başarısız olma ya da eleştirilme gibi zorlayıcı kişilerarası deneyimler karşısında aşırı davranışlar gösterme ve geri kazanma çabaları içerisine girecekleri düşünülmektedir (Young ve ark., 2003).

Patolojik narsisizmi olan bireylerin yansıtımlı özdeşim savunma mekanizmasını yoğun olarak kullandıkları bilinmektedir. Buna göre bu kişiler kendilerine yönelik değersizlik algılarını ve kendilerinde hoşlarına gitmeyen diğer olumsuz özelliklerini başkalarına yansıtma eğilimdedirler. Bu nedenle de olumsuz duygulara ve eleştirilere karşı öfke ve saldırganlık gibi davranışlar sergilemeleri ve aşırı duyarlı davranmaları beklenmektedir (Kernberg, 1975). Farklı savunma mekanizmalarını aktif olarak kullandıkları bilinen büyüklenmeci ve kırılğan boyutta yer alan bireylerin kişiler arası ilişkilerde yaşadığı zorlayıcı kişilerarası deneyimler sonucundaki tepkilerine ilişkin bulgular henüz yetersizdir (Cramer, 1995; Freis ve ark., 2015; Modell, 1975; Young ve ark., 2003).

1.6. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı narsisizmi büyüklenmeci ve kırılğan boyutlarıyla, zorlayıcı kişilerarası deneyimlere verilen tepkiler bakımından 'kişinin kendisi' ve 'romantik eşi' açısından Kiesler'in tamamlayıcılık ilkesine uygun olarak incelemektir. Son dönemde yapılan araştırmalarla patolojik narsisizm için kategorik ve boyutsal ölçütlerin bir arada olduğu karma bir modelin uygun olabileceği fikrinin benimsenmektedir. Ayrıca DSM-5'te narsisizmin benliğe ve kişiler arası problemlere ilişkin düzenleme becerilerinin daha fazla çalışılmasına duyulan ihtiyacın vurgulanması, bu konunun seçilmesinin nedenlerinden bir diğeridir. DSM- 5'te Kişilik ve Kişilik Bozuklukları Çalışma Grubu DSM - IV'ten farklı olarak sınır (borderline), antisosyal, kaçınan, obsesif kompulsif ve şizotipal kişilik bozuklukları dışında kalan kişilik bozukluklarının çıkarılabileceği önerisinde bulunmuştur. Fakat bu öneri ikna edici kanıtlarla savunulamadığı için kabul edilmemiştir (Miller, Widiger ve Campbell, 2010). Narsistik kişilik bozukluğu temelinde ise özellikle kimlik, hedef belirleme motivasyonu, yakın kişiler arası ilişkiler ve empati becerileri gibi alanlarda yapılacak çalışmaların ve yeni modellemelerin tanı ölçütleri açısından belirleyici olacağı vurgulanmıştır (Skodol, ve ark., 2014). Narsisizm kavramını tüm yönleriyle açıklamada henüz yeterli çalışma bulunmadığı, narsisizmin

kişiler arası ilişkiler ve sonuçları bakımından boyutsal bir kavram olarak incelenmesi gerektiği savunulmaktadır (Miller ve ark., 2012). Bu amaçla araştırma kapsamında narsisizmin büyüklenmeci ya da kırılğan boyutunda yer alan bireylerin kendisi ve önemli diğeri arasındaki ilişkinin kişiler arası karşılıklılık temelinde çalışılması planlanmaktadır. Bebeklik dönemi bağlanma figürü ile etkileşim sonucunda şekillenen benlik temsillerinin (şemalar) zaman içinde yetişkin yaşamındaki romantik etkileşimleri de şekillendirerek kalıcı birer yaşam döngüsü halini aldığı bilinmektedir. Bu döngünün olumlu ya da olumsuz yaşam olayları karşısında kalıcı ve sabit örüntüler olduğu düşünülmektedir. Kiesler (1996) kişilerarası kuramı, normal ve normal dışında kalan tüm davranışları tanımlayıp düzenleyen, kişilerarası tepkilerdeki tamamlanma ilkesine dayalı bir model önermektedir. Kutuplu döngü adı verilen bu modele göre kişiler arası davranışlar karşılıklılık ve tamamlanma ilkesine göre işlemektedir. Kısacası bireylerden birinin eylemi diğeri kişiye belirli bir alanda tepki olanağı tanımaktadır. Ancak narsisizm söz konusu olduğunda ben ve öteki ilişkisinde bu alandaki bilgilerin yetersiz olduğu, daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğu DSM 5'te de vurgulanmıştır. Buradan hareketle araştırmanın amacı narsistik kişilik yapılanmasını büyüklenmeci ve kırılğan boyutuyla, romantik ilişkilerde başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme durumunda karşılıklılık temelinde ele almaktır. Çalışmamızda ilk olarak Patolojik Narsisizm Envanteri'nin (PNE) Türkçe için geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılarak, Türk diline uygun, standardize bir ölçüm aracının alanyazına kazandırılması amaçlanmaktadır. Böylece çalışmamızın amacına uygun olarak narsisizm büyüklenmeci ve kırılğan boyutlarında ayrıştırılmıştır. Daha sonra ise narsisizmin benlik değeri konusundaki vurgusu göz önüne alınarak, benlik algısına zarar verebileceği, tehdit ya da tehlike oluşturabileceği bilinen başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme durumundaki yaşantıların tetiklenmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme durumları için hayali senaryolar üretilerek, kişinin kendisi ve romantik ilişkide olduğu kişinin tepkilerini öğrenmek amacıyla yarı yapılandırılmış bir görüşme formu oluşturulmuştur. Böylece narsisizmin büyüklenmeci ve kırılğan boyutunda başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme durumunda kişinin kendisinin ve kendi tepkisine karşılık önemli diğeri tepkilerinin ayrıntılı incelenmesi hedeflenmektedir. Bu incelemede Kiesler'in (1983) 'Kişiler arası İlişkilerde Kutuplu Döngü Modeli' temel alınarak, kişilerin zorlayıcı kişilerarası deneyimler karşısında kendileri ve önemli diğeri arasında yaşanan kişiler arası döngüdeki tamamlanma beklentileri incelenmiştir. Çalışmamızda önemli diğeri tepkilerinin

değerlendirilmesinde Hill ve Safran (1994) tarafından geliştirilen Kişiler arası Şemalar Ölçeğinin Türkçe standardizasyonu temel alınmaktadır (Boyacıoğlu ve Savaşır, 1995).

Bu araştırma, narsisizmin değerlendirilmesinde kategorik ve boyutsal ölçütlerin bir arada olduğu karma bir modeli benimsemektedir. Giriş boyunca farklı kuramların temsilcilerinin bakış açılarını yer verilmiş, bu çalışmada ise kişilerarası ilişkilerin değerlendirilmesinde sunmuş olduğu çerçeve göz önüne alınarak Şema Kuramsal yaklaşımı benimsenmiştir. Sonuç olarak narsisizmin büyüklenmeci ve kırılan boyutlarıyla kişilerarası ilişkilerde vermiş oldukları tepkiler Kiesler'in (1983) 'Kişiler arası İlişkilerde Kutuplu Döngü Modeli' temel alınarak incelenmiştir.

1.7. ARAŞTIRMANIN SORULARI

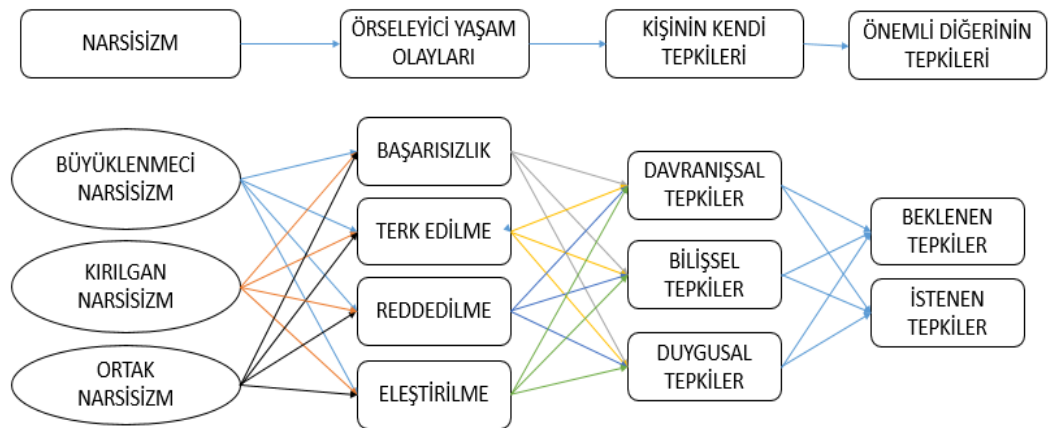
Çalışmamızda narsisizm, daha önce birçok çalışmada yer alan büyüklenmeci boyutunun yanı sıra son yıllarda ön plana çıkmış kırılan boyutuyla karşılaştırmalı olarak çalışılacaktır. Bu kapsamda daha önce çalışılmamış olan Patolojik Narsisizm Envanteri (Pincus ve ark., 2009) Türkçeye çevrilmiş, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yürütülmesiyle birlikte kültüre uygun standardize bir ölçüm aracı kazandırılması planlanmıştır. DSM-5'te de kategorik ve boyutsal yaklaşımla daha detaylı çalışılması amaçlanan patolojik narsisizm, bu çalışma kapsamında romantik ilişkilerde yaşanması muhtemel zorlayıcı kişilerarası deneyimlere verilen tepkiler ve önemli diğerinin tepkilerine ilişkin beklentiler temelinde betimleyici ve kapsamlı şekilde ele alınacaktır. Araştırmamızda romantik ilişkilerde zorlayıcı kişilerarası deneyimleri değerlendirmek amacıyla yarı yapılandırılmış bir ölçüm aracı olan 'Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri' oluşturulmuş, öykülerin istenen davranışı ortaya çıkarma gücü gözetilerek alanyazına bir değerlendirme aracı olarak katılması planlanmıştır.

Araştırmada özgül olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Araştırmanın çalışmanın birinci kısmında kullanılmak üzere araştırmacı tarafından Türkçeye çevirisi yapılan "Patolojik Narsisizm Envanteri'nin" geçerlik ve güvenirlik göstergeleri yeterli düzeyde midir?
2. Araştırmanın çalışmanın ikinci kısmında kullanılmak üzere araştırmacılar tarafından oluşturulan "Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Envanteri'nin" geçerlik ve güvenirlik göstergeleri yeterli düzeyde midir?

3. Narsisizmin farklı boyutunda yer alan bireylerin zorlayıcı kişilerarası deneyimlere (başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme) maruz kaldığında vereceği tamamlayıcı tepkileri (davranışsal, bilişsel ve duygusal) birbirinden farklılaşmakta mıdır?’
4. Narsisizmin farklı boyutunda yer alan bireylerin zorlayıcı kişilerarası deneyimler (başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme) karşısında vermiş olduğu davranışsal, bilişsel ve duygusal tepkiler ile *romantik eşinin vereceğini düşündüğü/öngördüğü* tepkiler arasında bir örüntü var mıdır?
5. Narsisizmin farklı boyutunda yer alan bireylerin zorlayıcı kişilerarası deneyimler (başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme) karşısında vermiş olduğu davranışsal, bilişsel ve duygusal tepkiler ile *romantik eşinin vermesini istediği/umduğu* tepkiler arasında bir örüntü var mıdır?

Çalışmanın ikinci kısmının başlangıcında katılımcılar Patolojik Narsisizm Envanterinden almış oldukları puanlara göre büyükenmeci ve kırılğan narsisizm düzeyinde ayrıştırılacaktır. Bu işlemin detayları ilerleyen bölümde aktarılmaktadır. Sonrasında araştırmanın amaçlarında verilen bilgiler ışığında aşağıda Şekil 3’deki şematik olarak oluşturulan modele ilişkin ayrıntılı bir betimleme sunulması planlanmaktadır.

Şekil 3. Çalışmanın İkinci Kısmının Şematik Gösterimi

Araştırma soruları kapsamında, çalışmanın ikinci kısmına hazırlık amacıyla, ilk olarak Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Türkçeye uyarlanması, ikinci olarak Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri'nin oluşturulması olmak üzere iki çalışma gerçekleştirilecektir. İzleyen bölümlerde bu çalışmalara yer verilecektir.

1.8. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ

Bu çalışma kapsamında narsisizm, daha önce birçok çalışmada yer alan büyüklenmeci boyutunun yanı sıra son yıllarda ön plana çıkmış kırılğan boyutuyla da karşılaştırmalı bir modelle kültürümüze özgü çalışılacaktır. Ayrıca daha önceki çalışmalardan farklı olarak bu çalışma bireylerin zorlayıcı kişilerarası deneyimler karşısında kendi tepkilerine karşılık, önemli diğerinin tepkilerine ilişkin algıları konusunda da bilgi elde edilmesini sağlaması beklenmektedir.

Çalışma kapsamında alanyazında etkileri çalışılmaya devam edilen Patolojik Narsisizm Envanteri'nin, büyüklenmeci ve kırılğan boyutlarıyla kültürümüzdeki etkileri ilk kez incelenecektir. İnceleme sonucunda elde edilen bilgiler uygulama ve araştırma alanına sunulacaktır. Henüz kültürümüzde incelenmemiş olan bu alt boyutları ölçmek amacıyla kullanılan Patolojik Narsisizm Envanteri'nin (Pathological Narcisizm İnventry, Pincus ark., 2009) dilimize/kültürümüze uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılacaktır. Sözü edilen ölçeğin ülkemizde narsisizm konusunda yürütülecek sonraki araştırmalarda çalışmacıların kullanıma uygun geçerlilik ve güvenirlik değerlerine sahip olup olmadığı incelenecektir.

Son dönemde yapılan çalışmalar ve DSM 5'in de işaret ettiği üzere, narsisizmin büyüklenmeci ve kırılğan olarak iki boyutta ele alınmasıyla, daha önce kültürümüzde çalışılmamış haliyle narsisizmin, kişiler arası ilişkilerin doğasında yatan nedenlere getirdiği açıklamaların incelenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca narsisizmin büyüklenmeci ve kırılğan boyutları bakımından klinik, araştırma ve psikoterapi alanının karşılaştırmalı kapsamlı bilgilere ulaşılmasına olanak sağlanacaktır. Bu çalışma sonucunda 18-35 yaş aralığındaki bireylere özgü olarak narsistik yapılanmanın büyüklenmeci ve kırılğan boyutlarıyla, kişiler arası ilişkilerde yaşanması muhtemel benliği örseleyen yaşantılar (terk edilme, başarısızlık, reddedilme ve eleştirilme) karşısındaki tutumların ayrıntılı olarak betimlenmesine ulaşılması planlanmaktadır.

Bu tez kapsamında narsistik yapılanmanın büyüklenmeci ve kırılğan boyutlarıyla, kişiler arası ilişkilerde yaşanması muhtemel benliği zedeleyen zorlayıcı yaşam deneyimleri karşısındaki tutumların karşılaştırmalı olarak çalışılmasına imkân sağlanacaktır. Bu yönüyle ülkemizde narsisizm ve kişiler arası ilişkiler konusunda yürütülen çalışmalarda alanyazınımıza yeni bir bakış açısı sunacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

2. BÖLÜM

Bu araştırmanın yönteminde ilk olarak çalışmanın yürütülebilmesi için birincil öneme sahip Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Türkçeye uyarlanması ve Romantik ilişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri'nin oluşturulması aşamalarının tamamlanması gerekmektedir. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu ve de Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri'nin çalışmanın amacına uygun olarak hedef davranışı tetiklemeye uygun olduğu anlaşıldıktan sonra asıl çalışmaya geçilecektir. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Türkçeye uyarlanması ve Romantik ilişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri'nin oluşturulması çalışmanın birinci kısmı kapsamında ele alınmıştır.

2.1. ÇALIŞMANIN BİRİNCİ KISMI

2.1.1. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Türkçeye Uyarlanması Çalışması

Çalışmanın birinci kısmı kapsamında araştırmanın ilk sorusuna yanıt oluşturacak şekilde "Patolojik Narsisizm Envanteri" Türkçeye uyarlanmış, geçerlik ve güvenilirlik değerleriyle kültüre uygun olup olmadığı incelenmiştir.

"Patolojik Narsisizm Envanteri"nin orijinal formu Pincus, Ansell, Pimentel, Cain, Wright ve Levy (2009) tarafından patolojik narsisizmin büyüklenmeci ve kırılğan özelliklerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Pincus ve ark. (2009) çalışmasına göre Patolojik Narsisizm Envanteri, narsisizm yedi alt boyutu (faktörü) kapsayan iki üst düzey boyutta değerlendirilmektedir. Alt boyutlardan üç tanesi, Koşullu Benlik Saygısı (Contingent Self Esteem, CSE), Benliği Saklama (Hiding The Self, HS) ve Değersizleştirme (Devaluing, DEV) kırılğan narsisizm üst düzey boyutu içinde yer almaktadır. Geriye kalan dört alt boyuttaki İstismarcı/Sömürücü (Exploitative, EXP), Kendini Feda/Yüceltme (Self-Sacrificing Self-Enhancement, SSSE), Büyüklenmeci Hayaller (Grandiose Fantasy,

GF), Öfkeyi Haklı Görme (Entitlement Rage, ER) ise büyüklenmeci narsisizm üst düzey boyutu içinde yer almaktadır. Pincus'a (2013) göre Narsistik Kişilik Bozukluğu tanısı alan kişilerin Patolojik Narsisizm Envanteri'nin toplam puanı ve narsistik kırılabilirlik puanlarında yükselme görülürken, klinik olmayan örneklemdaki bireylerin ise Narsistik Büyüklenmecilik temel boyutu ve İstismarcı/Sömürücü (Exploitative, EXP) alt boyuttan yüksek puan aldığı görülmektedir. Genel olarak, ölçüm aracındaki yüksek puanlar düşük benlik saygısı, kişilerarası ilişkilerde çatışma, utanç verici etkiler, saldırganlık, sınırdaki kişilik organizasyonu ve düşük empati ile ilişkilidir. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Büyüklenmecilik üst boyutu, otoriterlik, müdahalecilik ve kişilerarası sorunların yoğun yaşanması ile pozitif olarak ilişkilidir. Kırılabilir boyutu ise kişilerarası ilişkilerde soğukluk, sosyal kaçınma, kişiler arası sorunlarda sömürücülük ile pozitif yönde ilişkilidir (Pincus ve ark., 2009).

Patolojik Narsisizm Envanteri orijinal formunun alt boyutları ve temsil ettikleri maddelere göre içerikleri ilk olarak Pincus ve ekibi (2009) tarafından incelenmiştir. Buna göre sırasıyla ilk alt boyutu olan 'Koşullu Benlik Saygısı (Contingent Self Esteem)' duruma göre değişen öz saygıyı ya da farklı koşullarda dalgalanan benlik algısını yansıtmaktadır. 'İstismarcı/ Sömürücü (Exploitative)' alt boyutu manüplatif kişiler arası yönü yansıtır. 'Kendini Feda- Kendini Yüceltme (Self-Sacrificing Self-Enhancement)' şişirilmiş bir benlik imajını desteklemek için ileri sürülen fedakâr eylemlerin kullanımı olarak ifade edilmektedir. 'Benliğini Saklama (Hiding the Self)' diğerlerine hatalarını ve ihtiyaçlarını göstermek konusundaki isteksizlik şeklinde tanımlanır. 'Büyüklenmeci Hayaller (Grandiose Fantasy)' başarı, hayranlık kazandığına ve geniş çapta tanındığına ilişkin aşırı telafi edici hayaller kurma şeklinde ifade edilir. 'Değersizleştirici (Devaluing)' başkalarını ve onların ihtiyaçlarını değersizleştirme ve son olarak 'Öfkeyi Haklı Görme (Entitlement Rage)' alt boyutu beklentileri yerine getirilmediği zaman öfkelenen yapıyı işaret etmektedir. Alanyazında bu alt boyutlar İngilizce kısaltmalarıyla yer aldığı için çalışmamızda da İngilizce kısaltmaları ile yer verilmesine karar verilmiştir.

Patolojik Narsisizm Envanteri orijinal 52 maddeden oluşmakta ve 6'lı Likert tipi (0: beni hiç tanımlamıyor, 5: beni tam olarak tanımlıyor) derecelendirme ile değerlendirilmektedir. Patolojik Narsisizm Envanteri orijinal formunun temel bileşenler analizi oblique rotasyonu ile hesaplanan faktör yükü 52 madde üzerinden açıklanan varyansı %53 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin madde faktör yükleri ise 12 madde ile temsil edilen Koşullu Benlik Saygısı (CSE) alt boyutu için .49-.81, 5 madde ile temsil edilen İstismarcı/Sömürücü (EXP) alt boyutu için .45-.78, 5 madde ile temsil edilen

Kendini Feda/Yüceltme (SSSE) alt boyutu için .43–.79, 6 madde ile temsil edilen Benliği Saklama (HS) alt boyutu için .39–.71, 7 madde ile temsil edilen Büyüklenmeci Hayaller (GF) alt boyutu için .60–.79, 7 madde ile temsil edilen Değersizleştirme (DEV) alt boyutu için .53–.82 ve son olarak 8 madde ile temsil edilen Öfkeyi Haklı Görme (ER) alt boyutu için .34–.74 arasında değişmektedir (Pincus ve ark., 2009).

Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik değerleri kabul edilebilir düzeydedir. İç tutarlık kat sayılarına bakıldığında Koşullu Benlik Saygısı (CSE) alt boyutu için .93, İstismarcı/Sömürücü (EXP) alt boyutu için .78, Kendini Feda/Yüceltme (SSSE) alt boyutu için .79, Benliği Saklama (HS) alt boyutu için .75, Büyüklenmeci Hayaller (GF) alt boyutu için .89, Değersizleştirme (DEV) alt boyutu için .85, Öfkeyi Haklı Görme (ER) alt boyutu için .89 ve Patolojik Narsisizm Envanteri toplam puanı için .95 olarak hesaplanmıştır (Pincus ve ark., 2009). Özgün çalışmada Narsistik Kişilik Envanteri ve Patolojik Narsisizm Envanteri arasında .13 ($p < .01$) düzeyinde anlamlı ilişki varken, Narsistik Kişilik Envanteri toplam puanı ile Patolojik Narsisizm Envanteri'nin alt boyutları arasındaki ilişki sırasıyla Koşullu Benlik Saygısı (CSE) alt boyutu için -.07, İstismarcı/Sömürücü (EXP) alt boyutu için .56 ($p < .01$), Kendini Feda/Yüceltme (SSSE) alt boyutu için .12 ($p < .01$), Benliği Saklama (HS) alt boyutu için -.15 ($p < .01$), Büyüklenmeci Hayaller (GF) alt boyutu için .18 ($p < .01$), Değersizleştirme (DEV) alt boyutu için -.01, Öfkeyi Haklı Görme (ER) alt boyutu için .24 ($p < .01$) düzeyinde olduğu görülmüştür.

Bu tez kapsamında narsisizm değişkeninin ölçümü için alanyazın incelendiğinde ülkemizde, uzun yıllardır Narsistik Kişilik Envanteri (NKE; Kızıltan 2000), NKE kısa versiyonu olan Narsistik Kişilik Envanteri-16 (NKE-16; Atay 2009) ve son yıllarda Aşırı Duyarlı Narsisizm Ölçeği (ADNÖ; Şengül ve ark. 2015) kullanılmakta olduğu görülmüştür. Bu ölçüm araçlarından Narsistik Kişilik Envanteri Narsisizmin büyüklenmeci boyutuyla değerlendirirken; Aşırı Duyarlı Narsisizm Ölçeği yalnızca kırılğan boyutuyla değerlendirmektedir. Bu ölçüm araçları alanyazına kazandırılmasına karşın, patolojik narsisizmin değerlendirilmesinde kapsamı geniş, hem kırılğan hem de büyüklenmeci özellikleri bir arada değerlendirmeye yönelik bir ölçüm aracının gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Bu nedenle Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Türkçeye uyarlanması, ölçüm aracının orijinal formunu geliştiren araştırmacılardan izin aldıktan sonra, çalışmanın birinci kısmı olarak tez kapsamına alınmıştır. Çalışma kapsamında ölçek Türkçeye uyarlanmış, geçerlik ve güvenirlik ölçütleri sınanmıştır. Geçerlik ve güvenirlik ölçütlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu gösterildikten sonra ise ölçeğin

Türkçe formu çalışmanın ikinci kısmında narsisizmin büyüleneci ve kırılğan düzeylerini belirlemede kullanılmıştır. Tez çalışmasının bu aşamasında Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Türkçeye uyarlanması sürecinde izlenen yol sunulmuştur.

2.1.1.1. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Türkçeye Uyarlanması Çalışmasının Örnekleme

Bu araştırmada kullanılan Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliğini incelemek için yapılan çalışmanın birinci kısmının örnekleme 2016-2017 güz döneminde Hacettepe Üniversitelerindeki öğrencilerin yer aldığı 539 kişiden oluşmuştur. Çalışma kapsamında uygulanan veri toplama araçlarından biri olan "Kişisel Bilgi Formu"nda katılımcılardan alınan bilgiler ışığında hâlihazırda psikolojik bir tanısı olması nedeniyle tedavi gördüğünü belirten beş kişi ve bu soruyu boş bırakan iki kişi örneklemin klinik özellikleri hariç tutan yapısı gözetilerek araştırmanın dışına çıkarılmıştır. Ayrıca katılımcılardan ikisi demografik formda cinsiyet bilgisi vermediği ve bu oran cinsiyet bakımından karşılaştırma imkânı sunamayacak kadar küçük olduğu için bu kişiler araştırmadan çıkarılmıştır. Son olarak 12 kişi de ölçek formunda kabul edilmeyecek düzeyde boş madde bıraktığı için uygulama geçersiz sayılmış, bu kişiler çalışmanın dışında tutulmuştur. Dolayısıyla analiz aşamasına geçildiğinde çalışmamızın örnekleme 205 erkek ve 313 kadın olmak üzere 518 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları 18-35 arasında değişmektedir ve örneklemin yaş ortalaması 21,59'dur (S=0,14). Çalışmamızın örneklemini oluşturan 205 erkek katılımcının yaş ortalaması 22,07 (yaş aralığı 17-30, S= 0,10); 313 kadın katılımcının yaş ortalaması ise 20,67'dir (yaş aralığı 18-35, S=0,16). Tüm katılımcılar gönüllülük esasına göre araştırmaya dâhil olmuşlardır. Çalışmanın birinci kısmının örnekleminin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Çalışmanın Birinci Kısmının Örnekleminin Demografik Özellikleri

Demografik değerler	N	%
Cinsiyet		
Kadın	313	60,5
Erkek	205	39,5
Belirtmemiş	2	0,34
Öğrenim durumu		

Hazırlık	2	0,34
Lisans	461	88,65
Lisansüstü	52	10
Belirtmemiş	5	0,96
Psikiyatrik tanı		
Evet	5	0,96
Hayır	511	98,66
Belirtmemiş	2	0,34
Geçersiz uygulama	12	2,30

2.1.1.2. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Türkçeye Uyarlanması Çalışmasının Veri Toplama Araçları

Uygulama sırasında aşağıda sayılan ölçeklerin yanı sıra katılımcılara "Aydınlatılmış Onam Formu" (Bkz. Ek 1) ve "Kişisel Bilgi Formu" (Bkz. Ek 2) verilmiştir. Aydınlatılmış Onam Formunda katılımcılara araştırma hakkında bilgi verilmiş, Kişisel Bilgi Formunda ise katılımcıların yaşları, cinsiyetleri, öğrenim durumu, herhangi bir psikiyatrik tanısı olup olmadığı sorulmuştur. Ölçüm aracının geçerliğini değerlendirmek için Patolojik Narsisizm Envanterini yanında, Narsistik Kişilik Envanteri ve Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeğinin Nesne İlişkileri Formu verilmiştir. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarıyla ilgili ayrıntılı bilgi aşağıda sunulmuştur.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırma için oluşturulan Kişisel Bilgi Formu katılımcıların sosyo-demografik özellikleri hakkında bilgi edinmek için kullanılmıştır. Bu formda katılımcılardan cinsiyet, yaş, öğrenim durumu ve psikiyatrik tanıları olup olmadığı ile ilgili soruları cevaplamaları istenmiştir. Araştırmada kullanılan "Kişisel Bilgi Formu"nun bir örneği Ek 2'de sunulmuştur.

Patolojik Narsisizm Envanteri

Elli iki maddeden oluşan "Patolojik Narsisizm Envanteri (Orijinal Formu)" Pincus, Ansell, Pimentel, Cain, Wright ve Levy (2009) patolojik narsisizmi büyükleme ve kırılgan kişilik özelliklerine dair temel boyutlarıyla ölçmeyi amaçlayan öz bildirim tarzı bir ölçüm aracıdır. Ölçeğin orijinal formuyla ilgili detaylı bilgi çalışmanın birinci kısmında "giriş" bölümünde verilmiştir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması ile ilgili olan detaylı bilgi ise bundan sonraki bölüm olan "işlem" kısmında aktarılacaktır. Ölçeğin Türkçe formunun örnek maddelerini içeren bir örneği Ek 3'de sunulmuştur.

Narsistik Kişilik Envanteri

Raskin ve Terry (1979) tarafından geliştirilen, Atay (2009) tarafından Türkçe standardizasyonu yapılan Narsistik Kişilik Envanteri araştırmamızda eşdeğer form geçerliliğini test etmek amacıyla kullanılmıştır. Başlangıçta 54 madde olan ölçeğe daha sonra Emmons (1984; 1987) tarafından yürütülen araştırmalarda faktör analizi uygulanmış, bunun sonucunda bazı ifadeler mevcut ölçekten çıkarılmış ve 40 soruluk Narsistik Kişilik Envanteri geliştirilmiştir. Ölçek; Üstünlük, Sömürücülük, Otorite, Kendine Yeterlilik, Kendini Beğenme, Hak İddia Etme ve Teşhircilik olmak üzere yedi boyuta ait ifadelerden oluşmaktadır (Raskin ve Terry; 1988 akt. Atay, 2009). İki binli yıllarda yaygın olarak kullanılan ölçek Ames, Rose ve Anderson (2006) 16 soru olarak yeniden düzenlemişlerdir (akt., Atay, 2009). Atay (2009) tarafından Türkçeye çevirisi yapılan 16 soruluk Narsistik Kişilik Envanter'inin güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları yapılmış, iç geçerliği test edilmiş ve Cronbach Alfa değeri .57 olarak bulunmuştur. Bartlett Küresellik Testi Ki kare 249,713, sd 78 ($p < .001$). Bu değer, beklenenin altında kalması sonucu revize edilen ölçek, ikinci bir örneklem üzerinde tekrar uygulanmıştır. Bu uygulamada, NKE'nin güvenilirliği .63 olarak belirlenmiştir (Atay, 2009). NKE'nin iç geçerliği Cronbach Alfa ile ölçümlenmiş ve yapı geçerliliğine yönelik ölçümler açıklayıcı faktör analizi yöntemiyle elde edilmiştir. Bu analiz sonucunda NKE maddelerinin orijinal yapıya uygun olarak 6 faktörde dağıldığı görülmüştür. Ölçeğin alt faktörlerine ilişkin açıklanan varyans sırasıyla Teşhircilik boyutu içi %17, Sömürücülük boyutu %7, Üstünlük boyutu %10, Kendine yeterlilik boyutu %7, Hak iddia etme boyutu %8, Otorite boyutu %9, Faktörlerin toplam varyansı açıklama oranı % 60,8'dir (Atay, 2009). Narsistik Kişilik Envanterinden alınabilecek puanlar her faktör için; otorite boyutu

0-2, teşhircilik boyutu 0-3, sömürücülük boyutu 0-3, hak iddia etme boyutu 0-2, kendine yeterlilik boyutu 0-3, üstünlük boyutu 0-3 olmak üzere toplam 0-16 arasındadır. Puan yükseldikçe narsisizm düzeyi de yükselmektedir (Atay 2009). Ölçeğin Türkçe formunun örnek maddelerini içeren bir örneği Ek 4'te sunulmuştur.

Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği

Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği (BORRTI), nesne ilişkilerinin kalitesini ve gerçeği değerlendirme yetisini ölçmeyi amaçlayan bir öz bildirim aracıdır. BORRTI kişinin günlük yaşamında kurduğu ilişkilerin niteliğinin ve diğer kişiyle ilişki içindeyken kendini nasıl algıladığının değerlendirilmesi yoluyla ilişkileri ölçümler. İlk olarak Bell, Etcaff ve Ryan (1979, 1980 akt., Bell ve ark. 1986), tarafından BORRTI'nin küçük bir modeli olarak kabul edilen, öz bildirim tarzı bir ölçek olan BORİ geliştirilmiştir. BORİ 45 maddeden oluşmakta ve (1) Yabancılaşma, (2) Güvensiz Bağlanma, (3) Benmerkezcilik ve (4) Sosyal Yetersizlik olmak üzere dört alt boyutu bulunmaktadır. Sonraki dönemde BORİ yeniden gözden geçirilmiş, 45 maddeden oluşan ve (1) Algıların Belirsizliği, (2) Gerçekliğin Bozulması ve (3) Halüsinasyonlar- Delüzyonlar alt boyutlarından oluşan Gerçeği Değerlendirme bölümü eklenerek, BORRTI (Object Relations and Reality Testing Inventory) olarak yeniden adlandırılmıştır (Bell, 1995). Son haliyle BORRTI Gerçeği değerlendirme ve Nesne İlişkileri olmak üzere, 45'er maddelik 2 formdan oluşmakta ve 90 madde ile değerlendirilmektedir. Maddeler doğru-yanlış şeklinde derecelendirilmektedir. BORRTI'nin Türkçeye çevirisi, geçerlik ve güvenirlik değerlerinin belirlenmesi, kültürümüze uyarlanması Uluç, Tüzün, Haselden ve Piri-Erbaş (2015) tarafından yapılmıştır. Ölçüm aracının iç tutarlık kat sayısı Nesne İlişkileri alt boyutunun Cronbach Alfa değerinin .70 ile .80; Gerçeği Değerlendirme alt boyutunun ise .54 ile .77 arasında değiştiğini bulunmuştur. Nesne ilişkileri boyutunun altında yer alan alt testler için iç tutarlılık katsayıları sırasıyla: (1) Yabancılaşma (YAB) için Cronbach Alfa değerleri .80; (2) Güvensiz Bağlanma (GzB) için .74; (3) Egosentrizm (EGO) için .70 ve (4) Sosyal Yetersizlik (SY) için .73 olarak hesaplanmıştır. Gerçeği Değerlendirme Boyutunun alt ölçeklerinin Cronbach Alfa değerleri ise (1) Gerçekliğin Bozulması (GB) için .77, (2) Algıların Belirsizliği (AB) için .54 ve (3) Halüsinasyon ve Delüzyon (HD) için .70 olarak belirlenmiştir (Uluç ve Ark., 2015). Alt testlerin bir ya da daha fazla anlamlı puan grubundaki (faktör) dağılımını değerlendirmek için Varimax rotasyon yöntemi kullanılarak Temel Birleşenler Analizi

yapılmıştır. Veri setinin Temel Bileşenler Analizi için uygunluğunun değerlendirilmesinde, Bartlett testi (Bartlett's Test of Sphericity) ve Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) oranı dikkate alınmıştır. Her iki değer de verilerin Temel Birleşenler Analizi için uygun olduğunu göstermiştir (KMO= 0.807 ve Bartlett's Test KiKare=1904,073, sd: 21, p<.000). Her iki bileşen bir arada ölçülmeye çalışılan özelliğin %78'ini açıklamaktadır. Alt testlerin Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme boyutlarını oluşturacak biçimde iki temel faktörde dağılım gösterdiği görülmektedir. Bu çalışma kapsamında yapı geçerliğini değerlendirmek amacıyla BORRTI'nin 45 maddeden oluşan nesne ilişkileri formu kullanılmıştır. Ölçüm aracının örnek maddelerini içeren bir örneği sunulmuştur (Bkz. Ek 5).

2.1.1.3. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Türkçeye Uyarlanması Çalışmasının İşlemi

Öncelikle çalışmanın birinci kısmında ölçek uyarlamasını da kapsayacak şekilde, tez kapsamında yapılacak tüm uygulamalar için Hacettepe Üniversitesi'nin Etik Komisyonu'ndan onay alınmıştır. Pincus ve ark. (2009) tarafından geliştirilen Patolojik Narsisizm Envanteri (PNE; Pathological Narcissism Inventory; PNI), Pincus ve ekibinden izin alınarak, çalışmacılar tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Çeviri işlemi ilk olarak araştırmacı ve danışmanı tarafından yapılmıştır. Bu işlem sırasında araştırmacı ve danışmanın çeviri önerilerinin birbiriyle örtüştüğü görülmüştür. Araştırmacı ve danışmanı tarafından üzerinde fikir birliğine varılan maddelerin yer aldığı form klinik psikoloji alanında beş farklı uzman (iki profesör, bir doçent, iki doktor) tarafından içerik, dil ve kültür uygunluğu bakımından özgün form ile karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Yargıcılara verilen formda hem araştırmacı ve danışmanın maddeler için uygun gördükleri (hem uzlaştıkları hem de ayrı düştükleri) çeviriler yer almış hem de yargıcının, önerilenler dışında bir fikre sahipse, kendi çevirisini belirtmesi için bir alan ayrılmıştır. Yargıcılardan alınan geri bildirimlerin de genel olarak birbirleriyle ve araştırmacı veya danışmanı tarafından yapılan çevirilerle uyduğu görülmüş ve birkaç düzeltme yapılarak ölçeğin Türkçe formu oluşturulmuştur. Araştırma örnekleminde bağımsız 20 kişiye form uygulanmış, sonrasında katılımcılarla yapılan görüşmelerde maddelerin anlaşılabilirliği ve yanıtlanmasına ilişkin sorun olmadığı görülmüştür. Bu uygulamaların ardından tüm öneriler göz önünde bulundurularak Türkçe formunun maddeleri düzenlenmiştir. Türkçeye çevrilen maddelerin yeminli bir tercüman aracılığıyla İngilizce geri çevirisi yapılmış, Pincus ve ekibine gönderilmiştir. Bu ekipten

gelen değerlendirmeye göre zgn maddeler ile geri-eviri maddelerinin örtüştüğü görülmüş, geri bildirimlerle birlikte son düzeltmeler yapılmıştır. Çeviri için üzerinde uzlaşılamayan herhangi bir madde kalmamıştır.

Patolojik Narsisizm Envanteri, Narsistik Kişilik Envanteri ve Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme leğinin Nesne İlişkileri Formu bir arada tek bir uygulamada katılımcılara sunulmuştur. Bilgilendirilmiş onam formu ve demografik bilgi formu başta olacak şekilde, sıralama etkisini ortadan kaldırmak amacıyla ölçüm araçlarının farklı sıralarda yer aldığı üç form oluşturulmuş ve katılımcılara uygulanmıştır. Uygulamanın başında katılımcılara araştırma ile ilgili bilgi verilmiş ve katılımcıların izni alınarak ölçüm araçlarından oluşan form çalışmaya katılmak isteyenlere gönüllülük esasına dayanarak, sınıf ortamında ve ders saatinde verilmiştir. Katılımcılara araştırmaya katılmanın ya da araştırmadan ayrılmanın herhangi bir olumlu- olumsuz sonucu bulunmayacağı uygulamadan önce aktarılmıştır. Aynı şekilde araştırmaya katılmayı kabul ettikten sonra da araştırmanın herhangi bir yerinde hiçbir neden göstermeksizin herhangi bir zarar ya da elde edilmesi beklenen bir yarar kaybına yol açmadan araştırmadan çekilebileceği bilgisi verilmiştir. Son olarak araştırma sonuçlarının toplu şekilde değerlendirileceği, araştırma amaçlı katılımcılardan hiçbir ücret talep edilmeyeceği ve katılımcılara ücret ödenmeyeceği bilgisi verilmiştir. Araştırmaya dâhil olan katılımcılardan kimlik bilgileri istenmemiş ancak onam formunda imzaları alınmıştır. Katılımcılara en başta araştırmanın ikinci aşaması olacağı ve eğer isterlerse ikinci aşamada yeni bir uygulama için davet edilebilecekleri bilgisi verilmiştir. Araştırmanın ikinci kısmı birinci kısımdan bağımsız bir dizi uygulamayı içermektedir. İkinici kısma katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmakta olup katılımcılar çalışmanın amacına uygun olarak gönüllüler arasından seçkisiz atama yoluyla belirlenecektir. Katılımcılara ikinci aşamanın içeriğine ilişkin bilgi verilmemiş, yalnızca ikinci aşamaya katılımın gönüllü olduğu bilgisi iletilmiştir. Bu amaçla uyarılama aşamasına katılan kişilerden ad-soyadı gibi kimlik bilgisi istenmemiş ancak ikinci aşamada yer almak isteyenlerin iletişim (telefon ya da mail) adresleri istenmiştir. Ölçeklerin cevaplanma süresi yaklaşık olarak 25-30 dakika sürmüştür. Test-tekrar test değerlendirmesi amacıyla, örneklemden bağımsız 55 kişilik bir grupta uygulama yapılmış, yalnızca bu grupta yer alan kişilerden ölçeklere ğrenci numaralarını yazmaları istenmiş, bu numaraların yalnızca eşleme amaçlı kullanılacağı bilgisi önceden verilmiştir. Aynı gruba bir ay süre sonra ölçek yeniden uygulanmış, kabul edilemeyecek düzeyde boş madde bırakan dört kişinin uygulaması araştırma dışı tutularak ve 51 kişinin verisi eşleşerek test tekrar test sonucu hesaplanmıştır.

2.1.1.4. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Türkçeye Uyarlanması Çalışmasının Bulguları

Patolojik Narsisizmi büyüklenmeci ve kırılğan boyutlarıyla değerlendirmek amacıyla kullanılması planlanan ölçeğin Türkiye örneklemini için geçerli ve güvenilirliği sınanmıştır. Bu amaçla yürütülecek analizlere geçilmeden önce veri girişleri kontrol edilmiş, kayıp ve uç değerler taranmış ve çalışmaya ait tüm veriler çok değişkenli istatistiğin temel sayıltılarından olan normallik, doğrusallık, varyansların homojenliği açısından test edilmiştir. Yapılan analizler sonrasında değişkenlerin söz konusu sayıltıları sağladığı tespit edilmiş böylece asıl analizlere geçilmiştir. Araştırmanın ilk sorusuna yanıt oluşturacak biçimde Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Açıklayıcı faktör analizi yardımıyla madde yükleri belirlenmiş, Doğrulayıcı faktör analizi yardımıyla maddelerin alt boyutlara dağılımı test edilmiştir. Sonrasından son şeklini alan alt ölçüm aracının geçerlik ve güvenilirlik değerlerini belirleyebilmek amacıyla yapı geçerliliği, Cronbach Alfa değeri ve test-tekrar test ölçümleri değerlendirilmiştir. Bu amaçla ölçüm aracının madde yükleri incelenmiş, faktör yapısını belirlemek üzere, Kaiser normalizasyonu ve özgün ölçeğe sadık kalarak oblique dönüştürmesine göre Açıklayıcı Faktör Analizi uygulanmıştır. Sonrasında ise Doğrulayıcı Faktör Analizi yöntemi ile Açıklayıcı Faktör Analizinin önerdiği yapı test edilmiştir. Her iki faktör analizi sonrasında doğruluğu kanıtlanan alt boyutlar (faktörler) belirlenmiş ve diğer ölçüm araçlarıyla korelasyon değerlerine bakılmıştır. Son olarak ölçüm aracının büyüklenmeci ve kırılğan boyutunun test edildiği ikinci düzey modellemenin sınanması için yapısal eşitlik modellemesi kullanılmıştır. Analizlerde Sosyal Bilimler için kullanılan İstatistik Paket Programı (SPSS V. 23) ve Yapısal Eşitlik Modellemesi (AMOS V. 22) programlarından yararlanılmıştır.

Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Açıklayıcı Faktör Analizi

Patolojik Narsisizm Envanteri'nin faktör yapısını incelemek amacıyla "temel bileşenler analizi" ve özgün ölçeğe sadık kalarak "oblique " dönüştürmesi kullanılarak açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizinin sonucunda, özdeğeri 1'in üzerinde olan, varyansın %47'sini açıklayan on faktöre ulaşılmıştır. Ancak yamaç birikinti grafiği

(Scree test) sonucu maddelerin yedi faktöre dağıldığı görülmüştür. Ortaya çıkan yedi faktörlü yapının ölçeğin orijinal formundaki yedi alt boyutlu yapıyla büyük oranda örtüştüğü görülmüştür. Ancak Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Türkçe formunda yedi faktörlü yapıda yedinci faktörde yalnızca 2. ve 13. maddeler yer almaktadır. Bu maddeler hem bir alt boyutu temsil etmesi bakımından zayıf kaldığı, hem de madde faktör yükü .30'un altında olduğu için altı faktörlü dağılımın test edilmesine karar verilmiştir. Bunun sonucunda altı faktörlü yapıda da 2. ve 13. maddelerin bu defa diğer faktörler içinde yer aldığı ancak yine .30'un altında faktör yüküyle yüklendiği görülmüştür. Sonrasında 2. ve 13. maddelerin çıkarılmasının ardından, altı alt boyutta değerlendirilen PNE'nin madde dağılımında iyileşme görülmüş, Cronbach Alfa güvenilirliği .93'e ($p < .05$) yükselmiştir.

Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Türkçe formunda ortaya çıkan altı alt boyut içerdikleri maddeler dikkate alınarak isimlendirilmiştir. Buna göre alt boyutlar sırasıyla Fark Edilmeye Yönelik Beklentiler (FEYB), Büyükleme Kendilik (BK), Kırılgan Kendilik (KK), Kendini Onaylatma (KO), Büyükleme Hayaller (BH) ve Kendini Feda (KF) olarak adlandırılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonrasında ortaya çıkan PNE'nin madde faktör yükleri ve alt boyutlarına ilişkin bilgiler Tablo 3 'de gösterilmektedir.

Tablo 3. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Açımlayıcı Faktör Analizi Bulguları

<i>Madde no</i>	<i>AÇIMLAYICI FAKTÖR ANALİZİ</i> (1: FEYB, 2: BK, 3: KK, 4: KO, 5: BH, 6: KF)	1	2	3	4	5	6
52	Patolojik Narsisizm Envanteri Maddeler Başkaları benimle aynı fikirde olmadığında bayağı sinirlenirim.	.71					
29	Eleştirildiğimde öfkelenirim.	.70					
37	Başkalarının ne kadar iyi bir insan olduğumu fark etmemeleri beni kızdırır.	.69					
11	İnsanlar onlar için yaptığım onca şeyi fark etmediklerinde öfkeden çıldırırım.	.66					
18	Başkalarından istediklerimi alamadığımda hemen hemen her zaman öfkelenirim.	.65					
41	Sık sık kendimi başkalarının başarılarını kıskanırken bulurum.	.63					
40	İnsanlar beni fark etmediğinde hayal kırıklığına uğrarım.	.62					
36	İnsanların benden hoşlandıklarını bilmediğim sürece kendimi iyi hissetmem zordur.	.59					
16	Diğerleri beni fark etmediklerinde kendimi	.58					

	değersiz hissetmeye başlarım.	
20	Diğer insanlar için bir şeyler yaptığımda, onların da benim için bir şeyler yapmalarını beklerim.	.58
8	İnsanlar özel olarak beni fark etmediğinde kendimi kötü hissetmeye başlarım.	.54
12	Yaptığım ya da söylediğim şeylerle ilgilenmeyen insanlar beni çok kızdırır.	.54
32	Zihnim, insanların çoğunun benimle ilgilenmediği fikri ve endişesiyle meşguldür.	.53
5	Yalnız olduğumda iyi hissetmekte zorlanırım.	.50
30	İnsanların bana hayran olduğunu bilmediğim sürece kendimi iyi hissetmem zordur.	.50
48	Diğerlerinin beni kabul etmesine ihtiyaç duyarım.	.49
47	Başkaları bana onlardan beklediğim şekilde davranmadıklarında, kendimi iyi hissetmeye devam etmem çok zordur.	.47
34	Onlar için yaptıklarımı takdir etmeyecekleri endişesiyle bazen insanlardan uzak dururum.	.46
10	İnsanları inanmalarını istediğim her şeye inandırabilirim.	.77
4	Genellikle herhangi bir konuda ikna edici olabilirim.	.64
15	İnsanları parmağımda oynatmak benim için çok kolaydır.	.63
23	İnsanları kitap gibi okuyabilirim.	.60
35	Herkes benim hikâyelerimi dinlemeyi sever.	.55
38 ^B	Hak ettiğim her şeyi alana kadar yetinmeyeceğim.	.39
2 ^A	Öz güvenimde çok fazla iniş çıkış olur.	.28
51	Bazen, diğer insanlardan her istediğimi alamayacağım gerçeğiyle yüzleşmektense, yalnız olmak daha kolaydır.	.74
50	Başkaları ihtiyaçlarımı sezdiğinde gergin ve mahcup hissederim.	.66
7	Yardım istemekten nefret ederim.	.65
17	Bazen beni hayal kırıklığına uğratacakları düşüncesiyle insanlardan uzak dururum.	.65
27	Bazen istediğim şeyleri yapmayacaklarından korktuğum için insanlardan uzak dururum.	.63
9	Başkaları beni diğerlerine bağımlı ve muhtaç görece korkusuyla sıklıkla ihtiyaçlarımı gizlerim.	.62
46	Sırtımı başkalarına dayamaya katlanamam çünkü bana kendimi güçsüz hissettirir.	.60
24	Birileri beni hayal kırıklığına uğrattığında sıklıkla	.56

	kendime kızarım.	
28	İçimde hissettiğim zayıflığı diğerlerine göstermek zordur.	.55
21	Başkaları beklentilerimi karşılamadıklarında, genellikle istediklerimle ilgili mahcubiyet duyarım.	.42
44	Kendim içten içe şüphe etsem bile bir şeyi tek başıma halledemediğimi başkalarına göstermek önemlidir.	.36
13 ^A	Hayranlık duymadığım biriyle samimi düşünce ve hislerimin hepsini paylaşmam.	.21
33	Bana güvenen arkadaşlarımla olmasını seviyorum çünkü bu bana kendimi önemli hissettiriyor.	.66
22	Başkaları bana güvendiğinde kendimi önemli hissederim.	.63
19	Bazen kendi değerimle ilgili güvence vermeleri için hayatımdaki önemli kişilere ihtiyaç duyarım.	.56
3	Beni hayal kırıklığına uğrattıklarında, bazen başkaları ile ilgili beklentilerimden mahcubiyet duyarım.	.39
45	Sık sık başarılarımla tanındığımı hayal ederim.	-.71
49	Dünya çapında tanınmak isterim.	-.64
42	Sık sık kahramanca işler yaptığımı düşlerim.	-.56
31	Sık sık çabalarım için ödüllendirildiğimi düşlerim.	-.55
14	Sık sık çevrem üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğumu düşlerim.	-.49
26	Sık sık imkânlarımın ötesinde bir şeyler elde ettiğimi düşlerim.	-.48
1	Sıklıkla bana hayranlık ve saygı duyulduğunu düşlerim.	-.48
25	Başkaları için kendimi feda etmek beni daha iyi bir insan yapar.	.78
39	Fedakârlıklar yaparak ne kadar iyi bir insan olduğumu göstermeye çalışırım.	.60
6	Başkalarıyla ilgilenecek kendimi mutlu edebilirim.	.56
43	İyi bir insan olduğumu kanıtlamak için diğerlerine yardım ederim.	.47
Öz Değer		FEYB: 12,40 BK: 3,63 KK: 2,99 KO: 2,29 BH: 1,76 KF: 1,53
Açıklanan Varyans (%)		FEYB: 25,32 BK: 7,40 KK: 6,11 KO: 4,69 BH: 3,58 KF: 3,13
Cronbach Alfa		FEYB: .92 BK: .74 KK: .85 KO: .58 BH: .82 KF: .74
PNE açıklanan varyansı: %50,24		

A: Açıklayıcı faktör analizi sonrası çıkarılan maddeler, B: Doğrulayıcı faktör analizi sonucu çıkarılan madde. PNE= Patolojik Narsisizm Envanteri, FEYB=Fark Edilmeye Yönelik beklentiler, BK=Büyüklenmeci Kendilik, KK=Kırılgan Kendilik, KO=Kendini Onaylatma, BH=Büyüklenmeci Hayaller, KF=Kendini feda

Patolojik Narsisizm Envanteri'nin ilk alt boyutu olan "Fark edilmeye yönelik beklentiler (FEYB)" 18 maddeden oluşmaktadır. Bu alt boyut kişinin başkaları tarafından fark edilmediğinde benlik değerindeki düşüş ve öfkenin ifade edilmesiyle ilgili maddeleri kapsamaktadır. İkinci faktör "Büyüklenmeci Kendilik (BK)" 5 madden oluşmaktadır ve bu maddeler insanlar üzerinde güç ve otorite kurmaya yönelik kişisel algıları içeren ifadeleri kapsamaktadır. Üçüncü faktör olan "Kırılgan Kendilik (KK)" 11 maddeyle ifade edilmektedir. Madde içeriklerine bakıldığında benliğini saklama, diğerlerine hatalarını ve ihtiyaçlarını göstermek konusundaki isteksizlik ve kişilerarası anlaşmazlıklarla sonuçlanan yaşam olayları karşısında benlik değerinde ani düşüşleri ifade eden maddeleri içermektedir. Dördüncü faktör "Kendini Onaylatma (KO)" 4 maddeden oluşmaktadır ve kişinin kendilik değerinin yüceltilmesinin ancak başkaları tarafından onaylanması yoluyla olabileceği beklentisine işaret eden maddeleri kapsamaktadır. Beşinci faktör "Büyüklenmeci Hayaller (BH)" 7 maddeden oluşmaktadır ve başarı, tanınma ve hayranlık kazandığına ilişkin aşırı telafi edici hayaller kurma yönünü yansıtmaktadır. Altıncı ve son faktör olan "Kendini Feda (KF)" 4 madde olarak temsil edilmektedir. Bu faktör kendini başkaları için feda ederek kendilik değerinin başkalarının gözünde yüceleceği beklentisine işaret etmektedir.

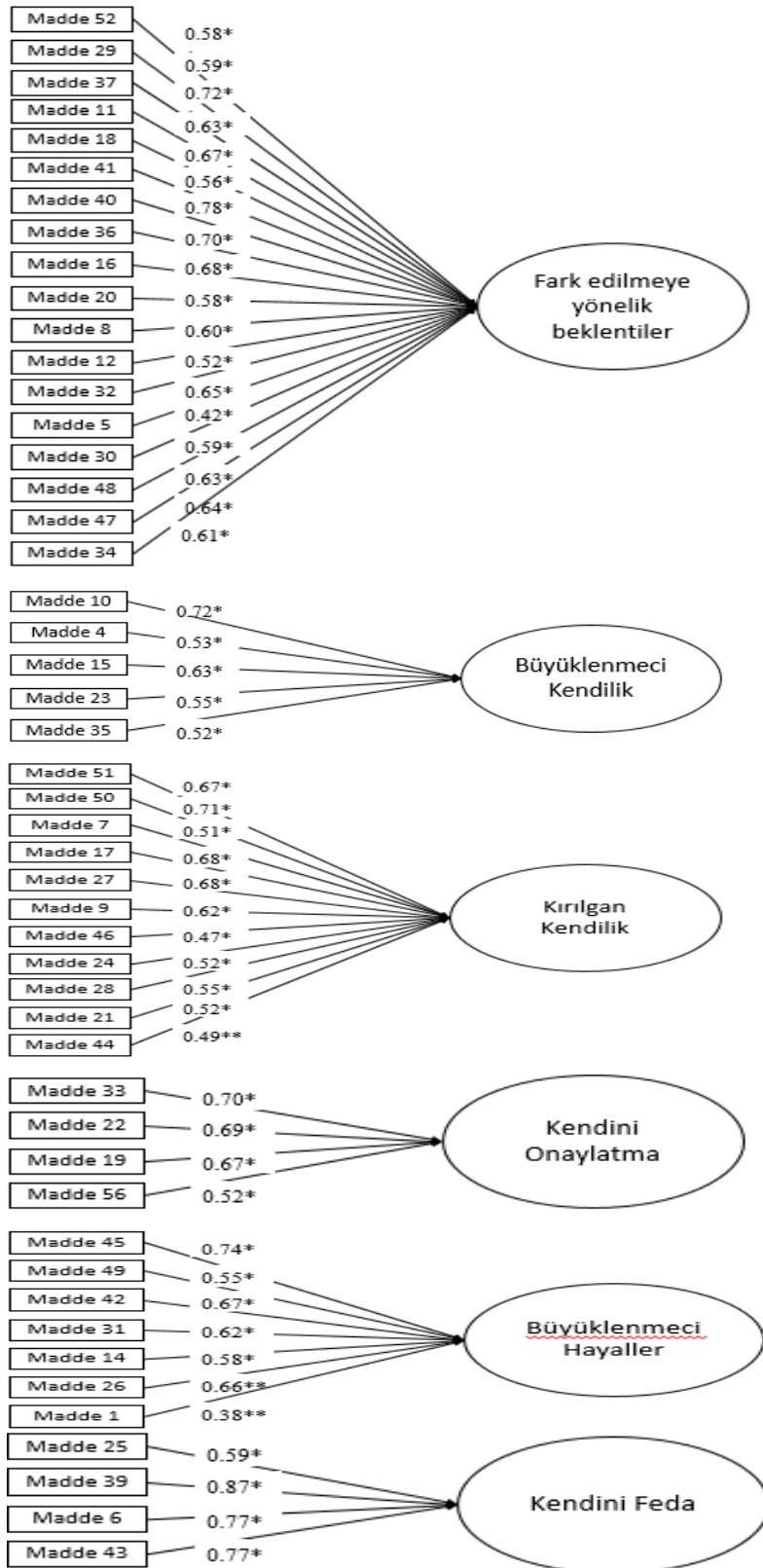
Açıklayıcı faktör analizi sonucu ortaya çıkan 6 alt boyutlu yapının veri setiyle uyumunu değerlendirmek amacıyla Patolojik Narsisizm Envanteri Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yöntemiyle de incelenmiştir.

Patoloji Narsisizm Envanteri'nin Doğrulayıcı Faktör Analizi

Çalışmamızda Patolojik Narsisizm Envanteri'nin altı faktörlü yapının geçerliğini değerlendirmek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) kullanılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi, temelinde kuramsal olarak birçok değişkenden meydana getirilmiş faktörlerin (gizil değişkenlerin), gerçek verilerle uyumunu incelemeye yönelik bir analizdir. Diğer bir deyişle, DFA ile Patolojik Narsisizm Envanteri'nin açıklayıcı faktör analizi sonrası belirlenmiş yapısının verilerle ne derece doğrulandığını değerlendirmeyi hedefler. DFA'da sınanan modelin yeterliğinin belirlenmesi için çok sayıda uyum

indeksi kullanılmaktadır. Ki-Kare Uyum Testi (Chi-Square Goodness), İyilik Uyum İndeksi (Goodness of Fit Index, GFI), Düzeltilmiş İyilik Uyum İndeksi (Adjusted Goodness of Fit Index, AGFI), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index, CFI), Normleştirilmiş Uyum İndeksi (Normed Fit Index, NFI), Ortalama Hataların Karekökü (Root Mean Square Residuals, RMR veya RMS) ve Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA) sıklıkla kullanılan uyum indeksleridir (Büyüköztürk, 2011). Tüm bu uyum iyiliği indeksleri alan yazında İngilizce kısaltmaları ile verildiği için çalışmamızda da Türkçe yerine İngilizce kısaltmaları kullanılarak verilmesine karar verilmiştir. Bu çalışmada yer alan uyum indeksleri AMOS 23 (Byrne BM, London, England) programı temel alınarak analizi gerçekleştirilmiştir.

Bu aşamada, öncelikle DFA kullanılarak Patolojik Narsisizm Envanteri'nin (PNE), Açıklayıcı Faktör Analizi doğrultusunda altı alt boyuttan oluşan yapısının ne derece doğrulandığı değerlendirilmiştir. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda PNE'nin Türkçe formunun yapısını oluşturan altı faktörlü yapıda ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölünmesiyle elde edilen sayının altının üzerinde olduğu görülmüştür. Buna göre ki kare değerinin serbestlik derecesine oranının üç ve üçten küçük olması gerekmektedir (Schreiber, Stag, King, Nora ve Barlow, 2006). Uyum indeksleri incelendiğinde doğrulayıcı faktör analizinde 38 numaralı maddenin faktör yükünün .30'un altında kaldığı ve uyumu bozduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle 38. maddenin Açıklayıcı Faktör Analizindeki faktör yükü de incelenmiş, bu maddenin faktör yükünün .39 olduğu görülmüştür. Açıklayıcı Faktör Analizi 38. madde olmaksızın tekrarlandığında Cronbach Alfa değerinin yükseldiği, sonrasında 38. madde olmadan DFA tekrarlandığında da uyum indekslerinin uygun seviyeye geldiği görülmüştür. Bu nedenle 38. madde alt boyut puanlarından çıkarılmıştır. Ancak özgün ölçeğe sadık kalınarak toplam puan hesaplanırken tüm maddelerin dâhil edilmesine karar verilmiştir. DFA madde faktör yüklerini, alt boyutlarına dağılımını içeren gösterimi Şekil 4'de sunulmuştur.

Şekil 4. Doğrulayıcı Faktör Analizine Göre Madde Yükleri Alt Boyutlara Göre Dağılımları

Patolojik Narsisizm Envanteri'nin 2, 13 ve 38. madde olmadan altı alt boyutu içeren madde faktör yükleri dağılımına uygun olarak AMOS programına işlenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucu modelin uygunluğu ilk olarak ki kare değerinin serbestlik derecesine oranıyla değerlendirilmiştir. Bu çalışmada bu oran (2253.516/878) 2.67 olarak saptanmıştır. Çalışmada incelenen diğer uyum indeksleri ve sonuçları Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4. Uyum Göstergeleri Sonuçları

Uyum kriteri	İyi uyum	Kabul edilebilir sınır	Uyum iyiliği sonuçları
Ki- kare	$0 < ki-kare < 2 \text{ sd}$	$2 < ki-kare < 3 \text{ sd}$	Ki-kare=2253.516
Ki-kare/sd	$0 < ki-kare/sd < 2$	$2 < ki-kare/sd < 3$	Ki-kare/sd= 2,67
RMSA	$0 < RMSA < 0.05$	$0.05 < RMSA < 0.08$	0.055
SRMR	$0 < SRMR < 0.05$	$0.05 < SRMR < 0.10$	0,053
NFI	$0.95 < NFI < 1$	$0.90 < NFI < 0.95$	0.897
NNFI	$0.95 < NNFI < 1$	$0.90 < NNFI < 0.95$	0.902
CFI	$0.95 < CFI < 1$	$0.90 < CFI < 1$	0.861
RCFI	$0.95 < RCFI < 1$	$0.90 < RCFI < 0.95$	0.883
GFI	$0.95 < GFI < 1$	$0.90 < GFI < 0.95$	0.786
AGFI	$0.95 < AGFI < 1$	$0.90 < AGFI < 0.95$	0.771

Doğrulayıcı Faktör Analizi Yoluyla incelenen model sonucunda Fark Edilmeye Yönelik Beklentiler (FEYB), Büyüklenmeci Kendilik (BK), Kırılgan Kendilik (KK), Kendini Onaylatma (KO), Büyüklenmeci Hayaller (BH) ve Kendini Feda (KF) alt boyutlarının veri setiyle uyumlu olduğu doğrulanmıştır. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin 2, 13 ve 38. maddenin dışında kalan maddelerinin ait oldukları boyutları örtük olarak açıklamada anlamlı olduğu ve önerilen ölçüm modelinin araştırma verisine uygun olduğu görülmektedir. Modelin faktör yükleri incelendiğinde, tüm maddelerin kendi alt boyutları tarafından anlamlı yordandığı söylenebilir. Ölçekteki tüm maddeler için tüm faktör yükü değerlerinin anlamlı olduğu, standardize yüklerinin uygun olduğu görülmektedir (Bkz. Şekil 4).

Özetle Türkçe formunda geriye kalan 49 maddenin bu haliyle ölçekte kalmasının uygun olduğuna karar verilmiştir. Ölçeğin Açımlayıcı Faktör Analizi sonucunda alt ölçekleri temsil eden maddelerinin oblique rotasyonu sonrasındaki son hali ve alt faktör yükleri Tablo 3'te gösterilmiştir. PNE'nin Türkçe formunun 49 madde üzerinden açıklanan varyansı %50,24, Barlett Küresellik testi sonucu χ^2 değeri 2253.516 ve Sd: 878 olduğu için Ki-kare/sd= 2.67 olarak modelin uyumlu olduğu görülmüştür.

Patolojik Narsisizm Envanteri'nin altı alt boyutlu yapısı Açımlayıcı ve Doğrulayıcı Faktör analizi yöntemiyle doğrulandıktan sonra ölçüm aracının toplam puanı ve alt boyutlarına ilişkin geçerlik ve güvenilirlik değerlerin incelenmesi işlemine geçilmiştir.

Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Geçerlik ve Güvenirlik Analizi Sonuçları

Yapısal geçerliği faktör analiziyle değerlendirilen Patolojik Narsisizm Envanteri'nin altı alt boyutunun iç tutarlık Cronbach Alfa değerleri FEYB, BK, KK, KO, BH ve KF için sırasıyla .92, .74, .85, .58, .82 ve .74'dır. Ölçeğin toplam puanı için test-tekrar test güvenilirliği .91, alt ölçekler sırasıyla .91, .88, .93, .81, .87 ve .86 olarak ölçümlenmiştir.

Patolojik Narsisizm Envanteri'nin alt boyutları altı faktörlü dağılıma uyacak şekilde öz değeri 1,55'in üzerinde kalan faktörlerden oluşmaktadır. Buna göre "Fark Edilmeye Yönelik Beklentiler (FEYB)" alt boyutunun öz değeri 12,40, "Büyükleme Kendilik (BK) " alt boyutunun 3,63, 'Kırılgan Kendilik (KK)' alt boyutunun 2,99, "Kendini Onaylatma (KO)" alt boyutunun 2,29, "Büyükleme Hayaller (BH)" alt boyutunun 1,76 ve "Kendini Feda (KF)" alt boyutunun 1,53 olduğu görülmüştür.

Patolojik Narsisizm Envanteri'nin alt boyutlarının açıklanan varyansı hesaplanmıştır. Buna göre "Fark Edilmeye Yönelik Beklentiler (FEYB)" alt boyutunun açıklanan varyansın % 25,32, "Büyükleme Kendilik (BK) " alt boyutunun %7,40, 'Kırılgan Kendilik (KK)' alt boyutunun %6,11, "Kendini Onaylatma (KO)" alt boyutunun %4,69, "Büyükleme Hayaller (BH)" alt boyutunun %3,58 ve "Kendini Feda (KF)" alt boyutunun %3,13 olduğu görülmüştür. Tüm sonuçlar değerlendirildiğinde, ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik değerlerinin kabul edilebilir düzeylerde olduğu görülmüştür.

Patolojik Narsisizm Envanteri'nin İkinci Düzey Modellemesi

Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Türkçeye uyarlanması aşamasında, geçerlik güvenilirlik değerleri, faktör yükleri ve madde dağılımlarına ilişkin bilgiler sunulmuştur. Sonraki aşamada, ölçüm aracının ikinci düzey modelinin AMOS aracılığıyla sınanması işlemine geçilmiştir. İkinci düzey modelleme Pincus ve ark. (2009) tarafından özgün ölçüm aracı oluşturulduktan sonra, ölçeğin yedi alt boyutunu kapsayan iki temel üst boyutun varlığına yönelik önerisiyle ortaya çıkmıştır. Patolojik Narsisizm Envanterinde

doğrulayıcı faktör analizi ile yedi alt faktörü kapsayacak şekilde büyüklenmeci narsisizm ve kırılğan narsisizm iki temel boyutu oluşturulmaktadır. Buna göre kırılğan temel boyutu Koşullu Benlik Saygısı (Contingent Self Esteem, CSE), Benliği Saklama (Hiding the Self, HS) ve Değersizleştirme (Devaluing, DEV) alt boyutlarındaki maddelerin toplamını içermektedir. Büyüklenmeci temel boyutu ise İstismarcı/Sömürücü (Exploitative, EXP), Kendini Feda/Yüceltme (Self-Sacrificing Self-Enhancement, SSSE), Büyüklenmecilik Fantezileri (Grandiose fantasy, GF) ve Öfkeyi Haklı Görme (Entitlement Rage, ER) boyutlarındaki maddelerin toplamını içermektedir. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Türkçe formunda ise altı alt boyutu kapsayan iki temel boyutun varlığı açılımlayıcı faktör analizinde sınanmıştır. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Türkçe formunda da büyüklenmeci narsisizm ve kırılğan narsisizm iki temel boyutunun altı alt faktörü kapsayacak şekilde olduğu görülmüştür. Buna göre Fark Edilmeye Yönelik Beklentiler (FEYB), Kırılğan Kendilik (KK), Kendini Onaylatma (KO) ve Kendini Feda (KF) kırılğan temel boyutta yer almaktadır. Büyüklenmeci Kendilik (BK) ve Büyüklenmeci Hayaller (BH) alt boyutları ise büyüklenmeci temel boyutta yer almaktadır. Pincus ve arkadaşlarının (2009) çalışmasındaki özgün ölçüm aracındaki alt boyutların Türkçe formundaki yerleri, Türkçe formunda ikinci düzey modellemede yer aldıkları temel boyutlar, alt ölçeğin içerdiği madde sayıları, faktör yükü, geçerlik ve güvenilirlik değerleri Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Orijinal Formundaki Alt Ölçeklerin Türkçe Formundaki Alt Ölçek Karşılıkları, Türkçe Formunun Alt Ölçeğinin İçerdiği Madde Sayıları, Faktör Yükü, Geçerlik ve Güvenilirlik Değerleri

Bileşen	Orijinal formu	Türkçe formu	Türkçe formu 2. düzey modelleme	Madde sayısı	Faktör yükü	Cronbach alfa	Tekrar test
1	CSE ve ER	FEYB	Kırılğan	18	.42- .72	.92**	.91*
2	EXP	BK	Büyüklenmeci	5	.52- .72	.74**	.88*
3	HS ve DEV	KK	Kırılğan	11	.51- .68	.85**	.93*
4	SSSE	KO	Kırılğan	4	.67- .70	.58*	.81*
5	GF	BH	Büyüklenmeci	7	-.58- .75	.82**	.87*
6	SSSE	KF	Kırılğan	4	.59- .87	.74**	.86*

Koşullu Benlik Saygısı (Contingent Self Esteem, CSE), Benliği Saklama (Hiding the Self, HS), Değersizleştirme (Devaluing, DEV), İstismarcı/Sömürücü (Exploitative, EXP), Kendini

Feda/Yüceltme (Self-Sacrificing Self-Enhancement, SSSE), Büyüklenmecilik Fantezileri (Grandiose fantasy, GF), Öfkeyi Haklı Görme (Entitlement Rage, ER), Fark Edilmeye Yönelik Beklentiler (FEYB), Kırılgan Kendilik (KK), Kendini Onaylatma (KO) ve Kendini Feda (KF), Büyüklenmeci Kendilik (BK) Büyüklenmeci Hayaller (BH). *p < 0,05, **p< 0,01

Alan yazında Pincus ve arkadaşlarının (2009) çalışmasını temel alarak ikinci düzey modellemeler üzerinde çalışan Wight ve ark. (2010) iki farklı model önerisinde bulunmuştur. Wight ve ark. (2010) çalıştıkları ilk modelde CSE, SSSE, DEV and HS alt boyutları kırılgan boyutta yer alırken; EXP, ER ve GF büyüklenmeci boyutta yer almıştır. Wight ve ark. (2010) çalıştıkları ikinci modelde CSE, DEV, HS ve ER kırılgan boyutta yer alırken; EXP, SSSE ve GF büyüklenmeci boyutta yer almıştır. Pincus ve arkadaşlarının (2009) önerdikleri özgün modeldekinden farklı olarak bu iki modelden birinde Kendini Feda/Yüceltme (Self-Sacrificing Self-Enhancement, SSSE), diğerinde ise Öfkeyi Haklı Görme (Entitlement Rage, ER) alt boyutunun kırılgan üst boyutta yer alması önerilmiştir. Bu tez kapsamında AMOS aracılığıyla dört model de incelenmiştir. Buna göre:

MODEL 1. Pincus ve ark. (2009) özgün çalışmada test ettikleri model, büyüklenmeci narsisizm: Öfkeyi Haklı Görme (ER,entitlement rage), Sömürücülük (EXP,exploitative), Büyüklenmecilik Fantezileri (GF, grandiose fantasy), Kendini Feda/Yüceltme (SSSE, Self-Sacrificing Self-Enhancement) boyutunda incelerken; kırılgan narsisizm: Koşullu Benlik Saygısı (CSE, Contingent Self Esteem), Benliği Saklama (HS, hiding self), Değersizleştirme (DEV, devaluing) alt boyuta dağılımıyla incelenmiştir.

MODEL 2. Wight ve ark. (2010) çalıştıkları ilk model. Modelde CSE, SSSE, DEV and HS ikinci dereceden faktör olarak kırılgan boyutta yer alırken; EXP, ER ve GF büyüklenmeci boyutta yer almıştır.

MODEL 3. Wight ve ark. (2010) çalıştıkları ikinci model. CSE, DEV, HS ve ER kırılgan boyutta yer alırken; EXP, SSSE ve GF büyüklenmeci boyutta yer almıştır.

MODEL 4. Türkçe standardizasyonuna uygun şekilde büyüklenmeci boyutta BH (Büyüklenmeci Hayaller) ve BK (Büyüklenmeci Kendilik) alt boyutları yer alırken; kırılgan boyutta FEYB (Fark Edilmeye Yönelik Beklentiler), KK (Kırılgan Kendilik), KO (Kendini Onaylatma) ve KF (Kendini Feda) yer almıştır ve sonuçlar Tablo 6' da sunulmuştur.

Tablo 6. PNI - Türkçe Formunun Uyum İstatistikleri Özeti (N = 518)

Uyum kriteri	İyi uyum	Kabul edilebilir sınır	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
Ki-kare	0<ki-kare<2 sd	2< ki-kare< 3sd	293,41	294,16	217,30	27,22
Ki-kare/sd	0<ki-kare/sd<2	2<ki-kare/sd<3	22,54	22,62	16,71	3,40
RMSA	0<RMSA<0.05	0.05<RMSA<0.08	.204	.204	.176	.058
SRMR	0<SRMR<0.05	0.05<SRMR<0.10	.204	.204	.176	.058
NFI	0.95<NFI<1	0.90<NFI<0.95	0,79	0,79	0,85	0,98
NNFI	0.95<NNFI<1	0.90<NNFI<0.95	0,65	0,65	0,75	0,94
CFI	0.95<CFI<1	0.90<CFI<1	0,79	0,79	0,84	0,97
RCFI	0.95<RCFI<1	0.90<RCFI<0.95	0,49	0,49	0,52	0,52
GFI	0.95<GFI<1	0.90<GFI<0.95	0,77	0,77	0,79	0,88
AGFI	0.95<AGFI<1	0.90<AGFI<0.95	0,87	0,87	0,88	0,93
Pincus ve arkadaşlarının (2009) önerdiği özgün model (MODEL 1), ardından Wight ve arkadaşlarının (2010) önerdiği 2 farklı model (MODEL 2 ve MODEL 3) ve son olarak da Türkçe formunun Açımlayıcı faktör analizi sonrasında önerdiği model (MODEL 4) test edilmiştir (p<.01)						

Özetle Narsisizmin büyüleneci ve kırılğan boyutlarının varlığının incelendiği ikinci düzey modellemede Türkçe formunun önerdiği altı alt boyutun iyi temel boyutta yer aldığı doğrulayıcı faktör analizi ile kanıtlanmıştır. Buna göre PNE'nin Türkçe formunda büyüleneci boyutta Büyüleneci Kendilik (BK) ve Büyüleneci Hayaller (BH) alt boyutları yer alırken; kırılğan boyutta Fark Edilmeye Yönelik Beklentiler (FEYB), Kırılğan Kendilik (KK), Kendini Onaylatma (KO) ve Kendini Feda (KF) yer almaktadır.

Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Alt Boyutları ve Diğer Ölçeklerle Korelasyonları

Çalışmamızın bu aşamasında Patolojik Narsisizm Envanteri (PNE) Türkçe formunun toplam puanı ile alt ölçek puanları arasındaki Pearson korelasyon değerleri incelenmiştir. Buna göre PNE toplam puanı ile PNE'nin alt ölçekler arasındaki

korelasyon katsayıları sırasıyla 'Fark Edilmeye Yönelik Beklentiler (FEYB)' .88 ($p < .01$), 'Kırılgan Kendilik (KK)' .74 ($p < .01$), 'Kendini Onaylatma (KK)' .61 ($p < .01$), 'Kendini Feda (KF)' .60 ($p < .01$) ve 'Büyükleme Kendilik (BH)' .60 ($p < .01$) düzeyindedir. Buna karşın 'Büyükleme Hayaller (BH)' alt ölçeği ile -.61 ($p < .01$) negatif yönde bir ilişki göstermektedir. Ayrıca PNE Türkçe formuna göre büyükleme ve kırılma temel alt boyutları arasında $r = .46$ ($p < .01$) düzeyinde pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. PNE'nin geçerlik verilerinin değerlendirilmesi için BORRTI, NKE ve PNE'nin toplam puanı ve alt ölçek puanları arasındaki korelasyona bakılmıştır. Tüm ölçek puanları standart puana dönüştürülmüş, korelasyon ilişki değerleri bu şekilde hesaplanmıştır. Tüm alt ölçeklerin birbiriyle korelasyon değerlerinin -.10 ila .88 arasında değiştiği görülmüştür. Buna göre PNE'nin, NKE ile -.10 ila .44; BORRTI ile ise .11 ila .53 arasında değişen anlamlı düzeyde ilişkiler gösterdiği görülmüştür.

PNE'nin büyükleme temel boyutuna bakıldığında PNE'nin 'Büyükleme Hayaller (BH)' alt boyutu NKE'nin alt boyutlarıyla .09 ila .36 düzeyinde negatif yönde anlamlı ($p < .01$) ilişki gösterirken; 'Büyükleme Kendilik (BK)' alt boyutu .15 ila .44 düzeyinde pozitif yönlü anlamlı ($p < .01$) ilişki göstermektedir. NKE toplam puanı büyükleme temel boyut ile .45 ($p < .01$), kırılma boyut ile ise -.23 ($p < .01$) düzeyinde ilişkili bulunmuştur.

PNE ve BORRTI toplam puanları arasındaki ilişki $r = .50$ ($p < .01$) düzeyindedir. Buna göre BORRTI'nin alt boyutları ile PNE'nin alt boyutlarından Fark Edilmeye Yönelik Beklentiler (FEYB) .35 ila .52 ($p < .01$), Kırılgan Kendilik (KK) .29 ila .53 ($p < .01$), Kendini Onaylatma (KO) .14 ila .27 ($p < .01$) ve Kendini Feda (KF) .11 ila .21 ($p < .01$) arasında pozitif korelasyon gösterirken; Büyükleme Kendilik (BK) ile BORRTI 'benmerkezcilik' alt boyutu dışında diğer boyutlarla ilişkisiz, Büyükleme Hayaller (BH) ise -.16 ila -.17 ($p < .01$) arasında negatif ilişki göstermektedir. PNE ile NKE ve BORRTI ölçeklerinin toplam puanları ve alt boyutlarının puanları arasındaki ilişki Tablo 7.'de gösterilmektedir.

Tablo 7. PNE İle NKE Ve BORRTI Ölçeklerinin Toplam Puanları Ve Alt Boyutlarının Puanları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Korelasyon Tablosu

	FEYB	BK	KK	KO	BH	KF	PNE	T	Ü	O	HİE	S	KY	NKE	YB	GB	B	S	B
<i>PNI-Fark Edilmeye Yönelik Beklentiler</i>	-																		
<i>PNI-Büyükleme Kendilik</i>	0,17**	-																	
<i>PNI-Kırılgan Kendilik</i>	0,53**	0,18**	-																
<i>PNI-Kendini Onaylatma</i>	0,49**	0,12**	0,36**	-															
<i>PNI-Büyükleme Hayaller</i>	-0,46**	0,46**	-0,36**	-0,41**	-														
<i>PNI- Kendini Fedâ</i>	0,46**	0,13**	0,30**	0,44**	-0,46**	-													
<i>PNI-Toplam</i>	0,88**	0,41**	0,74**	0,61**	-0,60**	0,60**	-												
<i>NKE-Teşhircilik</i>	-0,25**	0,25**	-0,04	-0,11*	-0,32**	-0,13**	-0,27**	-											
<i>NKE-Üstünlük</i>	-0,12**	0,31**	-0,01	-0,10*	-0,24**	-0,12**	-0,20**	0,45**	-										
<i>NKE-Otorite</i>	-0,07	0,39**	-0,05	-0,07	-0,22**	0,00	-0,17**	0,49**	0,55**	-									
<i>NKE-Hak İddia Etme</i>	-0,34**	0,15**	-0,21**	-0,13**	-0,15**	-0,04	-0,32**	0,32**	0,44**	0,43**	-								
<i>NKE-Sömürücülük</i>	-0,11*	0,44**	0,00	-0,05	-0,26**	-0,07	-0,22**	0,69**	0,61**	0,67**	0,41**	-							
<i>NKE-Kendine Yeterlilik</i>	-0,02	0,28**	-0,05	0,01	-0,09*	0,01	-0,09	0,20**	0,62*	0,54**	0,42**	0,56**	-						
<i>NKE- Toplam</i>	-0,20**	0,43**	-0,10*	-0,06	-0,36**	-0,09*	-0,37**	0,79**	0,74**	0,72**	0,53**	0,84**	0,59**	-					
<i>BORRTI-Yabancılaşma</i>	0,36**	-0,10*	0,44**	0,11*	0,10*	0,06	-0,35**	0,06	-0,02	0,04	-0,26**	0,10*	0,03	0,00	-				
<i>BORRTI-Güvensiz bağlanma</i>	0,52**	-0,03	0,47**	0,27**	0,18**	0,20**	0,49**	-0,05	-0,00	-0,00	-0,27**	0,02	0,07	-0,03	0,48**	-			
<i>BORRTI-Benmerkezcilik</i>	0,38**	0,11*	0,48**	0,14**	0,16**	0,11*	0,42**	-0,03	-0,08	-0,05	-0,25**	-0,04	-0,07	-0,11*	0,69**	0,52**	-		
<i>BORRTI-Sosyal yetersizlik</i>	0,35**	-0,06	0,29**	0,24**	0,17**	0,21**	0,35**	0,02	-0,03	0,05	-0,16**	0,05	0,04	0,00	0,48**	0,33**	0,38**	-	
<i>BORRTI-toplam</i>	0,50**	-0,03	0,53**	0,22**	0,17**	0,16**	0,50**	0,01	-0,03	0,01	-0,31**	0,05	0,02	-0,04	0,91**	0,70**	0,85**	0,65**	-
	FEYB	BK	KK	KO	BH	KF	PNE	T	Ü	O	HİE	S	KY	NKE	YB	GB	B	S	B

FEYB: Fark Edilmeye Yönelik Beklentiler; BK: Büyükleme Kendilik, KK: Kırılgan Kendilik, KO: Kendini Onaylatma, BH: Büyükleme Hayaller, KF: Kendini Fedâ, PNE Toplam: Patolojik Narsisizm Envanteri Toplam. MS: Alt boyuta düşen madde sayısı, ORT: ortalama, STD: Standart Sapma, SE: Standart Hata, MTK: madde toplam korelasyonları, NKE: Narsistik Kişilik Envanteri, BORRTI: Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği **p< 0,01, *p< 0,05

Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların Patolojik Narsisizm Envanteri'nin, toplam puanından, temel alt ölçekleri olan büyüklenmeci ve kırılğan boyutlarından, son olarak da alt ölçeklerden aldıkları puanların cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediklerini saptamak amacıyla "Bağımsız gruplar için T testi" analizi yapılmış sonuçlar Tablo 8 'de sunulmuştur.

Tablo 8. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Cinsiyete Göre Ortalama Puanları ve Bağımsız gruplar için T testi Sonuçları

Değişken	Kadın		Erkek		T değeri	Anlamlılık değeri
	Ort.	S	Ort.	S		
PNE Toplam Puanı	2.36	0.49	2.33	0.49	-0.81	.42
PNE Büyüklenmeci Boyut	2.42	0.49	2.46	0.52	1,17	.31
PNE Kırılğan Boyut	2.54	0.77	2.48	0.76	1,33	.32
PNI-Fark Edilmeye Yönelik Beklentiler	2.15	0.91	2.05	0.91	-1,33	.18
PNI- Büyüklenmeci Kendilik	2.51	0.77	2.65	0.93	1,87	.05
PNI- Kırılğan Kendilik	2.54	0.97	2.52	0.87	-0,23	.81
PNI- Kendini Onaylatma	3.72	0.78	3.43	0.86	4,04	.00
PNI-Büyüklenmeci Hayaller	2.34	1.01	2.31	1.04	-0,39	.68
PNI- Kendini Feda	2.70	1.04	2.49	1.11	2,32	.02

*p<.05, **p<.01

Yapılan analizin bulgularına göre, Patolojik Narsisizm Envanteri'nin toplam puanı üzerinde, cinsiyet değişkeninin anlamlı etkisinin olmadığı görülmüştür ($t=-0,81$, $p>.05$). Benzer şekilde, temel alt boyutlardan büyüklenmeci ($t= 1.17$, $p>.05$) ve kırılğan ($t=1,33$, $p>.05$) boyuta da bakıldığında da cinsiyet değişkeninin anlamlı etkisinin olmadığı görülmüştür. Alt ölçeklere geçildiğinde Patolojik Narsisizm Envanteri'nin "Fark Edilmeye Yönelik Beklentiler (FEYB)" alt ölçeğinin puan ortalamaları üzerinde cinsiyetin anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür ($t=-1,33$, $p>.05$). Ancak "Büyüklenmeci Kendilik (BK)" alt ölçeğinin puan ortalamaları üzerinde ise cinsiyetin anlamlı bir etkisinin olduğu göze çarpmıştır ($t=1,87$, $p<.05$). Erkeklerin bu alt ölçekten aldıkları puan ortalamalarının (Ort= 2.65, S = 0.93) kadınlardan (Ort = 2.51, S = 0.78) anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür. Ardından "Kırılğan Kendilik (KK)" alt ölçeğinin puan ortalamaları üzerinde cinsiyetin anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür ($t= -0.23$, $p>.05$). "Kendini Onaylatma (KO)" alt ölçeğinin puan ortalamaları üzerinde ise cinsiyetin anlamlı etkisinin olduğu göze çarpmıştır ($t= 4,04$, $p<.01$). Buna göre erkeklerin bu alt

ölçekten aldıkları puan ortalamalarının (Ort = 3,42, S = 0.86) kadınlardan (Ort = 3,72, S = 0.78) anlamlı olarak daha düşük olduğu yani kadınların Kendini Onaylatma ihtiyacının erkeklere göre anlamlı olarak daha fazla olduğu görülmüştür. "Büyükleme Hayaller (BH)" alt ölçeğinin puan ortalamaları üzerinde cinsiyetin anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür ($t=-0,39$, $p>.05$). Son olarak "Kendini Feda (KF)" alt ölçeğinin puan ortalamaları üzerinde ise cinsiyetin anlamlı bir etkisinin olduğu göze çarpmıştır ($t= 2,32$, $p<.05$). Kadınların bu alt ölçekten aldıkları puan ortalamalarının (Ort = 2.70, S = 1.11) erkeklerden (Ort = 2.48, S = 1.03) anlamlı olarak daha yüksek yani kadınların erkeklere kıyasla kendini feda etme eğiliminin anlamlı olarak daha fazla olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak, bu çalışma ile Patolojik Narsisizm Envanteri'nin geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olabileceği kanıtlanmıştır. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin üst düzey model yapısı sınanarak büyükleme ve kırılma narsisizm düzeyinde değerlendirme imkânı sunduğu gösterilmiştir.

2.1.2. Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyelerini Oluşturma Çalışması

Çalışmanın birinci kısmı kapsamında araştırmanın ikinci sorusu olan "Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri (RİÖTH)"nin geçerlik ve güvenilirlik göstergelerinin yeterli düzeyde olup olmadığının incelenmesi işlemine geçilmiştir. Bu amaçla öncelikle çalışmacı ve tez danışmanı tarafından Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri'nin (RİÖTH) oluşturulması planlanmıştır. Çalışmanın ikinci kısmına geçmeden önce Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyelerinin (RİÖTH) örnekleme, veri toplama aracının özellikleri, geliştirilmesi aşamasında yapılan işlem ve psikometrik değerlerine ilişkin bulgular aktarılacaktır.

2.1.2.1. Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri'nin Örnekleme

Katılımcılar

Bu çalışmada kullanılan Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri'nin oluşturulması amacıyla yapılan çalışmanın birinci kısmının örnekleme 2016-2017 bahar döneminde Hacettepe Üniversitelerindeki öğrencilerin yer aldığı 10 kişilik bir pilot uygulama grubundan oluşmaktadır.

Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri pilot uygulama yöntemiyle örneklemden bağımsız, yaşları 18- 27 arasında değişen lisans ve yüksek lisans öğrencisi 10 kişilik bir gruba uygulanmış, hikâyelerin uygulanmasında ve anlaşılmasında herhangi bir sorun olmadığı anlaşılmıştır. Ancak bu uygulamalar sırasında evli katılımcılar için reddedilme ve özellikle de terk edilme hikâyesinin anlamlı şekilde işlemediği tespit edilmiş, evli kişilerin hikâyenin işaret ettiği duruma uyacak şekilde kendisini terk edilme durumunda bulmayı kabul etmediği anlaşılmıştır. Katılımcılar arasındaki evli katılımcı oranının (%3,6) örneklemdaki bekâr katılımcı oranıyla kıyaslama imkânı sunmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle evli olma durumu çalışmanın ikinci aşamasına dâhil edilmemiş ve dışlama ölçütü olarak belirlenmesine karar verilmiştir.

Yargıcı ve değerlendirmeciler

Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri'nin oluşturulması aşamasında başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme temalarına uygun hikâyelerin belirlenmesinde psikoloji alanı dışında on değerlendirmeci (beslenme ve diyetetik bölümü lisans öğrencileri) ve alanda uzman üç yargıcı (doktora tez aşamasında araştırma görevlisi) yer almıştır.

Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyelerine ait dört öykünün değerlendirmesinde Kiesler'in (1983) 'Kutuplu Döngü Modeli' temel alınmış, öykülerin kutuplu döngü modelindeki yerinin belirlenmesi amacıyla alanında uzman beş klinik psikolog (bir profesör, iki doçent ve iki araştırma görevlisi) yargıcı olarak yer almıştır.

Son olarak Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyelerine katılımcıların vermiş olduğu yanıtlar Kişiler Arası Şemalar Ölçeği temel alınarak alanında uzman üç klinik psikolog (doktora tez aşamasında araştırma görevlileri) tarafından kodlanmıştır.

2.1.2.2. Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri'nin Veri Toplama Araçları

Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri: bu tez kapsamında çalışmacı ve tez danışmanı tarafından ilgili alanyazın taranarak oluşturulmuştur. Senaryosu tamamen çalışmacılara ait başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme hikâyeleri ve bir adet ısınma öyküsünden oluşan hikâyeler ilgili temalara ilişkin kişilerarası bir etkileşimi

içermekte ve tam da katılımcının tepki vermesi gereken kısımda yarıda bırakılmaktadır. Katılımcıların öyküyü tamamlama biçimlerinin, romantik ilişkilerde kişilerarası etkileşim örüntülerini yansıtacağı kabul edilmiştir. Uygulama katılımcılara yüz yüze, yarı yapılandırılmış görüşme şeklinde yapılmaktadır. Uygulama bir adet ısınma öyküsü ile başlamaktadır. Isınma öyküsü aracılığıyla katılımcıların işlemlere tanışıklık sağlaması ve işbirliğinin kurulması hedeflenmektedir. Isınma öyküsü değerlendirmeye katılmamaktadır. Isınma öyküsü okunduktan sonra katılımcılara sırayla yarı yapılandırılmış formdaki sorular yöneltilmektedir. Isınma öyküsünü izleyen ilk öykü başarısızlık temasını içermektedir. İkinci öykü terk edilme, üçüncü öykü reddedilme ve son olarak dördüncü öykü eleştirilme temalarını içermektedir. Hedef temaya ilişkin öyküler karşılıklı etkileşim içermekte ve bu etkileşim hikâyesinin doğası gereği bir noktada yarıda kesilmektedir. Katılımcılardan öykülerin devamını kendilerinin getirmeleri talep edilmektedir. Katılımcının anlatımında içeriğe müdahale edilmeden yalnızca sorularla yönlendirmelerde bulunmaktadır. Her öykü ardından öykülerin kesildiği yerde katılımcılara aynı sorular yöneltilmektedir. Her bir öyküye ilişkin tüm sorular katılımcı tarafında yanıtlandıktan sonra bir diğer öyküye geçilmektedir. Son öykü de tamamlandıktan sonra uygulama sonlandırılmaktadır. Öykülere katılımcıların vermiş olduğu yanıtların kodlanmasında Kiesler'in (1983) Kutuplu Döngü Modeli temel alınmış ve puanlanmasında Hill ve Safran (1994) tarafından geliştirilen kişilerarası Şemalar Ölçeğinin Türkçe formu (Boyacıoğlu ve Savaşır, 1995) kullanılmıştır. Kodlama ve puanlamanın nasıl yapıldığı bir sonraki bölüm olan işlem bölümünde ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

2.1.2.3. Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri'nin İşlemi

Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri'nin Oluşturulması

Romantik ilişkilerde zorlayıcı kişilerarası deneyimleri temsil etmek üzere seçilen başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme temaları ile ilgili hayali hikâyeler oluşturarak kişilerde bu yaşantılar karşısında ortaya çıkabilecek tepkileri tetiklemek amaçlanmıştır. Bu temaları tetikleme hedeflenen hikâyeler çalışmacı ve tez danışmanı tarafından ilgili alanyazın taranarak oluşturulmuştur. Bu aşamada senaryosu tamamen çalışmacılara ait başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme temalarından her birini temsil eden üçer hikâye olmak üzere toplamda 12 hikâye

yazılmıştır (Bkz. Ek 6). Hikâyeler ilgili temalara ilişkin kişilerarası bir etkileşimi içermekte ve tam da katılımcının tepki vermesi gereken kısımda yarıda bırakılmaktadır. Bu hikâyeler tetikleme amaçlanan hedef temaya uygunluk düzeyine ilişkin klinik psikoloji alanında uzman üç yargıcı ve psikoloji alanının dışında on değerlendirmeci tarafından değerlendirilmiştir. Yargıcılardan değerlendirme yaparken her bir hikâyeyi başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme teması için 1: hiç uygun değil ile 10: tamamen uygun olacak şekilde puanlanmaları istenmiştir. Böylece ayırt edicilik değeri en yüksek hikâyelere ulaşılması hedeflenmiştir. Çalışmacı ve tez danışmanı tarafından yargıcı ve alan dışı değerlendirmecilerin görüşleri incelenmiş, her bir hedef temayı yansıtmaya düzeyi ve ayırt ediciliği en yüksek olan dört ana öykü ve bunlardan bağımsız, nötr bir ısınma öyküsü belirlenmiştir. Yargıcılar ve değerlendiricilerin öykülere ilişkin değerlendirme sonuçları aşağıda gösterilmiştir.

Başarısızlık teması için en yüksek puan alan hikâye

Başarısızlık temasını temsil eden üç hikâye arasında yargıcı ve değerlendiricilerin görüşleri bakımından en yüksek değer alan aşağıdaki hikâye seçilmiştir.

Okulunuzu bir yıl uzattınız ve şimdi uzayan yılın ikinci yarıyılının sonlarındasınız. Bu gün 5. defa aldığınız ve okulu uzatmanıza sebep olan dersten bütünlemeye girdiniz. Sınavınız oldukça kötü geçti. Önümüzdeki dönem de dersi tekrar alacağınıza kesin gözüyle bakıyorsunuz. Telefon çalıyor, sevgiliniz arıyor. Telefonu açtığınızda sesi çok neşeli 'Ne olduğunu asla tahmin edemezsin, sınavlar açıklanmış A almışım. Mezun oluyorum. Hemen hazırlan bunu kutlamalıyız.' Diyor

Başarısızlık temalı hikâyenin yargıcı ve değerlendiriciler tarafından ayırt ediciliğine ilişkin sonuçlar Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Başarısızlık Temalı Hikâyeye İlişkin Yargıcı Ve Değerlendirmeci Puanları*

	Değerlendirmeci (N=10) Ort. (S)	Yargıcı(N=3) Ort. (S)
Başarısızlık	9,88 (2,97)	9,67 (0,33)
Terk edilme	1 (0)	1 (0)
Reddedilme	1 (0)	1 (0)
Eleştirilme	1 (0)	1 (0)

*1: hiç uygun değil ile 10: tamamen uygun arası puanlama

Terk edilme teması için en yüksek puan alan hikâye

Terk edilme temasını temsil eden üç hikâye arasında yargıcı ve değerlendirmecilerin görüşleri bakımından en yüksek değer alan aşağıdaki hikâye seçilmiştir.

*Sevgilinizin işi gereği bir süre yurt dışında yaşaması gerektiği bir dönem oldu. Sevgilinizle uzun süredir berabersiniz ve ikiniz de bir arada olmaktan mutlusunuz. Dönmesine bir ay kala sevgiliniz önemli bir konuda sizinle konuşması gerektiğini söyledi. İnternet üzerinden konuşurken ona sizinle konuşmak istediği konunun ne olduğunu sordunuz. Sevgiliniz: **'Buradaki işime devam etmem için bir teklif aldım. Dönmeyi düşünmüyorum. Seninle ilişkimize böyle devam edemeyiz, senden ayrılmaya karar verdim.'** Diyor.*

Terk edilme temalı hikâyenin yargıcı ve değerlendirmeciler tarafından ayırt ediciliğine ilişkin sonuçlar Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. Terk Edilme Temalı Hikâyeye İlişkin Yargıcı Ve Değerlendirmeci Puanları*

	Değerlendirmeci (N=10) Ort. (S)	Yargıcı(N=3) Ort. (S)
Başarısızlık	2,22 (2,53)	1 (0)
Terk edilme	9,55 (1,01)	9,67 (0,33)
Reddedilme	3,22 (3,38)	3,33 (1,67)
Eleştirilme	1 (0)	1 (0)

*1: hiç uygun değil ile 10: tamamen uygun arası puanlama

Reddedilme teması için en yüksek puan alan hikâye

Reddedilme temasını temsil eden üç hikâye arasında yargıcı ve değerlendirmecilerin görüşleri bakımından en yüksek değer alan aşağıdaki hikâye seçilmiştir.

*Çok yoğun bir gün geçiriyorsunuz ve bu günün sonunda artık dinlenmek ya da keyifli bir şeye vakit ayırmak istiyorsunuz. Sevgilinizin desteğine ihtiyaç duyuyorsunuz. Onunla vakit geçirmenin size iyi geleceğini düşünüyorsunuz. İşlerinizi bitirmenize yakın, telefonla sevgilinizi arıyor ve dışarı çıkmayı teklif ediyorsunuz. Sevgiliniz **'Bu akşam mı? Kesinlikle olmaz, ben kendime başka plan yaptım'** diyor.*

Reddedilme temalı hikâyenin yargıcı ve değerlendirmeciler tarafından ayırt ediciliğine ilişkin sonuçlar Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11. Reddedilme Temalı Hikâyeye İlişkin Yargıcı Ve Değerlendirmeci Puanları*

	Değerlendirmeci (N=10) Ort. (S)	Yargıcı(N=3) Ort. (S)
Başarısızlık	1,88 (1,16)	2 (1,73)
Terk edilme	1,44 (0,72)	1 (0)
Reddedilme	9,11 (1,69)	8 (1)
Eleştirilme	1,11 (0,33)	1 (0)

*1: hiç uygun değil ile 10: tamamen uygun arası puanlama

Eleştirilme teması için en yüksek puan alan hikâye

Eleştirilme temasını temsil eden üç hikâye arasında yargıcı ve değerlendirmecilerin görüşleri bakımından en yüksek değer alan aşağıdaki hikâye seçilmiştir.

*Sevgilinizle çok keyifli vakit geçirdiğinizi düşündüğünüz bir günün sonunda birlikte bir kafeye oturdunuz. Orda herkesten uzak bir masada sadece ikiniz keyifli sohbet ediyorsunuz. O günkü vaktinizi ne kadar keyifli geçirdiğinizi konuşurken bir anda sevgiliniz. **'Her şey çok güzeldi ama sen yine yaptın yapacağını'** diyor.*

Eleştirilme temalı hikâyenin yargıcı ve değerlendirmeciler tarafından ayırt ediciliğine ilişkin sonuçlar Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12. Eleştirilme Temalı Hikâyeye İlişkin Yargıcı Ve Değerlendirmeci Puanları*

	Değerlendirmeci (N=10) Ort. (S)	Yargıcı(N=3) Ort. (S)
Başarısızlık	3,11 (3,29)	2 (1,73)
Terk edilme	1,44 (1,33)	1 (0)
Reddedilme	1,44 (1,33)	1 (0)
Eleştirilme	9,22 (1,64)	9,33 (0,67)

*1: hiç uygun değil ile 10: tamamen uygun arası puanlama

Yargıcılardan ve değerlendirmecilerden en yüksek puan alan hikâyeler seçildikten sonra uygulama amaçlı olarak yarı yapılandırılmış bir görüşme formu oluşturulmuştur. Uygulamaya ilişkin form hikâyelerin uygulanması kısmında tanıtılmaktadır.

Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri'nin Uygulanması

Katılımcıların öyküyü tamamlama biçimlerinin, romantik ilişkilerde kişilerarası etkileşim örüntülerini yansıtacağı kabul edilmiştir. Uygulama katılımcılara yüz yüze, yarı yapılandırılmış görüşme şeklinde yapılmıştır. Görüşme sırasında katılımcılardan izin alınarak ses kaydı alınmıştır. Ses kayıtlarının gizliliği ve saklanması konularının tamamen uygulamacıların sorumluluğunda olduğu bilgisi iletilmiştir. Ses kaydı alınmasını kabul etmeyen katılımcılardan not tutulması hakkında izin alınarak çalışma gerçekleştirilmiştir. Uygulamaya başlamadan önce katılımcıya aşağıdaki yönerge verilmektedir:

'Şimdi size birbirinden farklı beş tane hikâye okuyacağım. Bunlar romantik ilişkilerde karşılaşılabilecek bazı durumlara ilişkin hikâyeler. Sizin başınıza gelmiş olabilir ya da gelmemiş olabilir. Ancak şimdi okuyacağım hikâyelerin sizin başınıza geldiğini düşünmenizi istiyorum. Şu an bir romantik ilişkiniz olabilir, daha önce olmuş şimdi olmayabilir ya da hiç olmamış olabilir. Bunun çalışma açısından bir önemi yok. Genel olarak bir ilişki içinde böyle bir durumda kaldığınızı düşünmenizi ve nasıl tepki vereceğinizi aktarmanızı isteyeceğim. Hazırsanız başlayalım...'

Katılımcı hazır olduğunu söyledikten sonra uygulama bir adet ısınma öyküsü ile başlamaktadır. Isınma öyküsü aracılığıyla katılımcıların işlemlere tanışıklık sağlaması ve işbirliğinin kurulması hedeflenmektedir. Isınma öyküsü değerlendirmeye katılmamaktadır. Isınma öyküsü okunduktan sonra katılımcılara sırayla yarı yapılandırılmış formdaki sorular yöneltilmiştir. Bu sorular tüm öyküler için ortaktır ve aşağıda sıralanmıştır.

- 1) Bu durumda nasıl tepki verirsiniz?
- 2) Bu durumla karşılaştığınızda aklınızdan ne geçer? (Cevap gelmezse: ne düşünürsünüz? O anda ilk aklınıza gelen şey ne olur?)
- 3) Bu durumla karşılaştığınızda nasıl hissedersiniz? (Cevap vermezse: Duyularınız, ne olur? Hisleriniz ne olur?)

- 4) Sizce siz böyle söyleyince o ne tepki verir?
- 5) Peki, siz aslında nasıl tepki vermesini istersiniz?

Katılımcının anlatımında içeriğe müdahale edilmeden yalnızca yukarıdaki sorularla yönlendirmelerde bulunmaktadır. Her öykü ardından öykülerin kesildiği yerde katılımcılara aynı sorular yöneltilmiştir. Her bir öyküye ilişkin tüm sorular katılımcı tarafında yanıtlandıktan sonra bir diğer öyküye geçilmiştir. Son öykü de tamamlandıktan sonra uygulama sonlandırılmıştır. Katılımcıların yanıtlarına ilişkin hiçbir müdahalede bulunulmamış, yalnızca yukarıdaki sorularla yönlendirilmiştir. Hikâyelere ilişkin uygulama yönergesinin tamamı Ek 7'de sunulmuştur.

Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri'nin Değerlendirilmesi

Katılımcılardan uygulama sırasında yöneltilen sorularla başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme durumuyla karşılaştıklarında önce kendilerinin ve buna karşılık karşısındakinin tepkilerine yönelik beklentileri alınmıştır. Bu sayede katılımcının kişilerarası ilişkilerdeki karşılıklılığa yönelik birbirlerini tamamlayıcı tepkilerine (kendilerinin vereceği ve buna karşılık önemli diğerinin vereceği tepkilere) ilişkin beklentilerinin değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Uygulamalar tamamlandıktan sonra katılımcıların yanıtları yazılı hale getirilmiş ve bir veri seti oluşturulmuştur. Bu yanıtlar alanında uzman üç klinik psikolog tarafından birbirinden bağımsız olarak kodlanmıştır. Kodlama işleminde katılımcının kendisine ve karşısındakinin tepkisine yönelik kişilerarası beklentileri Kişilerarası Şemalar Ölçeği'nin sekiz tepkisinde sınıflandırılmıştır. Yargıcılar için bir kodlama ve değerlendirme yönergesi hazırlanmıştır. Bu yönergeye göre her bir yargıcıdan katılımcıların;

- 1) Bu durumda nasıl tepki verirsiniz?
- 2) Bu durumla karşılaştığınızda aklınızdan ne geçer?
- 3) Bu durumla karşılaştığınızda nasıl hissedersiniz?
- 4) Sizce siz böyle söyleyince o ne tepki verir?
- 5) Peki, siz aslında nasıl tepki vermesini istersiniz?

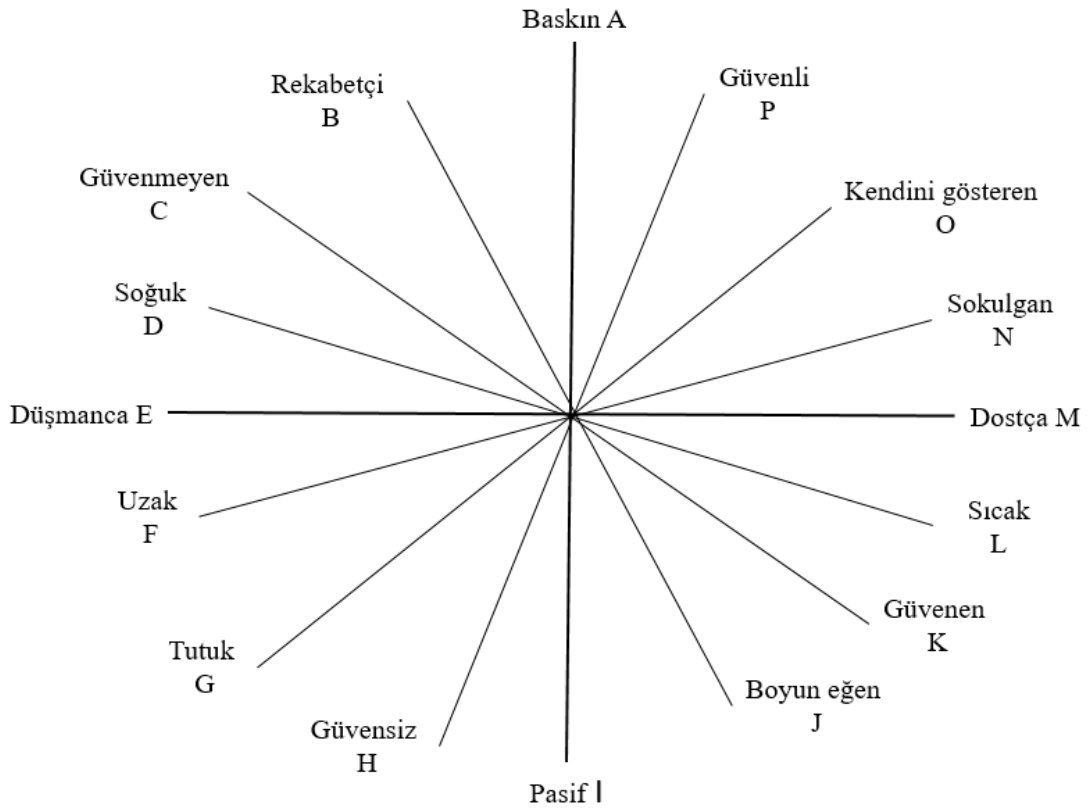
Sorularına vermiş olduğu her bir tepkinin aşağıdaki 8 kişilerarası tepki boyutundan birine göre sınıflandırılması istenmiştir.

- A. Sorumluluğu üstlenir ya da karşısındakini etkilemeye çalışır.
- B. Güvenini kaybeder ya da gücenir.
- C. Sabırsızlık gösterir ya da kavga çıkarır.
- D. Uzak durur ya da kayıtsız kalır.
- E. Karşısındakine katılır ya da itiraz etmez
- F. Karşısındakine saygı gösterir ya da ona güvenir.
- G. Yakın ya da dostça davranır.
- H. İlgı gösterir ya da düşündüklerini açıkça söyler.

Safran ve ark. (1988) tarafından geliştirilen Kişilerarası Şemalar Ölçeğinin (KŞÖ) oluşturulmasında ise Kiesler (1983) tarafından biçimlendirilen 16 segmentli "kişilerarası döngü" modeli kuramsal olarak benimsenmiştir. KŞÖ'nün Türkiye örneğine uygun standardizasyonu Boyacıoğlu ve Savaşır (1995) tarafından yapılmıştır. Yukarıda gösterilen 8 tepki boyutundan birine göre kodlanan tepkiler Kiesler (1983) tarafından oluşturulan, 16 segmentli 'Kutuplu Döngü Modeli'nin Tamamlanma İlkesi temel alınarak puan değerine dönüştürülmüştür. Puanlama işlemi bir sonraki bölümde detaylı tanıtılmıştır.

Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri'nin Puanlanması

Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri'nin puanlanabilmesi için öncelikle dört hikâyenin Kiesler'in (1983) 'Kutuplu Döngü Modeli'nde hangi kişilerarası segmentte yer aldığı belirlenmesi sağlanmıştır. Bu amaçla alanında uzman beş klinik psikologdan romantik ilişkilerde zorlayıcı kişilerarası deneyimlerin değerlendirilmesi amaçlanan dört hikâyeyi Kiesler (1983) tarafından oluşturulan, 16 segmentli 'Kutuplu Döngü Modeli' (Bkz. Şekil 5) göz önüne alınarak, yerlerini belirlemeleri istenmiştir.

Şekil 5. Kiesler'in (1983) Kutuplu Döngü Modeli

Öyküler benliği örseleyen yaşam olayları temel alınarak bağımsız şekilde oluşturulduğu için öncelikle 4 öykünün hangi kişilerarası durumu temsil ettiğinin belirlenerek puanlama için başlangıç noktası oluşturulması hedeflenmiştir. Bu amaçla kişiler arası döngü modeline hâkim yargıcılara her bir öykü için değerlendirme yapmaları istenmiş ve şu yönerge sunulmuştur:

'Sayın Yargıcı;

Aşağıda Romantik ilişkilerde zorlayıcı kişilerarası deneyimlerin değerlendirilmesinde uyarıcı rol üstlenmesi amaçlanan 4 öykü bulunmaktadır. Bu dört öyküye verilen tepkileri Kiesler (1983) tarafından oluşturulan, Safran ve Segal tarafından Kişiler Arası Şema temelinde geliştirilen 16 segmentli Kişilerarası İlişkiler Döngüsünü göz önüne alınarak, değerlendirmeniz beklenmektedir. Buna göre;

Her bir öykü romantik ilişkide yaşanan zorlayıcı bir yaşam deneyimi ile sonuçlanmaktadır. Bu öykülerde katılımcının, romantik ilişkide olduğu kişinin (önemli diğerinin) bir tepkisiyle karşılaştığı bir durum aktarılmaktadır. Lütfen her bir öyküyü

dikkatle okuyunuz. Sonrasında öykünün tamamlanış şekline göre, öyküdeki kişinin tepkisinin Kiesler'in Kişilerarası İlişkiler modelindeki 16 Segmentten hangisine yakın olacağını düşünüyorsanız boş bırakılan yere belirtiniz'

Kişilerarası Şemalar konusunda kuramsal bilgiye sahip her bir yargıcıdan, öykünün temsil etmesi bakımından yakın buldukları bir ya da iki segmenti seçmeleri istenmiştir. Yargıcılardan alınan başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme Hikâyeleri'nin kişilerarası döngüde hangi kişilerarası durumu temsil edecek şekilde yer aldığına ilişkin geri bildirimler aşağıda özetlenmektedir.

	<i>Başarısızlık</i>	<i>Terk edilme</i>	<i>Reddedilme</i>	<i>Eleştirilme</i>
Yargıcı 1	Düşmanca	Soğuk	Uzak	Güvenmeyen
Yargıcı 2	Baskın	Soğuk	Uzak	Düşmanca
Yargıcı 3	Kendini Gösteren	Baskın	Soğuk, uzak	Uzak, düşmanca
Yargıcı 4	Güvenen, kendini gösteren	Soğuk, düşmanca	Rekabetçi, güvenmeyen	Uzak, tutuk
Yargıcı 5	Soğuk, kendini gösteren	Tutuk	Rekabetçi	Düşmanca

Bu değerlendirmelere bakılarak beş yargıcıdan en az üçünün fikir birliğine vardığı başarısızlık için 'kendini gösteren', terk edilme için 'soğuk', reddedilme için 'uzak' ve son olarak eleştirilme için 'düşmanca' öyküleri temsil eden kişilerarası durumlar olarak belirlenmiştir. Bu şekilde puanlama için temel oluşturulmuştur.

Hikâyelerin kodlanmasında olduğu gibi puanlanmasında da Kişilerarası Şemalar Ölçeği temel alınmıştır. Buna göre katılımcıdan kendisinin senaryoda tanımlanan zorlayıcı kişilerarası deneyime maruz kaldığını imgelemeleri amacıyla sorulan;

- 1) Bu durumda nasıl tepki verirsiniz?
- 2) Bu durumla karşılaştığınızda aklınızdan ne geçer? (Cevap gelmezse: ne düşünürsünüz? O anda ilk aklınıza gelen şey ne olur?)
- 3) Bu durumla karşılaştığınızda nasıl hissedersiniz? (Cevap vermezse: Duyularınız, ne olur? Hisleriniz ne olur?)

Sorularına ilişkin pilot çalışmada yer alan katılımcıların vermiş oldukları yanıtlar değerlendirilmiştir. Bu sorulara cevap olarak verilen tepkilerin zorlayıcı kişilerarası deneyimler (başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme) karşısında kişinin *kendisinin tepkilerine yönelik beklentilerini* yansıttığı kabul edilmiştir. Başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme temalarının her biri için narsisizm farklı boyutunda yüksek puan alan katılımcıların bu üç soruya vermiş oldukları *davranışsal, bilişsel ve duygusal* tepkiler sekiz tepki boyutunda sınıflandırılmıştır.

Bu sınıflamadan sonra her bir tepki için kişilerarası ilişkilerde tamamlanma beklentileri, kişilerarası kuramdaki tamamlanma değişkenine göre -1 ila +1 arasında puan değeri alabilecektir. +1' e yaklaşan puanlar tamamlanma beklentisinin arttığını; -1'e yaklaşan puanlar tamamlanma beklentisinin azaldığını göstermektedir. Puanlama aşamasında aşağıdaki tablo kullanılmıştır.

A,B	C,D	E,F	G,H	I,J	K,L	M,N	O,P	TAMAMLANMA PUANI
E	D	C	B	A	H	G	F	1
F	E	D	C	B	A	H	G	.5
G	F	E	D	C	B	A	H	0
H	G	F	E	D	C	B	A	-.5
A	H	G	F	E	D	C	B	-1
B	A	H	G	F	E	D	C	-.5
C	B	A	H	G	F	E	D	0
D	C	B	A	H	G	F	E	0.5

Örneğin: Başarısızlık öyküsü 'Kendini gösteren (O)' segmentte yer almaktadır. Kendini gösteren segment 'O' ile temsil edildiğine göre kişinin bu durumda verdiği tepkiler sekiz kişiler arası boyuta göre sınıflandığında alacağı değerler 'O' hikâyesine göre puanlanacaktır. Buna göre başarısızlık puanına verdiği tepki 'F' olarak kodlanan bir kişi +1 yani yüksek tamamlayıcı tepki vermişken, 'B' olarak kodlanan kişi -1 yani düşük tamamlayıcı tepki verdiği anlamına gelecektir.

Benzer şekilde terk edilme için 'soğuk (D)', reddedilme için 'uzak (F)' ve son olarak eleştirilme için 'düşmanca (E)' hikâyesine göre katılımcıların yanıtları -1 ila +1 arasında puan alacaktır. Başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme öykülerine ilişkin tamamlanma puanları aşağıdaki gibidir.

Başarısızlık	Terk edilme	Reddedilme	Eleştirilme	Tamamlanma puanı
F	D	C	C	1
G	E	D	D	0.5
H	F	E	E	0
A	G	F	F	-0.5
B	H	G	G	-1
C	A	H	H	-0.5
D	B	A	A	0
E	C	B	B	0.5

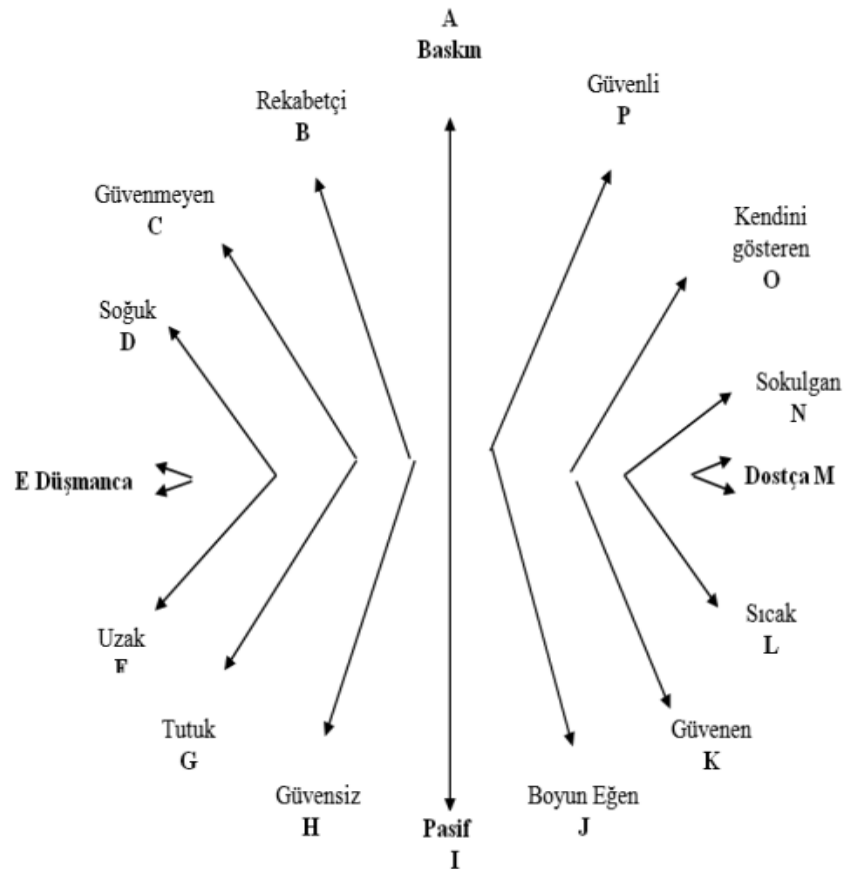
Bundan sonra önemli diğerinin tepkilerinin puanlanabilmesi için, kişinin kendi davranışsal tepkileri temel alınarak aşağıdaki sorular için sekiz kişilerarası tepki boyutunda yeniden kodlama yapılmıştır;

4) Sizce siz böyle davranınca o ne tepki verir?

5) Peki, siz aslında nasıl tepki vermesini istersiniz?

Uygulama esnasında yukarıdaki iki soru sorulurken 'Sizce siz böyle davranınca' sorusuyla davranışsal tepki işaret edilmektedir. Hikayelerin uygulaması sırasında da bu soru geri bildirim olarak 'Aklınızdan .... geçer ve .... hissedersiniz ancak..... şeklinde davranacağınızı söylüyorsunuz. Peki siz böyle söyleyince/böyle yapınca/siz böyle davranınca(verdiği cevaba göre davranışsal tepkiyi işaret edecek şekilde), o ne tepki verir?' şeklinde yöneltilmiştir. Dördüncü ve beşinci soruya ilişkin kişinin verdiği yanıtlar sekiz farklı durum için sekiz farklı yeni koşulu içerecek şekilde yeniden hesaplanmıştır. Bunun anlamı her bir hikâyeye ilişkin kişinin kendi davranışsal tepkisi (8 kişiler arası tepkiden biri) başlangıç noktası olarak alınarak, önemli diğerinin vereceği düşünülen tepki (8X8 kişilerarası durum) ve vermesi istenen tepki (8X8 kişilerarası durum) elle kodlanmıştır. Böylelikle katılımcıların, onların davranışına romantik eşlerinin nasıl tepkide bulunacaklarına yönelik beklentilerin değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır. Bu aşamada kişilerarası ilişkilerde tamamlanma döngüsü de (Bkz. Şekil 6) devreye sokulmuştur.

Şekil 6. Tamamlanma İlkesine Göre Kontrol- Yakınlık boyutları

Kontrol Boyutundaki Aktif Ve Pasif Tepkiler Kendisinin Karşıtı Olan Pasif Ve Aktif Tepkilerin Ortaya Çıkmasını Sağlarken; Birlikte Olma Boyutundaki Dostluk Ve Düşmanlık Tepkileri Kendi Sınıfından Benzer Tepkileri Ortaya Çıkararak Şekilde Tamamlanmasını Sağlar.

Kiesler'in (1983) Kutuplu döngü Modeli'nin Tamamlanma ilkesine göre baskın tepkiler kendilerinin karşıtı olan pasif tepkiler ile tamamlanmaktadır (+1 düzeyinde tamamlanma), düşmanca tepkiler ise kendilerinin karşıtı olan dostça tepkiler ile ters yönde tamamlanmaktadır (-1 düzeyinde tamamlanma). Modelde gösterilen her tepki okun diğer ucundaki tepki ile +1; +1 tamamlayıcı tepkinin 180 derece karşısındaki tepkiyle -1 düzeyinde tamamlanmaktadır. Örneğin: başarısızlık durumunun Kiesler'in (1983)döngüsünde 'kendini gösteren' olarak tanımlandığı düşünülürse; +1'e yaklaşan puanlar yüksek tamamlanma beklentisine yani 'güvenen' tepkilere işaret ederken, -1'e yaklaşan puanlar düşük tamamlanma beklentisine yani 'güvenmeyen' tepkilere işaret etmektedir.

Başarısızlık durumunda verilen diğer tepkiler de kodlandıkları sekiz kişilerarası tepkiye göre bu puan aralığında sıralanmıştır. Sonra her bir tepki için önemli değerinin vereceği tepkiye göre kadran yeniden hesaplanmış 8X8'lik durum için puanlama yapılmıştır. Böylece romantik ilişkide olunan kişinin tepkilerine ilişkin de -1 ve +1 arasında değişen tamamlanma puanları elde edilmiştir.

Sonuç olarak hikâyelerin bu şekilde puanlanmasıyla narsisizmin büyülenmeci ve kırılgan boyutunda yüksek puan alan bireylerin kendilerinin ve karşısındakilerin davranışlarına rehber olan kural ve stratejiler hakkında ön görüde bulunulmasına olanak sağlanmıştır.

2.1.2.4. Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri'nin Bulguları

Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Envanteri'nin psikometrik özellikleri geçerlik ve güvenilirlik değerlerine ilişkin verilerin incelenmesinde yargıcıların ve değerlendirmecilerin geri bildirimleri dikkate alınmıştır. Katılımcıların öykülere ilişkin vermiş oldukları yanıtlar Kiesler (1983) 'Kutuplu Döngü Modeli' ve Kişilerarası Şemalar Ölçeği temel alınarak, yargıcılar tarafından sınıflama tarzına dönüştürülmüştür. Dolayısıyla yargıcılar arası güvenilirlik Intraclass Correlation Coefficiency (ICC) katsayısı tekniği ile hesaplanmıştır. ICC üç ve daha fazla yargıcı olduğu durumlar için uygun olup değeri 0 ila 1 arasında değişmektedir. Yüksek değerler daha iyi bir güvenilirliğe işaret etse de .70 ve üzeri değerler güvenilirlik için yeterlidir (Koo ve Li, 2016).

Buna göre öykülerin oluşturulması aşamasında, öykülerin başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme temalarına uygunluklarının belirlenmesinde psikoloji alanı dışında on değerlendirmeci ve alanda uzman üç yargıcı yer almıştır. Değerlendirmeciler arası tutarlılığa bakıldığında başarı öyküsü için (n=10, ICC = .99 p<.01), terk edilme öyküsü için (n=10, ICC = .92 p<.01), reddedilme öyküsü için (n=10, ICC = .96 p<.01) ve eleştirilme öyküsü için (n=10, ICC = .95 p<.01) olduğu görülmüştür. Yargıcılar arası tutarlılığa bakıldığında ise başarı öyküsü için (n=3, ICC = .99 p<.01), terk edilme öyküsü için (n=3, ICC = .96, p<.01), reddedilme öyküsü için (n=3, ICC = .94, p<.01) ve eleştirilme öyküsü için (n=3, ICC = .97 p<.01) olduğu görülmüştür. Tüm öykülerin hedef temayı temsil etmesine ilişkin güvenilirlik katsayısı yüksek ve anlamlı bulunmuştur.

Başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme temalı öykülerin kutuplu döngü modelindeki yerinin belirlenmesi amacıyla alanında uzman beş klinik psikolog yargıcı olarak seçilmiştir. Yargıcılardan Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyelerine ait dört öykünün Kiesler (1983) 'Kutuplu Döngü Modeli'nde nerede yer alacağına ilişkin bir ya da iki tercihte bulunmaları istenmiştir. Sonuçta yargıcılar arası tutarlık kat sayısı, başarısızlık için 'kendini gösteren' (n=5, ICC = .71, p<.05), terk edilme için 'soğuk' (n=5, ICC = .84, p<.05), reddedilme için 'uzak' (n=5, ICC = .86, p<.05) ve son olarak eleştirilme için 'düşmanca' (n=5, ICC = .88, p<.05) olması bakımından istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Pilot uygulamaya katılan 10 kişiye ait Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri'nin her birinin ardından sorulan beş soruya ilişkin yanıtlar alanında uzman üç klinik psikolog tarafından Kişiler Arası Şemalar Ölçeği temel alınarak kodlanmıştır. Yargıcılardan katılımcıların sorulara vermiş oldukları yanıtları Kişiler Arası Şemalar Ölçeğinin sekiz boyutuna göre sınıflandırmaları istenmiştir. Yargıcılar arası tutarlık değerlerinin kişilerin kendi tepkileri temel alınarak başarı öyküsü için (n=3, ICC = .82, p<.05), terk edilme öyküsü için (n=3, ICC = .93, p<.05), reddedilme öyküsü için (n=3, ICC = .87 p<.05) ve eleştirilme öyküsü için (n=3, ICC = .89, p<.05) olduğu görülmüştür. Benzer şekilde kişilerin önemli diğerinin tepkileri temel alınarak başarı öyküsü için (n=3, ICC = .80, p<.05), terk edilme öyküsü için (n=3, ICC = .92, p<.05), reddedilme öyküsü için (n=3, ICC = .93 p<.05) ve eleştirilme öyküsü için (n=3, ICC = .92 p<.05) olduğu görülmüştür. Tüm öyküler için güvenirlik katsayısı yüksek ve anlamlı bulunmuştur.

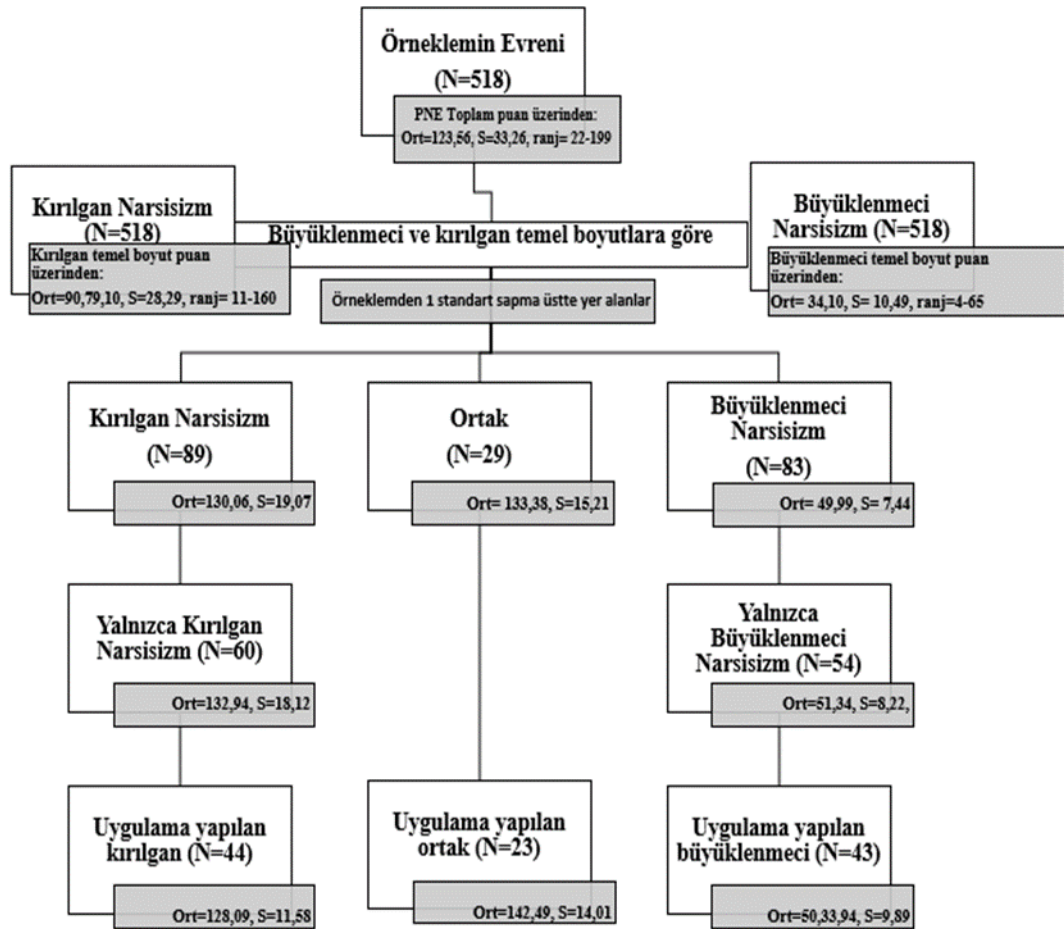
Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Envanteri'nin psikometrik özelliklerinin yeterli düzeylerde olduğuna ve kullanılabileceğine karar verildikten sonra çalışmanın ikinci kısmına geçilmiştir.

2.2. ÇALIŞMANIN İKİNCİ KISMI

Araştırmanın üçüncü ve sonraki sorularına yanıt oluşturacak şekilde narsisizm büyüklenmeci ve kırılğan boyutuyla, romantik ilişkilerde başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme gibi zorlayıcı kişilerarası deneyimler verilen tepkiler incelenmiştir.

2.2.1. Örneklem

Araştırmanın bu aşamasında Patolojik Narsisizm Envanteri'nin kırılğan boyutundan ve büyüklenmeci boyutundan ortalamanın bir standart sapma üzerinde puan alan katılımcılar yer almaktadır. Bu aşamada yer alan katılımcılara ölçek uyarlama çalışmasının yapıldığı çalışmanın birinci kısmında ikinci aşama için gönüllü olup iletişim bilgilerini yazarlar arasından ulaşılmıştır. Tüm katılımcıların isimleri ve kimlik bilgileri saklı tutularak ölçek formlarındaki katılımcı numaralarıyla kodlanmıştır. İkinci aşamaya davet edilen katılımcılara 'kişilik özellikleri ile ilgili daha önce katıldıkları bir çalışmanın ikinci aşaması olan bu çalışmaya davet edildikleri' bilgisi verilmiştir. Çalışmanın ilk aşamasında gönüllü olarak verdikleri iletişim bilgilerden kendilerine ulaşıldığı, Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Klinik Psikoloji Araştırma Laboratuvarı'nda yürütülecek 15 dakikalık bir görüşme için davet edildikleri bilgisi de eklenmiştir. Katılım tamamen gönüllük esasına dayanmıştır. Uygulamalara başlanmadan önce katılımcılara aydınlatılmış onam formu (Bkz. Ek 8) ile yaş, cinsiyet, medeni durum, şu anda devam eden romantik ilişkisinin olup olmadığı bilgisi, ilişkisi varsa süresi ve ilişkisinin kalitesini 1-10 arasında derecelendirmesini isteyen demografik bilgi formu sunulmuştur (Bkz. Ek 9). Çalışmanın birinci aşamasına katılan 539 kişi arasından ölçütleri sağlamayan 21 kişi çalışma dışında tutulduktan sonra geriye kalan 518 kişi bu çalışmanın evrenini oluşturmuştur. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin toplamda 49 maddeden oluşması, büyüklenmeci boyutta yer alan toplam madde sayısı 13 iken, kırılğan boyutta yer alan madde sayısının 36 olması nedeniyle tüm katılımcıların PNE'den aldıkları puanlar Z puana dönüştürülerek standardize hale getirilmiştir. Ardından büyüklenmeci ve kırılğan boyut puanları hesaplanmış ve her bir boyut için ortalamanın bir standart sapma üzerindeki kişiler seçilmiştir. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin kırılğan boyutunda ortalamanın bir standart sapma üstünde puan alan 89 kişi; büyüklenmeci boyutundan ortalamanın bir standart sapma üstünde puan alan 83 kişi tespit edilmiştir. Bu kişiler arasından 29 kişinin her iki boyutta da yer aldığı görülmüştür. Çalışmanın amacında olmamasına karşın böyle bir verinin ortaya çıkmasıyla, kontrol edilmesine karar verilerek karşılaştırma amacıyla çalışmaya dâhil edilmiştir. Çalışmanın ikinci aşamasında yer alan katılımcıların birinci aşamadan seçilme oranları ve katılımcıların PNE'inden almış oldukları puanlara ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri ile Şekil 7'de gösterilmektedir.

Şekil 7. Asıl Çalışmada Yer Alan Örnekleme Gruplarına Göre Kişi Sayısı, PNE Puan Ortalamaları Ve Standart Sapma Değerleri

Katılımcılardan bazıları daveti kabul edip çalışmanın ikinci aşamasında yer almış ancak bazıları eksik veya hatalı iletişim bilgileri nedeniyle iletişim sağlanamaması, mezun olup şehir değiştirdiği için gönüllü olmaktan vazgeçme, yalnızca mail adresini verip mail yoluyla iletilen davet mesajına dönüş yapmama gibi nedenlerle çalışmanın bu aşamasında yer almamıştır. Son olarak evli olan katılımcılar bekâr olanlara kıyasla farklı tepkiler verebilecekleri, oran olarak çok düşük kaldığı ve bekâr olanlarla kıyaslama imkânı sunmadığı için araştırmanın dışında tutulmuştur. Çalışmanın bu aşamasında yer alan katılımcı sayıları ve yer almayan katılımcıların katılmama gerekçeleri aşağıdaki Tablo 13'te ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Tablo 13. Asıl Çalışmada Yer Alan Ya Da Alamayan Katılımcıların Sayıları

	Büyüklenmeci	Kırılğan	Karma
--	--------------	----------	-------

	Narsisizm (N)	Narsisizm (N)	(N)
1 standart sapma üstte puan alanlar	54	60	29
Uygulama yapılan	43	44	23
Uygulama yapılamayanlar	11	16	6
Uygulama yapılamayanların çalışmada yer alamama gerekçeleri			
Eksik ya da hatalı bilgi verme	5	3	2
Mezun olma nedeniyle şehir değiştirme	2	7	2
Ulaşılamayan (Mail adresine dönüş yapmama)	3	5	2
Evli	1	1	0

Bu işlem sonucunda çalışmanın ikinci aşamasında kırılıgan narsisizm için 60 kişiden 44'üne (%80 uygulama oranı), büyüklenmeci narsisizm için 54 kişiden 43'üne (%75 uygulama oranı), her ikisinden de yüksek puan alan 29 kişiden 23'üne (%79 uygulama oranı) uygulama yapılabilmiştir. Çalışmanın ikinci kısmının verileri birebir görüşme yöntemiyle toplandığı için, kayıp ya da eksik veri bulunmamaktadır. Katılımcılardan 64'ünün (%52.8) romantik ilişkisi bulunmadığı için romantik ilişki süresini belirtmemişlerdir. Romantik ilişkisi bulunan 46 (%41,8) kişinin romantik ilişki süreleri 4 ay ila 72 ay arasında değişim göstermektedir (Ort=19.50, S=17.37, ranj=4-72 ay). Romantik ilişkisi olduğunu söyleyenlerin memnuiyet düzeyleri ise 1: hiç memnun değil ile 10 çok memnun arasında derecelendirilmiştir (Ort=8.02, S=1.87, ranj=0-10).

2.2.2. Veri toplama araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla, "Kişisel Bilgi Formu" dışında 'Bilgilendirilmiş Onam Formu' ile katılımcılara çalışma hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmacılar tarafından oluşturulan ve romantik ilişkilerde başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme yaşantıları karşısında ortaya çıkabilecek davranışsal, bilişsel ve duygusal tepkileri tetiklemeyi hedefleyen hayali senaryolar bu aşamada kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları ile ilgili ayrıntılı bilgiler aşağıda verilmiştir.

Kişisel bilgi formu:

Çalışmanın aşamasında katılımcılara yaş ve cinsiyet bilgisinin yanı sıra romantik ilişkiniz var mı?, varsa süresi, algılanan ilişki kalitesini 1-10 arasında değerlendirmesi, medeni durumuna ilişkin yeni bir kişisel bilgi formu, bilgilendirilmiş onam formu ile birlikte sunulmuştur. Araştırmanın ikinci kısmının çalışmasında kullanılan "Kişisel Bilgi Formu'nun bir örneği Ek 9'da sunulmuştur.

Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri

Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri (RİÖTH), romantik ilişkilerde yaşanması muhtemel benliği örseleyen yaşantılar (terk edilme, başarısızlık, reddedilme ve eleştirilme) karşısındaki kişinin önce kendisinin ve sonra önemli değerinin tepkilerine yönelik beklentilerin ayrıntılı olarak betimlenmesi amacıyla bu tez kapsamında geliştirilmiştir (Bkz. Ek 7). İlk olarak çalışmamızda ele alınan zorlayıcı kişilerarası deneyimler (başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme) karşısında katılımcıların kendi *davranışsal*, *bilişsel* ve *duygusal* düzeydeki tepkilerine ilişkin beklentileri puanlanmıştır. Daha sonra ise önemli değerinin tepkilerine ilişkin yapılan değerlendirmede önemli değerinin *vermesini beklediği* ve *vermesini istediği* tepkilere ilişkin beklentileri puanlanmıştır.

Kiesler'in (1983) kutuplu döngü modeli temel alınarak her bir tepkiye ilişkin tamamlanma puanı -1, -0.5, 0, 0.5 ve +1 olarak tanımlanmaktadır. Buna göre -1 puan tamamlayıcılığın düşük, +1 puan ise yüksek olduğunu göstermektedir. Yani, -1'e yaklaşan değerler tamamlanma beklentilerinin düşük olduğuna işaret ederken; 1'e yaklaşan değerler ise tamamlanma beklentilerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca 0'a yaklaşan değerler tamamlanma beklentileriyle ilişkisizdir.

Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyelerinde *kişinin kendisinin tepkileri* -1 ile +1 arasında sekiz kişilerarası tepki boyutunda puanlanmıştır. Buna karşın *önemli değerinin tepkilerinin* değerlendirilmesi aşamasında her bir tepki için -1 ile -0.5 arasındaki değerler düşük tamamlanma, -0.5 ile 0.5 arasında yer alan değerler ilişkisiz, 0.5 ile 1 arasındaki değerler yüksek tamamlayıcılığa işaret edecek şekilde sınıflandırılmıştır. Böylece *kişinin kendisinin vermiş olduğu tepkileri* ile *önemli değerinin*

tepkileri arasındaki örüntünün varlığına işaret edebilecek değerlendirmenin yapılabilmesine imkân sağlanmıştır.

Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri'nin hedef temayı ölçme amacına uygun ve yargıcılar arası güvenilirlik değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışma kapsamında geliştirilen bu hikâyeler aracılığıyla narsisizmin büyüklenmeci ve kırılğan boyutlarında yer alan bireylerin, zorlayıcı kişilerarası deneyimler karşısındaki 'kendilerinin' ve 'romantik ilişkide oldukları kişinin (önemli diğeri)' tepkilerine yönelik beklentilerini yansıtacağı kabul edilmiştir. Romantik ilişkide olunan kişi ifade kolaylığı sağlaması için tez boyunca 'romantik eş/ eş' olarak isimlendirilecektir.

2.2.3. İşlem

Tez kapsamında yapılacak uygulamalar için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan onay alınmıştır. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Türkçeye uyarlanma aşamasında ulaşılan 518 kişilik katılımcılar arasından bu ölçeğin toplam puanı ile büyüklenmeci, kırılğan boyutlarına ait puanlar hesaplanmıştır. Buna göre 518 kişilik örneklem içinden büyüklenmeci ve kırılğan boyutlarından bir standart sapma yüksek puan alan kişiler belirlenmiştir. Bu kişiler belirlendikten sonra toplamda 29 kişinin her iki grupta da yer aldığı tespit edilmiştir. Bu çalışmanın katılımcılarını PNE'nin sadece büyüklenmeci, sadece kırılğan ve hem büyüklenmeci hem de kırılğan boyutlarından aynı anda ortalamanın bir standart sapma üzerinde puan alan kişiler oluşturmuştur. Uygulamalar Hacettepe Üniversitesi Klinik Psikoloji Araştırma Laboratuvarı'nda 15 dakika süren bireysel uygulamalar şeklinde yapılmıştır. Görüşmeler sırasında mümkün olduğunca ses yalıtımı sağlanması ve uygulamaların bölünmemesi yönünde çaba harcanmıştır. Uygulama sırasında Kişisel Bilgi Formu ve Bilgilendirilmiş Onam Formu başta yer almak üzere Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri, katılımcılara seçkisiz sırada sunulmuştur. Uygulamaların büyük bir kısmı araştırmacı tarafından; diğer kısmı ise uygulamada cinsiyet dengesini sağlayabilmek amacıyla gözlem görüşme teknikleri dersini başarıyla tamamlamış lisans son sınıf öğrencisi tarafından yapılmıştır. Araştırmaya dâhil olan katılımcılardan kimlik bilgileri istenmemiş, yalnızca katılımcı numaraları kullanılmış ve onam formunda imzaları alınmıştır.

2.2.4. Verilerin analizi

Katılımcılardan elde edilen veriler SPSS 23 programında kodlanmıştır. Analizlerden önce veri girişleri kontrol edilmiş, kayıp ve uç değerler taranmış ve yapılacak analizlerin sayıltıları test edilmiştir. Yapılan analizler verilen normal dağılım ve varyansların homojenliği sayıltılarını sağlamadığını göstermiştir. Çalışmanın bu aşamasında yer alan bireyler patolojik narsisizm ölçümü açısından ortalamanın bir standart sapma üstünde yer alan kişilerden oluşmuştur. Örneklemin kişilik özellikleri çalışmanın amacı gereği normallik varsayımına uygun değildir. Ayrıca 518 kişilik patolojik olmayan örnekleme bir standart sapma üstte yer alan kişi sayısı da parametrik testleri yürütebilmek için yeterli değildir. Bu nedenle non-parametrik testlerin uygulanmasına karar verilmiştir.

Tezin ikinci aşamasında RIÖTH'nin uygulanmasıyla elde edilen veriler çalışmanın ikinci kısmının sorularına yanıt oluşturacak biçimde uygun istatistiksel analizlerle incelenmiştir. Öncelikle araştırmada yer alan değişkenlere ait ortalama puanlar ve standart sapma değerleri hesaplanmış ve değişkenlerin birbirleriyle ilişkilerini gösteren bir korelasyon tablosu elde edilmiştir. Bundan sonraki adımda analizler iki temel bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm *kişinin kendisinin verdiği tepkiler*, ikinci bölüm *eşin tepkilerinin* değerlendirilmesini içermektedir. Bu değerlendirme yapılırken kişinin narsisizmin büyülemeci ya da kırılğan boyutunda olmasının yanı sıra cinsiyetin ve romantik ilişkisinin olup olmaması bilgisinin de sonuçlar üzerinde etkisi olabileceği alanyazın tarafında işaret edildiği için bu iki değişken de analizlere dâhil edilmiştir.

Birinci bölümde araştırmanın üçüncü sorusu olan 'Narsisizmin farklı boyutunda yer alan bireylerin zorlayıcı kişilerarası deneyimlere (başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme) maruz kaldığında vereceği tamamlayıcı tepkileri (davranışsal, bilişsel ve duygusal) birbirinden farklılaşmakta mıdır?' sorusuna yanıt aranmaktadır. Narsisizmin farklı boyutları (büyüklenmeci, kırılğan ve karma olmak üzere 3 boyut), cinsiyet (kadın ve erkek olmak üzere 2 boyut) ve romantik ilişki (var ve yok olmak üzere 2 boyut) bağımsız değişken olarak belirlenmiş, tamamlanma beklentilerinin değerlendirilmesinde (3X2X2) Kruskal Wallis-H analizi yönteminin kullanılmasına karar verilmiştir.

İkinci bölüm kişinin önemli diğerinin tepkilerine yönelik beklentilerinin değerlendirilmesinde yürütülen analizlerde kişinin *romantik eşinin vereceğini düşündüğü ve vermesini istediği* tepkiler olarak iki düzey ölçümü içermektedir. Her bir düzeydeki ölçümün puanlanmasında kişinin davranışsal tepkileri temel alınmıştır. Katılımcıların birinci bölümde vermiş olduğu davranışsal tepkileri temel alınarak, eşinin

tepkileri karşılıklı tamamlanma ilkesine göre puanlanmış ve *romantik eşinin vereceğini düşündüğü ve vermesini istediği* tepkiler kendi içinde üçer gruba ayrılmıştır. Katılımcıların puanları:

(1) -1 ile -0.5 düzeyinde düşük tamamlanma,

(2) -0.5 ile 0.5 arasında tamamlayıcı olmayan (ilişkisiz)

(3) 0.5 ile 1 arasında yüksek tamamlanma düzeyinde üç grup olarak belirlenmiştir.

Düşük tamamlanma tepkileri kuramda “noncomplimentary” olarak tanımlanan, tamamlanma beklentisinin tersine işaret eden tepkileri sınıflandırmada kullanılmaktadır. Yüksek tamamlanma tepkileri kuramda “complimentary” olarak tanımlanan, tamamlanma beklentisine uygun tepkilere işaret eden tepkileri sınıflandırmada kullanılmaktadır. Tamamlayıcı olmayan (ilişkisiz) tepkiler ise “acomplimentary” olarak tanımlanan ve durumla uyumsuz, tamamlanma beklentisi içermeyen tepkileri sınıflamada kullanılmaktadır.

İkinci bölümde öncelikle araştırmının dördüncü sorusu olan ‘Narsisizmin farklı boyutunda yer alan bireylerin zorlayıcı kişilerarası deneyimler (başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme) karşısında vermiş olduğu davranışsal, bilişsel ve duygusal tepkiler ile *romantik eşinin vereceğini düşündüğü/öngördüğü* tepkiler arasında bir örüntü var mıdır?’ sorusuna yanıt aranmaktadır. Sonrasında araştırmının beşinci sorusu olan ‘Narsisizmin farklı boyutunda yer alan bireylerin zorlayıcı kişilerarası deneyimler (başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme) karşısında vermiş olduğu davranışsal, bilişsel ve duygusal tepkiler ile *romantik eşinin vermesini istediği/umduğu* tepkiler arasında bir örüntü var mıdır?’ sorusuna yanıt aranmaktadır. Kişilerin zorlayıcı kişilerarası deneyimler karşısında *romantik eşinin vereceğini düşündüğü/öngördüğü ve vermesini istediği/umduğu* tepkilerin değerlendirilmesi de iki ayrı ölçüm olarak belirlenmiştir. Ancak katılımcı sayısına bağlı olarak varyansın daralması sebebiyle örüntünün varlığını gösterebilmek için sınıflandırma yöntemiyle desteklenmesine karar verilmiştir. Bu aşamada büyüklenmeci ve kırılğan boyutlar için kişinin kendisinin vermiş olduğu tepkiler kendi içinde üçer düzeye (yüksek tamamlanma, tamamlayıcı olmayan ve düşük tamamlanma) göre gruplandırılmıştır. Ardından *eşinin vereceğini düşündüğü/öngördüğü ve vermesini istediği/umduğu* tepkilerin ölçümün de kendi içinde üçer düzeye (yüksek tamamlanma, tamamlayıcı olmayan ve düşük tamamlanma) göre sınıflandırılmıştır. Böylece *kişinin kendisinin vermiş olduğu tepkileri* ile *önemli diğerinin tepkileri* arasındaki örüntünün varlığına işaret edebilecek değerlendirmenin yapılabilmesine imkân sağlanmıştır. Bu aşamalarda

yanıtlanan sorular her bir zorlayıcı kişilerarası deneyim (başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme) için ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

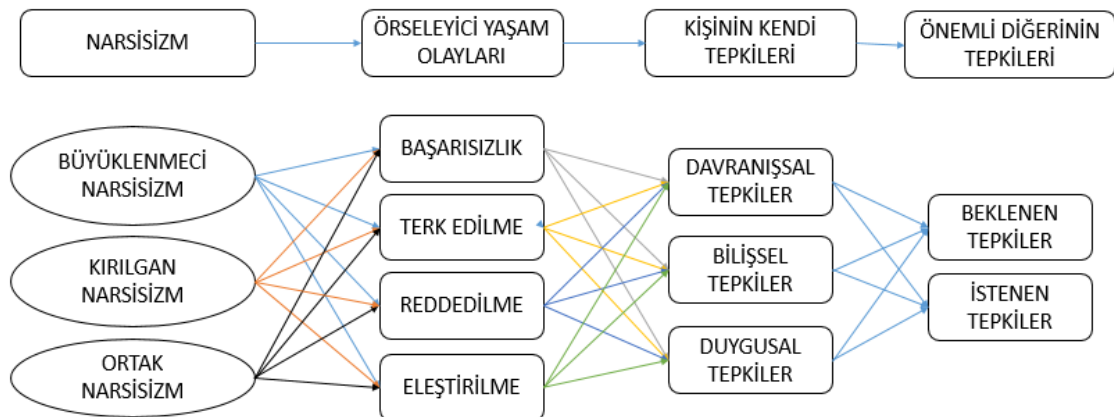
BULGULAR

BÖLÜM 3

Bu kısımda, "verilerin analizi" bölümünde de belirtilen analizlerden, ilk olarak SPSS 23 (IBM, Armonk, NY, USA) programından yararlanılarak çalışmaya ait tüm veriler çok değişkenli istatistiğin temel sayıltılarından olan normallik, doğrusallık, varyansların homojenliği açısından test edilmiştir. Çalışmamızdaki veri setimizin söz konusu sayıltıları karşılamadığı görüldükten sonra analizlerde parametrik olmayan testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Önce çalışmada kullanılan değişkenlere ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri ardından değişkenlerin korelasyonlarına yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci kısmının analizlerinde narsisizmin farklı düzeylerinde yer alan bireylerin (büyüklenmeci, kırılğan ve karma olmak üzere üç düzey) zorlayıcı kişilerarası deneyimler (başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme olmak üzere dört düzey) karşısındaki tamamlanma beklentileri:

(1) Kendisinin tepkileri

(2) Romantik ilişkide olduğu kişinin tepkileri olarak iki bölümde incelenmiştir. Çalışma boyunca romantik ilişkide olduğu kişinin tepkilerini ifade etmek için romantik eş ya da eş kavramları kullanılmıştır. Her bölümde çalışmanın ikinci kısmı ilgili soruları sırasıyla yanıtlanmıştır. İncelenmesi planlanan model Şekil 8'de gösterilmiştir.

Şekil 8. Araştırmada Çalışılması Planlanan Model

Aşağıda romantik eşin, kişinin başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme durumunda vermiş olduğu davranışsal tepkisi karşısında vermesi beklenen/öngörülen ve istenen/umulan tepkilerine ilişkin örnekler Tablo 14’de sunulmaktadır.

Tablo 14. Narsisizmin Boyutlarına Göre Başarısızlık, Terk Edilme, Reddedilme Ve Eleştirilme Durumunda Kişinin Kendisinin Ve Eşinin Tepkilerine İlişkin Örnekler

	KİŞİNİN DAVRANIŞSAL TEPKİSİ	EŞİNİN VERECEĞİNİ DÜŞÜNDÜĞÜ TEPKİ	EŞİNİN VERMESİNİ İSTEDİĞİ TEPKİ
BAŞARISIZLIK (KIRILGAN, 396 NOLU KATILIMCI)	Karsımdakine belli etmesem de bana göre kuru bir sesle ‘ <i>Yaaa çok sevindim</i> ’ derim.	Nasıl A alabildiğinden, sınav sorularından bahseder ve nereye gidelim diye sorar	Mezun olmasını coşkulu bir tonda aktardıktan sonra sadece kendiyile ilgili konuşmaya devam etmek yerine benim ne yaptığımı da sormasını ve başarısızlığımı samimi olmayan, içten cümlelerle beni teskin etmesini isterdim. Buna razıyım
TERK EDİLME (KARMA, 239 NOLU KATILIMCI)	Benim de uzun bir süredir aynı şeyi düşündüğümü, bu konuyu ilk kez kendisi gündeme getirdiği için de rahatladığımı söyler, teşekkür ederim. Kendisine uzun süredir hiçbir şey hissetmediğimi söylerim.	Uzun süredir böyle bir şeyi düşünüp kendisine söylemediğim için çok sinirlenir.	Ben de zaten böyle tepki verip sinirlenmesi için ilk maddedeki cevabı vermiştim. Bundan zevk alırım.
REDDEDİLME (BÜYÜKLENME Cİ, 397 NOLU KATILIMCI)	Ne işi olduğunu ve işinin önemi sorarım. İşin önem durumuna göre ısrarcı olurum. Katılamayacağım bir plan olduğunda bozulur ve bunu ona belli ederim.	Abartılacak bir şey olmadığını, insanların kendilerine ait bir alanı olup farklı planlar yapabileceğini ve kendisinin işi olabileceğini düşünmem gerektiğini söyler.	Sen de benim planıma katıl. Hem işimi aksatmayayım hem de görüşmüş olalım, demesini isterdim.
ELEŞTİRİLME (BÜYÜKLENME Cİ, 330 NOLU KATILIMCI)	Yine ne yaptım ya diye sorarım. Çok sık aldığım bir tepki bu	Paldır kültür hiç ince düşünmeden	Anlatsın ama öyle paldır küldür konuşmadan

KATILIMCI)	benim. Çok içim kırılır ama çaktırmam. Espriye vurarak cevap almaya çalışırım.	anlatmaya başlar.	anlatsın isterim.
-------------------	--	-------------------	-------------------

İlk olarak Patolojik Narsisizm Envanterine göre büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm puanlarında normal dağılımın bir standart sapma üstünde yer alan bireylere ilişkin, araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkileri ortaya koymak adına genel bir değerlendirme sunulacaktır. Bu aşamada büyüklenmeci (N=44), kırılğan (N=43) ve karma (N=23) boyuttaki bireylerden oluşan 110 kişilik örneklemin verileri kullanılmıştır. Araştırmanın temel değişkenleri olan *kişinin kendisinin ve eşinin* tepkilerine ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri, ardından değişkenlerin birbirleriyle korelasyonları sunulmuştur.

3.1. Araştırmanın Değişkenleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Çalışmamızda zorlayıcı kişilerarası deneyimler (başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme) karşısında katılımcıların;

- (1) Kişinin kendi tepkileri: Kendi tepkilerine ilişkin ‘tamamlanma beklentileri’ni belirlemek amacıyla yapılan değerlendirmede kişinin *davranışsal, bilişsel ve duygusal* düzeydeki tamamlanma beklentileri (-1 ile 1 arasında değer almaktadır) incelenecektir.
- (2) Eşinin tepkileri:
  - A) Eşinin tepkilerine ilişkin ‘tamamlanma beklentileri’ni belirlemek amacıyla yapılan değerlendirmede, kişinin *davranışsal* tepkilerinin ardından eşinin *vermesini beklediği/öngördüğü* tepkiler (-1 ile 1 arasında değer almaktadır) arasındaki örüntü incelenecektir.
  - B) Eşinin tepkilerine ilişkin ‘tamamlanma beklentileri’ni belirlemek amacıyla yapılan değerlendirmede kişinin *davranışsal* tepkilerinin ardından eşinin *vermesini istediği/umduğu* tepkiler (-1 ile 1 arasında değer almaktadır) arasındaki örüntü incelenecektir.

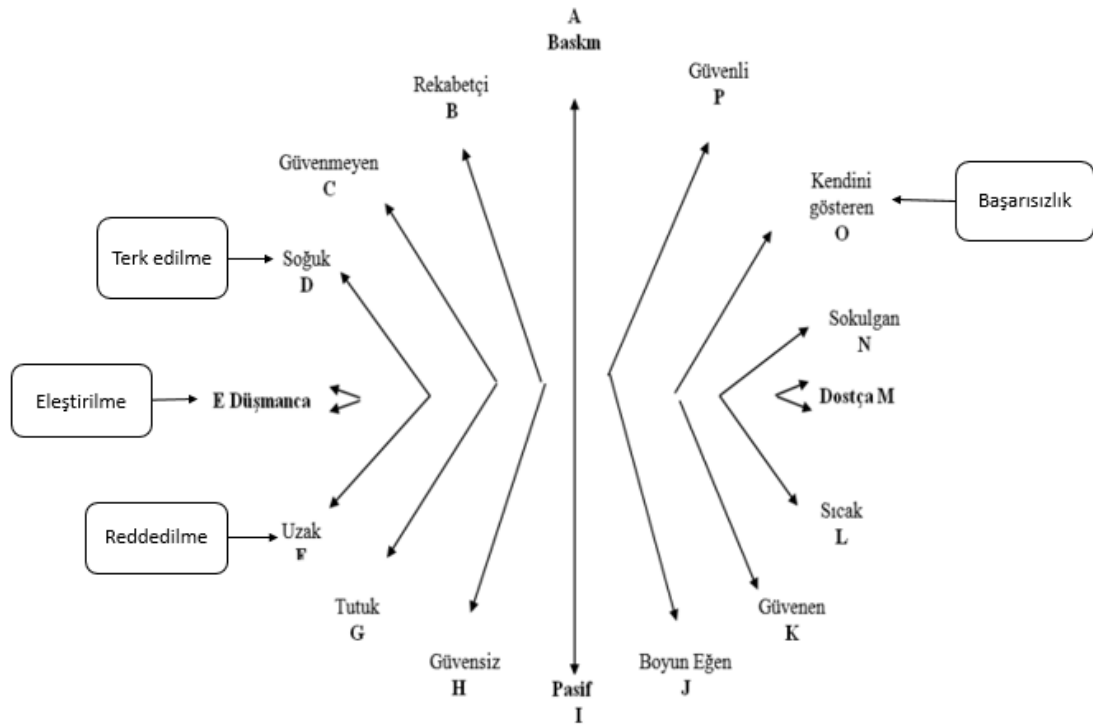
İlk olarak araştırmamızın tüm örnekleme kullanılarak (büyüklenmeci (N=44), kırılğan (N=43) ve karma (N=23) boyuttaki bireylerden oluşan N=110 kişi), araştırmamızda yer alan değişkenlere ait genel bir bakış sunmak amacıyla, SPSS 23 programı kullanılarak, ortalama puanlar ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Bu hesaplamada ilk tabloda kişinin zorlayıcı kişilerarası deneyimler sonrasındaki kendisinin (Bkz. Tablo 15), ikinci tabloda ise eşinin (Bkz. Tablo 16) tamamlayıcı tepkilerine ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri yer almıştır. Daha sonra ise, bütüncül bir bakış sunmak amacıyla kişinin kendisi ve eşi değişkenleri arasındaki ilişkilerin Spearman korelasyon değerlerini içeren bir korelasyon matrisi Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 15. Kişinin Kendi Tepkisine Yönelik Tamamlanma Beklentilerine Ait Ortalama Puanlar ve Standart Sapma Değerleri (N=110)

Öyküler	Tamamlanma beklentisi	Ort (S)	GA
Başarısızlık	Davranışsal	-0.03 (0.38)	[-0.10, 0.04]
	Bilişsel	-0.61 (0.56)	[-0.71, -0.50]
	Duygusal	-0.74 (0.51)	[-0.83, -0.64]
Terk edilme	Davranışsal	0.40 (0.59)	[0.28, 0.50]
	Bilişsel	0.18 (0.40)	[0.10, 0.25]
	Duygusal	0.16 (0.28)	[0.11, 0.21]
Reddedilme	Davranışsal	0.41 (0.62)	[0.29, 0.52]
	Bilişsel	0.45 (0.58)	[0.34, 0.56]
	Duygusal	0.54 (0.35)	[0.47, 0.60]
Eleştirilme	Davranışsal	0.11 (0.66)	[-0.01, 0.23]
	Bilişsel	0.23 (0.54)	[0.13, 0.33]
	Duygusal	0.34 (0.50)	[0.24, 0.43]

Not. Ort= ortalama, S=standart sapma, GA= Güven Aralığı

Araştırmanın temel değişkenlerinden olan kişinin kendisinin tepkilerine yönelik tamamlanma beklentilerini değerlendirmek amacıyla, başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme öykülerinin Kiesler’in (1983)Kutuplu Döngü Model’indeki yerleri belirlenmiş buna göre kişinin davranışsal, bilişsel ve duygusal tepkileri puanlanmıştır (Bkz. Şekil 9).

Şekil 9. Zorlayıcı Kişilerarası Deneyimler Kiesler'in (1983) Kutuplu Döngü Modelindeki Konumları

Tamamlanma ilkesine göre baskın tepkiler kendilerinin karşıtı olan pasif tepkiler ile tamamlanmaktadır (+1 düzeyinde tamamlanma), düşmanca tepkiler ise kendilerinin karşıtı olan dostça tepkiler ile ters yönde tamamlanmaktadır (-1 düzeyinde tamamlanma). Modelde gösterilen her segment okun diğer ucundaki segment ile +1; +1 tamamlayıcı segmentin 180 derece karşısındaki segmentle -1 düzeyinde tamamlanmaktadır.

Bilindiği üzere tamamlanma beklentileri -1 ila 1 arasında -1, -0.5, 0, 0.5 ve 1 şeklinde puanlanmaktadır. Buna göre, -1'e yaklaşan değerler tamamlanma beklentilerinin düşük olduğuna işaret ederken, 0'a yaklaşan değerler tamamlanma beklentileriyle ilişkilendirilemez, 1'e yaklaşan değerler ise tamamlanma beklentilerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Buna göre başarısızlık durumunun Kiesler'in (1983)döngüsünde 'kendini gösteren' olarak tanımlandığı düşünülürse; +1'e yaklaşan puanlar yüksek tamamlanma beklentisine yani 'güvenen' tepkilere işaret ederken, -1'e yaklaşan puanlar düşük tamamlanma beklentisine yani 'güvenmeyen' tepkilere işaret etmektedir. Buradan hareketle Tablo 15'e göre başarısızlık öyküsünde eşinin 'kendini gösteren' tepkisiyle karşılaşan kişinin davranışsal, bilişsel ve duygusal tamamlanma tepkilerinin negatif olduğu, buna göre tamamlanma beklentilerinin düşük olduğu dikkat çekmektedir (Sırasıyla Ort= -0.03; -0.61; -0.74). Ancak davranışsal tamamlanma beklentisi '0' a oldukça yakinken; bilişsel ve duygusal olarak -1'e yakın olması negatif

yönde tamamlanma beklentilerinin olduğunu göstermektedir. Özetle, başarısızlık durumunda, kendini gösteren tepkiyle karşılaşınca kişinin kendisi bilişsel ve duygusal yönde güvenmeyen tepkiler verme eğilimindeyken, davranışsal yönde ilişkisiz tepkiler verme eğilimindedir.

Terk edilme öyküsü göz önüne alındığında ise, terk edilme durumunun Kiesler'in (1983)döngüsünde 'soğuk' olarak tanımlandığı düşünülürse; +1'e yaklaşan puanlar yüksek tamamlanma beklentisine yani 'uzak' tepkilere işaret ederken, -1'e yaklaşan puanlar düşük tamamlanma beklentisine yani 'sokulgan' tepkilere işaret etmektedir. Buradan hareketle Tablo 15'e göre terk edilme öyküsünde eşinin 'soğuk' tepkisiyle karşılaşan kişinin davranışsal, bilişsel ve duygusal tamamlanma tepkilerinin pozitif olduğu ancak 0'a yakın olup tamamlayıcı olmayan tepkilere yakın olduğu dikkat çekmektedir (Sırasıyla Ort= 0.40; 0.18; 0.16). Davranışsal, bilişsel ve duygusal yönde tamamlanma tepkilerin 0.50'den daha düşük ve '0'a daha yakın oldukları görülmüştür. Sonuç olarak, terk edilme durumunda eşinin 'soğuk' tepkisiyle karşılaşan kişiler davranışsal, bilişsel ve duygusal olarak ilişkisiz tepkiler verme eğilimindedir.

Reddedilme öyküsü göz önüne alındığında ise, reddedilme durumunun Kiesler'in (1983)döngüsünde 'uzak' olarak tanımlandığı düşünülürse; +1'e yaklaşan puanlar yüksek tamamlanma beklentisine yani 'soğuk' tepkilere işaret ederken, -1'e yaklaşan puanlar düşük tamamlanma beklentisine yani 'sıcak' tepkilere işaret etmektedir. Buradan hareketle Tablo 15'e göre reddedilme öyküsünde eşinin 'uzak' tepkisiyle karşılaşan kişinin davranışsal, bilişsel ve duygusal tamamlanma tepkilerinin 0.05'e yakın olduğu buna göre tamamlanma beklentilerinin 'ilişkisiz' yönde olduğu dikkat çekmektedir (Sırasıyla Ort= 0.41; 0.45; 0.54). Ayrıca davranışsal, bilişsel ve duygusal yönde tamamlanma beklentilerine ilişkin puanların ortalamalarının birbirine oldukça yakın olduğu görülmüştür. Yani, reddedilme durumunda eşinin 'uzak' tepkisi karşısında kendilerinin davranışsal ve bilişsel ve duygusal düzeyde 'ilişkisiz' tepkilere verme eğiliminde olduğu görülmüştür.

Eleştirilme durumu göz önüne alındığında ise, eleştirilme durumunun Kiesler'in (1983)döngüsünde 'düşmanca' olarak tanımlandığı düşünülürse; +1'e yaklaşan puanlar yüksek tamamlanma beklentisine yani 'düşmanca' tepkilere işaret ederken, -1'e yaklaşan puanlar düşük tamamlanma beklentisine yani 'dostça' tepkilere işaret etmektedir. Buradan hareketle Tablo 15'e göre eleştirilme öyküsünde eşinin 'düşmanca' tepkisiyle karşılaşan kişinin davranışsal, bilişsel ve duygusal tamamlanma tepkilerinin pozitif yönde ancak 0'a yakın olduğu, buna göre kendi tepkisinin ilişkisiz

yönde olduğu dikkat çekmektedir (Sırasıyla Ort= 0.11; 0.23; 0.34). Ayrıca davranışsal, bilişsel ve duygusal yönde tamamlanma beklentilerine ilişkin puanların ortalamalarının birbirine ve '0'a oldukça yakın olduğu görülmüştür. Sonuç olarak bu durum bilişsel duygusal ve davranışsal yönde 'ilişkisiz' tepkiler verme eğilimine işaret etmektedir.

Bu aşamadan sonra 110 kişilik örneklem üzerinden romantik eş değişkenine ait ortalama ve standart sapma değerleri sunulmuştur (Bkz. Tablo 16).

Tablo 16. Kişinin Eşinin Tamamlanma Tepkilerine İlişkin Beklentilerine Ait Ortalama Puanlar ve Standart Sapma Değerleri (N=110)

Öyküler	Eşinin Tepkilerine İlişkin Tamamlanma beklentisi	Ort. (S)	GA
Başarısızlık	Vermesini beklediği/öngördüğü tepkiler	0.18 (0.60)	[0.07, 0.29]
	Vermesini istediği//umduğu tepkiler	0.17 (0.52)	[0.07, 0.26]
Terk edilme	Vermesini beklediği/öngördüğü tepkiler	0.27 (0.72)	[0.14, 0.41]
	Vermesini istediği//umduğu tepkiler	-0.12 (0.66)	[-0.25, 0.00]
Reddedilme	Vermesini beklediği/öngördüğü tepkiler	0.05 (0.99)	[-0.13, 0.10]
	Vermesini istediği//umduğu tepkiler	-0.13 (0.61)	[-0.25, -0.02]
Eleştirilme	Vermesini beklediği/öngördüğü tepkiler	-0.01 (0.62)	[-0.13, 0.10]
	Vermesini istediği//umduğu tepkiler	-0.18 (0.76)	[-0.32, -0.03]

Not. Ort= ortalama, S=standart sapma, GA= Güven Aralığı

Araştırmanın temel değişkenlerinden olan eşinin tepkilerine yönelik tamamlanma beklentilerinin (eşinin vermesi beklenen/öngörülen ve vermesi istenen/umulan tepkiler) puanlanmasında da Kiesler'in (1983)Kutuplu Döngü Modeli'nin puanlama ölçütleri kullanılmıştır. Puanlama işlemine ilişkin ayrıntılı bilgi çalışmanın İşlem bölümünde aktarılmıştır. Bilindiği üzere tamamlanma beklentileri -1 ila 1 arasında puanlanmaktadır. Bu durumda da, -1'e yaklaşan değerler tamamlanma beklentilerinin düşük olduğuna işaret ederken, 0'a yaklaşan değerler tamamlanma beklentileriyle ilişkilendirilemez, 1'e yaklaşan değerler ise tamamlanma beklentilerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Buradan hareketle Tablo 16'ya göre ortalama ve standart ve standart sapma değerlerine ilişkin incelemeler yapıldığında, tüm değişkenler için ortalama değerlerin

'0'a oldukça yakın olduğu ve ayrıca standart sapma değerlerinin de oldukça yüksek olduğu görülmüştür.

Bu aşamanın devamında ise kişilerin kendi tepkileri ve eşinin tepkilerinin birbirleriyle ilişkili olup olmadığının araştırma soruları açısından önemli olduğu düşünülerek korelasyon tablosunda bir arada yer almalarına karar verilmiştir. Araştırmanın işlem bölümünde belirtilen izlenceye uygun olarak ortalama ve standart sapma değerleri belirlenen değişkenlerin, birbirleriyle korelasyonlarına Tablo 17'de yer verilmiştir.

Tablo 17. Araştırma Değişkenlerinden Kişinin Kendisi ve Eşinin Tepkileri Arasındaki Korelasyonlar

			Başarısızlık					Terk edilme					Reddedilme					Eleştirilme						
Değişkenler			1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5		
Başarısızlık	Kendisinin tepkisi	1.Davranışsal	-																					
		2.Bilişsel	.12	-																				
		3.Duygusal	-.01	.26**	-																			
	Eşinin tepki	4.Beklenen	.11	.14	.02	-																		
		5.İstenen	.36**	.05	-.11	.42**	-																	
Terk edilme	Kendisinin tepkisi	1.Davranışsal	-.07	.03	.13	-.02	-.11	-																
		2.Bilişsel	.13	.01	-.23*	.18	.23*	.08	-															
		3.Duygusal	.05	.06	.14	.02	-.04	.07	.09	-														
	Eşinin tepki	4.Beklenen	.02	.07	-.02	.03	.00	.08	.09	-.11	-													
		5.İstenen	-.06	-.14*	.01	-.02	-.21*	-.44*	-.07	.06	-.10	-												
Reddedilme	Kendisinin tepkisi	1.Davranışsal	-.07	-.07	-.12	.08	-.01	-.02	.08	-.05	.13	-.02	-											
		2.Bilişsel	.05	-.13	-.12	-.07	-.08	.05	.07	-.07	-.03	.03	.53**	-										
		3.Duygusal	-.02	.16	-.05	-.03	-.10	.02	-.02	.07	.03	-.06	.36**	.57**	-									
	Eşinin tepki	4.Beklenen	.03	.00	-.04	.06	-.10	.06	-.04	.02	-.03	.19*	-.07	.07	.06	-								
		5.İstenen	.00	.04	-.05	-.17	-.03	.10	-.01	-.04	.06	.05	-.49**	-.28**	-.18*	.09	-							
Eleştirilme	Kendisinin tepkisi	1.Davranışsal	-.02	.09	-.02	-.08	-.03	-.17	.09	.16	-.21	.14	.15	.16	.11	-.09	.08	-						
		2.Bilişsel	-.04	.07	.06	.07	-.01	-.08	.18	-.05	.01	.03	.15	.04	.04	-.19	-.01	.49**	-					
		3.Duygusal	-.07	-.03	-.06	.07	-.03	-.21*	-.09	-.06	.08	.08	.21**	.02	.16	.01	.02	.32**	.34**	-				
	Eşinin tepki	4.Beklenen	.17	.04	-.01	-.07	.07	.01	.09	.04	.06	-.02	.03	.02	.08	-.06	-.5	.30**	.08	-.03	-			
		5.İstenen	-.05	.03	.04	.15	-.03	.31*	-.01	.11	.16	-.15	-.08	-.08	-.08	-.08	-.10	-.71**	-.34**	-.35**	-.13	-		

p< .05*, p<.01**

Tablo 17'ye bakıldığında katılımcıların başarısızlık durumunda *kendisinin verdiği davranışsal* tepkiler ile eşinin *vermesini istediği* tepkiler arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki ($r = .36, p < .01$) olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra kişinin *bilişsel* tepkileri ile *duygusal* tepkileri arasında ($r = .26, p < .01$) pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler görülmektedir. Ayrıca kişinin eşinin *vermesini istediği* ve *vereceğini düşündüğü* tepkiler arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki ($r = .42, p < .01$) olduğu görülmektedir.

Katılımcıların terk edilme durumunda yalnızca *davranışsal* tepkileri ile eşinin *vermesini istediği* tepki arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki ($r = -.44, p < .01$) olduğu görülmektedir.

Katılımcıların reddedilme durumunda vereceği *davranışsal* tepkileri ile *bilişsel* tepkileri ve *duygusal* tepkileri arasında pozitif yönlü ve anlamlı (sırasıyla $r = .53, p < .01$; $r = .36, p < .01$); eşinin *vermesini istediği* tepkiler arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki ($r = -.49, p < .01$) olduğu görülmektedir. Reddedilme durumunda kişinin vereceği *bilişsel* tepkileri ile *duygusal* tepkileri arasında pozitif yönlü ve anlamlı ($r = .57, p < .01$); *bilişsel* tepkileri ile eşinin *vermesini istediği* tepkiler arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki ($r = -.28, p < .01$) olduğu görülmektedir. Son olarak reddedilme durumunda katılımcıların *duygusal* tepkileri ile eşinin *vermesini istediği* tepki arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki ($r = -.18, p < .01$) olduğu görülmektedir.

Katılımcıların eleştirilme durumunda vereceği *davranışsal* tepkileri ile *bilişsel*, *duygusal* tepkileri ve eşinin *vereceğini düşündüğü* tepkiler arasında pozitif yönlü ve anlamlı (sırasıyla $r = .49, p < .01$; $r = .32, p < .01$; $r = .30, p < .01$); eşinin *vermesini istediği* tepki arasında negatif yönlü ve anlamlı ($r = -.71, p < .01$) ilişki olduğu görülmektedir. Kişinin vereceği *bilişsel* tepkiler ile *duygusal* tepkiler arasında pozitif yönlü ve anlamlı ($r = .34, p < .01$) ilişki varken; eşinin *vermesini istediği* tepki arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki ($r = -.34, p < .01$) olduğu görülmektedir. Son olarak kişinin vereceği *duygusal* tepki ile eşinin *vermesini istediği* tepki arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki ($r = -.35, p < .01$) olduğu görülmektedir.

Bu kısma kadar yapılan analizler Patolojik Narsisizm Envanterine göre narsisizm puanlarında normal dağılımın bir standart sapma üstünde yer alan bireylere ilişkin, araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkileri ortaya koymak adına genel bir değerlendirmeyi sunmaktadır. Bundan sonraki aşamalarda araştırmanın sorularına uygun olarak narsisizmin büyüklenmeci, kırılğan ve karma boyutlarında yer alan bireylere ilişkin detaylı incelemelerle, karşılaştırmalı analizler yürütülerek, araştırma sorularına yanıt aranacaktır. Bu aşamada narsisizm büyüklenmeci, kırılğan ve karma

boyutunda yer alan bireylerin tepkilerinin ayrıntılı incelemesine yer verilmiştir. Bu kapsamda incelemeler kişinin (1) kendi tepkileri, (2) eşinin beklenen/öngörülen tepkileri (3) eşin istenen/umulan tepkilerine ilişkin beklentiler sıralamasında sunulacaktır.

3.2. Birinci Bölüm Analizleri: Kişinin Tepkilerinin Değerlendirilmesi

Araştırmanın üçüncü sorusu olan 'Narsisizmin farklı boyutunda (büyüklenmeci, kırılgan ve karma) yer alan bireylerin zorlayıcı kişilerarası deneyimlere (başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme) maruz kaldığında vereceği tamamlayıcı tepkileri (davranışsal, bilişsel ve duygusal) birbirinden farklılaşmakta mıdır?' sorusuna yanıt oluşturmak üzere analizlere geçilmiştir. Bu kapsamda öncelikle narsisizmin farklı boyutlarında yer alan katılımcıların başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme durumundaki tepkilerine ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 18'de sunulmuştur.

Tablo 18. Narsisizmin Farklı boyutlarına Göre Kişinin Kendisinin davranışsal, bilişsel ve duygusal tepkilerine Ait Ortalama Puanlar ve Standart Sapma Değerleri

Öyküler		Tamamlayıcı tepki					
		Davranışsal		Bilişsel		Duygusal	
	Narsisizmin boyutları	Ort. (S)	GA	Ort. (S)	GA	Ort. (S)	GA
Başarısızlık	Büyüklenmeci (N=43)	-0.11 (0.39)	[-0.23, 0.00]	-0.62 (0.55)	[-0.78,- 0.44]	-0.63 (0.60)	[-0.81, - 0.44]
	Kırılgan (N=44)	0.08 (0.39)	[-0.04, 0.19]	-0.60 (0.58)	[-0.77,- 0.42]	-0.80 (0.43)	[-0.94,- 0.64]
	Karma (N=23)	-0.09 (0.32)	[-0.23, 0.05]	-0.61 (0.54)	[-0.84,- 0.37]	-0.83 (0.47)	[-1.02, - 0.62]
Terk edilme	Büyüklenmeci (N=43)	0.41 (0.55)	[0.23, 0.57]	0.11 (0,47)	[-0.02, 0.26]	0.15 (0,32)	[0.05, 0.25]
	Kırılgan(N=44)	0.33 (0.65)	[0.13, 0.52]	0.13 (0.36)	[-0.02, 0.25]	0.14 (0.23)	[0.08, 0.22]
	Karma (N=23)	0.50 (0.54)	[0.26, 0.73]	0.37 (0.27)	[0.25, 0.48]	0.21 (0.29)	[0.09, 0.34]
Reddedilme	Büyüklenmeci (N=43)	0.52 (0,64)	[0.32, 0.72]	0.44 (0,60)	[0.26, 0.63]	0.45 (0.40)	[0.33, 0.58]
	Kırılgan (N=44)	0.35 (0.60)	[0.17, 0.53]	0.46 (0.57)	[0.29, 0.64]	0.63 (0.29)	[0.55, 0.72]
	Karma (N=23)	0.30	[0.03,	0.45	[0.20,	0.52	[0.38,

		(0.63)	0.58]	(0.58)	0.71]	(0.31)	0.66]
Eleştirilme	Büyüklenmeci (N=43)	0.07 (0.67)	[-0.14, 0.28]	0.18 (0.68)	[-0.02, 0.39]	0.04 (0.62)	[-0.22, 0.31]
	Kırılgan (N=44)	0.21 (0.51)	[0.05, 0.37]	0.24 (0.57)	[0.06, 0.41]	0.26 (0.52)	[0.03, 0.48]
	Karma (N=23)	0.22 (0.55)	[0.05, 0.39]	0.43 (0.46)	[0.29, 0.57]	0.39 (0.45)	[0.19, 0.58]

Not. Ort= ortalama, S=standart sapma, GA= Güven Aralığı

Araştırmanın bu aşamasından itibaren narsisizmin boyutlarına ek olarak, çalışmanın amaçları açısından cinsiyetin (kadın ve erkek) ve romantik ilişkisinin olup olmaması (var ya da yok) değişkenlerinin de kontrol edilebilmesi için araştırma değişkeni olarak analizlere dâhil edilmiştir. Başlangıçta narsisizmin farklı boyutlarında (büyüklenmeci, kırılgan ve karma) olduğu gibi analizlere katılacak, anlamlı bir farka işaret ettiği durumlarda devam eden analizlerde kontrol amaçlı ele alınacaktır.

Araştırmanın üçüncü sorusuna yanıt aramak amacıyla narsisizmin farklı boyutlarının (büyüklenmeci, kırılgan ve karma), cinsiyetin (kadın ve erkek) ve romantik ilişkisinin olup olmamasının (var ya da yok) bireylerin zorlayıcı kişilerarası deneyimler (başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme) karşısındaki davranışsal, bilişsel ve duygusal düzeyde tepkilerinin farklılaşp farklılaşmadığı ayrıntılı olarak incelenecektir. Narsisizmin farklı boyutları (büyüklenmeci, kırılgan ve karma olmak üzere üç boyut), cinsiyet (kadın ve erkek olmak üzere iki boyut) ve romantik ilişki (var ve yok olmak üzere iki boyut) bağımsız değişken olarak belirlenmiştir. Kişinin başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme durumunda kendinin vereceği *davranışsal, bilişsel ve duygusal* düzeyde tamamlayıcı tepkileri ise bağımlı değişken olarak ele alınıp parametrik olmayan bir test olan Kruskal Wallis-H (3X2X2) uygulaması yapılmıştır.

3.2.1. Başarısızlık Hikâyesinde Kişinin Tepkilerinin Değerlendirilmesi

Narsisizmin farklı boyutlarının (büyüklenmeci, kırılgan ve karma), cinsiyetin (kadın ve erkek) ve romantik ilişkisinin olup olmamasının (var ya da yok) bireylerin başarısızlık durumunda vermiş oldukları (davranışsal, bilişsel ve duygusal) tepkilerine göre değerlendirilmesinde Kruskal Wallis-H (3X2X2) uygulamasına ilişkin analiz sonuçları özet Tablo 19'da sunulmuştur.

Tablo 19. Başarısızlık Durumuna Kişilerin Davranışsal Bilişsel ve Duygusal Tepkilerine İlişkin Analiz Sonuçları

	Davranışsal		Bilişsel		Duygusal	
	χ^2	p	χ^2	P	χ^2	p
Narsisizmin boyutları	8.41	.01	0.01	.99	3.58	.17
Cinsiyet	2.11	.18	4.11	.03	5.88	.01
Romantik ilişki	0.02	.88	0.11	.74	0.77	.38

Narsisizmin farklı boyutlarının (büyüklenmeci, kırılğan ve karma), cinsiyetin (kadın ve erkek) ve romantik ilişkisinin olup olmasının (var ya da yok) başarısızlık durumunda bireylerin tamamlayıcı tepkileri (davranışsal, bilişsel ve duygusal) düzeyinde değerlendirilmesine ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde;

Narsisizmin farklı boyutları (büyüklenmeci, kırılğan ve karma) açısından başarısızlık durumunda kişilerin davranışsal düzeyde tamamlayıcı tepkileri bakımından anlamlı bir fark varken ($\chi^2 = 8.41$, $sd = 2$, $p = .01$); bilişsel ve duygusal düzeyde anlamlı bir fark görülmemektedir (sırasıyla: $\chi^2 = 0.01$, $sd = 1$, $p = .99$; $\chi^2 = 3.58$, $sd = 1$, $p = .17$). Özetle başarısızlık durumunda narsisizmin boyutlarına göre kişilerin tepkileri yalnızca davranışsal düzeyde farklılaşmaktadır.

Cinsiyet (kadın ve erkek olmak üzere 2 boyut) açısından başarısızlık durumunda bilişsel ve duygusal düzeyde anlamlı bir fark varken (sırasıyla: $\chi^2 = 4.11$, $sd = 1$, $p = .03$; $\chi^2 = 5.88$, $sd = 1$, $p = .01$); davranışsal düzeyde anlamlı bir fark görülmemektedir ($\chi^2 = 2.11$, $sd = 1$, $p = .18$). Özetle başarısızlık durumunda cinsiyete göre kişilerin tepkileri bilişsel ve duygusal düzeyde farklılaşırken, davranışsal düzeyde farklılaşmamaktadır.

Romantik ilişkinin (var ve yok olmak üzere 2 boyut) olup olmaması açısından başarısızlık durumunda davranışsal, bilişsel ve duygusal düzeyde anlamlı bir fark görülmemektedir (sırasıyla: $\chi^2 = 0.02$, $sd = 1$, $p = .88$; $\chi^2 = 0.11$, $sd = 1$, $p = .74$; $\chi^2 = 0.77$, $sd = 1$, $p = .38$). Özetle, başarısızlık durumunda ilişkiye sahip olup olmamak kişilerin davranışsal, bilişsel ve duygusal tepkilerini farklılaştırmamaktadır.

Kruskal Wallis-H sonrası belirlenen anlamlı farklılığın narsisizm için davranışsal boyutta, cinsiyet değişkeni için bilişsel ve duygusal boyutta olduğu tespit edilmiştir. Narsisizmin farklı boyutları (büyüklenmeci, kırılğan ve karma) ve cinsiyet (kadın ve

erkek olmak üzere 2 boyut) açısından başarısızlık durumunda ikili karşılaştırmalar için Mann-Whitney U tekniği uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 20. Başarısızlık Durumunda Narsisim ve Cinsiyet Değişkenine Göre Kişilerin Davranışsal Bilişsel ve Duygusal Tepkilerine İlişkin Analiz Sonuçları

Temel değişkenler analizi			U	Z	P
Narsisizm	Davranışsal	Kırılğan ve büyüklenmeci	652.50	-2.70	.00
		Kırılğan ve karma	369.50	-2.03	.04
		Büyüklenmeci ve karma	458.00	-0.53	.59
Cinsiyet	Bilişsel	Kadın ve erkek	953.00	-2.17	.03
	Duygusal	Kadın ve erkek	966.50	-2.42	.01

Narsisizmin boyutları açısından kişinin davranışsal düzeyde tamamlayıcı tepkilerinin başarısızlık boyutunda yapılan Mann-Whitney U analizi sonuçlarına göre kırılğan boyutta yer alanların (Mdn= 50.67) büyüklemeci boyuttakilere (Mdn=37.17) oranla başarısızlık durumunda davranışsal düzeyde daha fazla tamamlayıcı tepkiler verecekleri (U=652.50, p=.00) bulunmuştur. Ayrıca kırılğan boyutta yer alanların (Mdn=37.10) karma boyuttakilere (Mdn=28.07) oranla başarısızlık durumundan davranışsal düzeyde daha fazla tamamlayıcı tepkiler verecekleri (U=369.50, p=.04) bulunmuştur. Büyüklenmeci ve karma boyutlar arasında başarısızlık durumundaki tamamlayıcı tepkileri bakımından anlamlı bir fark yoktur (U=458.00, p=.59). Başarısızlık öyküsü Kiesler’in kişiler arası döngü modeline göre ‘kendini gösteren’ segmentte yer aldığı için tamamlanma düzeyi yüksek olan tepkiler ‘güvenen’; düşük olan tepkiler ise ‘güvenmeyen’ tepkilere karşılık gelmektedir. Sonuçlar bize kırılğan boyuta yer alan kişilerin, büyüklenmecilere ve karma boyutta yer alan kişilere göre davranışsal düzeyde başarısızlık durumunda daha fazla ‘güvenen’ tepkiler verdiklerini göstermektedir. Ayrıca büyüklenmeci ve karma boyutta yer alan kişilerin ise kırılğanlara kıyasla daha çok ‘güvenmeyen’ tepkiler verdiklerini göstermektedir. Buna göre başarısızlık öyküsü için davranışsal düzeyde, kişiler arası şemalar ölçeğinde güvenen tepkiler ‘bana saygı gösterir ya da bana güvenir’; güvenmeyen tepkiler ise ‘güvenini kaybeden ve gücenir’ kodlamasıyla eşleşmektedir. Çalışma örnekleminde bu duruma örnek vermek gerekirse;

Başarısızlık hikâyesinde öykünün sonunda '**Ne olduğunu asla tahmin edemezsin, sınavlar açıklanmış A almışım. Mezun oluyorum. Hemen hazırlan bunu kutlamalıyız**' tepkisine karşılık kırılğan boyutta davranışsal düzeyde verilen 'saygı gösterir ve güvenir'; büyüklenmeci ve karma boyutta ise 'güvenini kaybeder ve gücenir' tepkilere örnekler

Katılımcı no	Kırılğan boyutta davranışsal düzeyde güvenen tepkiler
138	<i>Onun için sevinirim ama kendim için çok üzülürüm. Mantıklı bir şekilde durumu değerlendirmeye çalışırım, kutlamak istemek onun da hakkı bana karşı bilerek yapmıyor ki bu yüzden muhtemelen yanında olurum.</i>
169	<i>Onun adına çok sevinirim. Kendi durumumdan dolayı burukluk hissederim ama bunu ona yansıtmam, kutlama isteğine saygı duyarım.</i>
234	<i>Çok sevinirim. Kendisini tebrik ederim. O sormadığı sürece kendi notumdan bahsetmem. Ben geçemedim diye onun da neşesini kaçırmaya hakkım yok. O gün içinde bana zaten soracaktır.</i>
Katılımcı no	Büyüklenmeci boyutta davranışsal düzeyde güvenmeyen tepkilere örnekler
173	<i>"Kendimi zorlayarak da olsa mutlu tepkiler veririm. 'Aa ne güzel...' hatta o gün ona kendi durumumu söylememe kararı alabilir, ancak günün sonunda dayanamaz söyledim."</i>
459	<i>Bu durum canımı sıkar, onu tebrik etmeyi düşünürüm, ederim de ama modum çok düşük ve üzüntülü olur.</i>
Katılımcı no	Karma boyutta davranışsal düzeyde güvenmeyen tepkilere örnekler
162	<i>"Başlarda tripli konuşur sonra ses tonumdan ona moralim bozuk olduğunu belli ederim. Başka türlü anlamaz"</i>
190	<i>Mutluymuş gibi gözükmeye çalışırım ama sesimden çok belli olur. Ses tonumla 'Ben üzgünüm ve şu an senin için mutluymuş gibi yapıyorum' tavrı içinde olurum ve o an zaten çok hissettirirdim. Zaten böyle yapmazsam onun hatırlayacağını hiç sanmam.</i>

Başarısızlık hikâyesine ilişkin sonuçlar büyüklenmeci ve karma boyutta yer alan bireylerin davranışsal düzeyde güvenmeyen tepkiler verirken; kırılğan boyuttakilerin ise güvenen tepkiler vereceklerini düşündüklerini göstermektedir.

Cinsiyet açısından kişinin bilişsel düzeyde tamamlayıcı tepkilerinin başarısızlık boyutunda yapılan Mann-Whitney U analizi sonuçlarına göre erkeklerin (Mdn=61.72) kadınlara (Mdn=54.72) oranla başarısızlık durumunda bilişsel düzeyde daha fazla

tamamlayıcı tepkiler verecekleri bulunmuştur ($U=953.00$, $p=.03$). Bu sonuç bize erkeklerin kadınlara oranla başarısızlık durumunda bilişsel düzeyde daha fazla tamamlayıcı yani 'güvenen' tepkiler verdiklerini, göstermektedir. Başarısızlık öyküsü için bilişsel düzeyde, kişiler arası şemalar ölçeğinde güvenen tepkiler 'bana saygı gösterir ya da bana güvenir'; güvenmeyen tepkiler ise 'güvenini kaybeder ve gücenir' kodlamasıyla eşleşmektedir. Çalışma örnekleminde bu duruma örnek vermek gerekirse;

Başarısızlık hikâyesinde öykünün sonunda '**Ne olduğunu asla tahmin edemezsin, sınavlar açıklanmış A almışım. Mezun oluyorum. Hemen hazırlan bunu kutlamalıyız**' tepkisine karşılık erkek katılımcıların 'saygı gösterir ve güvenir'; kadın katılımcıların ise 'güvenini kaybeder ve gücenir' şeklindeki tepkilerine örnekler

Katılımcı no	Bilişsel düzeyde erkek katılımcılara ait güvenen tepkiler
466	' Tamamen boşa gidecek bir yıl olmayacağını, benim için çok kritik olmayıp onun sevincine karma olmaktan alıkoyacak bir durum olmadığını ' düşünürüm. Sonuçta bu yılı istediğim gibi değerlendirmek benim elimde.
Katılımcı no	Bilişsel düzeyde kadın katılımcılara ait güvenmeyen tepkiler
189	" Ben yine kaldım, başarısızım " diye düşünürdüm. O ise 'çıkalım sen de kafanı dağıtırsın' diye planı için üsteler.
241	" Keşke ben de aynı durumda olsaydım ve bu kutlamayı ikimiz için de yapıyor olsaydık " diye düşünürüm. Bunalıma girerim. Ama o fark etmez sesimden, kendine odaklıdır.

Cinsiyet açısından kişinin duygusal düzeyde tamamlayıcı tepkilerinin başarısızlık boyutunda yapılan Mann-Whitney U analizi sonuçlarına göre erkeklerin ($Mdn=64.30$) kadınlara ($Mdn=51.89$) oranla başarısızlık durumunda duygusal düzeyde daha fazla tamamlayıcı tepkiler verecekleri bulunmuştur ($U = 966.00$, $p = .01$). Bu sonuç bize erkeklerin kadınlara oranla başarısızlık durumunda duygusal düzeyde daha fazla tamamlayıcı yani 'güvenen' tepkiler verdiklerini, kadınların ise daha fazla 'güvenmeyen' tepkiler verdiklerini göstermektedir. Başarısızlık öyküsü için duygusal düzeyde, kişiler arası şemalar ölçeğinde güvenen tepkiler 'saygı gösterir ya da bana güvenir'; güvenmeyen tepkiler ise 'güvenini kaybeder ve gücenir' kodlamasıyla eşleşmektedir. Çalışma örnekleminde bu duruma örnek vermek gerekirse;

Başarısızlık hikâyesinde öykünün sonunda '**Ne olduğunu asla tahmin edemezsin, sınavlar açıklanmış A almışım. Mezun oluyorum. Hemen hazırlan bunu kutlamalıyız**' tepkisine karşılık erkekler 'saygı gösterir ve güvenir'; kadınların ise 'güvenini kaybeder ve gücenir' tepkilerine örnekler

Katılımcı no	Erkek katılımcılara ait güvenen tepkiler
468	Kendi adıma üzülsem de onun adına sevinirim.
270	Onun için sevinçli ama kendim için üzüntülü
Katılımcı no	Kadın katılımcılara ait güvenmeyen tepkilere örnekler
50	İşe yaramaz, çaresiz, üzgün, kendine kızgın hissederim.
189	Bu durum bana "Çok kötü ve yetersiz hissettirirdi."

Özetle başarısızlık durumunda erkeklerin kadınlara kıyasla bilişsel ve duygusal olarak daha fazla güvenen tepkiler verirken, kadınların erkeklere kıyasla daha fazla güvenmeyen tepkiler verme eğiliminde oldukları görülmektedir. Davranışsal düzeyde anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

3.2.2. Terk Edilme Hikâyesinde Kişinin Tepkilerinin Değerlendirilmesi

Narsisizmin farklı boyutlarının (büyüklenmeci, kırılman ve karma), cinsiyetin (kadın ve erkek) ve romantik ilişkisinin olup olmasının (var ya da yok) bireylerin terk edilme durumunda vermiş oldukları (davranışsal, bilişsel ve duygusal) tepkilerine göre değerlendirilmesinde Kruskal Wallis-H (3X2X2) uygulaması yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 21' de sunulmuştur.

Tablo 21. Terk Edilme Durumuna Kişilerin Davranışsal Bilişsel ve Duygusal Tepkilerine İlişkin Analiz Sonuçları

	Davranışsal		Bilişsel		Duygusal	
	χ^2	<i>P</i>	χ^2	<i>p</i>	χ^2	<i>p</i>
Narsisizm	1.07	.58	8.75	.01	2.13	.35
Cinsiyet	0.42	.52	0.34	.56	0.77	.38
Romantik ilişki	0.06	.81	0.12	.73	0.52	.47

Narsisizmin farklı boyutlarının (büyüklenmeci, kırılğan ve karma), cinsiyetin (kadın ve erkek) ve romantik ilişkisinin olup olmasının (var ya da yok) terk edilme durumunda bireylerin tamamlayıcı tepkilerinin (davranışsal, bilişsel ve duygusal) düzeyinde değerlendirilmesine ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde;

Narsisizmin farklı boyutları (büyüklenmeci, kırılğan ve karma) açısından terk edilme durumunda kişilerin bilişsel düzeyde tamamlayıcı tepkileri bakımından anlamlı bir fark varken ($X^2 = 8.75$, $sd = 2$, $p = .01$); davranışsal ve duygusal düzeyde anlamlı bir fark görülmemektedir (sırasıyla: $X^2 = 1.07$, $sd = 1$, $p = .58$; $X^2 = 2.13$, $sd = 1$, $p = .35$). Özetle, terk edilme durumunda kişilerin tepkileri narsisizmin (büyüklenmeci, kırılğan ve karma) boyutlarına göre yalnızca bilişsel düzeyde farklılaşmaktadır.

Cinsiyet (kadın ve erkek olmak üzere 2 boyut) açısından terk edilme durumunda kişilerin davranışsal, bilişsel ve duygusal düzeyde tamamlayıcı tepkileri bakımından anlamlı bir fark görülmemektedir (sırasıyla: $X^2 = 0.42$, $sd = 1$, $p = .52$; $X^2 = 0.34$, $sd = 1$, $p = .56$; $X^2 = 0.77$, $sd = 1$, $p = .38$). Özetle, terk edilme durumunda cinsiyete göre kişilerin davranışsal, bilişsel ve duygusal tepkileri farklılaşmamaktadır.

Romantik ilişkinin (var ve yok olmak üzere 2 boyut) olup olmaması açısından terk edilme durumunda kişilerin davranışsal, bilişsel ve duygusal düzeyde tamamlayıcı tepkileri bakımından anlamlı bir fark görülmemektedir (sırasıyla: $X^2 = 0.06$, $sd = 1$, $p = .81$; $X^2 = 0.12$, $sd = 1$, $p = .73$; $X^2 = 0.52$, $sd = 1$, $p = .47$). Özetle, terk edilme durumunda romantik ilişkiye sahip olup olmamak kişilerin davranışsal, bilişsel ve duygusal tepkilerini farklılaştırmamaktadır.

Kruskal Wallis-H sonrası belirlenen anlamlı farklılığın narsisizmin bilişsel tepkiler boyutunda olduğu tespit edilmiştir. Narsisizmin farklı boyutları için bilişsel düzeyde, hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere ikili karşılaştırma analizleri gerçekleştirilmiştir. İkili karşılaştırmalar için Mann-Whitney U tekniği uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 22'de gösterilmiştir.

Tablo 22. Terk Edilme Durumun Narsisizm Değişkenine göre Kişilerin Bilişsel Tepkilerine İlişkin Analiz Sonuçları

			<i>U</i>	<i>Z</i>	<i>P</i>
<i>Narsisizm</i>	Bilişsel	Kırılğan ve büyüklenmeci	923.00	-0.21	.83
		Kırılğan ve karma	317.00	-2.80	.00

	Büyüklenmeci ve karma	315.50	-2.62	.00
--	-----------------------	--------	-------	-----

Narsisizmin boyutları açısından kişinin bilişsel düzeyde tamamlayıcı tepkilerinin terk edilme boyutunda yapılan Mann-Whitney U analizi sonuçlarına göre büyüklenmeci boyutta yer alanların (Mdn=29.34) karma boyuttakilere (Mdn= 41.28) oranla terk edilme durumunda bilişsel düzeyde daha az tamamlayıcı tepkiler verecekleri ($U = 315.50$, $p = .00$) bulunmuştur. Ayrıca kırılğan boyutta yer alanların (Mdn=29.75) karma boyuttakilere (Mdn=42.20) oranla terk edilme durumundan bilişsel düzeyde daha az tamamlayıcı tepkiler verecekleri ($U = 317.00$, $p = .00$) bulunmuştur. Büyüklenmeci ve kırılğan boyutlar arasında terk edilme durumundaki tamamlayıcı tepkileri bakımından anlamlı bir fark yoktur ($U = 923.00$, $p = .83$). Bu sonuç bize, büyüklenmeci ve kırılğan boyutta yer alan kişilerin karma boyuta yer alan kişilere kıyasla terk edilme durumunda bilişsel düzeyde daha az tamamlayıcı tepkiler verdiklerini göstermektedir. Büyüklenmeci ve kırılğan gruplar arasında anlamlı bir farktan söz edilmez. Terk edilme öyküsü Kiesler'in (1983)kişiler arası döngü modeline göre 'soğuk' segmentte yer aldığı için tamamlanma düzeyi yüksek olan tepkiler 'uzak'; tamamlanma düzeyi düşük olan tepkiler 'sokulğan' tepkilere karşılık gelmektedir. Buna göre sokulğan tepkiler ise Kişiler Arası Şemalar ölçeğine göre 'ilgi gösterir ya da düşündüklerini açıkça söyler' kodlamasıyla eşleşmektedir. Çalışma örnekleminde bu duruma örnek vermek gerekirse;

Terk edilme hikâyesinde öykünün sonunda '**Buradaki işime devam etmem için bir teklif aldım. Dönmeyi düşünmüyorum. Seninle ilişkimize böyle devam edemeyiz, senden ayrılmaya karar verdim.** Tepkisine karşılık büyüklenmeci ve kırılğan boyutta verilen 'ilgi gösterir ya da düşündüklerini açıkça söyler' ve karma boyuttaki 'uzak durur ya da kayıtsız kalır' şeklindeki tepkilere örnekler;

Katılımcı no	Büyüklenmeci boyutta bilişsel düzeyde sokulğan tepkiler
1211	<i>Hemen pes edemem, onu doğru anlamam gerekir, o yüzden sakince konuşurum. Ben de oraya gidebilirdim, başka bir çözümü olabilirdi, diye düşünürüm.</i>
399	<i>İlk aklıma gelen şey bu süreçte kendimi toparlanmayı nasıl yapacağım. Bunun bir dönüşü olamaz mı? Neye ihtiyacım var? Bu durumda ben olsam nasıl davranırdım? diye düşünürüm. Bu gibi sorularını onun yardımıyla cevaplayarak ben de hayatıma ona göre bir yön vermeye çalışırım.</i>
390	<i>Durumu anlayıp analiz ederim. Karşımdakinin kararlılık seviyesine ve</i>

	<i>bunun anlık bir karar olup olmadığı ile ilgilenirim. Ondan bunun yanıtını almaya çalışırım.</i>
Katılımcı no	Kırılgan boyutta bilişsel düzeyde sokulgan tepkiler
43	<i>Çok büyük ihtimalle başka bir ilişkisi olduğunu ve o tarz bir şey olduğunu düşünürdüm. Bunu sorardım ama ondan önce bu söylediğinin nasıl hissettirdiğini söyledim ve bu kararı böylece almış olmasının beni ne kadar rahatsız ettiğini söyledim.</i>
Katılımcı no	Karma boyutta bilişsel düzeyde uzak tepkiler
68	<i>Kendimi nötrleyip herhangi bir şey üzerinde düşmek istemem.</i>
9	<i>Yerinde olsam ben de aynısını yapardım diye düşünürüm. Beni işinden daha geri planda tuttuğunu ancak, mantıklı olanın da orda kalması olduğunu düşünürüm.</i>

Terk edilme hikâyesine ilişkin sonuçlar büyüklenmeci ve kırılgan boyuttakilerin karma boyuttakilere göre bilişsel düzeyde sokulgan tepkiler vereceklerini; karma boyuttakilerin ise büyüklenmeci ve kırılgan boyuttakilere kıyasla daha fazla uzak tepkiler vereceklerini düşündüklerini göstermektedir.

3.2.3. Reddedilme Hikâyesinde Kişinin Tepkilerinin Değerlendirilmesi

Narsisizmin farklı boyutlarının (büyüklenmeci, kırılgan ve karma), cinsiyetin (kadın ve erkek) ve romantik ilişkisinin olup olmasının (var ya da yok) bireylerin reddedilme durumunda vermiş oldukları (davranışsal, bilişsel ve duygusal) tepkilerine göre değerlendirilmesinde Kruskal Wallis-H (3X2X2) uygulaması yapılmıştır. Analiz sonuçları özet Tablo 23'de sunulmuştur.

Tablo 23. Reddedilme Durumuna Kişilerin Davranışsal Bilişsel ve Duygusal Tepkilerine İlişkin Analiz Sonuçları

	Davranışsal		Bilişsel		Duygusal	
	χ^2	p	χ^2	p	χ^2	P
Narsisizm	3.41	.18	0.02	.99	8.17	.02
Cinsiyet	1.86	.18	2.60	.10	0.33	.56

Romantik ilişki	0.23	.63	0.06	.81	0.64	.42
-----------------	------	-----	------	-----	------	-----

Narsisizmin farklı boyutlarının (büyüklenmeci, kırılğan ve karma), cinsiyetin (kadın ve erkek) ve romantik ilişkisinin olup olmamasının (var ya da yok) reddedilme durumunda bireylerin tamamlayıcı tepkileri (davranışsal, bilişsel ve duygusal) düzeyinde değerlendirilmesine ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde;

Narsisizmin farklı boyutları (büyüklenmeci, kırılğan ve karma) açısından reddedilme durumunda kişilerin duygusal düzeyde tamamlayıcı tepkileri bakımından anlamlı bir fark varken ($\chi^2 = 8.17, sd = 2, p = .02$); davranışsal ve bilişsel düzeyde anlamlı bir fark görülmemektedir (sırasıyla: $\chi^2 = 3.41, sd = 1, p = .18$; $\chi^2 = 0.02, sd = 1, p = .99$). Özetle, reddedilme durumunda narsisizmin boyutlarına göre kişilerin tepkileri yalnızca duygusal düzeyde farklılaşmaktadır

Cinsiyet (kadın ve erkek) açısından reddedilme durumunda kişilerin davranışsal, bilişsel ve duygusal düzeyde tamamlayıcı tepkileri bakımından anlamlı bir fark görülmemektedir (sırasıyla: $\chi^2 = 1.86, sd = 1, p = .18$; $\chi^2 = 2.60, sd = 1, p = .10$; $\chi^2 = 0.33, sd = 1, p = .56$). Özetle, reddedilme durumunda cinsiyete göre kişilerin davranışsal, bilişsel ve duygusal tepkileri farklılaşmamaktadır

Romantik ilişkinin (var ve yok) olup olmaması açısından reddedilme durumunda kişilerin davranışsal, bilişsel ve duygusal düzeyde tamamlayıcı tepkileri bakımından anlamlı bir fark görülmemektedir (sırasıyla: $\chi^2 = 0.23, sd = 1, p = .63$; $\chi^2 = 0.06, sd = 1, p = .81$; $\chi^2 = 0.64, sd = 1, p = .42$). Özetle, terk edilme durumunda romantik ilişkiye sahip olup olmamak kişilerin davranışsal, bilişsel ve duygusal tepkilerini farklılaştırmamaktadır.

Kruskal Wallis-H sonrası belirlenen anlamlı farklılığın narsisizmin duygusal boyutunda olduğu bulunmuştur. Bu farklılığın narsisizmin hangi boyutlarından kaynaklandığını belirlemek üzere karşılaştırma analizlerine gerçekleştirilmiştir. İkili karşılaştırmalar için Mann-Whitney U tekniği uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 24'de gösterilmiştir.

Tablo 24. Reddedilme Durumunda Narsisizm Değişkenine göre Kişilerin Duygusal Tepkilerine İlişkin Analiz Sonuçları

Temel değişkenler analizi			U	Z	P
Narsisizm	Duygusal	Kırılğan ve büyüklenmeci	713.50	-2.27	.02
		Kırılğan ve karma	462.50	-0.47	.63

		Büyükleme ve karma	406.00	-2.56	.01
--	--	--------------------	--------	-------	-----

Narsisizmin boyutları açısından kişinin duygusal düzeyde tamamlayıcı tepkilerinin reddedilme boyutunda yapılan Mann-Whitney U analizi sonuçlarına göre kırılğan boyutta yer alanların (Mdn= 49.28) büyükleme boyuttakilere (Mdn=38.59) oranla reddedilme durumunda duygusal düzeyde daha fazla tamamlayıcı tepkiler verecekleri ($U = 713.50$, $p = .02$) bulunmuştur. Ayrıca büyükleme boyutta yer alanların (Mdn=38.59) karma boyuttakilere (Mdn= 29.28) oranla reddedilme durumunda duygusal düzeyde daha fazla tamamlayıcı tepki verecekleri bulunmuştur ($U = 406.00$, $p = .01$). Ancak kırılğan ve karma boyuttakiler arasında reddedilme durumundaki tamamlayıcı tepkileri bakımından anlamlı bir fark yoktur (sırasıyla $U = 462.50$, $p=.63$). Reddedilme öyküsü Kiesler'in kişiler arası döngü modeline göre 'uzak' segmentte yer aldığı için tamamlanma düzeyi yüksek olan tepkiler 'soğuk'; düşük olan tepkiler ise 'sıcak' tepkilere karşılık gelmektedir. Bu sonuç bize kırılğan boyuta yer alan kişilerin, büyükleme boyutta yer alan kişilere göre duygusal düzeyde reddedilme durumunda daha fazla tamamlayıcı yani 'soğuk' tepkiler verdiklerini göstermektedir. Büyükleme boyutta yer alan kişilerin de karma gruptakilere göre duygusal düzeyde reddedilme durumunda daha fazla tamamlayıcı yani 'soğuk' tepkiler verdiklerini göstermektedir. Reddedilme öyküsü için duygusal düzeyde, 'soğuk' tepkilerin kişiler arası şemalar ölçeğinde 'sabırsızlık gösteren ya da kavga çıkarıcı' kodlamasıyla eşleşmektedir. Çalışma örnekleminde bu duruma örnek vermek gerekirse;

Reddedilme hikâyesinde öykünün sonunda '***Bu akşam mı? Kesinlikle olmaz, ben kendime başka plan yaptım***' tepkisine karşılık kırılğan boyuttaki katılımcılar tarafından verilen 'sabırsızlık gösterir ve kavga çıkarıcı tepkilere' şeklindeki tepkilere örnekler;

Katılımcı no	Kırılğan boyutta duygusal düzeyde soğuk tepkiler
61	<i>Çok önceden plan yapmış haberim bile yok bu yüzden üzgün, kızgın hissederim.</i>
115	<i>Neden benim yanımda olmayı seçmiyor ki? Bu bana üzüntü ve sinirlilik hissettirir.</i>
207	<i>Benim ihtiyaçlarımı bilmesi gerekirdi bu nedenle kızgınlık, sinirlilik hissederim. Sonra bir de buna üzülürüm.</i>
Katılımcı no	Büyükleme boyutta duygusal düzeyde soğuk tepkiler

173	<i>Beni düşünmediği, bana karşı ilgisiz kaldığını düşünür, bir de buna sinirlenirdim.</i>
417	<i>Benden haberi yoktu planı yaparken ama yine de iptal edebilirdi diye düşünüp alınır, çok sinirlenirim</i>
493	<i>Beni düşünmüyor sadece kendini düşünüyor diye moralim bozulur, çok sinirlenirim.</i>
Katılımcı no	Karma boyutta duygusal düzeyde soğuk tepkiler
1209	<i>Sinirli ve üzgün hissederim</i>
267	<i>Sinirli ve küskün</i>

Reddedilme hikâyesine ilişkin sonuçlar kırılğan boyuttakilerin büyüklenmeci boyuttakilere, büyüklenmeci boyuttakilerin de karma boyuttakilere göre duygusal düzeyde soğuk tepkiler vereceklerini düşündüklerini göstermektedir.

3.2.4. Eleştirilme Hikâyesinde Kişinin Tepkilerinin Değerlendirilmesi

Narsisizmin farklı boyutlarının (büyüklenmeci, kırılğan ve karma), cinsiyetin (kadın ve erkek) ve romantik ilişkisinin olup olmamasının (var ya da yok) bireylerin eleştirilme durumunda vermiş oldukları (davranışsal, bilişsel ve duygusal) tepkilerine göre değerlendirilmesinde Kruskal Wallis-H (3X2X2) uygulaması yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 25’de sunulmuştur.

Tablo 25. Eleştirilme Durumuna Kişilerin Davranışsal Bilişsel Ve Duygusal Tepkilerine İlişkin Analiz Sonuçları

	Davranışsal		Bilişsel		Duygusal	
	X^2	P	X^2	P	X^2	p
Narsisizm	2.28	.53	0.56	.75	6.19	.05
Cinsiyet	0.05	.82	0.79	.37	0.58	.44
Romantik ilişki	1.05	.30	0.48	.49	0.13	.71

Narsisizmin farklı boyutlarının (büyüklenmeci, kırılğan ve karma), cinsiyetin (kadın ve erkek) ve romantik ilişkisinin olup olmamasının (var ya da yok) eleştirilme durumunda

bireylerin tamamlanma tepkileri (davranışsal, bilişsel ve duygusal) düzeyinde değerlendirilmesine ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde;

Narsisizmin farklı boyutları (büyüklenmeci, kırılğan ve karma) açısından eleştirilme durumunda kişilerin duygusal düzeyde tamamlayıcı tepkileri bakımından anlamlı bir fark varken ($\chi^2 = 6.19, sd = 2, p = .05$); davranışsal ve bilişsel düzeyde anlamlı bir fark görülmemektedir (sırasıyla: $\chi^2 = 2.28, sd = 1, p = .53$; $\chi^2 = 0.56, sd = 1, p = .75$). Özetle, eleştirilme durumunda narsisizmin farklı boyutlarında yer alan kişilerin tepkileri yalnızca duygusal düzeyde farklılaşmaktadır.

Cinsiyet (kadın ve erkek) açısından eleştirilme durumunda kişilerin davranışsal, bilişsel ve duygusal düzeyde tamamlayıcı tepkileri bakımından anlamlı bir fark görülmemektedir (sırasıyla: $\chi^2 = 0.05, sd = 1, p = .82$; $\chi^2 = 0.79, sd = 1, p = .37$; $\chi^2 = 0.58, sd = 1, p = .44$). Özetle, eleştirilme durumunda cinsiyete göre kişilerin davranışsal, bilişsel ve duygusal tepkileri farklılaşmamaktadır.

Romantik ilişkinin (var ve yok) olup olmaması açısından eleştirilme durumunda kişilerin davranışsal, bilişsel ve duygusal düzeyde tamamlayıcı tepkileri bakımından anlamlı bir fark görülmemektedir (sırasıyla: $\chi^2 = 1.05, sd = 1, p = .30$; $\chi^2 = 0.48, sd = 1, p = .49$; $\chi^2 = 0.13, sd = 1, p = .71$). Özetle, eleştirilme durumunda ilişkiye sahip olup olmamasına göre kişilerin davranışsal, bilişsel ve duygusal tepkilerini farklılaşmamaktadır.

Kruskal Wallis-H sonrası belirlenen anlamlı farklılığın narsisizmin farklı boyutları için duygusal düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Buna göre anlamlı etkinin hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere karşılaştırma analizleri gerçekleştirilmiştir. İkili karşılaştırmalar için Mann-Whitney U tekniği uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 26'da gösterilmiştir.

Tablo 26. Eleştirilme Durumunda Narsisizm Değişkenine göre Kişilerin Duygusal Tepkilerine İlişkin Analiz Sonuçları

Temel değişkenler analizi			U	Z	P
Narsisizm	Duygusal	Kırılğan ve büyüklenmeci	703.00	-2.41	.01
		Kırılğan ve karma	459.00	-0.80	.42
		Büyüklenmeci ve karma	403.00	-1.36	.17

Narsisizmin boyutları açısından kişinin duygusal düzeyde tamamlayıcı tepkilerinin eleştirilme boyutunda yapılan Mann-Whitney U analizi sonuçlarına göre

kırılgan boyutta yer alanların (Mdn= 49.52) büyüklenmeci boyuttakilere (Mdn=38.35) oranla eleştirilme durumunda duygusal düzeyde daha fazla tamamlayıcı tepkiler verecekleri ($U = 703.00, p = .01$) bulunmuştur. Ancak kırılgan ve karma boyuttakiler ile büyüklenmeci ve karma boyutlar arasında eleştirilme durumundaki tamamlayıcı tepkileri bakımından anlamlı bir fark yoktur (sırasıyla $U = 459.00, p = .42$; $U = 403.50, p = .17$). Eleştirilme öyküsü Kiesler'in kişiler arası döngü modeline göre 'düşmanca' segmentte yer aldığı için tamamlanma düzeyi yüksek olan tepkiler 'düşmanca'; düşük olan tepkiler ise 'dostça' tepkilere karşılık gelmektedir. Bu sonuç bize kırılgan boyutta yer alan kişilerin, büyüklenmeci boyutta yer alan kişilere göre duygusal düzeyde eleştirilme durumunda daha fazla tamamlayıcı yani 'düşmanca' tepkiler verdiklerini göstermektedir. Büyüklenmeci ve karma gruptakiler için anlamlı bir farktan söz edilmez. Buna göre eleştirilme öyküsü için duygusal düzeyde, kişiler arası şemalar ölçeğinde düşmanca tepkiler 'sabırsızlık gösteren ya da kavga çıkaran' kodlamasıyla eşleşmektedir. Çalışma örnekleminde bu duruma örnek vermek gerekirse;

Eleştirilme hikâyesinde öykünün sonunda '**Her şey çok güzeldi ama sen yine yaptın yapacağını**' tepkisine karşılık kırılgan boyutta duygusal düzeyde verilen sabırsızlık gösteren ve kavga çıkaran şeklindeki tepkilerine ilişkin örnekler;

Katılımcı no	Kırılgan boyutta duygusal düzeyde düşmanca tepkilere örnekler
89	<i>Suratım değişir 'sinirlenirim, üzüntü ve öfke hissederim'</i>
92	<i>Anlaşılmamış hissederim, öfkelenirim</i>
184	<i>Sadece net bir kızgınlık hissederim</i>
Katılımcı no	Büyüklenmeci boyutta duygusal düzeyde düşmanca tepkilere örnekler
35	Günümü mahvettiği için kızardım.
66	Birden çıkan bu konu üzerine öfkelenirim.
417	Şaşırırım ve sinirlenirim.

Analiz sonuçlarına göre eleştirilme durumunda duygusal düzeyde kırılgan boyuttakiler büyüklenmeci boyuttakilere göre anlamlı olarak daha fazla düşmanca tepkiler vermektedir. Büyüklenmeci ve karma boyuttakilerin anlamlı bir etkisinden söz edilemez.

Özetle, narsisizmin farklı boyutlarında yer alan bireylerin başarısızlık karşısında vermiş oldukları tepkiler yalnızca davranışsal düzeyde anlamlı olarak farklıdır. Terk edilme durumunda vermiş oldukları tepkiler ise yalnızca bilişsel düzeyde anlamlı olarak farklıdır. Reddedilme ve eleştirilme durumunda vermiş oldukları tepkiler yalnızca duygusal düzeyde anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Bu aşamadan sonra kişilerin eşinin tepkilerine ilişkin beklentilerinin değerlendirilmesi için ikinci bölüm analizlerine geçilmiştir. Birinci bölüm analizleri tamamlandıktan sonra çalışmanın üçüncü sorusu olan “Narsisizmin farklı boyutunda yer alan bireylerin zorlayıcı kişilerarası deneyimlere (başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme) maruz kaldığında vereceği tamamlayıcı tepkileri (davranışsal, bilişsel ve duygusal) birbirinden farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt olarak anlamlı olduğu sonucuna varılan değişkenler incelenmiştir.

3.3. İkinci Bölüm Analizleri: Eşin Vermesi Beklenen ve İstenen Tepkilerin Değerlendirilmesi

Araştırmamanın dördüncü sorusu olan ‘Narsisizmin farklı boyutunda yer alan bireylerin zorlayıcı kişilerarası deneyimler (başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme) karşısında vermiş olduğu davranışsal, bilişsel ve duygusal tepkiler ile eşinden görmeyi beledikleri tepkiler ve görmeyi istedikleri tepkiler arasında bir örüntü var mıdır?’ sorusuna yanıt oluşturmak için değerlendirmelere geçilmiştir. Bu kapsamda öncelikle narsisizmin farklı boyutlarında yer alan katılımcıların başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme durumundaki eşinin vermesini beklediği ve vermesini istediği tepkilere ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 27’de sunulmuştur.

Tablo 27. Narsisizmin Farklı boyutlarına Göre Kişinin Eşinin Vermesini Beklediği ve İsteddiği Tepkilere Ait Ortalama Puanlar ve Standart Sapma Değerleri

Narsisizmin boyutları		Eşinin Tamamlayıcı Tepkileri			
		Beklenen/öngörülen tepkiler		İstenen/umulan tepkiler	
		Ort. (S)	GA	Ort. (S)	GA
Ba	Büyükleme	-0.06 (0.00)	[-0.26, 0.14]	0.12 (0.60)	[-0.07, 0.30]

	Kırılgan	0.30 (0.52)	[0.13, 0.45]	0.24 (0.45)	[0.10, 0.37]
	Karma	0.41 (0.44)	[0.22, 0.60]	0.13 (0.48)	[-0.07, 0.33]
Terkedilme	Büyükleme	0.28 (0.75)	[0.05, 0.51]	-0.20(0.68)	[-0.41, 0.00]
	Kırılgan	0.28 (0.69)	[0.07, 0.49]	-0.12 (0.66)	[-0.32, 0.07]
	Karma	0.26 (0.76)	[-0.07, 0.59]	0.02 (0.63)	[-0.25, 0.29]
Reddedilme	Büyükleme	-0.19(0.67)	[-0.39, 0.02]	-0.13(0.65)	[-0.32, 0.07]
	Kırılgan	0.16 (0.54)	[-0.01, 0.32]	-0.18 (0.60)	[-0.36, 0.00]
	Karma	-0.02(0.71)	[-0.33, 0.28]	-0.06(0.55)	[-0.30, 0.17]
Eleştirilme	Büyükleme	-0.09(0.67)	[-0.30, 0.11]	-0.20(0.94)	[-0.48, 0.09]
	Kırılgan	0.15 (0.60)	[-0.03, 0.33]	-0.25 (0.95)	[-0.42, 0.07]
	Karma	-0.18(0.48)	[-0.39, 0.02]	-0.02(0.66)	[-0.31, 0.26]

Not. GA= Güven aralığı

Bu aşamanın temel amacı kişinin tepkileri ile eşinin tepkileri arasında bir örüntünün varlığını incelemektir. Başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilmeyi içeren her bir zorlayıcı kişilerarası deneyimler göre, kişilerin bu yaşam olayına maruz kaldığı durumda vereceği davranışsal, bilişsel ve duygusal tepkilerin de Kiesler'in (1983) döngüsündeki yeri birinci bölüm analizlerinde belirlenmiştir. Buna göre Kiesler'in (1983) Kutuplu Döngü Modeli'ne göre kişinin vermiş oldukları tepkilere göre alacakları yerler aşağıda ayrıntılı gösterilmektedir.

	Kiesler'in döngüsündeki yeri	+1'e yaklaşan puanlar	0'a yaklaşan puanlar	-1'e yaklaşan puanlar
Başarısızlık	Kendini gösteren	Güvenen	İlişkisiz	Güvenmeyen
Terk edilme	Soğuk	Uzak	İlişkisiz	Sokulgan
Reddedilme	Uzak	Soğuk	İlişkisiz	Sıcak
Eleştirilme	Düşmanca	Düşmanca	İlişkisiz	Dostça

Bu aşamada ise davranışsal, bilişsel ve duygusal tepkiler karşısında, narsisizmin farklı düzeylerinde yer alan bireylerin romantik ilişkide olduğu kişilerin vereceğini

düşündükleri/öngördükleri ve vermesini istedikleri/umdukları tepkilerin Kiesler'in (1983) döngüsündeki yerinin belirlenmesi amaçlamıştır.

Bireylerin zorlayıcı kişilerarası deneyimler (başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme) sonrasında *kendilerinin* vermiş olduğu bilişsel, duygusal ve davranışsal tepkiler olmak üzere üç grup tepki bulunmaktadır. Bilindiği gibi bu bilişsel, duygusal ve davranışsal tepkileri -1, -0.5, 0, 0.5 ve 1 düzeyinde kodlanmıştır. Bu puanlamada 0'a yaklaşan tepkiler tamamlanma beklentisinin ilişkisiz olduğunu, -1'e yaklaşan tepkiler tamamlanma beklentisinin düşük olduğunu, +1'e yaklaşan tepkiler ise tamamlanma beklentisinin yüksek olduğunu işaret etmektedir. Kiesler'in (1983) 'kişilerarası döngü' modeline uygun olarak eşinin tepkilerine ilişkin bir başlangıç noktası belirleyebilmek amacıyla, kişilerin davranışsal, bilişsel ve duygusal tepkilerine ilişkin tamamlanma beklentilerinin düşük, ilişkisiz ve yüksek olmak üzere gruplandırılmasına karar verilmiştir. Gruplandırma işlemi şu şekilde yapılmıştır:

1. Grup: -1 ile -0.5 arasında tamamlayıcılığı düşük (uncomplimentary),
2. Grup: -0.5 ile 0.5 arasında tamamlanma beklentisi olmayan, ilişkisiz (acomplimentary)
3. Grup: 0.5 ile 1 arasında tamamlayıcılığı yüksek (complimentary) olarak kodlanmıştır

Böylece kişinin kendisinin davranışsal, bilişsel ve duygusal tepkileri için üçer düzey belirlenmiştir. Bunun yanı sıra tepkilerin bir örüntü takip edip etmediklerini değerlendirme amacıyla romantik ilişkideki eşin tepkilerine ilişkin tamamlanma beklentileri (vermesi beklenen/öngörülen tepki ve vermesi istenen/umulan tepki) gruplandırma işlemi aynı şekilde yapılmıştır:

1. Grup: -1 ile -0.5 arasında tamamlayıcılığı düşük (uncomplimentary),
2. Grup: -0.5 ile 0.5 arasında tamamlanma beklentisi olmayan, ilişkisiz (acomplimentary)
3. Grup: 0.5 ile 1 arasında tamamlayıcılığı yüksek (complimentary) olarak kodlanmıştır

Sonuç olarak kişinin eşinin vereceğini beklediği/öngördüğü ve vermesini istediği/umduğu tepkiler için üçer düzey belirlenmiştir.

Araştırmanın birinci bölüm analizlerinde hatırlanacağı gibi narsisizmin farklı boyutlarında yer alan kişilerin zorlayıcı kişilerarası deneyimler karşısında *davranışsal, bilişsel ve duygusal* tepkileri zorlayıcı deneyimin türüne (*başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme*) göre birbirinden farklılaşmaktadır. Başarısızlık durumunda narsisizmin (büyüklenmeci, kırılğan ve karma) boyutlarına göre kişilerin tepkileri yalnızca davranışsal düzeyde farklılaşmaktadır. Terk edilme durumunda kişilerin tepkileri narsisizmin (büyüklenmeci, kırılğan ve karma) boyutlarına göre yalnızca bilişsel düzeyde farklılaşmaktadır. Reddedilme ve eleştirilme durumlarında kişilerin tepkileri narsisizmin (büyüklenmeci, kırılğan ve karma) boyutlarına göre yalnızca duygusal düzeyde farklılaşmaktadır. Bu amaçla ilk aşamada katılımcıların kendi tepkileri bakımından anlamlı olarak fark olduğu görülen süreçlerin devamını getirecek şekilde, eşinin tepkilerine ilişkin örüntülerin incelenmesine karar verilmiştir.

3.3.1. Narsisizmin Farklı Boyutlarında Yer Alan Kişilerin Davranışsal, Bilişsel ve Duygusal Tepkileri İle Eşlerinin Vermesini Beklediği/Öngördüğü ve Vermesini İsteddiği/Umduğu Tepkiler Arasındaki Örüntünün İncelenmesi

Bu aşamada birinci bölümde narsisizmin farklı boyutlarında yer alma durumlarına göre, kendisinin tepkileri açısından anlamlı olduğu görülen başarısızlık hikâyesinde davranışsal tepkilerin, terk edilme hikâyesinde bilişsel tepkilerin, reddedilme ve eleştirilme hikâyesinde duygusal tepkilerinin ardından eşlerinin vermesini istediği/öngördüğü ve vermesi beklediği/umduğu tepkileri incelemek için analizler yapılacaktır.

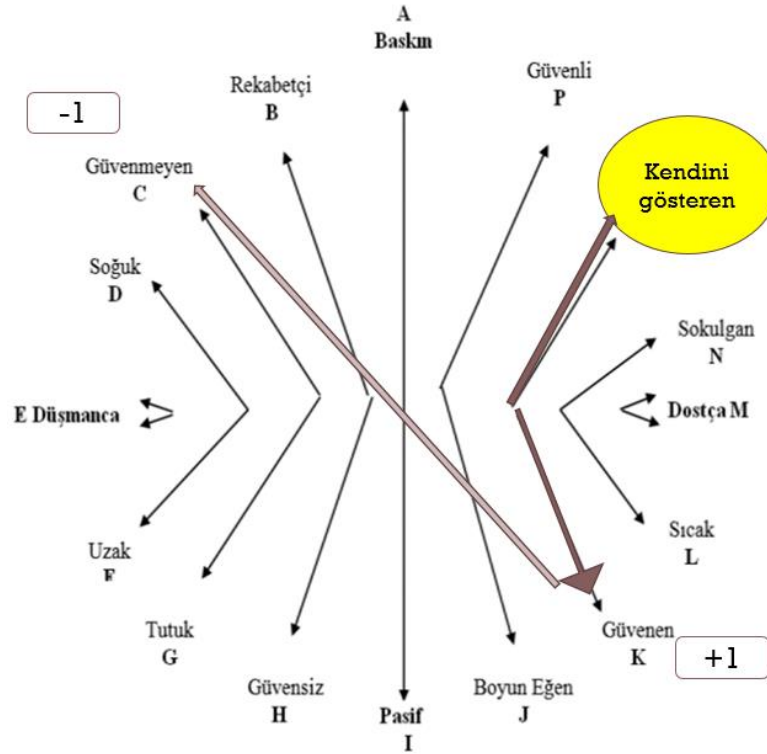
Bu analizlerde öncelikle katılımcıların eşlerinin vermesini istediği/öngördüğü ve vermesini beklediği/umduğu tepkileri düşük, ilişkisiz ve yüksek olacak şekilde üçer gruba ayrılmıştır. Bu şekilde kişinin kendi tepkilerini takiben eşin tepkilerinin hangi alanda yoğunlaştığı anlaşılacaktır.

Buna göre ilk değerlendirme başarısızlık temasını içeren öykünün ayrıntılı incelenmesi ile başlamaktadır.

3.3.1.1 Başarısızlık Hikâyesinde Eşin Tepkilerinin Değerlendirilmesi

Başarısızlık öyküsünde kişilerin bu yaşam olayına maruz kaldığı durumda vereceği davranışsal tepkilerin de Kiesler'in (1983) döngüsündeki yeri birinci bölüm analizlerinde belirlenmiştir (Bkz. Şekil 10). Önceki bölümlerden hatırlanacağı gibi, başarısızlık durumu için aktarılan öykü, Kiesler'in (1983) döngüsünde "kendini gösteren" boyutunda yer almaktadır. Öyküde aktarılan durum karşısında katılımcılara kendilerinin ne tepki vereceği sorulmuş ve tepkiler tamamlanma düzeylerine göre "düşük", "yüksek" ve "ilişkisz" olmak üzere üç grup şeklinde sınıflandırılmıştı. Kiesler'in (1983) döngüsüne göre, "kendini gösteren" tepkiler için "güvenen" tepkileri "yüksek", "güvenmeyen" tepkileri ise "düşük" tamamlanma grubunda yer almaktadır. "Kendini gösteren" ve "tutuk" tepkileri ise "ilişkisz" olarak sınıflandırılmıştır.

Şekil 10. Başarısızlık Öyküsündeki Örüntünün İncelenmesinde Yapılacak Karşılaştırmalar

Katılımcının verdiği tepkiye karşılık, bu sefer romantik ilişkide olduğu kişinin (kısaca "eş" olarak bahsedilecektir) kendisine ne tepki vereceği (beklenen tepki) sorulmuştur. Bir diğer soruda da, beklenen tepkiden farklı olarak, eşin vermesi istenilen tepkinin ne olduğu sorulmuştur. Bu bölümde, katılımcının "yüksek", "düşük" ya da "ilişkisz" olarak

sınıflandırılan tepkilerine karşılık, eşin vereceği beklenen/öngörülen ve vermesi istenilen/umulan tepkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Kiesler'in (1983) döngüsüne göre, kişinin "güvenen" tepkisine karşılık, eşin "tutuk" tepkisi 'uzak durur ya da kayıtsız kalır' ifadesine karşılık gelip "düşük" tamamlanma grubunda yer alacağı belirlenmiştir. "Kendini gösteren" tepkileri ise 'ilgi gösterir ya da düşündüklerini açıkça söyler' ifadesine karşılık gelip "yüksek" tamamlayıcı tepkiler grubunda yer almaktadır. Buna karşın "güvenini kaybeder ve gücenir" ve/ya "saygı gösterir ya da güvenir" tepkileri ise "ilişkisiz" tepkiler olarak sınıflandırılmıştır. Kiesler'in (1983) döngüsüne göre, kişinin "güvenmeyen" tepkisine karşılık eşinin "tutuk" tepkisi 'uzak durur ya da kayıtsız kalır' ifadesine karşılık gelip "yüksek" tamamlanma grubunda yer almaktadır. "Kendini gösteren" tepkisi ise 'ilgi gösterir ya da düşündüklerini açıkça söyler' ifadesine karşılık gelip "düşük" tamamlanma grubunda yer alan tepkiler olarak belirlenmiştir. Bu gruplara girmeyen tepkiler ise "diğer" tepkiler olarak sınıflandırılmıştır. Kiesler'in (1983) Kutuplu Döngü Modeli'ne göre kişinin vermiş oldukları tepkilere göre eşinin tepkilerinin alacakları yerler Tablo 28 'de ayrıntılı gösterilmektedir.

Tablo 28. Başarısızlık Hikâyesinde Kişiler Arası Döngüye Göre Tamamlanma Tepkileri

		Kişinin kendi tepkilerinin tamamlanmasına göre oluşturulan gruplar		Eşinin tepkilerinin tamamlanmasına göre oluşturulan gruplar		
Başarısızlık	Kendini gösteren			Düşük	İlişkisiz	Yüksek
		Yüksek	Güvenen	Tutuk	İlişkisiz	Kendini gösteren
		İlişkisiz	İlişkisiz	Diğer	Diğer	Diğer
		Düşük	Güvenmeyen	Kendini gösteren	İlişkisiz	Tutuk

Birinci bölüm analizlerinde başarısızlık hikâyesine ilişkin sonuçlar büyüklenmeci ve karma boyutta yer alan bireylerin davranışsal düzeyde güvenmeyen tepkiler verirken; kırılıgan boyuttakilerin ise güvenen tepkiler vereceklerini düşündüklerini göstermektedir. Başarısızlık karşısında kişinin vereceği davranışsal tepkileri takiben, eşinin vermesini beklediği/öngördüğü ve vermesini istediği/umduğu tepkilerin düşük, ilişkisiz ve yüksek olacak şekilde üçer gruba dağılımına ilişkin frekans ve yüzde değerleri aşağıdaki Tablo 29'da gösterilmiştir.

Tablo 29. Başarısızlık durumunda: narsisizmin farklı boyutlarında yer alan bireylerin davranışsal tepkilerine göre, eşlerinden görmeyi bekledikleri tepkilerin ve görmeyi istedikleri tepkilerin tamamlanmışlık düzeylerine göre dağılımı

Narsisizmi boyutları	Eşin vereceği	Düzye	Başarısızlık durumunda kişinin kendisinin vereceği davranışsal tepkinin düzeyleri							
			Düşük		İlişkisiz		Yüksek		Toplam	
			N	%	N	%	N	%	N	%
Büyükleme	Beklenen tepki	Düşük	12	60	2	10	6	30	20	100
		İlişkisiz	1	14.3	5	71.4	1	14.3	7	100
		Yüksek	5	31.3	11	68.8	0	0	16	100
		Toplam	18	41.9	18	41.9	7	16.3	43	100
	İstenen tepki	Düşük	14	87.5	0	0	2	12.5	16	100
		İlişkisiz	1	33.3	1	33.3	1	33.3	3	100
		Yüksek	3	12.5	17	70.8	4	16.7	24	100
		Toplam	18	41.9	18	41.9	7	16.3	43	100
Kırılgan	Beklenen tepki	Düşük	2	25	1	12.5	5	33.3	8	100
		İlişkisiz	2	16.7	10	83.3	0	0	12	100
		Yüksek	1	4.2	15	62.5	8	62.5	24	100
		Toplam	5	11.4	26	59.1	13	29.5	44	100
	İstenen tepki	Düşük	3	42.9	2	28.9	2	28.6	7	100
		İlişkisiz	0	0	10	90.9	1	9.1	11	100
		Yüksek	2	7.7	14	53.8	10	38.5	26	100
		Toplam	5	11.4	26	59.1	13	29.5	44	100
Karma	Beklenen tepki	Düşük	0	0	0	0	1	100	1	100
		İlişkisiz	2	25	5	62.5	1	12.5	8	100
		Yüksek	5	37.7	8	57.1	1	7.1	14	100
		Toplam	7	30.4	13	56.5	3	13	23	100
	İstenen tepki	Düşük	1	20	3	60	1	20	5	100
		İlişkisiz	4	40	6	60	0	0	10	100
		Yüksek	2	25	4	50	2	25	8	100
		Toplam	7	30.4	13	56.5	3	13	23	100

Başarısızlık hikâyesinde eşin vermesi beklenen/öngörülen tepkilere ilişkin frekans dağılımına bakıldığında;

- Büyükleme boyutta yer alan bireylerin davranışsal düzeyde güvenmeyen tepkileri karşısında romantik ilişkide oldukları kişinin kendini gösteren yönde

tepkiler vermesini beklediklerini/öngördüklerini göstermektedir. Buna göre başarısızlık durumunda, büyüklenmeci boyutta yer alan kişilerin 'güvenini kaybedip gücendikleri' durumda karşı tarafın 'ilgi gösterip düşündüklerini açıkça söyleyen' tepkileriyle karşılaşmayı bekledikleri görülmüştür.

- Kırılgan boyutta yer alan bireylerin davranışsal düzeyde güvenen tepkileri karşısında romantik ilişkide oldukları kişinin kendini gösteren yönde tepkiler vermesini beklediklerini/öngördüklerini göstermektedir. Buna göre başarısızlık durumunda, kırılgan boyutta yer alan kişilerin 'saygı gösterdikleri ya da güvendikleri' durumda karşı tarafın 'ilgi gösterip düşündüklerini açıkça söyleyen' tepkileriyle karşılaşmayı bekledikleri görülmüştür.
- Karma boyutta yer alan bireylerin davranışsal düzeyde güvenmeyen tepkileri karşısında romantik ilişkide oldukları kişinin kendini gösteren yönde tepkiler vermesini beklediklerini/öngördüklerini göstermektedir. Buna göre başarısızlık durumunda, karma boyutta yer alan kişilerin 'güvenini kaybedip gücendikleri' durumda karşı tarafın 'ilgi gösterip düşündüklerini açıkça söyleyen' tepkileriyle karşılaşmayı bekledikleri görülmüştür.

Benzer bir incelemede başarısızlık hikâyesinde eşin vermesi istenen/umulan tepkilere ilişkin frekans dağılımına bakıldığında;

- Büyüklenmeci boyutta yer alan bireylerin davranışsal düzeyde güvenmeyen tepkileri karşısında romantik ilişkide oldukları kişinin kendini gösteren yönde tepkiler vermesini istedikleri/umduklarını göstermektedir. Buna göre başarısızlık durumunda, büyüklenmeci boyutta yer alan kişilerin 'güvenini kaybedip gücendikleri' durumda karşı tarafın 'ilgi gösterip düşündüklerini açıkça söyleyen' tepkileriyle karşılaşmayı istedikleri görülmüştür.
- Kırılgan boyutta yer alan bireylerin davranışsal düzeyde güvenen tepkileri karşısında romantik ilişkide oldukları kişinin kendini gösteren yönde tepkiler vermesini istedikleri/umduklarını göstermektedir. Buna göre başarısızlık durumunda, kırılgan boyutta yer alan kişilerin 'saygı gösterdikleri ya da güvendikleri' durumda karşı tarafın 'ilgi gösterip düşündüklerini açıkça söyleyen' tepkileriyle karşılaşmayı istedikleri görülmüştür.
- Karma boyutta yer alan bireylerin davranışsal düzeyde güvenmeyen tepkileri karşısında romantik ilişkide oldukları kişinin ilişkisiz yani baskın ya da pasif yönde tepkiler vermesini istedikleri/umduklarını göstermektedir. Buna göre başarısızlık durumunda, karma boyutta yer alan kişilerin 'güvenini kaybedip

gücendikleri ' durumunda karşı tarafın ' sorumluluğu alan ya da etkilemeye çalışan' veya 'Katılan ya da itiraz etmeyen' tepkileriyle karşılaşmayı istedikleri görülmüştür.

Çalışma örnekleminde bu duruma uygun örnekler aşağıda gösterilmektedir

Büyüklenmeci	Davranışsal tepki	Beklenen tepki	İstenen Tepki
Katılımcı no	(güvenmeyen)	(kendini gösteren)	(kendini gösteren)
173	"Kendimi zorlayarak da olsa mutlu tepkiler veririm. 'Aa ne güzel...' hatta o gün ona kendi durumumu söylemeye kararı alabilir, ancak günün sonunda dayanamaz söyledim." (173)	"Durumu anladığında derdime ortak benim sorunumla ilgilenirdi." (173)	Aynı tepkiyi beklerim. (173)
459	Bu durum canımı sıkıyor, onu tebrik etmeyi düşünürüm, ederim de ama modum çok düşük ve üzüntülü olur. (459)	Benimle beraber olur ve eğlenmeyi erteler. (459)	Tam da böyle yapmasını isterim zaten. (459)
Kırılgan	Davranışsal tepki	Beklenen tepki	İstenen Tepki
Katılımcı no	(güvenen)	(kendini gösteren)	(kendini gösteren)
91	Öncelikle onun için sevindiğimi söylerim. Sınavımın kötü geçtiğini bu durumda benden böyle bir kutlama bekleyemeyeceğini söylerim. Bana kırılmayacaktır. (91)	" Yaa, boş ver hallolur. Neden kafana takıyorsun, alt tarafı bir ders " der. (91)	Başarısızlığımın sebebini dışsal faktörlerle açıklayarak beni pohpohlamasını isterdim. (91)
234	Çok seviniyorum. Kendisini tebrik ederim. O sormadığı sürece kendi notumdan bahsetmem. Ben geçemedim diye onun da neşesini kaçırmaya hakkım yok. O gün içinde bana zaten soracaktır. (234)	Başlangıçta kendi derdinde olacağı için sembolik olarak tebrik edip geçer. Sonrasında ibre ona döner. (234)	Başlangıçta kendi durumunu yansıtmamasını, beni ön plana koymasını... Ben öyle yapardım, ondan da benimle birebir olmasa da benzer bir tepki beklerim. (234)
Karma	Davranışsal tepki	Beklenen tepki	İstenen Tepki
Katılımcı no	(güvenmeyen)	(kendini gösteren)	(baskın ya da pasif)
162	"Başlarda tripli konuşur sonra ses tonumdan ona moralim	"Benim durumumu	"Beni anlar ve öğrendiğinde üzülüp

	<i>bozuk olduğunu belli ederim."</i> (162)	<i>kesinlikle anlar ve ne olduğunu öğrendiğinde üzülüp kutlamaktan vazgeçer."</i> (162)	<i>kutlamaktan vazgeçer. Beni toparlamaya çalışır"</i> (162)
190	<i>Mutluymuş gibi gözükmeye çalışırım ama sesimden çok belli olur. Ses tonumla 'Ben üzgünüm ve şu an senin için mutluymuş gibi yapıyorum' tavrı içinde olurum ve o an zaten çok hissettirdim. Bunu özellikle yaparım. Zaten böyle yapmazsam onun hatırlayacağını hiç sanmam.</i> (190)	<i>Sesimden anlar ve 'Belli ki senin durumun çok iyi değil' der.</i> (190)	<i>Ben söylemeden bunu anlaması ve hemen neşesini bırakıp tamamen benimle ilgilenmesini isterim.</i> (190)

Özetle, başarısızlık hikâyesine ilişkin sonuçlar büyüklenmeci ve karma boyutta yer alan bireylerin davranışsal düzeyde güvenmeyen tepkiler verirken; kırılğan boyuttakilerin ise güvenen tepkiler vereceklerini düşündüklerini göstermektedir. Buna karşılık eşinin vermesini beklediği/öngördüğü ve vermesini istediği/umduğu tepkilerin ise kendini gösteren yani ilgi gösteren ve düşündüklerini açıkça söyleyen tepkiler olduğu görülmüştür. Katılımcıların büyüklenmeci, karma ya da kırılğan boyutta yer almalarına göre sırasıyla güvenmeyen ve güvenen davranışsal tepkiler sergilemelerine karşın eşlerinden kendini gösteren yani ilgi gösteren ve düşündüklerini açıkça söyleyen tepkiler beklemektedir. Bir tek karma grupta yer alan bireyler, eşinden baskın olup süreci yönetmesini ya da pasif kalıp olanlara boğun eğmesini, yani eşinden kontrol boyutundan tepki görmek istemektedirler. Ayrıca sonuç bize eş için öngörülen/beklenen ve de istenen/umulan tepkinin büyüklenmeci, karma ve kırılğan boyutlar için büyük ölçüde benzer olduğunu göstermiştir.

3.3.1.2 Terk edilme Hikâyesinde Eşin Tepkilerinin Değerlendirilmesi

Terk edilme öyküsünde kişilerin bu yaşam olayına maruz kaldığı durumda vereceği bilişsel tepkilerin de Kiesler'in (1983) döngüsündeki yeri birinci bölüm analizlerinde belirlenmiştir (Bkz. Şekil 11). Önceki bölümlerden hatırlanacağı gibi, terk edilme durumu için aktarılan öykü, Kiesler'in (1983) döngüsünde "soğuk" boyutunda yer almaktadır. Öyküde aktarılan durum karşısında katılımcılara kendilerinin ne tepki

Büyüklenmeci	Beklenen tepki	Düşük	3	23.1	5	38.5	5	38.5	13	100
		İlişkisiz	3	42.9	4	57.1	0	0	9	100
		Yüksek	0	0	12	52.2	11	47.8	23	100
		Toplam	6	14	21	48.8	16	37.2	43	100
	İstenen tepki	Düşük	2	9.1	12	54.5	8	36.4	22	100
		İlişkisiz	1	12.5	5	62.5	2	25	8	100
		Yüksek	3	21.1	4	30.8	6	46.2	13	100
		Toplam	6	14	21	48.8	16	42.1	43	100
Kırılgan	Beklenen tepki	Düşük	1	7.7	6	46.2	6	46.2	8	100
		İlişkisiz	0	0	5	71.4	2	28.6	7	100
		Yüksek	4	16.7	10	41.7	10	41.7	24	100
		Toplam	5	11.4	21	47.7	18	40.9	44	100
	İstenen tepki	Düşük	2	10.5	9	47.4	8	42.1	19	100
		İlişkisiz	2	16.7	5	41.7	5	41.7	12	100
		Yüksek	1	7.7	7	53.8	5	38.5	13	100
		Toplam	5	11.4	21	47.7	18	40.9	44	100
Karma	Beklenen tepki	Düşük	1	16.7	0	0	5	83.3	6	100
		İlişkisiz	0	0	0	0	4	100	4	100
		Yüksek	0	0	4	30.8	9	69.2	13	100
		Toplam	1	4.3	4	17.4	18	78.3	23	100
	İstenen tepki	Düşük	0	0	2	22.7	7	77.8	9	100
		İlişkisiz	0	0	1	16.7	5	83.3	6	100
		Yüksek	1	12.5	1	12.5	6	75	8	100
		Toplam	1	4.3	4	17.4	18	78.3	23	100

Terk edilme hikâyesinde eşin vermesi beklenen/öngörülen tepkilere ilişkin frekans dağılımına bakıldığında;

- Büyüklenmeci boyutta yer alan bireylerin bilişsel düzeyde sokulgan tepkileri karşısında romantik ilişkide oldukları kişinin soğuk ya da ilişkisiz yönde tepkiler vermesini beklediklerini/öngördüklerini göstermektedir. Buna göre terk edilme durumunda, büyüklenmeci boyutta yer alan kişilerin 'ilgi gösterip düşündüklerini açıkça söyledikleri' durumda karşı tarafın 'sabırsızlık gösteren ve kavga çıkaran' tepkileriyle karşılaşacaklarını bekledikleri görülmüştür.

- Kırılğan boyutta yer alan bireylerin bilişsel düzeyde sokulğan tepkileri karşısında romantik ilişkide oldukları kişinin sıcak yönde tepkiler vermesini beklediklerini/öngördüklerini göstermektedir. Buna göre terk edilme durumunda, kırılğan boyutta yer alan kişilerin 'ilgi gösterip düşündüklerini açıkça söyledikleri' durumda karşı tarafın 'yakın ya da dostça davranan' tepkileriyle karşılaşacaklarını bekledikleri görülmüştür.
- Karma boyutta yer alan bireylerin bilişsel düzeyde uzak tepkileri karşısında romantik ilişkide oldukları kişinin soğuk yönde tepkiler vermesini beklediklerini/öngördüklerini göstermektedir. Buna göre terk edilme durumunda, karma boyutta yer alan kişilerin 'uzak durdukları ya da kayıtsız kaldıkları' durumda karşı tarafın 'sabırsızlık gösteren ve kavga çıkaran' tepkileriyle karşılaşacaklarını bekledikleri görülmüştür.

Terk edilme hikâyesinde eşin vermesi istenen/umulan tepkilere ilişkin frekans dağılımına bakıldığında;

- Büyüklenmeci boyutta yer alan bireylerin bilişsel düzeyde sokulğan tepkileri karşısında romantik ilişkide oldukları kişinin sıcak yönde tepkiler vermesini istediklerini/umduklarını göstermektedir. Buna göre terk edilme durumunda, büyüklenmeci boyutta yer alan kişilerin 'ilgi gösterip düşündüklerini açıkça söyledikleri' durumda karşı tarafın 'yakın ya da dostça davranan' tepkileriyle karşılaşmayı istedikleri görülmüştür.
- Kırılğan boyutta yer alan bireylerin bilişsel düzeyde sokulğan tepkileri karşısında romantik ilişkide oldukları kişinin soğuk ya da ilişkisiz yönde tepkiler vermesini istediklerini/umduklarını göstermektedir. Buna göre terk edilme durumunda, kırılğan boyutta yer alan kişilerin 'ilgi gösterip düşündüklerini açıkça söyledikleri' durumda karşı tarafın 'sabırsızlık gösteren ya da kavga çıkaran' tepkileriyle karşılaşmayı istedikleri görülmüştür.
- Karma boyutta yer alan bireylerin bilişsel düzeyde uzak tepkileri karşısında romantik ilişkide oldukları kişinin tepkileri ayırt edici bir şekilde dağılım göstermemiştir.

Çalışma örneklemeden bu duruma uygun örnekler aşağıda gösterilmektedir

Büyüklenmeci Katılımcı no	Bilişsel tepki (sokulğan)	Beklenen tepki (soğuk)	İstenen tepki (sıcak)

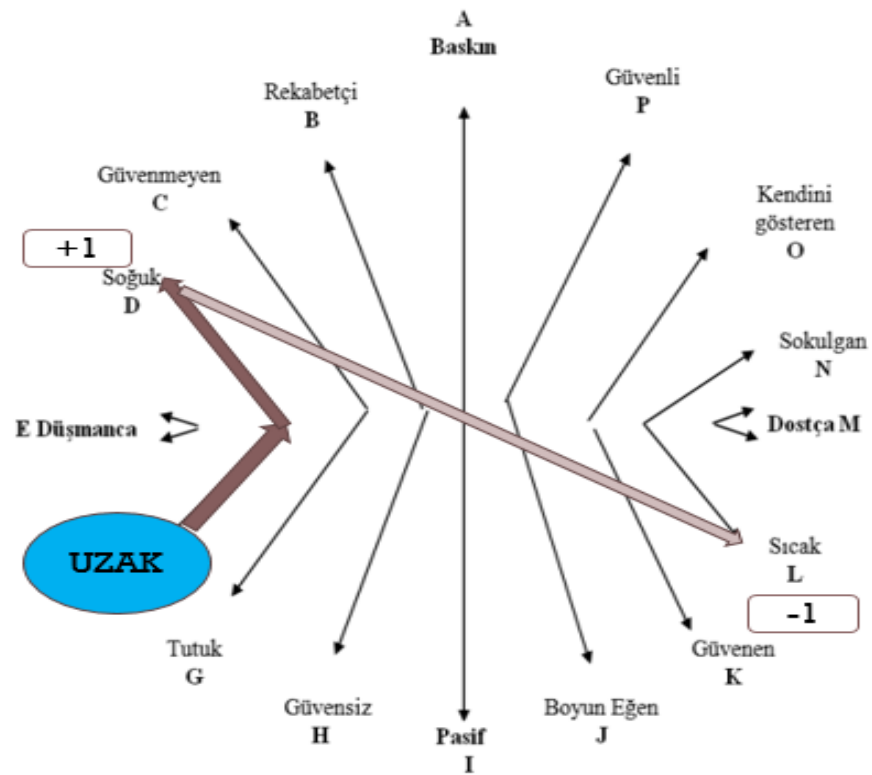
1211	<i>Hemen pes edemem, onu doğru anlamam gerekir, o yüzden sakince konuşurum. Ben de oraya gidebilirdim, başka bir çözümü olabilirdi, diye düşünürüm. (1211)</i>	<i>Sakin karşılamana sevindim derdi. Bu tavrımdan memnun olurdu.(1211)</i>	<i>"Bu kadar çabuk kabulleneceğini beklemezdim. Sen bir şey demeyecek misin? Diyerek verdiğim tepkiye şaşırmasını bana yakın davranmasını beklerdim." (1211)</i>
399	<i>İlk aklıma gelen şey bu süreçte kendimi toparlanmayı nasıl yapacağım. Bunun bir dönüşü olamaz mı? Neye ihtiyacım var? Bu durumda ben olsam nasıl davranırdım? diye düşünürüm. Bu gibi sorularını onun yardımıyla cevaplayarak ben de hayatıma ona göre bir yön vermeye çalışırım. (399)</i>	<i>Onu anladığım için teşekkür ederdi. Bana da hayatımda başarılar dilerdi.(399)</i>	<i>Eğer birbirimizi seviyorsak bir şekilde birlikte olmanın yolunu bulmasını beklerim. (241)</i>
390	<i>Durumu anlayıp analiz ederim. Karşımdakinin kararlılık seviyesine ve bunun anlık bir karar olup olmadığı ile ilgilenirim.</i>	<i>Geri adım atmaz ve kararının önemi anlatır. Böyle davranan biri çok üzülmecektir. Oda takmaz. Bir şey yapmaz. (417)</i>	<i>Daha düşünceli olabilirdi. Yüz yüze söylemek için bir imkân arayabilirdi. Daha olumlu ve iyi bir tavırla açıklamasına devam etsin. Asıl sebebi açıklasın isterdim. (336)</i>
Kırılğan Katılımcı no	Bilişsel tepki tepki (Sokulgan)	Beklenen tepki (Sıcak)	İstenen tepki (Soğuk)
34	<i>Çok büyük ihtimalle başka bir ilişkisi olduğunu ve o tarz bir şey olduğunu düşünürdüm. Bunu sorardım ama ondan önce bu söylediğinin nasıl hissettirdiğini söyledim ve bu kararı böylece almış olmasının beni ne kadar rahatsız ettiğini söyledim. (34)</i>	<i>Üzülüşümü ve tepki veremediğimi anlar. (61)</i>	<i>İlişkinin monotonlaştığını ve sıkıcı olduğunu söylemesini daha fazla uzatmamasını isterdim. Böylece ondan nefret eder daha çabuk unuturum (364)</i>
458	<i>Ondan ayrılmak istemiyorum, bir şey olsa da ayrılmamak, diye</i>	<i>Olayların çok ani geliştiğini o an için en makul çözümün bu</i>	<i>Benden ayrılmasını ve tekrar iletişime geçmemesini</i>

	<i>düşünürdüm (458)</i>	<i>olduğunu, hâkli olduğumu ama onu da anlamam gerektiğini söyler (396)</i>	<i>beklerim. (409)</i>
Karma Katılımcı no	Bilişsel tepki (Uzak)	Beklenen tepki (Soğuk)	İstenen tepki (ayırt edici değil)
93	"benden daha mı değerli diye düşünürüm. Hiç mi aklına beni oraya götürececek bir şey gelmemiş? Diye düşünürüm." (93)	"Çok fazla bir uğraş içinde olmaz. Daha fazla emek vermez." (93)	-
24	"Demek ki beni pek de umursamıyormuş, sevmiyormuş diye düşünürüm." (24)	"Bir daha iletişim kurmayız. Geri dönmeyecektir ve aramayacaktır." (24)	-

Özetle, terk edilme hikâyesine ilişkin sonuçlar büyüklenmeci boyutta yer alan bireylerin bilişsel düzeyde sokulgan tepkiler verirken, karşısındakinden soğuk tepkiler vermesini bekledikleri aslında ilgi gösteren ve düşündüklerini açıkça söyleyen tepkiler görmek istediklerini göstermektedir. Buna göre büyüklenmeci boyutta yer alan kişiler terk edilme yaşantısında bilişsel olarak akıllarından 'ilgi göstermek ya da düşündüklerini açıkça söylemek' geçtiği durumda, karşısındakinin 'sabırsızlık gösterip kavga çıkaran' tepkiler vereceğini düşündüklerini göstermektedir. Oysaki eşlerinden 'yakın ya da dostça' tepkiler görmeyi istemektedirler. Kırılgan boyuttakilerin de bilişsel düzeyde sokulgan tepkiler verdikleri ancak sıcak tepkiler görmeyi beklerken, soğuk tepkilerle karşılaşmayı istedikleri görülmektedir. Buna göre kırılgan boyutta yer alan kişilerin terk edilme yaşantısında bilişsel olarak akıllarından 'ilgi göstermek ya da düşündüklerini açıkça söylemek' geçtiği durumda, eşlerinin 'yakın ya da dostça' tepkiler vereceğini düşündüklerini göstermektedir. Oysaki eşlerinden 'sabırsızlık gösterip kavga çıkaran' tepkiler görmeyi istemektedirler. Son olarak karma boyutta yer alan bireylerin bilişsel düzeyde uzak tepkiler verirken, karşısındakinden soğuk tepkiler vermesini beklediklerini göstermektedir. Buna göre karma boyutta yer alan kişilerin terk edilme yaşantısında bilişsel olarak akıllarından 'uzak ya da kayıtsız kalan' tepkiler vermek geçtiği durumda, eşlerinin sabırsızlık gösterip kavga çıkaran' tepkiler vereceğini düşündüklerini göstermektedir. İstenen tepkileri ise 'düşük', 'ilişkisiz ya da 'yüksek' boyutlarda yer almasına göre ayırt edici bulunmamıştır.

3.3.1.3 Reddedilme Hikâyesinde Eşin Tepkilerinin Değerlendirilmesi

Reddedilme öyküsünde kişilerin bu yaşam olayına maruz kaldığı durumda vereceği duygusal tepkilerin de Kiesler'in (1983) döngüsündeki yeri birinci bölüm analizlerinde belirlenmiştir (Bkz. Şekil 12). Önceki bölümlerden hatırlanacağı gibi, reddedilme durumu için aktarılan öykü, Kiesler'in (1983) döngüsünde "uzak" boyutunda yer almaktadır. Öyküde aktarılan durum karşısında katılımcılara kendilerinin ne tepki vereceği sorulmuş ve tepkiler tamamlanma düzeylerine göre "düşük", "yüksek" ve "ilişkisiz" olmak üzere üç grup şeklinde sınıflandırılmıştı. Kiesler'in (1983) döngüsüne göre, "uzak" tepkiler için "soğuk" tepkileri "yüksek", "sıcak" tepkileri ise "düşük" tamamlanma grubunda yer almaktadır. "Baskın" ve "Pasif" tepkileri ise "ilişkisiz" olarak sınıflandırılmıştır.

Şekil 12. Reddedilme öyküsündeki örüntünün incelenmesinde yapılacak karşılaştırmalar

Katılımcının verdiği tepkiye karşılık, bu sefer romantik ilişkide olduğu kişinin (kısaca "eş" olarak bahsedilecektir) kendisine ne tepki vereceği (beklenen tepki) sorulmuştur. Bir diğer soruda da, beklenen tepkiden farklı olarak, eşin vermesi istenilen tepkinin ne

olduğu sorulmuştur. Bu bölümde, katılımcının “yüksek”, “düşük” ya da “ilişkisiz” olarak sınıflandırılan tepkilerine karşılık, eşin vereceği tahmin edilen ve vermesi istenilen tepkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Kiesler’in (1983) döngüsüne göre, kişinin “uzak” tepkisine karşılık, eşin “sıcak” tepkisi ‘yakın ya da dostça davranır ’ ifadesine karşılık gelip “düşük” tamamlanma grubunda yer alan tepkiler olarak belirlenmiştir. “soğuk” tepkileri ise ‘sabırsızlık gösterir ya da kavga çıkarır’ ifadesine karşılık gelip “yüksek” tamamlayıcı tepkiler grubunda yer almıştır. Buna karşın “sorumluluğu üstlenir ve etkilemeye çalışır ” ve/ya “katılır ya da itiraz etmez ” tepkileri ise “ilişkisiz” tepkiler olarak sınıflandırılmıştır. Kiesler’in (1983)döngüsüne göre, kişinin “soğuk” tepkisine karşılık eşinin “uzak ” tepkisi ‘uzak duran ve kayıtsız kalan’ ifadesine karşılık gelip “yüksek” tamamlanma grubunda yer almıştır. “Sokulgan ” tepkisi ise ‘ilgi gösteren ya da düşündüklerini açıkça söyleyen’ ifadesine karşılık gelip “düşük” tamamlanma grubunda yer alan tepkiler olarak belirlenmiştir. Kişinin “sıcak” tepkisine karşılık eşinin “sokulgan” tepkisi ilgi gösteren ya da düşündüklerini açıkça söyleyen’ ifadesine karşılık gelip “yüksek” tamamlanma grubunda yer almıştır. “Uzak” tepkisi ise ‘uzak duran ve kayıtsız kalan’ ifadesine karşılık gelip “düşük” tamamlanma grubunda yer alan tepkiler olarak belirlenmiştir. Buna karşın eşin tepkileri söz konusu olduğunda “güvenini kaybeder ya da güvenir ” ve/ya “saygı gösterir ya da güvenir ” tepkileri ise “ilişkisiz” tepkiler olarak sınıflandırılmıştır. Bu gruplara girmeyen tepkiler ise “diğer” tepkiler olarak sınıflandırılmıştır. Kiesler’in (1983)Kutuplu Döngü Modeli’ne göre kişinin vermiş oldukları tepkilere göre eşinin tepkilerinin alacakları yerler Tablo 32’de ayrıntılı gösterilmektedir.

Tablo 32. Reddedilme Hikâyesinde Kişiler Arası Döngüye Göre Tamamlanma Tepkileri

		Kişinin kendi tepkilerinin tamamlanmasına göre oluşturulan gruplar		Eşinin tepkilerinin tamamlanmasına göre oluşturulan gruplar		
Reddedilme	Uzak			Düşük	İlişkisiz	Yüksek
		Yüksek	Soğuk	Sokulgan	İlişkisiz	Uzak
		İlişkisiz	İlişkisiz	Diğer	Diğer	Diğer
		Düşük	Sıcak	Uzak	İlişkisiz	Sokulgan

Birinci bölüm analizlerine göre reddedilme hikâyesine ilişkin sonuçlar, kırılğan boyuttakilerin büyüklenmeci boyuttakilere göre duygusal düzeyde soğuk tepkiler

vereceklerini düşündüklerini göstermektedir. Kırılgan ve karma boyuttakiler ile büyülenmeci ve karma boyutlar arasında reddedilme durumunda tepkiler bakımından bir farklılıktan söz edilmez. Reddedilme karşısında kişinin vereceği duygusal tepkileri takiben, eşinin vermesini beklediği/öngördüğü ve vermesini istediği/umduğu tepkilerin düşük, ilişkisiz ve yüksek olacak şekilde üçer gruba dağılımına ilişkin frekans ve yüzde değerleri aşağıdaki Tablo 33'de gösterilmiştir.

Tablo 33. Reddedilme durumunda: narsisizmin farklı boyutlarında yer alan bireylerin duygusal tepkilerine göre, eşlerinden görmeyi bekledikleri tepkilerin ve görmeyi istedikleri tepkilerin tamamlanmışlık düzeylerine göre dağılımı

Narsisizm	Kişinin vereceği	Reddedilme durumunda kişinin kendisinin vereceği duygusal tepkinin düzeyleri								
		Düşük		İlişkisiz		Yüksek		Toplam		
		Düzy	N	%	N	%	N	%	N	%
Büyülenmeci	Beklenen tepki	Düşük	2	8.7	1	4.3	20	87	23	100
		İlişkisiz	0	0	3	50	3	50	6	100
		Yüksek	1	7.1	3	21.4	10	71.4	14	100
		Toplam	3	7	7	16.3	33	76.7	43	100
	İstlenen tepki	Düşük	1	4.5	1	4.5	20	91	22	100
		İlişkisiz	1	14.3	3	42.9	3	42.9	7	100
		Yüksek	1	7.1	3	21.4	10	76.7	14	100
		Toplam	3	7	7	16.3	33	76.7	43	100
Kırılgan	Beklenen tepki	Düşük	0	0	-	-	10	100	10	100
		İlişkisiz	1	6.7	-	-	14	93.3	15	100
		Yüksek	0	0	-	-	19	100	19	100
		Toplam	1	2.3	-	-	43	97.7	44	100
	İstlenen tepki	Düşük	0	0	-	-	21	21	21	100
		İlişkisiz	0	0	-	-	9	9	9	100
		Yüksek	1	7.1	-	-	13	92.9	14	100
		Toplam	1	2.3	-	-	43	97.7	44	100
Karma	Beklenen tepki	Düşük	-	-	3	30	7	70	10	100
		İlişkisiz	-	-	1	20	4	80	5	100
		Yüksek	-	-	0	0	8	100	8	100
		Toplam	-	-	4	17.4	19	82.6	23	100
	İstlenen tepki	Düşük	-	-	0	0	9	100	9	100

	İlişkisiz	-	-	2	25	6	75	8	100
	Yüksek	-	-	2	33.3	4	66.7	6	100
	Toplam	-	-	4	17.4	19	82.6	19	100

Reddedilme hikâyesinde eşin vermesi beklenen/öngörülen tepkilere ilişkin frekans dağılımına bakıldığında;

- Büyüklenmeci boyutta yer alan bireylerin duygusal düzeyde soğuk tepkileri karşısında romantik ilişkide oldukları kişinin sokulgan yönde tepkiler vermesini beklediklerini/öngördüklerini göstermektedir. Buna göre reddedilme durumunda, büyüklenmeci boyutta yer alan kişilerin 'sabırsızlık gösterdikleri ya da kavga çıkardıkları ' durumda eşlerinin 'ilgi gösterip düşündüklerini açıkça söyleyen ' tepkileriyle karşılaşmayı bekledikleri görülmüştür.
- Kırılgan boyutta yer alan bireylerin duygusal düzeyde soğuk tepkileri karşısında romantik ilişkide oldukları kişinin uzak yönde tepkiler vermesini beklediklerini/öngördüklerini göstermektedir. Buna göre reddedilme durumunda, kırılgan boyutta yer alan kişilerin 'sabırsızlık gösterdikleri ya da kavga çıkardıkları' durumda karşı tarafın 'uzak durup kayıtsız kalan ' tepkileriyle karşılaşmayı bekledikleri görülmüştür.

Reddedilme hikâyesinde eşin vermesi istenen/umulan tepkilere ilişkin frekans dağılımına bakıldığında;

- Büyüklenmeci boyutta yer alan bireylerin duygusal düzeyde soğuk tepkileri karşısında romantik ilişkide oldukları kişinin sokulgan yönde tepkiler vermesini istedikleri/umdukları göstermektedir. Buna göre reddedilme durumunda, büyüklenmeci boyutta yer alan kişilerin 'sabırsızlık gösterdikleri ya da kavga çıkardıkları ' durumda eşlerinin 'ilgi gösterip düşündüklerini açıkça söyleyen ' tepkileriyle karşılaşmayı istedikleri görülmüştür.
- Kırılgan boyutta yer alan bireylerin duygusal düzeyde soğuk tepkileri karşısında romantik ilişkide oldukları kişinin sokulgan yönde tepkiler vermesini istediklerini/umduklarını göstermektedir. Buna göre reddedilme durumunda, kırılgan boyutta yer alan kişilerin 'sabırsızlık gösterdikleri ya da kavga çıkardıkları' durumda karşı tarafın 'ilgi gösterip düşündüklerini açıkça söyleyen' tepkileriyle karşılaşmayı istedikleri görülmüştür.

Çalışma örneklemeden bu duruma uygun örnekler aşağıda gösterilmektedir

Büyüklenmeci Katılımcı no	Duygusal tepki (soğuk)	Beklenen tepki (sokulgan)	İstenen tepki (sokulgan)
173	<i>Beni düşünmediği, bana karşı ilgisiz kaldığını düşünür, bir de buna sinirlenirdim. (173)</i>	<i>Durumumu bilmediği için böyle bir plan yaptığını ama gerçekten iyi değilsem planını benim için iptal edeceğini söyler (35).</i>	<i>Verdiği tepkiden memnun olurum (35).</i>
417	<i>Benden haberi yoktu planı yaparken ama yine de iptal edebilirdi diye düşünüp alınır, çok sinirlenirim (417)</i>	<i>Ertelemeyi hemen kabul etmeyebilir ve sonrasına bir buluşma ayarlamak gibi seçenekler yaratmaya çalışır. Ama beni düşündüğünü belli eder" (417)</i>	<i>Çabası benim için uygun ama planını ertelemesi ve benim yanıma gelmesini isterim. (417)</i>
493	<i>Beni düşünmüyor sadece kendini düşünüyor diye moralim bozulur, çok sinirlenirim (493).</i>	<i>Kiminle ne yapacağını anlatırdı (493).</i>	<i>Gittiği yere beni de davet etsin isterdim (493).</i>
Kırılgan Katılımcı no	Duygusal tepki (Soğuk)	Beklenen tepki (Uzak)	İstenen tepki (Sokulgan)
123	<i>Üzgün, kızgın hissederim. (123)</i>	<i>Kızır, sert tepki verir (123).</i>	<i>Açıklama yapması ve planını söylemesini isterdim (123).</i>
115	<i>Neden benim yanımda olmayı seçmiyor ki? Bu bana üzüntü ve sinirlilik hissettirir. (115)</i>	<i>Söylene söylenene yanıma gelir (115).</i>	<i>Yanıma gelmesini ama isteyerek gelmesini isterdim. (115)</i>
207	<i>Benim ihtiyaçlarımı bilmesi gerekirdi bu nedenle kızgınlık, sinirlilik hissederim. Sonra bir de buna üzülürüm. (207)</i>	<i>Sinirlendiğimi ilk başta anlamaz, sonradan fark eder (207).</i>	<i>'Planımı iptal edebilirim' demesini beklerdim (207).</i>

Özetle, reddedilme hikâyesine ilişkin sonuçlar büyüklenmeci boyutta yer alan bireylerin duygusal olarak soğuk tepkiler verirken, eşlerinin 'sokulgan' tepkiler vereceğini düşündüklerini ve istediklerini göstermektedir. Yani büyüklenmeci boyutta yer alan kişiler duygusal olarak 'sabırsızlık gösterdikleri ya da kavga çıkardıkları durumda, eşlerinin 'ilgi gösterip düşündüklerini açıkça söylemesini' beklemekte ve istemektedir. Bunun yanı sıra kırılgan boyutta yer alan bireylerin duygusal düzeyde soğuk tepkiler verirken, karşılarındaki kişinin uzak tepkiler vereceklerini düşündüklerini ama aslında sokulgan tepkiler vermelerini istediklerini göstermektedir. Yani kırılgan boyutta yer alan

kişiler duygusal olarak ‘sabırsızlık gösterdikleri ya da kavga çıkardıkları durumda, eşlerinin ‘uzak durup kayıtsız kalacağını’ beklenmekte ama aslında ‘ilgi gösterip düşündüklerini açıkça söylemesini’ istemektedirler. Katılımcıların karma boyutta yer almalarına göre verecekleri tepkilerin narsisizmin boyutları bakımından farklılaşmadığını birinci bölüm analizlerinde gösterildiği için, karma boyutta yer alan katılımcılar için eşlerinden bekledikleri/öngördükleri ve istedikleri/umdukları tepkileri ayrıca incelenmemiştir.

3.3.1.4 Eleştirilme Hikâyesinde Eşin Tepkilerinin Değerlendirilmesi

Eleştirilme öyküsünde kişilerin bu yaşam olayına maruz kaldığı durumda vereceği duygusal tepkilerin de Kiesler’in (1983) döngüsündeki yeri birinci bölüm analizlerinde belirlenmiştir (Bkz. Şekil 13). Önceki bölümlerden hatırlanacağı gibi, eleştirilme durumu için aktarılan öykü, Kiesler’in (1983) döngüsünde “düşmanca” boyutunda yer almaktadır. Öyküde aktarılan durum karşısında katılımcılara kendilerinin ne tepki vereceği sorulmuş ve tepkiler tamamlanma düzeylerine göre “düşük”, “yüksek” ve “ilişkisiz” olmak üzere üç grup şeklinde sınıflandırılmıştı. Kiesler’in (1983) döngüsüne göre, “düşmanca” tepkiler için “düşmanca ” tepkileri “yüksek”, “dostça ” tepkileri ise “düşük” tamamlanma grubunda yer almaktadır. “Baskın ” ve “Pasif ” tepkileri ise “ilişkisiz” olarak sınıflandırılmıştır.

gelip “düşük” tamamlanma grubunda yer alan tepkiler olarak belirlenmiştir. Kiesler’in (1983) döngüsüne göre, kişinin “dostça” tepkisine karşılık eşinin “düşmanca” tepkisi ‘uzak durur ya da kayıtsız kalır’ ifadesine karşılık gelip “düşük” tamamlanma grubunda yer almıştır. Eşinin “dostça” tepkisi ise ‘ilgi gösterir ya da düşündüklerini açıkça söyler’ ifadesine karşılık gelip “yüksek” tamamlanma grubunda yer alan tepkiler olarak belirlenmiştir. Bu gruplara girmeyen diğer tepkiler ise “diğer” tepkiler olarak sınıflandırılmıştır. Kiesler’in (1983) Kutuplu Döngü Modeli’ne göre kişinin vermiş oldukları tepkilere göre eşinin tepkilerinin alacakları yerler Tablo 34’te ayrıntılı gösterilmektedir.

Tablo 34. Eleştirilme Hikâyesinde Kişiler Arası Döngüye Göre Tamamlanma Tepkileri

		Kişinin kendi tepkilerinin tamamlanmasına göre oluşturulan gruplar		Eşinin tepkilerinin tamamlanmasına göre oluşturulan gruplar		
Eleştirilme	Düşmanca			Düşük	İlişkisiz	Yüksek
		Yüksek	Düşmanca	Dostça	İlişkisiz	Düşmanca
		İlişkisiz	İlişkisiz	Diğer	Diğer	Diğer
		Düşük	Dostça	Düşmanca	İlişkisiz	Dostça

Birinci bölüm analizlerinde eleştirilme durumunda duygusal düzeyde, kırılan boyutta yer alan katılımcıların büyüklenmeci boyuttakilere oranla anlamlı olarak daha fazla düşmanca tepkiler sergileyeceklerini göstermektedir. Büyüklenmeci ve karma boyuttakiler arasında ise anlamlı bir farklılıktan söz edilemez.

Bilindiği gibi eleştirilme öyküsü Kiesler’in (1983) ‘kişiler arası döngü’ modeline göre ‘düşmanca’ tepkiyi yansıtmaktadır. Buna göre davranışsal tamamlanma puanlardaki yüksek tepkiler ‘düşmanca’, düşük tepkiler ise ‘dostça’ tepkilere yakınlığı işaret etmektedir. Ayrıca ‘0’a yaklaşan puanlar da ilişkisiz tepkileri işaret eder. Buna göre başlangıç noktası belirlenip dönüşüm puanları tekrar hesaplandığında eşinin tepkilerinde tamamlanma puanındaki ‘düşmanca’ tepkiler için; yüksek tamamlanmata ‘düşmanca’, düşük tamamlanma tepkileri ise ‘dostça’ tepkilere yakınlığı işaret etmektedir. Yine 0’a yaklaşan puanlar ilişkisiz tepkileri işaret eder. Düşük tepkiler için ise; yüksek tamamlanmata ‘dostça’ düşük tamamlanma tepkileri ise ‘düşmanca’ tepkilere yakınlığı işaret etmektedir. Yine 0’a yaklaşan puanlar ilişkisiz tepkileri işaret eder. Buna göre eleştirilme karşısında kişinin vereceği davranışsal tepkileri takiben,

eşinin vermesini beklediği/öngördüğü ve vermesini istediği/umduğu tepkilerin düşük, ilişkisiz ve yüksek olacak şekilde üçer gruba dağılımına ilişkin frekans ve yüzde değerleri aşağıdaki Tablo 35' de gösterilmiştir.

Tablo 35. Eleştirilme Durumunda: Narsisizmin Farklı Düzeylerinde Yer Alan Bireylerin Duygusal Tepkilerinin Düzeylerine Göre Beklenen Ve İstenen Tepkiler Düzeyinde Dağılımları

Narsisizm	Kişinin vereceği	Davranışsal tepkinin düzeyleri								
		Düzy	Düşük		İlişkisiz		Yüksek		Toplam	
			N	%	N	%	N	%	N	%
Büyükleme	Beklenen tepki	Düşük	1	4.3	8	34.8	14	60.9	23	100
		İlişkisiz	3	42.9	2	28.6	2	28.6	7	100
		Yüksek	4	30.8	4	30.8	5	38.5	13	100
		Toplam	8	18.6	14	32.6	21	48.8	43	100
	İstenen tepki	Düşük	2	12.5	4	25	10	62.5	16	100
		İlişkisiz	2	14.3	6	42.9	6	42.9	14	100
		Yüksek	4	33.3	4	33.3	4	33.3	12	100
		Toplam	8	19	14	33.3	20	47.6	44	100
Kırılgan	Beklenen tepki	Düşük	1	8.3	2	16.7	9	75	12	100
		İlişkisiz	4	25	2	12.5	10	62.5	16	100
		Yüksek	1	6.3	0	0	15	93.8	16	100
		Toplam	6	13.6	4	9.1	34	77.3	44	100
	İstenen tepki	Düşük	3	13	0	0	20	87	23	100
		İlişkisiz	1	10	1	10	8	80	10	100
		Yüksek	2	18.2	3	27.3	6	54.5	11	100
		Toplam	6	13.6	4	9.1	34	77.3	44	100
Karma	Beklenen tepki	Düşük	1	8.3	2	16.7	9	75	12	100
		İlişkisiz	1	11.1	4	44.4	4	44.4	9	100
		Yüksek	0	0	0	0	2	100	2	100
		Toplam	2	8.7	6	26.1	15	62.5	23	100
	İstenen tepki	Düşük	0	0	2	25	6	75	8	100
		İlişkisiz	0	0	1	50	1	50	2	100
		Yüksek	2	15.4	3	23.1	8	61.5	13	100
		Toplam	2	8.7	6	26.1	15	65.2	23	100

Eleştirilme hikâyesinde eşin vermesi beklenen/öngörülen tepkilere ilişkin frekans dağılımına bakıldığında;

- Büyüklenmeci boyutta yer alan bireylerin duygusal düzeyde düşmanca tepkileri karşısında romantik ilişkide oldukları kişinin de düşmanca yönde tepkiler vermesini beklediklerini/öngördüklerini göstermektedir. Buna göre eleştirilme durumunda, büyüklenmeci boyutta yer alan kişilerin 'sabırsızlık gösterip kavga çıkardıkları' durumda karşı tarafın 'uzak durup kayıtsız kalan' tepkileriyle karşılaşacaklarını bekledikleri görülmüştür.
- Kırılgan boyutta yer alan bireylerin duygusal düzeyde düşmanca tepkileri karşısında romantik ilişkide oldukları kişinin de düşmanca yönde tepkiler vermesini beklediklerini/öngördüklerini göstermektedir. Buna göre eleştirilme durumunda, kırılgan boyutta yer alan kişilerin 'sabırsızlık gösterip kavga çıkardıkları' durumda karşı tarafın 'uzak durup kayıtsız kalan' tepkileriyle karşılaşacaklarını bekledikleri görülmüştür.

Benzer bir incelemede eleştirilme hikâyesinde eşin vermesi istenen/umulan tepkilere ilişkin frekans dağılımına bakıldığında;

- Kırılgan boyutta yer alan bireylerin duygusal düzeyde düşmanca tepkileri karşısında romantik ilişkide oldukları kişinin is dostça yönde tepkiler vermesini istedikleri/umduklarını göstermektedir. Buna göre eleştirilme durumunda, kırılgan boyutta yer alan kişilerin 'sabırsızlık gösterip kavga çıkardıkları' durumda karşı tarafın "ilgi gösteren ya da düşündüklerini açıkça söyleyen" tepkileriyle karşılaşmayı istedikleri görülmüştür.

Çalışma örnekleminde bu duruma uygun örnekler aşağıda gösterilmektedir

Kırılgan boyuttaki katılımcı no	Duygusal tepki (düşmanca)	Beklenen tepki (düşmanca)	İstenen düşük tepki (dostça)
89	<i>Suratım değişir sinirlenirim 'üzüntü ve öfke hissederim' (89)</i>	<i>İçini yer. Arar sorar ya da yazar, taciz eder. Her defasında hiçbir şey yokmuş gibi konuşurum. (89)</i>	<i>Üslubunu değiştirerek daha yumuşak bir şekilde açıklama yapmasını isterim. (89)</i>
92	<i>Anlaşılmamış hissederim, öfkelenirim (92)</i>	<i>Pek umursamaz. (92)</i>	<i>Bana karşı açık olmasını ve ben daha sormadan bana açıklama yapmasını beklerim. (92)</i>
138	<i>Üzüntü, kızgınlık, hayal kırıklığı (138)</i>	<i>Benim böyle demem onun içinde fırsat olur</i>	<i>İlişkiyi sürdürmek için çabalamasını, alternatifler</i>

		<i>ve ayrılma sürecini kolaylaştırır. (138)</i>	<i>aramasını isterim. (138)</i>
Büyüklenmeci boyuttaki katılımcı no	Duygusal tepki (düşmanca)	Beklenen tepki (dostça)	İstenen düşük tepki (dostça)
493	Suçlanmış hissedirim, moralim bozulur.	<i>Yelkenleri suya indirir ve anlatır ne olduğunu.</i>	<i>Tam olarak beklediğim tepki de bu olur."</i>
399	<i>Gülerim ve şaşkın hissedirim. Ne kadar ciddi olduğuna bağlı olarak değişir durum. Ciddiyse yüzüm düşer.</i>	<i>Bu kadar güzel bir günün ardından kotu bir şey geleceğini düşünmüyorum. O da bana çok güzel bir gün yaşattın daha ne yapacaksın diyebilir gibi.</i>	<i>Tam olarak böyle bir tepki beklerdim eğer aramızda bir sorun veya bir olay varsa bunu çoktan konuşmuşuzdur.</i>
390	Çok öfkelenirim.	<i>Yaptığım şeyi açıklar.</i>	<i>Öyle bir şeyi zaten söylemesini şaka yaptım deyip ortadan o cümleyi kaldırmasını isterim</i>

Özetle, eleştirilme hikâyesine ilişkin sonuçlar kırılğan boyutta yer alan bireylerin büyüklenmeci boyuttakilere göre duygusal düzeyde daha fazla düşmanca tepkiler verirken; buna karşılık eşinin kendisine düşmanca tepkiler vermesini beklediği/öngördüğü ancak dostça tepkiler vermesini istediği/umduğu görülmüştür. Büyüklenmeci boyutta yer alan bireylerin kırılğan boyuttakilere göre duygusal düzeyde daha az düşmanca tepkiler verirken; buna karşılık eşinin kendisine dostça tepkiler vermesini beklediği/öngördüğü ve istediği/umduğu görülmüştür. Katılımcıların büyüklenmeci ya da karma boyutta yer almalarına göre verecekleri tepkilerin narsisizmin boyutları bakımından farklılaşmadığını birinci bölüm analizlerinde gösterildiği için, karma boyutta yer alan katılımcılar için eşlerinden bekledikleri/öngördükleri ve istedikleri/umdukları tepkileri ayrıca incelenmemiştir.

TARTIŞMA

BÖLÜM 4

Çalışmamız temelde iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım narsisizmi büyüklenmeci ve kırılğan boyutlara ayırmayı ve zorlayıcı kişilerarası deneyimleri belirlemeyi içermektedir. İkinci kısım ise büyüklenmeci ve kırılğan boyutta yer alan bireylerin zorlayıcı kişilerarası deneyimler karşısında kendilerinin ve eşlerinin tepkilerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla narsisizmi büyüklenmeci ve kırılğan boyutlarıyla değerlendirmemize olanak sağlayan Patolojik Narsisizm Envanteri'nin kültürümüze uygunluğunun sınanmasına dair araştırma yapılmıştır. Ayrıca bu tez kapsamında zorlayıcı kişilerarası deneyimlerini içeren hikâyelerin oluşturulması ve de aynı şekilde temsil edilip edilmediği ve çalışmaya uygunluğunun sınanması işlemi de gerçekleştirilmiştir. Bu işlemler aracılığıyla çalışmanın birinci ve ikinci sorusu olan "Patolojik Narsisizm Envanteri'nin" ve "Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Envanteri'nin geçerlik ve güvenilirlik göstergeleri yeterli düzeyde midir? soruları yanıtlanmıştır. Hem Patolojik Narsisizm Envanteri'nin hem de Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Envanteri'nin uygun olduğu anlaşılmış, böylece ikinci çalışmaya geçilebilmiştir.

İkinci çalışmada ise narsisizmin büyüklenmeci ve kırılğan boyutlarında yer alan bireylerin zorlayıcı kişilerarası deneyimler karşısında kendilerinin ve eşlerinin verdikleri/vereceklerini düşündükleri tepkileri değerlendirilmiştir. Bu işlem aracılığıyla araştırmanın üçüncü, dördüncü ve beşinci soruları olan; Narsisizmin farklı boyutunda yer alan bireylerin zorlayıcı kişilerarası deneyimlere maruz kaldığında vereceği tepkiler birbirinden farklılaşmakta mıdır? ve bu tepkilere karşılık romantik ilişkideki eşinin vereceğini düşündüğü/öngördüğü ve vermesini istediği/umduğu tepkiler arasında bir örüntü var mıdır? Soruları çalışmanın üçüncü bölümü olan bulgular bölümünde yanıtlanmıştır. Çalışmamızın bu bölümünde, birinci ve ikinci çalışmada yer alan soruların yanıtlarına ilişkin araştırma sonuçları tartışılıp yorumlanmıştır. Bulguların kuramsal ve uygulama doğurguları ile ileride yapılacak çalışmalarda yararlı olabileceği düşünülen öneriler özetlenmiştir. Bu amaçla araştırma soruları ile ilgili bulgular sırasıyla izlenilerek tartışılmıştır.

4.1. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Geçerlik ve Güvenirlik Bulgularının Tartışılması

Araştırmanın birinci çalışmasında kullanılmak üzere araştırmacı tarafından Türkçeye çevirisi yapılan "Patolojik Narsisizm Envanteri'nin (PNE)" güvenirlilik göstergelerinin yeterli düzeyde olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan test-tekrar test ve Cronbach alfa değerleri hesaplanmıştır. Sonrasında geçerlilik değerlerinin incelenmesi amacıyla açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiş, özgün ölçüm aracından farklı bir madde sayısı ve faktör dağılımına ulaşılmıştır. Son olarak 2. Düzey modelleme aracılığıyla büyüklenmeci ve kırılğan temel boyutlarının varlığı incelenmiştir.

Orijinali 52 maddeden oluşan Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Türkçe formunun madde yüklerini belirlemek amacıyla yapılan açımlayıcı faktör analizinde .30 faktör yükünden daha düşük değer alan 2. ve 13., maddelerin Türkçe formundan çıkarılmasına karar verilmiştir. Ardından açımlayıcı faktör analizi temel alınarak yürütülen doğrulayıcı faktör analizi sonucunda diğer alt faktörlerle de ilişki göstererek uyumu bozduğu görülen 38. Maddenin dışındaki 49 maddenin Türkçe formundan çıkarılmasına karar verilmiştir. Sonuç olarak PNE'nin 49 madde üzerinden (2, 13 ve 38 olmadan) değerlendirilmesine ancak uluslararası çalışmalarda karşılaştırma imkânı sağlamak amacıyla ölçek toplam puan hesaplanmasında tüm maddelerin dâhil edilmesine karar verilmiştir.

Patolojik Narsisizm Envanteri'nin orijinali büyüklenmeci ve kırılğan olmak üzere 2 temel boyut ve yedi alt faktörden oluşmaktadır. Alt faktörler sırasıyla Koşullu Benlik Saygısı (Contingent Self Esteem, CSE), İstismarcı/Sömürücü (Exploitative, EXP), Kendini Feda/Yüceltme (Self-Sacrificing Self-Enhancement, SSSE), Benliği Saklama (Hiding Self, HS), Büyüklenmecilik Fantezileri (Grandiose Fantasy, GF), Değersizleştirme (Devaluing, DEV), Öfkeyi Hak Görme (Entitlement Rage, ER) olarak isimlendirilmiştir. Kırılğan narsisizm 7 alt boyuttan üçünde yer alan maddelerin bir araya gelmesiyle (CSE: 12 madde, HS: 7 madde ve DEV: 7 madde) değerlendirilirken; büyüklenmeci narsisizm geriye kalan 4 alt boyutu içeren maddeler (EXP: 5 madde, SSSE: 6 madde, GF: 7 madde ve ER: 8 madde) ile değerlendirilmiştir.

Çalışmamızda açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi temel alınarak faktörleri belirlenen PNE Türkçe formunun alt boyutları isimlendirilirken, her bir alt boyutta yer alan maddelerin içerikleri dikkate alınmıştır. 'Fark Edilmeye Yönelik Beklentiler (FEYB)' olarak isimlendirilen birinci faktörün özgün ölçüm aracındaki ilk faktör olan 'Koşullu

Benlik Saygısı' (Contingent Self Esteem, CSE) ve yedinci faktör olan 'Öfkeyi Hak Görme' (Entitlement Rage, ER) alt boyutunu içeren maddeleri kapsadığı görülmüştür. Fark Edilmeye Yönelik Beklentiler' alt ölçeğinde tüm maddeler bir arada değerlendirildiğinde karma temanın başkaları tarafından fark edilmek ve beklentisi karşılanmadığında öfkelenmek olduğu dikkat çekmektedir. Kuramcılarının ve araştırmacılarının çoğu, narsisizmde benlik saygısının kırılan olduğunu ve bu kırılanlığın, narsistik kişilik özelliklerine sahip bireylerin saldırganlık ve kişilerarası güçlükler sergilemesinde sorumlu olabileceğini öne sürmektedir (Kernis 2003, Morf ve Rhodewalt 2001b, Zeigler ve ark, 2008). Bizim çalışmamızda da kişinin beklentilerinin, yaptıklarının fark edilmemesine ilişkin ipuçları ve öfkelenen kişilik yapısını ifade eden maddeler, 'Fark Edilmeye Yönelik Beklentiler' alt boyutunda, birinci faktörde birleşmiştir. Bu durum PNE'nin kültürümüze yapılan uygulamasında fark edilmeye yönelik ipuçları ve kızgınlık duygusunun bir arada işlediğini göstermektedir.

Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Türkçe formunda tespit edilen ve 'Büyükleme Kendilik (BK)' olarak adlandırılan ikinci faktör, özgün ölçüm aracındaki manüplatif kişiler arası yönü yansıtan 'Sömürücülük (EXP, Exploitative)' maddelerini kapsamaktadır. 'Kırılan Kendilik (KK)' olarak adlandırılan üçüncü faktörün de özgün ölçeğin dördüncü faktörü olan 'Kendisi Saklama (Hiding the Self, HS)' ve altıncı faktörü olan 'Değersizleştirme (Devaluing, DEV)' alt boyutunu içeren maddeleri kapsadığı görülmektedir. İkinci ve üçüncü alt boyutlar alanyazında narsisizmi tanımlamada kullanılan içerikteki ifadeleri kapsadığı için sırasıyla 'Büyükleme Kendilik' ve 'Kırılan Kendilik' isimlendirmesi kullanılmıştır (Akhtar ve Thomson 1982, Dickinson ve Pincus 2003, Gabbard 1989, Rose 2002, Wink 1991, Miller ve ark. 2017).

Patolojik Narsisizm Envanteri'nin özgün formunda 'Kendini Feda- Kendini Yüceltme' şişirilmiş bir benlik imajını desteklemek için ileri sürülen fedakâr eylemlerin kullanımı şeklinde tanımlanmaktadır ve büyükleme temel alt boyut içerisinde bir faktör olarak yer almaktadır. Türkçe formunda ise kırılan temel alt boyutu içerisinde dördüncü faktör olan 'Kendini Onaylatma' ve altıncı faktör olan 'Kendini Feda' olmak üzere iki alt boyuta ayrıldığı görülmektedir. Wright ve arkadaşlarının (2010) 2. düzey modellemesinde orijinal çalışmadaki 'Kendini Feda-Kendini Yüceltme' alt boyutunun farklı modellerde kırılan ya da büyükleme boyutta yer alabileceğine işaret eden bulgulara rastlanmıştır (Besser ve Zeigler-Hill 2011, Fossati ve ark. 2015, Jakšić ve ark. 2014, Morf ve ark. 2017, You ve ark. 2013).

Patolojik Narsisizm Envanteri'nin Türkçe formunda 'Büyükleme Hayaller (BH)' beşinci faktördür. Özgün ölçüm aracındaki başarı; hayranlık kazandığına ve tanındığına ilişkin aşırı telafi edici hayaller kurma yönünü yansıtmaktadır. Türkçe formunda 2. düzey modellemede büyükleme temel alt boyutta yer almaktadır.

Çalışmamızda PNE'nin Türkçe formunun 2. düzey modelleme açısından açıklayıcı faktör analizi sonucu ortaya çıkan 6 faktörlü model test edildiğinde Türkçe formunun önerdiği modelin doğrulayıcı faktör analiziyle de uyumlu olduğu bulunmuştur. Pincus ve arkadaşlarının (2009) önerdiği özgün forma ya da Wright ve arkadaşlarının (2010) önerdiği her iki modele göre analizler yürütüldüğünde ise uyum indekslerinin kabul edilebilecek seviyede olmadığı görülmüştür. Bizim çalışmamızda Pincus ve arkadaşlarının (2009) çalışmasındaki kırılğan boyutta yer alan maddelerin tamamı kırılğan narsisizm temel boyutunda yer almıştır. Ayrıca büyükleme boyutta yer alan 'Kendini Feda- Kendini Yüceltme' ve 'Öfkeyi Hak Görme' alt boyutunun maddeleri Türkçe formunda kırılğan narsisizm temel boyutunda yer almıştır. Bu yönüyle 2. düzey modelleme açısından 'Kendini Feda- Kendini Yüceltme' ve 'Öfkeyi Hak Görme' için kırılğan boyutta değerlendirilmesini öneren Wright ve arkadaşlarının (2010) bakış açısı Türkçe formunda desteklenmiştir.

Çalışmamızda PNE'nin büyükleme ve kırılğan temel alt boyutlarının, ölçeğin toplam puanının diğer ölçüm araçlarıyla ilişkisi değerlendirilmiştir. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin toplam puanı ile büyükleme ve kırılğan temel boyutları arasındaki korelasyon değerlerine bakarak, özgün ölçümde olduğu gibi (Pincus ve ark. 2009), toplam puanlardaki yükselmenin kırılğan narsisizm boyutuna işaret ettiği sonucuna varılmaktadır. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin farklı kültürlerde yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında da Narsistik Kişilik Envanteri (NKE) narsisizmin büyükleme boyutları için bir karşılaştırma noktası olarak kullanmıştır. Bu çalışmalarda PNE ve NKE toplam puanı arasındaki korelasyonların negatif yönde değiştiği bulunmuştur (ör. $r = -.13$ ile $-.27$; Glover ve ark. 2012; Maxwell ve ark. 2011; Karakoula ve ark. 2013). Bizim çalışmamızda PNE toplam puanı ve NKE toplam puanı arasındaki ilişkinin alandaki diğer araştırmalarda olduğu gibi negatif olduğu ($r = -.37$; $p < .01$) görülmüştür. Bu sonuç PNE ve NKE'nin farklı yapıları değerlendiriyor olabileceğinin göstergelerinden biri olduğu düşünülmektedir. BORTTI nesne ilişkileri ölçeğinin alt boyutları olan yabancılaşma, güvensiz bağlanma, benmerkezcilik ve sosyal yetersizliğin kırılğan boyutla pozitif yönde ilişkili; büyükleme boyutla negatif yönde ilişkili ya da ilişkisiz olduğu görülmektedir. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin diğer ölçüm araçlarıyla

korelasyonuna bakılarak Türkçe formunun kullanılabilmesi için uygun değerlere sahip olduğu söylenebilir.

Patolojik Narsisizm Envanteri'nin orijinal formunda da büyüklenmeci boyutta erkekler, kırılğan boyutta kadınlar yüksek puan alırken (Pincus ve ark., 2009), Türkçe formunun toplam puanı üzerinde cinsiyet değişkeninin anlamlı etkisinin olmadığı görülmüştür. Benzer şekilde, Türkçe formunda temel alt boyutlardan büyüklenmeci ve kırılğan boyuta da bakıldığında , alanyazında cinsiyet değişkeninin belirleyici olmadığı bazı çalışmalarla tutarlılık göstermektedir.

Alanyazında Patolojik Narsisizm Envanteri'nin alt ölçek puanlarında cinsiyet farklılığına ilişkin çelişkili bulgular bulunmaktadır. Çalışmamızda Patolojik Narsisizm Envanteri'nin "Fark Edilmeye Yönelik Beklentiler (FEYB)", Kırılğan Kendilik (KK)" ve "Büyüklenmeci Hayaller (BH)" alt ölçeklerinin puan ortalamaları üzerinde cinsiyetin anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Ancak "Büyüklenmeci Kendilik (BK)" alt ölçeğinin puan ortalamaları üzerinde ise cinsiyetin anlamlı bir etkisinin olduğu, erkeklerin bu alt ölçekten aldıkları puan ortalamalarının, kadınlardan anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür. "Kendini Onaylatma (KO)" alt ölçeğinin de puan ortalamaları üzerinde ise cinsiyetin anlamlı etkisinin olduğu, erkeklerin bu alt ölçekten aldıkları puan ortalamalarının kadınlardan anlamlı olarak daha düşük olduğu yani kadınların kendini onaylatma ihtiyacının erkeklere göre anlamlı olarak daha fazla olduğu görülmüştür. Son olarak "Kendini Feda (KF)" alt ölçeğinin puan ortalamaları üzerinde ise cinsiyetin anlamlı bir etkisinin olduğu, kadınların bu alt ölçekten aldıkları puan ortalamalarının erkeklerden anlamlı olarak daha yüksek, yani kadınların erkeklere kıyasla kendini feda etme eğiliminin anlamlı olarak daha fazla olduğu görülmüştür. Bu bulgular orijinal çalışma verileriyle büyük ölçüde tutarlılık göstermektedir.

Sonuç olarak, Patolojik Narsisizm Envanteri'nin çevirisi tamamlanmış, Türkçe diline uygun, geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olabileceği bilgisine ulaşılmış, faktör yapıları ve kırılğan-büyüklenmeci temel boyutları değerlendiren modellemeleri test edilmiş ve çalışmamızda kullanılmaya uygun bir araç olabileceği gösterilmiştir.

4.2. Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri'nin Bulgularının Tartışılması

Birinci çalışma kapsamında araştırmamızın ikinci sorusu olan “Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri (RİÖTH)”nin geçerlik ve güvenilirlik göstergelerinin yeterli düzeyde olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Romantik ilişkilerde öykü tamamlama hikâyeleri başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme temalarını içeren öykülerin temalarına uygun olup olmadığı değerlendirilmiştir. Öykülerin ayırt ediciliğinin incelenmesi aşamasında, alanında uzman üç yargıcı ve 10 alan dışı değerlendirmeci her bir öyküyü, başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme temaları açısından 1 (hiç temsil etmiyor) ile 10 (tamamen temsil ediyor) arasında derecelendirmiştir. Böylece her bir öykü aynı zamanda diğer temalar açısından değerlendirilmiş, böylece hedeflenen temayı yansıtmasının yanında diğer üç temadan da olabildiğince uzak ve ayırt edici öykülerin seçilmesi sağlanmıştır. Bu seçimde her bir öykü hem alanda uzman yargıcılar hem de alan dışındaki katılımcıların değerlendirmeleri odak alınarak seçildiği için ayırt edicilikleri de oldukça yüksek bulunmuştur.

Narsisizm ve zorlayıcı kişilerarası deneyimlere ilişkin alanyazın tarandığında, narsistik bireylerin büyüklenmeci ya da kırılğan boyutta yer almalarına göre bazı önemli yaşam olayları karşısında tepkilerinin birbirinden farklılaştığı bulgusuna ulaşılmıştır (Miller ve Campbell, 2008; Pincus ve ark. 2009; Pincus ve Lukowitsky, 2010). Narsisizm alanyazını incelenerek zorlayıcı kişilerarası deneyimler arasında narsisizm için ayırt ediciliğinin en fazla olduğu düşünülen başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme temalarının çalışmamızda yer almasına karar verilmiştir (Besser ve Priel, 2010; Freud 2010; Gençtan, 2010; Pincus ve Lukowitsky, 2010). Çalışmamız açısından temel öneme sahip başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme temalarını ayırt edici şekilde yansıttığı anlaşılan öykülere, katılımcıların verecekleri tepkilerin puanlanabilmesi için öykülerin Kutuplu Döngü Modelindeki yerlerinin belirlenmesi gerekmiştir. Bu aşamada ise alanında uzman beş klinik psikolog (bir profesör, iki doçent ve iki araştırma görevlisi) yargıcı olarak yer almıştır. Bu yargıcıların vermiş oldukları karara göre öykülerden terk edilme, reddedilme ve eleştirilme beklendiği gibi zorlayıcı bir kişilerarası deneyim ve bir tetikleyici olarak düşmanlık kısmında değerlendirilirken; başarısızlık Kutuplu Döngü modelinde baskın ve dostça algılanabilecek bir alanda değerlendirilmiştir. Bu yönüyle başarısızlık hikâyesinin ayırt ediciliği yüksek bulunmuştur ancak hedef temaya uygun bulunmamıştır. Bu farklılığın temelde altında yatan iki nedeni olduğu düşünülmektedir. İlki kişilerin öyküde romantik ilişkide olduğu kişiye karşı rekabet hissetmesi, arkadaş, sosyal çevre ya da tanımadığı birine karşı rekabet hissetmesinden daha farklı deneyimlenmektedir (Bursten, 1973;

Dickinson ve Pincus, 2003). İkinci olarak başarısızlığın narsistik bireyler için çoğunlukla iş alanında bir rekabeti çağrıştırdığı bilinmektedir (Besser ve Priel, 2009). Hikâyenin temelinde romantik ilişkide olunan kişinin başarılı olduğu durumda narsistik bireyin başarısız olması yatsa da açık bir rekabet durumu söz konusu değildir. Başarısızlığı yansıtan hikâye, diğer hikâyelerden daha ayırt edici olmasına karşın, ikili ilişkide bulunan kişinin romantik eş olması, yargıcılar tarafından narsistik bireyde deneyimlenen yaşantının 'başarısızlık' ya da 'rekabet' olmasından ziyade eşin 'kendisini gösterme isteği' olarak değerlendirilmiştir. Başarısızlık hikâyesi karşısında katılımcıların kendilerine yöneltilen 'Bu durumda ne tepki verirdiniz?' sorusuna vermiş oldukları yanıtlara bakıldığında da: 'Beni düşünmüyor, kendisini daha çok düşünüyor', 'Çok heyecanlı olduğu için beni sormak aklına gelmiyor' ya da 'Benle paylaşmak istemesine sevindim ama benim durumumu hiç sormaması beni üzdi' şeklindeki yanıtların sıklıkla verildiği görülmüştür. Bu durumda başarısızlık hikâyesinin benliği örseleyen düşmanca bir hikâye olmaktan uzak olduğu anlaşılmıştır. Bu hikâyedeki temanın romantik eşin baskın olduğu, katılımcıyı yönlendirmek istediği şekilde algılandığı düşünülmektedir.

Zorlayıcı kişilerarası deneyimlerin oldukça geniş bir yelpazeyi kapsadığı bilinmektedir. Dört tema ile zorlayıcı kişilerarası deneyimlerin geneline ilişkin bir çıkarsamada bulunulamayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle öykülerin birbirinden bağımsız yaşam olayları şeklinde ele alınmasına karar verilmiştir. Tezin amacı gözetilerek, zorlayıcı kişilerarası deneyimin toplamına ilişkin genel bir değerlendirme hedeflenmediği için her bir hikâyenin kendi içinde değerlendirilmesine karar verilmiştir. Bu nedenle de başarısızlık hikâyesi zorlayıcı bulunmasa da tez kapsamında değerlendirilmeye alınmıştır. Ancak bu hikâyenin benliği örseleyen bir yaşam olayını yansıttığı iddiamız bulunmamaktadır.

Terk edilme, reddedilme ve eleştirilme Hikâyeleri'nin ise yargıcılar tarafından tezin amacına uygun olarak düşmanca segmentine oldukça yakın, benliği örseleyen yaşantılardan biri olabilecek şekilde değerlendirildiği görülmüştür. Hikâyelerin yargıcılar ve değerlendirmeciler tarafından ayırt ediciliği ve hedef temaya uygunluğu yüksek bulunmuştur.

Öykülerin uygulanması aşamasında hikâyenin yarım bırakıldığı noktalarda katılımcılara ilk olarak 'bu durumda nasıl tepki verecekleri' sorusu yöneltilmiştir. Yapılan pilot uygulama esnasında katılımcıların bir kısmının bu soruya davranışsal tepki verdiği, bir kısmının ise duygu ve düşüncesinden bahsettiği görülmüştür. Ancak duygu ve düşünce

içeren bu tepkilerin davranışsal yansımalarının aynı olmadığı ya da bu duygu ve düşüncelerin davranışa hiç yansımadağı dikkat çekmiştir. Örneğin; katılımcıların önemli bir kısmı 'her ne kadar üzülsem/kırılısam/incinsem/modum düşse ya da aklımdan başka şeyler geçse de bunu ona belli etmek istemez, hiçbir şey yokmuş gibi/tam tersi şekilde/sanki hiç etkilenmemiş gibi davranırdım.' Şeklinde yanıt vermiştir. Bu şekilde hem kodlama esnasında tepkinin sınıflanması güçleşmiş hem de duygu, düşünce ve davranıştaki bu tutarsızlığın önemli bir veri olabileceği düşünülmüştür. Bu nedenle başlangıçta sorulmamasına karşın, pilot uygulamadan sonra katılımcılara 'Bu durumda ne düşünürdünüz?' ve 'Bu durumda nasıl hissederdiniz?' sorularının da yöneltmesine karar verilmiştir.

Kişilerin tepkilerinin kodlanmasında Kiesler'in (1983) geliştirmiş olduğu kişilerarası döngü modelindeki 16 segment; puanlanmasında ise Safran ve Segal (1994) Kişilerarası Şemalar Ölçeği kullanılmıştır. Kodlama aşamasında da yargıcıların başarısızlık için 'kendini gösteren', terk edilme için 'soğuk', reddedilme için 'uzak' ve son olarak eleştirilme için 'düşmanca' olarak belirlediği kişilerarası durumlar başlangıç noktası olarak alınmıştır. Her bir hikâyeye ilişkin başlangıç noktası belli olduktan sonra kişinin kendi tepkileri için de duygu, düşünce ve davranışı içeren türden üç farklı tepki puanı Safran ve Segal'ın (1994) Kişilerarası Şemalar Ölçeği temel alınarak oluşturulmuştur. Kiesler'in (1983) geliştirmiş olduğu kişilerarası döngü modelindeki 16 segment davranışsal tepkilere odaklanırken, Safran ve Segal'ın (1994) Kişilerarası Şemalar Ölçeği bilişsel, duygusal ve davranışsal tepkileri ayırt etmemektedir. Hammen (1992) kişilerarası ilişkilerde duygu ve düşünce süreçleriyle yeterince ilgilenilmediğini bilişlerin davranışa yansıyan yönleriyle ilgilenmenin yüzeysel kaldığını vurgulamaktadır. Kişilerarası Şemalar Ölçeği Hammen'in dikkat çektiği bilişsel, duygusal ve davranışsal süreçleri bir arada, benlik ve diğeri ile ilişkiler çatısında ele alabilmektedir (Safran ve Segal, 1994). Çalışmamızda bu üç bileşeni ayrı kodlamalar şeklinde ele alarak zorlayıcı kişilerarası deneyimler karşısında katılımcıların kendi tepkilerinin duygu, düşünce ve davranışları bakımından derinlemesine inceleme imkanı sağlamıştır. Bu nedenle bu tez kapsamında kişinin kendi tepkilerinin davranışsal, bilişsel ve duygusal olacak şekilde ayrıştırılarak incelenmesinin narsisizm alanyazınına bir zenginlik kazandırdığı düşünülmektedir.

Kişilerin kendi tepkileri alındıktan sonra, eşlerinin tepkilerinin değerlendirmesine geçilmiştir. Kiesler'in (1983) geliştirmiş olduğu kişilerarası döngü modelindeki 16 segment davranışsal tepkilere odaklandığı için, eşin tepkilerinin kodlanmasında üç

farklı tepki türü arasında yine davranışsal tepkiler temel alınmıştır. Bu durum gözetilerek katılımcılara uygulama aşamasında 'Aklınızdan .... geçer ve .... hissedersiniz ancak..... şeklinde davranacağınızı söylüyorsunuz. Peki siz böyle söyleyince/böyle yapınca/siz böyle davranınca(verdiği cevaba göre davranışsal tepkiyi işaret edecek şekilde), o ne tepki verir?' şeklinde sorulmuştur. Bu şekilde davranışsal tepkilere göre başlangıç değerleri belirlenmiştir. Eşin tepkilerinin puanlanmasında da, kişilerin davranışsal tepkilerinin Kiesler'in (1983) geliştirmiş olduğu kişilerarası döngü modelindeki 16 segmentteki yerleri belirlenmiştir. Ardından yine Safran ve Sagal'in (1994) Kişilerarası Şemalar Ölçeği eşin tepkilerinin puanlanmasında kullanılmıştır. Bu aşamada varyansın giderek daraldığı ve katılımcı sayısının hücrelere göre dağılımında azalma olduğu görülmüştür. Bulguların zenginliğini kaybetmemesi için tepkilerin içeriğinin aktarılmasının daha değerli veri sunacağına karar verilmiştir. Bu nedenle eşin tepkileri bilişsel, duygusal ve davranışsal olarak ayrıştırılmamıştır; puanlama aşamasından vaz geçilerek, eşine ilişkin tepkileri sözel olarak olduğu gibi aktarılmasına karar verilmiştir.

Demografik değişkenler açısından yapılan incelemeler katılımcıların evli oldukları durumda terk edilme ve reddedilme hikâyesindeki hipotetik durumu kabul etmediklerini göstermiştir. Hatırlanacağı üzere terk edilme öyküsünde eş 'Buradaki işime devam etmem için bir teklif aldım. Dönmeyi düşünmüyorum. Seninle ilişkimize böyle devam edemeyiz, senden ayrılmaya karar verdim' derken; reddedilme öyküsünde 'Bu akşam mı? Kesinlikle olmaz, ben kendime başka plan yaptım' demektedir. Katılımcılar evli oldukları durumda bu öyküleri anlamlı bulmadıklarını, evlilik bağının ilişkinin şeklini değiştirdiğini ve asla böyle bir durumu kabul etmeyeceklerini ifade etmişlerdir. Bu nedenle zorlayıcı kişilerarası deneyimlerin çalışmada etkisini gösterebilmesi için yalnızca bekâr katılımcılarla çalışılmasına karar verilmiştir.

Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Envanteri'nin psikometrik özellikleri geçerlik ve güvenilirlik değerlerine ilişkin verilerin incelenmesinde yargıcıların ve değerlendirmecilerin geri bildirimleri dikkate alınmıştır. Başarısızlık dışındaki tüm hikâyelerin hedef temayı temsil etme gücünün yüksek olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla yargıcılar arası güvenilirlik Intraclass Correlation Coefficiency (ICC) katsayısı tekniği ile hesaplanan güvenilirlik değerlerinin yüksek ve çalışmanın amacına uygun olduğunu göstermiştir. Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Envanteri'nin psikometrik özelliklerinin yeterli düzeylerde olduğuna ve ikinci çalışmada kullanılabileceğine karar verilmiştir.

4.3. Zorlayıcı Kişilerarası Deneyimler Karşısında Kişilerin Kendi Tepkilerinin Tartışılması

Narsisizmin sadece patolojik düzeyinde değil, normal narsisizm düzeyi yüksek olan bireylerin de zorlayıcı kişilerarası deneyimlere birbirinden farklı şekillerde tepkiler verdiği alanyazında gösterilmiştir (Emmons,1987; Dickinson ve Pincus, 2003; Pincus ve diğerleri, 2009). Bu çalışmalar, normal düzeyde narsistik belirtiler gösteren kişilerin de zorlayıcı kişilerarası deneyimler karşısında kızgınlık (Besser ve Priel, 2009; Besser ve Priel, 2010), saldırganlık (Bushman ve Baumeister, 1998), özgüvende azalma (Bushman ve Baumeister, 1998), öfkeli davranışlar (Rhodewalt ve arkadaşları, 1998; Zeigler-Hill, Myes ve Clark, 2010) ve olumsuz duygular (Besser ve Priel, 2009; Besser ve Priel, 2010; Rhodewalt ve Morf, 1998) sergileyebileceğini göstermektedir. Araştırmalar narsisizmin normal aralığında ancak yüksek uca yakın yerde bulunan bireylerin başarısızlık veya sosyal reddedilme şeklinde benlik değerini tehdit eden geri bildirim aldıklarında bu kişiyi görmezden gelme, küçümseme veya ona saldırmaya eğilimli olduğunu göstermiştir (Bushman ve Baumeister, 1998; Bushman, Bonacci, Van Dijk ve Baumeister, 2003; Campbell, Bonacci, Shelton, Exline ve Bushman, 2004; Kernis ve Sun, 1994; Twenge ve Campbell, 2003). Ayrıca bu kişiler genellikle benlik değerini tehdit ettiğini düşündüğü davranışlar sergileyen kişileri zaman içinde affetmeyi reddetmektedirler (Eaton, Struthers, & Santelli, 2006; Exline, Baumeister, Bushman, Campbell ve Finkel, 2004). Bu çalışma kapsamında da büyüklenmeci ve kırılgan narsisizm özellikleri fazla olan bireylerin, farklı zorlayıcı kişilerarası deneyimler karşısındaki tepkilerinin değerlendirilmesi planlanmıştır.

İkinci çalışma kapsamında araştırmanın üçüncü sorusu olan 'Narsisizmin farklı boyutunda yer alan bireylerin zorlayıcı kişilerarası deneyimlere (başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme) maruz kaldığında vereceği tepkilerin (davranışsal, bilişsel ve duygusal) birbirinden farklılaşıp farklılaşmadığı' incelenmiştir. Zorlayıcı kişilerarası deneyimler karşısında katılımcıların narsisizmin farklı boyutlarında yer almalarına göre vereceği tepkilerin başarısızlık için davranışsal, terk edilme için bilişsel, reddedilme ve eleştirilme hikâyeleri için ise duygusal düzeyde farklılık gösterdiği bulgulanmış, çalışmamızın bu bölümünde her bir bulgu sırasıyla tartışılmıştır.

4.3.1. Başarısızlık Hikâyesine Göre Zorlayıcı Kişilerarası Deneyimler Karşısında Kişilerin Tepkilerinin Tartışılması

Çalışmamızda başarısızlık durumunu anlatan öyküde narsistik bireyin akademik olarak başarısız olduğu, buna karşın eşinin başarılı olduğunu öğrenmesi durumu aktarılmıştır. Bu aşamada durumdan habersiz olan eşin kutlama yapma talebi ile öykü yarıda bırakılmış ve katılımcılara tepkileri sorulmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre başarısızlık durumunda, kişilerin tepkileri narsisizmin büyüklenmeci, kırılğan ve karma boyutlarına göre yalnızca davranışsal düzeyde farklılaşmaktadır. Bu bulgu değerlendirildiğinde, büyüklenmeci ve karma boyutta yer alan bireylerin, kırılğan boyutta olanlara kıyasla başarısızlık karşısında 'güvenini kaybeden ve gücenen' kategorisinde yer alan tepkiler verirken kırılğan boyuttakilerin ise 'saygı gösteren ve güvenen' kategorisinde yer alan tepkiler verdikleri görülmüştür.

Büyüklenmeci narsistik bireyin başarısızlığını dış faktörlere, başarılarını ise kendisine atfetmesi yaygın olarak görülmektedir (Campbell, Reeder, Sedikides, ve Elliot, 2000). Kendi olumlu katkılarını abartarak çarpıtma ve başarısızlıkları nedeniyle diğerlerini suçlama eğiliminde oldukları bilinmektedir (Campbell ve diğerleri, 2000; Farwell ve Wohlwend Lloyd, 1998; John ve Robins, 1994). Çalışma bulgularımızın işaret ettiği verilere göre büyüklenmeci boyuttakilerin eşlerinin başarılı, kendilerinin başarısız oldukları durumda kendilerine olan güvenlerini kaybetmeler de, duygularını eşlerine belli etmedikleri görülmüştür. Büyüklenmeci kişilik özelliğine sahip bireyler genellikle dışarıdan kendilerinden emin ve kibirli görünmektedir. Ancak başarısızlıkla karşılaştıklarında içsel olarak dibe vurmuş, tükenmiş ve aşağılanmış hissettiği bilinmektedir (Levy, 2012). Katılımcıların 'bana sınavımı sorsun isterdim, o sormadan başarısız olduğumu söylemezdim' şeklindeki söylemleri aslında narsistik gereksinimlerinin eşleri tarafından önemsenmesine ihtiyaç duydukları, ama içsel olarak başarısızlıklarını dile getirmekten de kaçındıklarını düşündürmektedir. Karma boyuttaki katılımcılar, büyüklenmecilere göre güvensizlik durumunu daha yoğun yaşamaktadır. Onlar kendilerine olan güvenlerinin kırılmasının yanında eşlerine karşı da güvensizlik yaşamaktadır. Karma boyuttakiler aynı zamanda kendileri söylemezse eşlerinin de 'senin neyin var?' diye sormayacağından oldukça emindir. Narsistik özellikler sergileyen bireyler diğerlerinin kendilerini inciteceği, küçük düşüreceği, aldatacağı, kendilerine yalan söyleyeceği, kötüye kullanılarak kendilerine zarar verileceği ve fırsatını bulduklarında başkalarının kendilerinden yararlanacağını düşünmektedirler. Bu

yüzden dış dünyaya yönelik güvensiz davranışlar sergileyebilmektedirler. (Morf ve Rhodewalt, 1993; Morf, Weir ve Davidov, 2000).

Narsisizmde başarısızlık kavramının incelendiği çalışmalarda, başarısızlık kavramının arkadaş ya da iş arkadaşı gibi yakın duygusal bağ olmayan bir kişiye karşı, genellikle iş doyumunu, rekabet ekseninde çalışılmasının tercih edildiği görülmüştür (Bogart, Benotsch, ve Pavlovic, 2004; Morf, Weir ve Davidov, 2000; Besser ve Priel, 2010; Raskin ve Terry, 1988). Ancak bizim çalışmamızda alanyazındaki çalışmalardan farklı olarak, kişinin romantik eşinin başarılı, kendisinin başarısız olduğu durum aktarılmıştır. Bu anlamda eşin tutumuna ilişkin hâkim düşüncenin rekabet değil, 'romantik eşinin kendisini ön plana çıkarma çabası' olduğu görülmüştür. Bu yönüyle, bireylerin iş arkadaşı ya da bir rakipten farklı olarak, romantik bir bağ kurduğu kişiden beklediği anlaşılma ihtiyacı baskın gelmiş, bu da davranışsal tepkilerini belirlemiş olabilir.

Bu süreçte dikkat çeken bir tema da büyüklenmeci narsistik bireylerin eşlerine kendilerinin başarısız olduğunu söylemekten aktif olarak kaçınma, eşlerinin sormasını ya da anlamasını bekleme eğiliminde olduklarıdır. Kırılgan narsistik bireyler ise kendi durumlarından hiç bahsetmeme eğilimindedir. Karma boyutta yer alan katılımcıların yanıtlarına bakıldığında eşin sınavını sormayacağından emin oldukları için, günün ilerleyen saatlerinde eşleri sormasa da tavırlı konuşarak, ima ederek, ses tonuyla belli ederek, 'ben senin için buradayım ama mutlu değilim' mesajını vermek için elinden geleni yapacaklarını ifade ettikleri anlaşılmıştır. Karma boyuttaki bireylerin ise güvensiz hissedip içten bir kırılganlık yaşamaları, güvensizlik yönüyle büyüklenmecilere, içsel olarak incinmeleri yönüyle ise kırılgan boyuttakilere benzerdir. Hem kırılgan hem de büyüklenmeci boyutlardan yüksek puan alan grup olduğu düşünüldüğünde bu bulgu alanyazınla tutarlılık göstermektedir. Narsistik bireylerin başarısızlıkla karşılaştıklarında içsel olarak dibe vurmuş, tükenmiş ve aşağılanmış hissettiği bilinmektedir (Levy, 2012). Hem büyüklenmeci hem de kırılgan boyutta yüksek puan alanların yer aldığı karma boyuttaki bu kişilerin, başarısızlık durumunda güvensizlik hissetmesinin ardında hem kendilerine olan güvenlerinin sarsılması, hem de diğerlerine güven duymamaları olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle güvensizliği daha yoğun yaşadıklarını çıkarsayabiliriz.

Kırılgan boyutta yer alanların ise eşinin başarılı, kendisinin başarısız olduğu durumda, büyüklenmeci ve karma boyuttakilere göre daha fazla saygı gösteren ve güvenen tepkiler verdikleri görülmektedir. Kuramsal varsayımlar, bu duygunun arkasında

büyüklenmeci fanteziler ve hak ettiğini düşünme etrafında düzenlenen gizli bir büyüklenmeci çekirdek olduğunu işaret etmektedir (Freud, 1914; Kernberg, 1975; Kohut, 1971). Çalışmamızda kırılğan boyutta yer alan katılımcıların davranışsal tepkileri incelendiğinde 'Onun için sevinirim ama kendim için çok üzülürüm.' ya da 'Çok sevinirim. Kendi durumumdan dolayı burukluk hissederim ama bunu ona yansıtmam. Kendisini tebrik ederim. O sormadığı sürece kendi notumdan bahsetmem' şeklindedir. Kırılğan boyuttakilerin üzüntü duysa da paylaşmama, zayıf ve başkaları tarafından hoş karşılamayacağını düşündüğü yönlerini saklama davranışları sergilediği görülmüştür. İçsel olarak daha iyisini hak ettiği düşüncesi 'ben de başarılı olabilirdim, yine mi böyle oldu, daha iyi olabilirdim' söylemlerinde görülebilmektedir. Bunun yanı sıra 'aslında ikimiz için de kutlama yapıyor olmamız gerekirdi, bu yüzden şimdi ona bunu söyleyerek keyfini kaçırmaya hakkım yok' söylemiyle diğeri yönelimlilik özellikleri sergilerken bir yönüyle de büyüklenmeci fantezilerin bazı yansımaları dikkat çekmektedir. Kırılğan narsistik eğilimleri yoğun olan bireylerin eşlerini idealize ettikleri, onlarla birlikte oldukları için kendilerini de bu başarının bir parçası olarak algılayabilecekleri düşünülmektedir (Kohut, 1971). Bunun yanı sıra bilindiği gibi kırılğan boyutta yer alan bireyler kendini feda davranışları sergileme eğilimindedir (Pincus ve Lukowitsky, 2010). Bu kendini feda davranışları içten içe eşlerini ön plana çıkartarak kendi ihtiyaçlarını erteleme, eşyle özdeşim içinde hareket ederek kendi zayıflıklarını örtme, ilişkilerde kendisini feda ederek karşısındaki kişinin takdir ve onayını kazanma ihtiyacına hizmet ediyor olabilir (Cooper, 1998; Gabbard, 1989; Kraus ve Reynolds, 2001; Wink, 1991). Sonuç olarak kırılğan bireyler kendini feda ederek diğerlerinin gözünde sevilen, onaylanan, takdir edilen biri olma, böylece benlik değerini yükseltme eğilimiyle hareket ederken; büyüklenmeci bireylerin ise eşin başarılı, kendilerinin başarısız olduğu durumda kendilerine güvenleri sarsılmış ancak bu güvensizliği içinde yaşama eğiliminde olduğu görülmüştür. Karma boyuttakilerin de büyüklenmecilerle aynı güvensizliği yaşadıkları, onlardan farklı olarak ayrıca eşinin onların bu durumdaki ihtiyacını fark etmeyeceğinden emin oldukları görülmüştür. Karma boyuttakiler için güvensizliğin yoğun olması, alanyazında narsisizmin puanlarının yükseldikçe başarısızlık karşısında güçlü görünseler de içsel bir kırgınlık yaşayacaklarına ilişkin çalışma sonuçlarıyla tutarlıdır (Bosson ve ark., 2008).

Başarısızlık hikâyesinde narsisizmin boyutlarına göre davranışsal tepkiler bakımından anlamlı farklılık görülürken; bilişsel ve duygusal tepkiler bakımından anlamlı farklılık görülmemektedir. Alanyazında kırılğan özellikler sergileyen katılımcıların da benlik değerine hassasiyet, hak sahibi olma ve kendi kazancı için başkalarını sömürmeye

istekli olma gibi bilişsel ve duygusal düzeyde büyüklenmecilik fantezilerine sahip oldukları bilinmektedir (Cooper, 1998; Dickinson ve Pincus, 2003; Pincus ve diğerleri, 2009). Ancak bunları davranışa yansıtma şekillerindeki tercihleri nedeniyle, narsisizmin büyüklenmeci ya da kırılğan boyutlarına göre davranışsal düzeyde farklılık gösterirken; bilişsel ve duygusal düzeyde yansımaları görülmemiş olabilir. Kırılğan boyuttakilerin de büyüklenmecilik fantezilerine sahip olmaları bakımından çekirdekte büyüklenmecilerle benzerlik göstermekte olduğu düşünülmektedir.

4.3.2. Terk edilme Hikâyesine Göre Zorlayıcı Kişilerarası Deneyimler Karşısında Kişilerin Tepkilerinin Tartışılması

Patolojik narsisizmin oluşmasında benlik değerini zedeleyen yaşantılar arasında ebeveyn tarafından ihtiyaçların uygun şekilde karşılanmaması (aşırı boyutlara ulaştığında yalnızlık, reddedilme ve terk edilme) bebeğin benlik oluşumu sırasında en erken deneyimlediği zorlayıcı kişilerarası deneyimlerden biri olma potansiyeline sahiptir (Epp ve Dobson 2010) . Narsisizmde bağlanma örüntülerine ilişkin çalışmalara bakıldığında bebeklerin birincil bağlanma figürü ile geliştirdikleri ilişkinin, etkileşimde yaşadığı olumsuzlukların (kaybetme ya da terk edilme), ebeveynin çocuk yetiştirme tarzının sağlıklı olmayan narsisizmin gelişmesine yol açtığını göstermektedir (Freud 2010; Gençtan, 2010). Çocukluk çağında yaşanan terk edilmişlik hissinin yetişkinlik yaşantısındaki sosyal ve duygusal ilişkilere genellendiği bilindiği için, çalışmamızda da yetişkinlik döneminde bir terk edilme hikâyesi oluşturulmuştur. Bizim çalışmamızdaki terk edilme hikâyesinde, romantik ilişki içinde narsistik birey, bir süre uzaktan yürütmek durumunda kaldığı bir ilişki içindeyken eşi tarafından beklemediği bir anda eşinin 'şu an yaşadığı yerdeki iş teklifini kabul etmek ve bu yüzden ilişkiyi bitirmek istemesi' gerekçesiyle terk edilmiştir.

Araştırmanın sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, terk edilme durumunda kişilerin tepkileri narsisizmin (büyüklenmeci, kırılğan ve karma) boyutlarına göre yalnızca bilişsel düzeyde farklılaşmaktadır. Terk edilme hikâyesine ilişkin sonuçlar büyüklenmeci ve kırılğan boyuttakilerin karma boyuttakilere göre bilişsel düzeyde sokulğan tepkiler vereceklerini; karma boyuttakilerin ise büyüklenmeci ve kırılğan boyuttakilere kıyasla daha uzak tepkiler vereceklerini düşündüklerini göstermektedir. Bu bulgu değerlendirildiğinde, büyüklenmeci ve kırılğan boyutta yer alan bireylerin, karma boyuttakilere kıyasla terk edilme durumunda 'ilgi gösteren ya da düşündüklerini

açıkça söyleyen' kategorisinde yer alan tepkiler verirken; karma boyuttakilerin, büyüklenmeci ve kırılğan olanlara kıyasla 'uzak duran ya da kayıtsız kalan' kategorisinde yer alan tepkiler verme eğiliminde oldukları görülmüştür. Çalışmamızın bulgularında hem büyüklenmeci hem de kırılğan boyutlarda yüksek puan aldığı bilinen karma grupta yer alan katılımcıların, uzak ya da kayıtsız kalan bir tutum sergileme eğiliminde oldukları görülmektedir. Narsistik bireylerin çocukluğunda baş edemediği terk edilmişlik duygusunu yetişkin yaşantılarında da tekrar yaşamaktan endişe duydukları, bunun sonucu olarak narsistik yetişkinlerin yakın kişiler arası ilişkilerde soğuk, uzak ve mesafeli olarak algılandıkları bilinmektedir. Bu durum diğer insanlarla yakın, samimi ve sıcak ilişkiler kurmalarını güçleştirmektedir (Carr ve Francis, 2010; Corral ve Carvete, 2014; Jovey ve Jackson, 2004; Kernberg, 1975). Buna göre eşleri tarafından ilişkinin tek taraflı sonlandırılmasının istendiği terk edilme öyküsünde, karma boyuttaki katılımcıların genel eğiliminin 'duygularından arınma çabasında olmak, mantıklı olanın bu olduğunu düşünmek, duygusal tepkiler vermemek' gibi temaları içerdiği görülmektedir. Bu katılımcıların olabildiğince az duygu ifadesi gösterdiği, hatta kendisi ve eşi arasında soğuk, mesafeli ve samimiyeti göz ardı eden bir duvar ördüğü görülmektedir. Buna karşın büyüklenmeci ya da kırılğan boyutta yer alan katılımcıların ise iletişimi sürdürme eğiliminde oldukları görülmüştür. Kırılğan boyuttaki bireylerin kişilerarası ilişkilerde utanç, sosyal ortamlarda kaygılanma, yalnızlık endişesi, kendisine güvensizlik, ilişkilerden tatmin olamama, sosyal ilişkilerden kaçınma ve kendini baskılama davranışlarını sergilemeye eğilimli olduğu bilinmektedir. (Besser ve Priel, 2010; Cain, Pincus ve Ansell, 2008; Dickinson ve Pincus, 2003; Rohmann, Neumann, Herner, ve Bierhoff, 2012). Kırılğan narsistik bireyler, benlik saygısını geliştirmek, kendi kendini geliştirme stratejilerini kullanmak için daha az donanıma sahiptir ve benlik saygısını yönetmek için çoğu zaman başkalarının geribildirimine güvenmek zorundadır. Bu nedenle kırılğan narsistik eğilimleri olan bireyler, başkalarıyla ilişkilerin geliştirilmesinde çok daha fazla endişe yaşarlar, ayrılma işaretlerine karşı hassastırlar (Leary, Tambor, Terdal ve Downs, 1995) ve özsaygılarının kırılğan doğası nedeniyle ayrılık konusunda daha fazla alttan alma eğiliminde olabilirler (Besser & Priel, 2009; Mikulincer, Kedem ve Paz, 1990). Kernberg (1975) büyüklenmeci narsisizmin görünen en belirgin özelliği olan şişirilmiş kendilik temsilini, kişinin terk edilmekten kaçınmak ya da terk edilmeye karşı benliğini koruyabilecek bir savunma mekanizması olarak tanımlamaktadır. Buna göre kişinin terk edilmekten korunmak için ya da terk edildiği durumda benliğini korumak amaçlı etkilenmediği ve terk edilmeyi önemsemediği mesajını verme eğiliminde olabileceği aktarılmaktadır. Aslında sahip olamadığı otonomi

ve öz yeterliğin dışardan anlaşılması ve incinmemek adına bilişleri aktif hale gelmektedir. (Behary ve Dieckmann, 2011; Young ve ark., 2003). Büyüklenmeci narsistik eğilimleri olan bireylerin terk edilme korkuları olduğu ancak bunu benlik değerinin zayıflığı olarak görüp savunmacı bir büyüklenmecilik sergiledikleri bilinmektedir (Behary, 2014; Behary ve Dieckmann, 2011).

Yukarıda aktarılan bilgilere karşın çalışmamızda büyüklenmeci ve kırılğan boyuttakiler arasında bilişsel düzeyde anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Bulgular bize hem büyüklenmeci hem de kırılğan boyuttaki bireylerin sokulğan yani 'ilgi gösteren ve düşündüklerini açıkça söyleyen' kategorisinde yer alan tepkiler vereceğini düşündüklerini göstermektedir. Ancak içerik olarak incelendiğinde büyüklenmeci bireylerin 'Hemen pes edemem, onu doğru anlamam gerekir, o yüzden sakince konuşurum. Başka çözüm bulabiliriz', 'İlk aklıma gelen şey bu süreçte kendimi toparlanmayı nasıl yapacağım. Bunun bir dönüşü olamaz mı? Neye ihtiyacım var? Bunun cevaplarını ondan almaya çalışırım' ve de 'Durumu anlayıp analiz ederim. Karşımdakinin kararlılık seviyesiyle ve bunun anlık bir karar olup olmadığı ile ilgilenirim' söyleminde olduğu gibi iletişime açık, kendisi odaklı, ama sorunun ve çözümün kaynağını dışsallaştırmaya eğilimli bir düşünme sistemine sahip olduğu görülmektedir. Kırılğan boyuttaki bireylerin tepkileri incelendiğinde ise 'Ona yetmediğimi başka bir ilişkisi olduğunu düşünürdüm. Nasıl hissettiğimi ne kadar üzüldüğümü anlatırdım' söyleminde olduğu gibi iletişim yolunu açık bırakan, ama diğerinin hayatındaki değişikliğe odaklı, sorunun kaynağını içselleştirmeye eğilimli bir düşünme sistemine sahip oldukları görülmektedir. Hem büyüklenmeci hem de kırılğan boyuttakilerin karma boyuttakilere göre daha iletişime açık ve sokulğan tepkiler verirken, karma boyuttakilerin uzak tepkiler vermektedir. Kernberg (1967) narsisizmin düzeyi arttıkça kişilerin yalnız kalmayla baş edememe, sürekli belirli kişiler tarafından terk edilecekleri korkusu ile yüz yüze yaşama duygusunda olduklarını ifade etmiştir. Çalışmamızın sonucunda büyüklenmecilerin karşı tarafın kararlılığını ve durumun kendisi için getirilerini analiz etme; kırılğan boyuttakilerin ise kendi içine dönme ve kendisini sorgulayıp karşı tarafa şüphe ile yaklaşma eğiliminde oldukları dikkat çekmektedir. Buradan da görüleceği gibi çalışmamızda anlamlı bir fark görülmesi de içerik olarak incelendiğinde büyüklenmecilerin zorlayıcı bir olay karşısında sorunun kaynağını dışsallaştırırken, kırılğanların içselleştirme eğiliminde olabilecekleri görülmüştür. Narsisizmin şiddetinin arttığı karma grupta yer alanların da beklendiği gibi daha soğuk, mesafeli, iletişime kapalı ve uzak tepkiler sergiledikleri görülmektedir.

Bu aşamada terk edilme hikâyesinde narsisizmin boyutlarına göre bilişsel tepkiler bakımından anlamlı farklılık görülürken; davranışsal ve duygusal tepkiler bakımından anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür. Katılımcıların duygusal tepkileri içerik olarak incelendiğinde sırasıyla 'öfke, kızgınlık, üzüntü, terk edilmişlik, değersizlik, hayal kırıklığı, boşluk, yalnızlık' duygularının yoğun olarak, narsisizmin tüm boyutlarında yer alan bireyler için karma yaşantılandığı görülmüştür. Davranışsal tepkiler bakımından değerlendirildiğinde de en güçlü temanın 'aklından geçen ya da hissettiği şeyleri asla sözel olarak paylaşmamak', 'ilişkinin bitmesini desteklediğini ifade etmek' şeklinde davranışa yansıdığı görülmüştür. Bu yönüyle de bilişsel düzeyde akıllarından geçen düşünceler narsisizmin boyutlarına göre farklılaşsa da davranışsal ve duygusal düzeyde benzerlik göstermektedir.

4.3.3. Reddedilme Hikâyesine Göre Zorlayıcı Kişilerarası Deneyimler Karşısında Kişilerin Tepkilerinin Tartışılması

İnsanın biyopsikososyal bir varlık olarak sosyal gruplara ait olmaları ve başkaları tarafından kabul edildiklerini hissetmeleri yaşamlarının önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Baumeister ve Leary 1995). Kabul edilme ihtiyacı, gruptan yabancılaşmış bireylerin üremelerinin ve kolay avlanmalarının daha az olası olduğu insan evrimi üzerine kuruludur (Shaver, Hazan ve Bradshaw, 1988). Sosyal olarak reddedilen bireylerin, kişilerarası ilişkilerde azaltılmış muhakeme kabiliyeti gibi uyumsuz davranışlara da eğilimli olduğu bilinmektedir (Baumeister, Twenge ve Nuss, 2002). Bu nedenle reddedilme gerek sosyal gerekse de bireysel düzeyde olsun, ilk çağlarda insan hayatını ve günümüzdeki ise benlik değerini tehdit eden olaylardan biridir. Bizim çalışmamızdaki reddedilme hikâyesinde, romantik ilişki içinde narsistik birey, sosyal ve duygusal destek ihtiyacı olduğu ve bunu eşinden talep ettiği bir anda eşi tarafından 'katılımcının dâhil edilmediği başka planı olması gerekçesiyle' reddedilmektedir.

Bu araştırmanın sonuçları değerlendirildiğinde, reddedilme durumunda narsisizmin boyutlarına göre kişilerin tepkileri yalnızca duygusal düzeyde farklılaşmaktadır. Reddedilme hikâyesine ilişkin sonuçlar kırılgan boyuttakilerin büyüklenmeci boyuttakilere, büyüklenmeci boyuttakilerin de karma boyuttakilere göre duygusal düzeyde daha soğuk tepkiler vereceklerini düşündüklerini göstermektedir. Bu bulgu değerlendirildiğinde kırılgan boyuttakilerin büyüklenmeci boyuttakilere, büyüklenmeci boyuttakilerin de karma boyuttakilere göre duygusal düzeyde 'sabırsızlık gösteren ve

kavga çıkarıcı' kategorisinde yer alan tepkiler verme eğiliminde oldukları görülmüştür. Kırılgan narsistik bireylerin, diğer insanlar tarafından narsistik gereksinimlerinin karşılanmadığı durumda hayal kırıklığı ve öfke patlamaları yaşayabileceği, öfke patlamalarını ise yoğun utanç duygusunun izleyebileceği ifade edilmiştir. Kişilerarası ilişkilerde reddedilmekten korkan kırılgan narsistik kişilik özelliğine sahip bireylerin, bu nedenle sosyal ilişkilerinde duygularını açıkça ifade etmekten kaçındığı, öfke duygusunu oldukça yoğun ancak örtük olarak yaşadığı belirtilmektedir.(Rohmann ve ark., 2012; Rose, 2002; Watson ve ark., 1992). Çalışmamızda reddedilme öyküsünün ardından kırılgan narsisizm boyutunda yer alan bireylerin tepkileri incelendiğinde 'üzgünlük ve kırgınlık' temasının yoğun olduğu; büyüklenmeci boyutta yer alan bireylerde ise 'sinirlenme' temasının yoğun olduğu dikkat çekmektedir. Kırılgan narsisizmde 'önceden bensiz planlar yapmış, neden benle olmayı seçmedi, benim ihtiyaçlarımı bilmesi gerekirdi' şeklinde eşinin hayatında kendisinin öncelikli olmadığına kabullenmekte güçlük yaşayan duygusal tepkiler verme eğiliminde olduğu görülmektedir. Kırılgan boyutta yer alan katılımcılar eşlerinin hayatında öncelikli olmadığını düşünceleri gerekçesiyle 'üzgünlük ve kırgınlık' duygusunu yaşadıklarını, bu nedenle durumu kabul etmekte güçlük çektiklerini ifade etmektedir. Buna karşın büyüklenmeci boyutta yer alan bireylerin ise eşini 'ilgisiz bulma, yeterince dikkatli ve özenli davranmamakla suçlama' eğiliminde hareket ettiği görülmektedir. Bunun karşılığında eşinin kendisini de gideceği yere davet etmesini ya da planını iptal etmesini beklemektedir. Bu aşamada büyüklenmeci boyutta 'öfkelenirim ve sinirlenirim' en sık dile getirilen ifadeler olmuştur. Bu örneklerde görüleceği gibi büyüklenmeci narsistik eğilimi olan bireyler için öfke, "saygı" kazanma ve kendine hakaret etmesine veya zarar vermesine neden olan bir kişiye veya gruba karşı misilleme konusunda (çarpık) bir stratejinin bir parçası olabilmektedir (Twenge ve Campbell, 2003). Böylece benlik değerindeki zedelenmeyle dışsallaştırma mekanizmasını kullanarak çarpık da olsa aktif olarak başa çıkabilmekte, bu nedenle de kırılgan boyuttakilere göre duygusal tepkisini daha az yoğun yaşamakta olduğu düşünülmektedir. Baumeister ve ark. (1996) çalışmasında da ortaya çıktığı gibi, benlik değerine yönelik tehdit karşısında büyüklenmeci özelliklere sahip narsistik bireylerin öfke yaşamaları göstermiştir ki, öfke düşük özgüvenden değil, şişirilmiş benlik imajına yönelik kendiliği tehdit eden olaylara karşı ortaya çıkmaktadır. Bu aşamada dikkat çeken önemli bir tema da karma boyutta yer alanların sinirlilik ve üzüntü durumlarını aynı anda hissedebileceklerine ilişkin geri bildirimde bulunmuş olmalarıdır. Bu yönüyle çalışmamızda karma boyut için elde edilen bu bulgunun hem büyüklenmeci hem de kırılgan boyuttaki duyguları içerdiği

görülmüştür. Ayrıca karma boyutta yüksek puan alan katılımcıların 'sinirlenme ve üzgün olmayı' aynı anda yaşamaları, sosyal ilişkilerinde benmerkezci, empatiden yoksun görünseler de, bir yönüyle de kendilik değerindeki kırılganlığı göstermesi bakımından alan yazınla tutarlı olduğu görülmektedir (Baumeister ve ark., 1996). Karma boyutta yer alan bireylerin hem kırılgan hem de büyüklenmeci boyutta yüksek puan almasına karşın duygu yoğunluğunu daha düşük yaşamalarının ise terk edilme durumunu ne derece zorlayıcı algıladıkları ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Alanyazın incelendiğinde yaşanan olay kişi tarafından ne kadar fazla zorlayıcı bulunuyorsa, tepki verme olasılığı o kadar artmaktadır. Ancak narsisizm için benlik değerini tehdit eden, sıradan bir insanın tepki vermeyeceği bir yaşam olayına, büyük tepki vermelerinin daha ayırt edici olduğu bilinmektedir (Besser ve Priel, 2010; Besser ve Zeigler-Hill, 2010). Bu yönüyle çalışmamızda kullanılan terk edilme hikâyesinin, tüm bireyler için benlik değerine ilişkin ciddi bir tehdit içeriyor olması ihtimali yüksektir.

Bu aşamada reddedilme hikâyesinde narsisizmin boyutlarına göre duygusal tepkiler bakımından anlamlı farklılık görülürken; davranışsal ve bilişsel tepkiler bakımından anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür. Katılımcıların duygusal tepkileri içerik olarak incelendiğinde davranışsal tepkinin 'planın ne olduğunu sormak' noktasında birleştiği bunun ardından katılımcıların bir kısmının 'plana dâhil olmak ya da planı iptal etmesini talep etmek' yönünde hareket ettiği bir kısmının ise 'eşinin planına saygı gösterip kendisine başka plan yapmaya yöneldiği' görülmüştür. Tüm katılımcıların her iki tepkiyi de ağırlıklı olarak sergilemelerine karşın, tepkilerin narsisizmin boyutlarına göre davranışsal düzeyde ayrışmadığı görülmektedir. Bilişsel düzeydeki tepkilerin içeriği incelendiğinde ise 'geri plana atılma, planın ve plana dâhil olan kişilerin önemli olduğunu, kendisinin önemsiz ve değersiz olduğunu düşünmenin' hâkim bilişsel tepki olduğu görülmüştür. Bu yönüyle de terk edilme durumunda kişilerin vereceği tepkiler davranışsal ve bilişsel olarak narsisizmin boyutlarına göre farklılaşmazken, duygusal olarak farklılaşmaktadır.

4.3.4. Eleştirilme Hikâyesine Göre Zorlayıcı Yaşam Olayları Karşısında Kişilerin Tepkilerinin Tartışılması

Kusurluluk şemasının var olduğu narsistik eğilimleri olan bireylerin eleştirilmeye ve reddedilmeye karşı aşırı hassasiyet gösterdikleri, davranışsal olarak öfkeli, savunmacı ya da saldırgan tepkiler sergileyebildikleri bilinmektedir (Young ve Klosko, 1994). Daha

önce belirtildiği gibi, narsistik eğilimleri olan bireyler olumsuz geribildirim aldıklarında öfkelenip (Rhodewalt ve Morf, 1998); kendileri yerine başkalarını olumsuz geri bildirimler için suçlama eğiliminde olabilirler (Atlas ve Them, 2008). Ayrıca benlik değerini tehdit edici geri bildirimler aldıktan sonra geri bildirim veren kişiyi küçümsemeye eğilimli oldukları da görülmüştür (Kernis ve Sun, 1994). Bizim çalışmamızdaki eleştirilme hikâyesinde, romantik ilişki içinde narsistik birey, her şeyin yolunda gittiğini düşündüğü bir anda eşinin 'her şey çok güzel ama sen yine yaptın yapacağını' demesiyle hikâye yarıda bırakılmış ve katılımcılara tepkisi sorulmuştur.

Araştırmanın sonuçları değerlendirildiğinde, eleştirilme durumunda narsisizmin farklı boyutlarında yer alan kişilerin tepkileri yalnızca duygusal düzeyde farklılaşmaktadır. Eleştirilme durumunda duygusal düzeyde kırılğan boyuttakiler büyüklenmeci boyuttakilere göre anlamlı olarak daha fazla düşmanca tepkiler vermektedir. Büyüklenmeci ve karma boyuttakiler ile kırılğan ve karma boyuttakiler arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Bu bulgu değerlendirildiğinde, kırılğan boyuta yer alan kişilerin, büyüklenmeci boyutta yer alan kişilere göre eleştirilme durumunda duygusal düzeyde daha fazla 'sabırsızlık gösteren ya da kavga çıkaran' kategorisinde yer alan tepkiler verme eğiliminde oldukları görülmüştür. Çalışmamızda büyüklenmeci boyuttakilere kıyasla kırılğan boyutta yer alan katılımcıların 'sinirlilik, üzüntü ve öfke' durumlarını yoğun olarak yaşayacaklarını ifade ettikleri görülmektedir. Kırılğan boyutta yer alan katılımcıların büyüklenmecilere kıyasla daha yüksek tepkiler vermesi, eleştiriye karşı daha hassas olduğunu düşündürmektedir. Alanyazın da narsistik eğilimleri olan bireylerin olumsuz geri bildirim duyarlı olduğunu göstermektedir (Atlas 1994; Freud 1914; Kernberg 1970, 1975; Kohut 1966; Kohut, 2011). Narsisizmin büyüklenmeci özelliklerini yoğun sergileyen bireylerin, olumsuz eleştiriye daha az duyarlı, geri bildirim alma fırsatlarına daha açık, olumsuz geri bildirim karşısında olumsuz duyguları daha az içselleştirmiş olduğu görülmektedir. Buna karşın narsisizmin kırılğan özelliklerini daha fazla sergileyen bireylerin, olumsuz eleştiriye daha fazla duyarlı, geri bildirim fırsatlarından kaçınma eğilimi yüksek, olumsuz geribildirim ardından yüksek düzeyde içselleştirilmiş olumsuz duygular deneyimlemiş oldukları görülmüştür (Atlas ve Them, 2008). Bizim çalışmamızda da büyüklenmeci özelliklerine sahip katılımcıların olumsuz geribildirimleri, narsisizmin daha kırılğan ve hassas özelliklerini sergileyen katılımcılara kıyasla daha az içselleştirdikleri için kırılğan boyuttakilerin büyüklenmeci boyuttakilere göre anlamlı olarak daha hassas ve yoğun tepki verdiği sonucuna varılabilir.

Büyüklenmeci boyutta yer alan katılımcılar, eleştirilme öyküsündeki 'her şey çok güzeldi ama sen yine yaptın yapacağını' geri bildiriminden sonra bilişsel süreçte ilk akıllarına gelen şeyin olaya anlama vermeye çalışmak olacağını ifade etmiştir. Büyüklenmeci boyuttakiler bu durumu 'ne yapmışım?' sorusu ile eşlerine davranışsal olarak ileteceğini ve duygusal olarak da şaşırma tepkisini vereceğini ifade etmektedir. Ancak büyüklenmeci boyuttakiler eşi tarafından anlaşılma karşısında öfke yaşayacaklarını belirtmektedir. Öfke güçlü bir duygu olarak ortaya çıkarak, bilişsel ve davranışsal sürecin önüne geçerek duygusal süreci ön planda deneyimlemelerini sağlayacaktır. Büyüklenmeci boyuttakileri kırılğnlardan ayıran merak, şaşırma ve sorgulama vurgusu, Atlas ve Them'in (2008) büyüklenmeci özelliklere sahip bireylerin eleştirilme durumunda geri bildirim araması bulgusuyla paralel olduğunu düşündürmektedir. Kırılğan boyuttakilerin merak duygusunun büyüklenmeciler ile ortak olmakla birlikte, 'yine ne yaptım, benim yanımda mutlu değilmiş demek ki' şeklinde kendisine suçlanma ve savunmacılık şeklinde yöneldiği, olumsuz duyguları içselleştirdiği dikkat çekmektedir. Bunun ardından ise kırılğan boyuttakilerde, bazen davranışa 'ne yaptım ki?' şeklinde yansırken duygusal incinme merak duygusunun önüne geçip bazen de suskunluk ile karşılanmaktadır. Bu yönüyle çalışmada büyüklenmeci ve kırılğan narsistik bireyler arasında davranışsal ve bilişsel tepkiler düzeyinde anlamlı bir fark gözlenmezken; duygusal düzeyde kırılğan narsisizme sahip olan bireylerin daha yoğun sabırsızlık gösteren ya da kavga çıkarıcı kategorisinde yer alan duygusal tepkiler sergileme eğiliminde oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Kırılğan narsistik eğilimleri olan bireylerin utanç, kusurluluk ve yetersizlik duygularını yoğun bir biçimde deneyimledikleri ve bu nedenle eleştirilmeye ve başarısızlığa karşı aşırı hassasiyet gösterdikleri belirtilmektedir (Gabbard, 1989; Wink, 1991). Çalışmamızda kırılğan boyutun büyüklenmeci boyuta göre duygusal tepkilerini daha yoğun yaşamasının kırılğan narsisizmde duyguların örtük ifade bulmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çalışmamızın bulgusu benlik değerini tehdit eden eleştirilme gibi bir durumda, duygusal düzeyde büyüklenmeci boyutta öfke, kıskançlık gibi duyguların davranışa yansiyarak açıkça ifade edildiği; kırılğan narsisizmde ise bu tür duyguların örtük ifade bulduğu ve kolaylıkla dışa vurulmadığı (Ronningstam, 2005), bulgusuyla tutarlılık göstermektedir.

Karma boyutta yer alan katılımcılar, eleştirilme durumu bakımından ne büyüklenmeci ne de kırılğan boyuttakilere göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Hem büyüklenmeci hem de kırılğan boyutta yer alan katılımcıların duygusal tepkilerini verdikleri görülmüştür. Ancak ayırt edici değildir. Karma boyutta yer alan katılımcıların

hem büyülenmeci hem de kırılğan boyuttan bir standart sapma fazla puan alan kişilerden oluştuğu düşünöldüğünde bu bulgu anlamlandırılabilir.

4.4. Zorlayıcı Kişilerarası Deneyimler Karşısında Eşin Tepkilerinin Tartışılması

Hatırlanacağı gibi bireylerin zorlayıcı kişilerarası deneyimler sonrasında kendilerinin vermiş olduğu bilişsel, duygusal ve davranışsal tepkiler olmak üzere üç grup tepki bulunmaktadır. Bu bilişsel, duygusal ve davranışsal tepkileri -1, -0.5, 0, 0.5 ve 1 olarak kodlanmıştır. Bu puanlamada kişilerarası bir duruma, diğerinin vermiş olduğu 0'a yaklaşan tepkiler tamamlanma beklentisinin olmadığını, -1'e yaklaşan tepkiler tamamlanma beklentisinin düşük olduğunu, +1'e yaklaşan tepkiler ise tamamlanma beklentisinin yüksek olduğunu işaret etmektedir. Örneğin, düşmanca tepkiler kendilerinin karşıtı olan dostça tepkiler ile ters yönde tamamlanmaktadır (-1 düzeyinde tamamlanma), düşmanca tepkiler ile yüksek düzeyde (+1 düzeyinde tamamlanma) tamamlanmaktadır. Şemaya uyumlu tepkiler +1 düzeyinde tamamlanma, şemaya uyumsuz tepkiler ise -1 düzeyinde tamamlanma ile gösterilmektedir. Şema uyumlu tepkiler, bireylerin kişilerarası ilişkilerdeki birbirini tamamlamaya yönelik kural ve stratejileri doğru şekilde değerlendirebildiğine işaret etmektedir.

Narsisizm doğası gereği kişinin 'kendisine odaklı' bir kavramı temsil etmektedir (Kohut, 1971; Kernberg, 1975). Alanyazında narsisizm bu yönüyle 'benlik' üzerinden hem patolojik boyutunu vurgulayan analitik yönüyle, hem de normatif kişilik özellikleri bakımından patolojik olmayan yönüyle yoğun şekilde çalışılmıştır (Pincus ve Lukowitsky 2010; Miller ve Campbell, 2010; Wink, 1991). Narsisizmin kişilerarası ilişkiler üzerindeki yansımaları konusunda yürütölen çalışmalar da çoğunlukla narsistik bireylerin kendilerine odaklanmaktadır. Belki de kavramın doğası gereği yapılan çalışmalar narsistik bireylerin, algıları, duyguları, davranışları, düşünce süreçlerine odaklanmaktadır. Tez sürecinde yapılan alanyazın taramalarında diğer insanların narsistik bireyler hakkında ne düşündükleri ya da narsistik bireylerin diğer insanlar hakkında ne düşündüklerine ilişkin görece oldukça az çalışmaya rastlanmıştır. Bunun yanı sıra narsistik bireylerin sosyal ilişkilerinde önemli diğerlerinin, kendisi hakkında ne düşündüklerine ilişkin algılarına da bu tez kapsamında yürütölen taramada rastlanmamıştır. Bu yönüyle kişilerarası ilişkilerin doğasında var olan birbirini etkileme ve birbirinden etkilenme sürecinde, narsistik bireylerin tepkilerini belirleyeceği

düşünülen önemli diğerinin düşünce sürecine yönelik algılarına yeterince yer verilmediği görülmektedir. Çalışmanın bu bölümünde başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme Hikâyeleri'nin ardından kişilere önce kendi tepkileri sorulmuş ve ardından 'Peki siz böyle davrandığınızda eşiniz ne tepki verirdi?' ikinci olarak da 'Peki siz ne tepki versin isterdiniz?' sorusu yöneltilmiştir. Narsistik bireylerin eşinin tepkilerini tahmin ederek vermiş oldukları yanıtlara ilişkin bulgular, yani eşlerinin kendisinin davranışı karşısında ne tepki vereceğine ilişkin algıları, bu bölümde tartışılmıştır.

Narsisizmin doğası gereği karşısındaki kişinin tepkilerini şemaya uyumlu olarak algılama ya da şemaya uyumlu olmayan belirsiz durumları da var olan şemaya uygun algılama eğilimi olacağı bilinmektedir (Baldwin, 1992; Safran, 1990; Young ve ark., 2003). Bu nedenle de eşin tepkisi incelenirken, katılımcılara eşlerinin vermesini istediği/öngördüğü ve vermesi beklediği/umduğu tepkiler iki ayrı şekilde sorulmuş, bulgular bu şekliyle tartışılmıştır.

İkinci çalışma kapsamında, ilk olarak narsisizmin farklı boyutlarında yer alma durumlarına göre, katılımcıların kendisinin tepkileri açısından anlamlı sonuçlar belirlenmiştir. Belirlendiği şekliyle başarısızlık hikâyesinde davranışsal tepkilerin, terk edilme hikâyesinde bilişsel tepkilerin, reddedilme ve eleştirilme hikâyesinde duygusal tepkilerinin ardından katılımcıların eşlerinin vermesini istediği/öngördüğü ve vermesi beklediği/umduğu tepkilerin incelenmesi, çalışmanın üçüncü bölümü olan bulgular bölümünde ele alınmıştır.

Araştırmanın bu bölümünde eşin beklenen ve istenen tepkilerine ilişkin her bir bulgu başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme hikâyeleri için sırasıyla tartışılmıştır. Bu tartışma yürütülürken araştırmanın dördüncü sorusu olan 'Narsisizmin farklı boyutunda yer alan bireylerin zorlayıcı kişilerarası deneyimler (başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme) karşısında vermiş olduğu tepkiler ile romantik eşinin vereceğini düşündüğü/öngördüğü tepkiler arasında bir örüntü olup olmadığı' tartışılmıştır. Ardından araştırmanın beşinci sorusu olan 'Narsisizmin farklı boyutunda yer alan bireylerin zorlayıcı kişilerarası deneyimler (başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme) karşısında vermiş olduğu tepkiler ile romantik eşinin vermesini istediği/umduğu tepkiler arasında bir örüntü olup olmadığı' tartışılmıştır.

Tartışmanın temel eksenini beklenen ve istenen tepkilerin birbiri ardına sunulması şeklinde oluşturulmuştur. Bunun amacı tez kapsamında narsisizmin farklı boyutlarında yer alan bireylerin eşlerinin tepkilerine ilişkin öngörülerini ve isteklerini açıkça kıyaslama

imkânı sunacak şekilde ortaya çıkartabilmektir. Her bir bulgu başarısızlık, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme hikâyeleri için sırasıyla tartışılmıştır.

4.4.1. Başarısızlık Hikâyesine Göre Kişilerin Kendi Tepkilerine Karşılık Eşlerinden Görmeyi Bekledikleri ve İstedikleri Tepkilerin Tartışılması

Araştırmanın sonuçlarına göre, başarısızlık hikâyesinde büyüklenmeci ve karma boyutta yer alan bireylerin davranışsal düzeyde güvenini kaybeden ve gücenen tepkiler verirken; kırılğan boyuttakilerin ise saygı gösteren ve güvenen tepkiler vereceklerini göstermektedir. Buna karşılık eşinin vermesini beklediği/öngördüğü ve vermesini istediği/umduğu tepkilerin ise kendini gösteren, yani ilgi gösteren ve düşündüklerini açıkça söyleyen tepkiler olduğu görülmüştür. Bulgular bize kırılğan, büyüklenmeci ya da karma boyutta olsun katılımcıların eşlerinden açıklık ve düşündüklerini samimi şekilde paylaşmalarını beklediklerini işaret etmektedir. Narsistik bireylerin çocukluk döneminde maruz kalmış oldukları kuralcı/kalıplayıcı ya da aşırı evhamlı/korumacı ebeveynlik tarzının bir sonucu olarak telafi edici savunma mekanizmaları geliştirdiği, bunun sonucunda dünyanın güvensiz olabileceği algısı ile sosyal ilişkilerde kaçınma davranışlarını tetiklediği bilinmektedir (Fenichel, 1945; Freud, 1914; Rothstein, 1979). Çalışmamızda da büyüklenmeci ve karma boyutta yer alanlar güvenmeyen tepkiler sergilerken, kırılğan boyuttakilerin güvenen tepkilerinin ardında da büyüklenmeci hayaller olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Büyüklenmeci ve karma boyutta yer alan kişilerin kendilerinin başarısız eşlerinin başarılı olduğu durumun ardından davranışsal olarak 'güvenini kaybeden ve gücenen' tepkiler verdiği, eşinin ise 'ilgi gösteren ve düşündüklerini açıkça söyleyen' tepkiler vereceğini düşündükleri görülmektedir. Ayrıca eşlerinden aynı şekilde 'ilgi gösteren ve düşündüklerini açıkça söyleyen' tepkiler görmeyi istemektedirler. Bu iki grupta yer alan bireyler kendileri güvenmeyen tepkiler verdiği halde eşinin kendini gösteren tepkiler ile karşılık vermeye devam edeceğini beklemesi ve aynı zamanda bunu istemesi de ters yönde tamamlayıcı, yani aslında beklenmediktir. Kırılğan boyutta yer alan kişilerin başarısızlık yaşantısının ardından davranışsal olarak 'saygı gösteren ve güvenen' tepkiler verdiği durumda, karşısındakinin 'ilgi gösteren ve düşündüklerini açıkça söyleyen' tepkiler vereceğini düşündükleri görülmektedir. Ayrıca eşlerinden aynı şekilde 'ilgi gösteren ve düşündüklerini açıkça söyleyen' tepkiler görmeyi istemektedirler. Kırılğan boyuttakiler güvenen tepkiler verdiği durumda eşinin kendini gösteren tepkiler

ile karşılık vermeye devam edeceğini beklemesi ve de bu tepkiyi istemesi de tamamlanma beklentisi yüksek, yani beklendiktir.

Katılımcıların söylemlerinin içeriği incelendiğinde, büyüklenmeci boyuttaki katılımcıların güvenini kaybeden ve gücenen tepkilerinden sonra, eşlerinden beklediği tepkinin içeriğini 'her şeyi bırakıp kendisiyle ilgilenmesi' ve hatta bunun kendisi talep etmeksizin yapması şeklinde fedakârlık beklentisi ile ifade etmektedir. Kırılgan boyuttaki katılımcıların ise saygı gösteren ve gücenen tepkilerinden sonra, eşinden 'hallolur boşver, alt tarafı bir ders' şeklinde durumu hafifletme çabası ve sonrasında eşinin kendi mutluluğuna odaklanıp günün birlikte geçirilmesi şeklinde, kendi başarısızlığının üstünün örtülmesi beklentisi vardır. Karma boyutta katılımcıların güvenini kaybeden ve gücenen tepkilerinden sonra, eşlerinin 'durumu anlayıp kendi mutluluğunu bırakıp üzülmesi' beklentisi göze çarpmaktadır. Bu yönüyle karma boyuttaki bireyler, narsistik ihtiyaçlarının eşleri tarafından anlaşılması ve her şeyi bırakıp eşinin kendisine destek vermesi beklentisi ile büyüklenmeci boyuta benzerken, kırılgan boyutla zıtlık sergilemektedir.

Başarısızlık hikâyesi özelinde önemi bir bulgu katılımcıların büyüklenmeci ve karma ya da kırılgan boyutta yer almalarına göre farklı davranışlar sergilemelerine karşın; eşlerinden kendini gösteren yani ilgi gösteren ve düşündüklerini açıkça söyleyen tepkiler beklemeleri ve istemeleridir. Bu durum, büyüklenmeci ve karma grubun eşlerinin tepkilerine ilişkin öngörülerinin ve isteklerinin kendi tepkilerinin tersi yönde tamamlayıcı olarak şekillendiğini göstermektedir. Bu yönüyle bulgu bilişsel kişilerarası döngüdeki tamamlanma beklentisi ile çelişmektedir. Bu sonuç bize büyüklenmeci ve karma boyutta yer alan bireylerin kişilerarası ilişkilerdeki birbirini tamamlamaya yönelik kural ve stratejileri doğru şekilde değerlendirme konusunda güçlük yaşadıklarını göstermektedir. Buna karşın kırılgan boyutta yer alan kişiler saygı gösteren ve gücenen tepkiler gösterdiğinde, eşlerinden de düşündüklerini açıkça söyleyen tepkiler beklemeleri, kişilerarası ilişkilerdeki birbirini tamamlamaya yönelik kural ve stratejileri doğru şekilde değerlendirebildiklerini göstermektedir. Safran'ın (1990) bilişsel kişilerarası döngü modeline göre, psikopatolojinin düzeyindeki yükselme ters yönde tamamlayıcı tepki (-1) beklentisinin yükselmesi, patolojinin düzeyindeki düşme ise yüksek tamamlayıcı tepki (+1) beklentisiyle ilişkili bulunmuştur. Yani psikopatolojinin şiddetindeki artış, kişilerarası ilişkilere yön veren strateji ve kuralları algılayış şekillerinde bozulmaya neden olmaktadır. Narsistik bireylerin yaşantısal düzeyde şemalarıyla uyumlu olmayan bir bilgi ile karşılaştıklarında, bu bilgiyi var olan şemalarıyla özümseyerek şema tutarlı bir hale getirme eğiliminde oldukları

bilinmektedir (Young ve ark., 2003). Buna göre büyüklenmeci ve karma boyuttaki bireylerin, kırılğan boyuttakilere göre kişilerarası ilişkilere yön veren strateji ve kuralları algılayış şekillerinde bozulma olduğu düşünülmektedir. Ancak çalışmamızın klinik olmayan örnekleme yürütülmüş olması ve bu hikâye özelinde eş değişkenin kullanılmasının rekabet ve başarısızlık durumunu tetiklemesi bakımından yeterli olmayabileceği ve bu gerekçelerin sonuçları etkileme potansiyeli olduğu düşünülmektedir.

Ayrıca başarısızlık hikâyesindeki bulgular bize eş için öngörülen/beklenen ve de istenen/umulan tepkinin büyüklenmeci, karma ve kırılğan boyutlar için aynı olduğunu göstermiştir. Bunun anlamı katılımcıların eşlerinden istedikleri ve bekledikleri tepkilerin narsisizmin farklı düzeylerine göre değişiklik göstermeyeceği gibi; aynı zamanda istenen ve beklenen tepkiler düzeyinde de değişiklik göstermeyeceği yönündedir. Bilişsel kişilerarası döngü modeline göre, psikopatolojinin düzeyindeki yükselmenin beklenen tepkilerden hoşnut olmamanın yanı sıra beklenen ve istenen tepkilerin istenirlik düzeyleri arasındaki farklılık ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Safran, 1990). Çalışmamızda istenirlik düzeylerine ilişkin bulguya yer verilmemesine karşın beklenen ve istenen tepkinin benzer olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Çalışmamızda diğer üç öykü benlik değerine yönelik bilerek ve doğrudan tehdit içeren durumlara ilişkin ipuçları içerirken, başarısızlık öyküsünün diğer öykülerden farklı olarak eşin bilmeyerek ve dolaylı tehdit içeren bir tutum sergilemektedir. Bu nedenle, eşten beklenen ve istenen tepkiler arasında fark olmaması ve de narsisizmin tüm boyutları için benzer olması ile sonuçlandırıldığı düşünülmektedir.

4.4.2. Terk Edilme Hikâyesine Göre Kişilerin Kendi Tepkilerine Karşılık Eşlerinden Görmeyi Bekledikleri ve İstedikleri Tepkilerin Tartışılması

Araştırmanın sonuçlarına göre, terk edilme hikâyesine ilişkin bulgular büyüklenmeci boyutta yer alan bireylerin bilişsel düzeyde sokulğan tepkiler verirken, karşısındakinden soğuk tepkiler vermesini bekledikleri, aslında sıcak tepkilerle karşılaşmak istediklerini göstermektedir. Buna göre büyüklenmeci boyutta yer alan kişiler terk edilme yaşantısının ardından bilişsel olarak akıllarından 'ilgi göstermek ya da düşündüklerini açıkça söylemek' geçtiği durumda, karşısındakinin 'sabırsızlık gösterip kavga çıkaran' tepkiler vereceğini düşündüklerini göstermektedir. Oysaki eşlerinden 'yakın ya da dostça' tepkiler görmeyi istemektedirler. Bu durum kişilerarası şemalarda tamamlanma beklentisi açısından değerlendirildiğinde terk edilme öyküsünde eşinden soğuk tepkiler

gördüğü halde büyüklenmeci boyuttaki kişilerin bilişsel olarak sıcak tepkiler ile karşılık vermesi ters yönde tamamlayıcı, yani aslında beklenmedik bir tepkidir. Kendileri sokulgan tepkiler verdiği halde eşinin soğuk tepkiler ile karşılık vermeye devam edeceğini beklemesi de ters yönde tamamlayıcı, yani aslında beklenmediktir. Bu durum bize terk edilme öyküsünde başta eşin verdiği soğuk tavır karşısında 'ilgi göstermek ya da düşündüklerini açıkça söylemek' yolunu seçerek kendilerinin ters yönde tamamlayıcı tepkiler sergilediğini göstermektedir. Ardından kendileri eşlerinin 'uzak durup kayıtsız kalacağını' beklediklerini ifade ederek eşlerinden de ters yönde tamamlayıcı tepkiler beklediklerini göstermiştir. Bu anlamda hem kendi vereceği hem de eşinin vermesini beklediği tepki kişilerarası şemaların tamamlanma beklentisi ile uyumsuzdur. Oysa kendisinin vermiş olduğu ilgi gösteren ya da düşündüklerini açıkça söyleyen tepkiler karşısında, eşlerinden görmeyi umdukları 'yakın ya da dostça davranan' tepkiler, yüksek tamamlanma beklentisine uygundur. Özetle bu durum bize büyüklenmeci narsistik eğilimleri olan kişilerin zorlayıcı bir terk edilme olayı karşısında kişilerarası şemaların tersi yönünde hareket ettiğini göstermiştir. Ayrıca eşinin de ters yönde tamamlayıcı tepki vermesini beklemektedir. Eşinin vermesini istediği tepkiye bakıldığında ise başlangıçta şemaya uyumsuz hareket etmiş olsa bile eşinin şemaya uyumlu hareket etmesini istediği yönündedir. Beklenen ve istenen tepki arasındaki bu zıtlık, büyüklenmeci narsistik eğilimi olan bireylerin aslında şemaya uygun davranış kalıplarını biliyor olduğu halde kendisinin sergilemediği; kendi davranışı karşısında eşinin de sergilemesini beklediği ama eşinin sergilemesini istediği yönündedir. Terk edilme, duygusal yoksunluk, ihmal ya da istismar edilme ve eleştirilme gibi yıkıcı erken dönem yaşantılar ve duygusal mizaç erken dönem uyumsuz şemaların oluşumunda etkileşim halindedir (Young ve Klosko, 1994). Çocukluk döneminde edinilen erken dönem uyumsuz şemaların yetişkinlik döneminde kişilerarası ilişkileri bozucu etkisi olduğu bilinmektedir. Çocukluk döneminde terk edilme yoksun bırakılma gibi durumlarda büyüklenmeci tüm güçlü ve muhtaç olmayan kendiliğin yetişkin yaşamına yansımaları özellikle duygusal ilişkilerde ön plana çıkabilmektedir. Büyüklenmeci kendilik özelliği sergileyen bireyler eşi tarafından ilişkinin tek taraflı bitirildiği durumda kendisi ılımlı, ilgi gösteren ve düşündüklerini açıkça söyleyen tepkiler verse dahi, eşinin soğuk davranmaya devam edeceğini beklemektedir. Bu beklentinin altında soğuk ve kuralcı ebeveynlik tarzlarının (Barry, Frick ve Killian, 2007), bir sonucu olarak edinmek durumunda kaldıkları aşırı telafi edici büyüklenmeci başa çıkma tarzının yattığı düşünülmektedir (Young ve arkadaşları, 2003). Büyüklenmeci kişilerin 'Her ne yaparsa yapsın karşı tarafı değiştiremeyeceği' düşüncesinin beraberinde getirdiği çaresizlik

hissiyle, benliği korumak için, büyüklenmeci özelliklere sahip bir savunma geliştirmesi gerektirmiştir (Kernberg, 1975).

Katılımcıların söylemlerinin içeriği de incelenmiştir. Buna göre, büyüklenmeci boyuttaki katılımcıların düşündüklerini açıkça söyleyen tepkilerinden sonra, eşlerinden 'durumu sakın karşılaması, anlayışla karşıladığı için teşekkür etmesini' beklenmektedir. Bu aşamada büyüklenmecilerin ilgi gösterip düşündüklerini açıkça söylemesinin içeriği incelendiğinde 'Ben de oraya gidebilirdim, başka bir çözümü olabilirdi' ya da 'Neye ihtiyacım var? Bu durumda ben olsam nasıl davranırdım?' şeklinde düşüncelerini açıkça ifade ettiği görülmüştür. Bu yönüyle düşüncelerini açıkça ifade etse de, düşünce içeriğinin karşı tarafın ihtiyaçlarına da odaklanmak yerine kendisi odaklı olması nedeniyle, eş tarafından bu tepkinin soğuk karşılandığı söylenebilir (Pincus ve Lukowitsky, 2010). Eşin ayrılık talebi tek taraflıdır. Ancak özellikle büyüklenmeci boyutta yer alan bireylerin tepkileri incelendiğinde hâkim temanın eşinin duygularını ve ihtiyaçlarını ikinci plana atıp kişinin kendine yönelmesi olduğu dikkat çekmektedir. Bu yönüyle de düşüncelerinin içeriğinin bu denli kendisi odaklı olması, eşin konuya soğuk yaklaşmasına yol açmış, süregiden diyalogda da yakınlığın sürmemesi ile sonuçlanmıştır. Narsistik büyüklenmeci boyuttaki bireylerin düşüncelerini ifade etmeyi yakınlık olarak gördükleri, ancak bu durumda düşündüklerini açıkça söyleseler de eşlerinin ihtiyacını göremedikleri düşünülmekte, bu da narsisizmin tanı kriterlerinden olan empati yoksunluğu ile paralel görülmektedir (DSM-V; American Psychiatric Association, 2013; Pincus ve Lukowitsky, 2010). Büyüklenmeci boyuttakilerin görmek istedikleri tepkiye bakıldığından ise 'bir şekilde birlikte olmanın yolunu bulmasını beklediği' yani aslında fedakâr ve verici tarafın eşi olmasını umduğu dikkat çekmiştir. Aslında büyüklenmeci boyutta yer alan bireyler eşlerinden ne istediğini bilmektedir. Büyüklenmeci boyuttakiler kendilerinin yaptığı gibi sıcak, ilgi gösteren ve düşüncülerini açıkça ifade eden tepkiler istemektedir. Bu durum bize aslında bireysel ihtiyaçlarının farkında olduklarını ancak bunları dillendirmediklerini göstermektedir. İhtiyaçların dile getirilmemesinin sebebi ise karşılanmayacağı düşüncesi olabilir. Beklenen tepkinin soğuk, sabırsızlık gösterip kavga çıkaran bir tepki olmasının ise bu varsayım için kanıt olduğu düşünülebilir.

Kırılgan boyuttakilerin de terk edilme yaşantısının ardından bilişsel düzeyde ılımlı, düşündüklerini açıkça söyleyen tepkiler verdikleri ancak sıcak tepkiler görmeyi beklerken, soğuk tepkilerle karşılaşmayı istedikleri görülmektedir. Buna göre kırılgan boyutta yer alan kişilerin terk edilme yaşantısında bilişsel olarak akıllarından 'ilgi göstermek ya da düşündüklerini açıkça söylemek' geçtiği durumda, eşlerinin 'yakın ya

da dostça' tepkiler vereceğini düşündüklerini göstermektedir. Oysaki eşlerinden 'sabırsızlık gösterip kavga çıkaran' tepkiler görmeyi istemektedirler. Bu durum kişilerarası şemalar da tamamlanma beklentisi açısından değerlendirildiğinde terk edilme öyküsünde eşinden soğuk tepkiler gördüğü halde kırılğan boyuttaki kişilerin bilişsel olarak sıcak tepkiler ile karşılık vermesi ters yönde tamamlayıcı, yani aslında beklenmedik bir tepkidir. Buna karşılık kendileri sıcak tepkiler verdiğinde eşinin sıcak tepkiler ile karşılık vermeye devam edeceğini beklemesi tamamlanma beklentisi yüksek, yani aslında beklendiktir. Kırılğan boyuttaki bireylerin benliğe yönelik büyülenmeci fantezileri olabilmesine rağmen, bu düşüncelere yönelik utanç duygusuna sahip olmaları, ilişkilerinde terk edilme, yalnızlık ve/veya dışlanma kaygısıyla sosyal ilişkilerinde alttan almaya meyilli olmalarıyla sonuçlanabilir (Dickinson ve Pincus, 2003). Bu durum bize terk edilme öyküsünde başta eşin verdiği soğuk tavır karşısında 'ilgi göstermek ya da düşündüklerini açıkça söylemek' yolunu seçerek kendilerinin ters yönde tamamlayıcı tepkiler sergilediğini göstermektedir. Ardından kendileri eşlerinin 'yakın ya da dostça davranmasını' beklediklerini ifade ederek, kendi tepkisi karşısında eşlerinden tamamlanma beklentisine uygun tepkiler beklediklerini göstermiştir. Bu durum zaten Safran'ın (1990) kişilerarası kuramında vurguladığı iki taraflılık ilkesinden hareketle sokulğan bir tavır karşısında, ilişkinin karşı tarafından da sıcak tepkiler beklemesi önermesiyle tutarlıdır. Bu anlamda kendi vereceği tepki kişilerarası şemaların tamamlanma beklentisi ile uyumsuzken; kendi tepkisi karşısında eşinin vermesini beklediği tepki, kendi tepkisine uyumludur. Buna karşın kendisinin vermiş olduğu 'ilgi gösteren ya da düşündüklerini açıkça söyleyen' tepkiler karşısında, eşlerinden görmeyi umdukları 'sabırsızlık gösterip kavga çıkaran' tepkiler, ters yönde tamamlayıcı, yani tamamlanma beklentisine uygun değildir. Bu aşamada kırılğan narsistik bireylerin kendisi 'ilgi gösteren ve düşündüklerini açıkça söyleyen' tepkilerine karşılık görmek istedikleri tepkinin 'sabırsızlık gösterip kavga çıkaran' tepkiler olması oldukça şaşırtıcıdır. Bu durumun eşin tepkilerine yönelik beklentiler ve istekler bakımından büyülenmeci boyut ile tam ters bir örüntü sergilemesi, kırılğan boyutun aslında büyülenmeci özellikleri içeriğinde barındıran gizli bir büyülenmeci çekirdek olduğunu düşündürmektedir (Freud, 1914; Kernberg, 1975; Kohut, 1971).

Kırılğan boyuttaki katılımcıların ise ilgi gösteren ve düşündüklerini açıkça söyleyen tepkilerinden sonra, eşinin 'üzüntüsünü anladığını ifade etme, hak verme ama durumu anlayışla karşılmasını talep etme' şeklinde görece daha empatik ve sıcak bir yaklaşım sergileyeceğini düşündüğünü göstermektedir. Kırılğan boyuttaki katılımcıların istenen tepkisi ise eşinin 'İlişkinin monotonlaştığını ve sıkıcı olduğunu söylemesi' ya da

'ayrılmasını ve tekrar iletişime geçmemesi' şeklinde soğuk tepkiler göstermesi, böylece ona öfkelenip onu unutmanın daha kolay olmasını istediğini ifade etmektedir.

Son olarak karma boyutta yer alan bireylerin bilişsel düzeyde uzak tepkiler verirken, karşısındakinden soğuk tepkiler vermesini bekledikleri görülmektedir. Karma boyutta katılımcıların uzak ya da kayıtsız kalan tepkilerinden sonra, eşlerinin 'Çok fazla bir uğraş içinde olmayan. Daha fazla emek vermeyen' ya da 'Bir daha iletişim kurmayan. Geri dönmeyen ve aramayan' yani soğuk, ilişkiyi tamamen koparan bir davranış sergilemesini beklediği göze çarpmaktadır. İstenen tepkileri ise ayırt edici bulunmamıştır. Bu durum kişilerarası şemalarda tamamlanma beklentisi açısından değerlendirildiğinde terk edilme öyküsünde eşinden soğuk tepkiler gördüğü durumda karma boyuttaki kişilerin bilişsel olarak uzak tepkiler ile karşılık vermesi tamamlanma beklentisi yüksek, yani beklendik bir tepkidir. Buna karşılık kendileri uzak tepkiler verdiğinde eşinin soğuk tepkiler ile karşılık vermeye devam edeceğini beklemesi de tamamlanma beklentisi yüksek, yani aslında beklendiktir. Bu durum zaten Safran'ın (1990) kişilerarası kuramında vurguladığı iki taraflılık ilkesinden hareketle uzak bir tavır karşısında, ilişkinin karşı tarafından da soğuk tepkiler beklemesi önermesiyle tutarlıdır. Terk edilme öyküsünde başta eşin verdiği soğuk tavır karşısında 'uzak durma ya da kayıtsız kalma' yolunu seçerek kendilerinin yüksek düzeyde tamamlayıcı tepkiler sergilediğini göstermektedir. Ardından kendileri eşlerinin 'sabırsızlık gösterip kavga çıkarmasını' beklediklerini ifade ederek, kendi tepkisi karşısında eşlerinden tamamlanma beklentisine uygun tepkiler beklediklerini göstermiştir. Bu sonuç bize karma boyuttaki bireylerin, kişilerarası ilişkilerdeki birbirini tamamlamaya yönelik kural ve stratejileri doğru şekilde değerlendirebildiklerini göstermektedir. İstenen tepkiler tamamlanma beklentisi açısından tamamlayıcı, ters yönde tamamlayıcı ve tamamlayıcı olmayan boyutlara neredeyse eşit düzeylerde dağılmış, bu nedenle de ayırt edici bulunmamıştır.

4.4.3. Reddedilme Hikâyesine Göre Kişilerin Kendi Tepkilerine Karşılık Eşlerinden Görmeyi Bekledikleri ve İstedikleri Tepkilerin Tartışılması

Araştırma sonuçlarına göre, reddedilme hikâyesine ilişkin sonuçlar büyüklenmeci boyutta yer alan bireylerin duygusal olarak soğuk tepkiler verirken, eşlerinin 'sokulgan' tepkiler vereceğini düşündüklerini ve istediklerini göstermektedir. Yani büyüklenmeci boyutta yer alan kişiler duygusal olarak 'sabırsızlık gösterdikleri ya da kavga çıkardıkları durumda, eşlerinin 'ilgi gösterip düşündüklerini açıkça söylemesini'

beklemekte ve istemektedir. Bu durum kişilerarası şemalarda tamamlanma beklentisi açısından değerlendirildiğinde reddedilme öyküsünde, eşinden uzak tepkiler gördüğü durumda büyüklenmeci boyuttaki kişilerin duygusal olarak soğuk tepkiler ile karşılık vermesi tamamlanma düzeyi yüksek, yani beklendik bir tepkidir. Bu durum bize reddedilme öyküsündeki durumda eşin uzak duygusal tepkisi karşısında 'sabırsızlık gösterme ya da kavga çıkarma' yolunu seçerek kendilerinin yüksek düzeyde tamamlayıcı tepkiler sergilediğini göstermektedir. Ardından kendileri eşlerinin 'ilgi gösteren ya da düşündüklerini açıkça söyleyen' tepkiler beklediklerini ifade ederek eşlerinden de ters yönde tamamlayıcı tepkiler beklediklerini göstermiştir. Bu anlamda kendi vereceği tepki kişilerarası şemaların tamamlanma beklentisi ile uyumlu iken; eşinin vermesini beklediği tepki uyumsuzdur. Büyüklenmeci narsistik düzeyi yüksek bireylerin, reddedilme ve ihmal sonucu tetiklenen benlik değerini korumak ve psikolojik iyi olmalarını sağlamak için şekillendirmiş oldukları büyüklenmeci kendilik harekete geçerek, reddedilme karşısında eşine soğuk tavırla karşılık vermesi beklenmektedir (Pincus ve ark., 2009). Buna karşılık kendileri soğuk tepkiler verdiği halde eşinin sokulgan tepkiler ile karşılık vereceğini beklemesi ise ters yönde tamamlayıcı, yani aslında beklenmediktir. Safran'ın (1990) kişilerarası kuramında vurguladığı iki taraflılık ilkesinden hareketle soğuk bir tavır karşısında, karşı tarafın tepkilerini de seçici olarak uzak olarak algılayacağı önerilmektedir. Ancak büyüklenmeci narsisizm özellikleri düşünüldüğünde büyüklenmeci kişilik yapılanmasına sahip bireyler reddedilme konusunda aşırı duyarlı davranıp, bütünlüğünü kaybetmiş duygusu yaşayabilir (Atay, 2009). Başkalarının onaylayıcı varlığına duydukları yoğun gereksinim, reddedilmeye karşı aşırı duyarlılık göstermelerine neden olabilir (Tekbaş, 2004). Diğer taraftan reddedilmeyi kabullenemeyip yıkıma uğrayacakları korkusunu eşlerinden gelecek olumsuz geri bildirimlere kendilerini kapatmalarına ve bu nedenle de eşlerinden sokulgan tepkiler beklemelerine neden olmuş olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca kendisinin vermiş olduğu sabırsızlık gösteren ya da kavga çıkaran tepkiler karşısında, eşlerinden görmeyi umdukları ilgi gösteren ya da düşündüklerini açıkça söyleyen tepkiler de, tamamlanma beklentisi düşük yani şema uyumsuzdur. Özetle bu durum bize büyüklenmeci narsistik eğilimleri olan kişilerin zorlayıcı bir reddedilme deneyimi karşısında kişilerarası şemalara uyumlu olarak hareket ettiğini; ancak eşinin ise ters yönde tamamlayıcı tepki vermesini beklemekte ve istemekte olduğunu göstermiştir. Kişinin kendi tepkileri şema uyumlu iken eşinin tepkilerinin uyumsuz olması şeklindeki zıtlık, büyüklenmeci narsistik eğilimi olan bireylerin aslında şemaya uygun davranış kalıplarını biliyor olduğu, zorlayıcı bir deneyim karşısında kendisinin sergilediği; ancak

kendi davranışı karşısında eşinin sergilemesini beklemediği ve istemediği yönündedir. Kendisi zorlayıcı kişilerarası deneyime zorlayıcı bir karşılık verse bile, eşinin tersi şekilde davranmasını beklemekte ve istemektedir.

Katılımcıların söylemlerinin içeriği incelendiğinde, büyüklenmeci boyuttaki katılımcıların duygusal olarak soğuk tepkilerinden sonra, eşlerinden 'beni düşündüğünü mutlaka belli edecektir' şeklinde beklentileri olduğu görülmüştür. Bu aşamada büyüklenmeci boyuttakiler kendilerinin 'ilgisizlik, moral bozulması ve sinirlilik' duyguları yaşadığı durumda eşin yapmış olduğu planını bırakıp kendisi ile ilgileneceğini düşünmektedir. Eşten beklenen sokulgan tepkisinin içeriği incelendiğinde 'Eşin durumumu bilmediği için böyle bir plan yaptığını ama durumu öğrendikten sonra planını iptal edeceğini' ya da 'sonrasına bir buluşma ayarlamak gibi seçenekler yaratmaya çalışacağını, ama kendisini düşündüğünü belli edeceğine' dair ifadelerinin yer aldığı görülmüştür. Eşin vermesi istenen tepki de tam olarak bu şekildedir. Kısacası büyüklenmeci boyutta eğilim gösterenler kendileri duygusal olarak ilgilenilmemiş, dışarıda bırakılmış, plana dâhil edilmemiş olduğu durumda sabırsızlık göstermekte, kavga çıkaracak şekilde bunu belli etmekte ve eşlerinin de kendisini yatıştırmasını beklemektedir. Hem beklenen hem de istenen tepkinin eşin yatıştırma görevini üstlenmesi bakımından aynı olması, kişilerarası ilişkilerdeki büyüklenmeci özelliklerden 'öfkeyi hak görme' teması (Atay, 2009; Pincus ve ark., 2009) ve haklılık şeması ile ilişkili olabilir. Özetle, büyüklenmeci kişiler kendisinin dâhil olmadığı bir plan yapılmasını öfke ile karşılamakta ve eşinin bu duyguyu görüp kendisini sakinleştirmesini hak ettiğini düşünmekte ve beklemektedir.

Kırılgan boyutta yer alan bireyler duygusal düzeyde soğuk tepkiler verirken, karşılarındaki kişinin uzak tepkiler vereceklerini düşündükleri ama aslında sokulgan tepkiler vermelerini istedikleri görülmektedir. Yani kırılgan boyutta yer alan kişiler duygusal olarak 'sabırsızlık gösterdikleri ya da kavga çıkardıkları durumda, eşlerinin 'uzak durup kayıtsız kalacağını' beklenmekte ama aslında 'ilgi gösterip düşündüklerini açıkça söylemesini' istemektedirler. Bu durum kişilerarası şemalarda tamamlanma beklentisi açısından değerlendirildiğinde reddedilme öyküsünde, eşinden uzak tepkiler gördüğü durumda kırılgan boyuttaki kişilerin duygusal olarak soğuk tepkiler ile karşılık vermesi tamamlanma düzeyi yüksek, yani beklendik bir tepkidir. Kırılgan narsisizm için iş yerindeki bir başarısızlıktan çok, kişiler arası ilişkiler düzeyinde reddedilmenin daha yoğun deneyimlendiği bulgusuna ulaşılmıştır (Besser ve Priel, 2010). Narsistik kişilik yapılanmasına sahip bireyler reddedilme durumunda yoğun ve aşırı öfke gösterme gibi davranışlar sergileyebilmektedir (Atay, 2009). Nitekim çalışmamızda kırılgan boyuttaki bireylerin büyüklenmecilere göre daha yoğun duygusal tepkiler verdiği gösterilmiştir.

Ayrıca kırılğan boyuttakilerin kendileri soğuk tepkiler verdiği durumda eşinin uzak tepkiler ile karşılık vermesini beklemesi de tamamlanma düzeyi yüksek, yani beklendik bir tepkidir. Kırılğan boyuttaki bireylerin reddedilme öyküsünde eşinden beklenen tepkinin 'uzak durup kayıtsız kalması' şeklinde olması, eşinin yüksek düzeyde tamamlayıcı tepkiler sergileyeceğini beklediğini göstermektedir. Bu durum Safran'ın (1990) kişilerarası kuramında vurguladığı iki taraflılık ilkesinde hareketle soğuk bir tavır karşısında seçici olarak karşı tarafın tepkilerini de uzak olarak algılayacağı, karşısındaki kişiden de bu şekilde tepki bekleyeceği önermesi ile tutarlıdır. Aslında eşlerinden 'ilgi gösteren ya da düşündüklerini açıkça söyleyen' tepkiler istediklerini ifade etmesi ise, eşlerinden ters yönde tamamlayıcı tepkiler istediklerini göstermiştir. Bu anlamda kendi vereceği ve eşinin vereceğini düşündüğü tepki kişilerarası şemaların tamamlanma beklentisi ile uyumlu iken; eşinin vermesini istediği tepki uyumsuzdur. İstenen tepkilerin ılımlı ve sokulğan olmasını yönündeki beklentinin ise kırılğan boyuttaki bireylerin ilişkinin bitmesine ilişkin kaygılarının bir sonucu olabileceği düşünülmektedir. Kırılğan narsistik bireylerin reddedilme durumunda, ilişkide başarısız olma ya da eleştirilme gibi zorlayıcı kişilerarası deneyimler karşısında aşırı davranışlar gösterme ve geri kazanma çabaları içerisine girecekleri düşünülmektedir (Young ve ark., 2003). Kısacası kırılğan boyuttaki katılımcılar, başlangıçta kendileri şemaya uyumlu olarak soğuk tepkiler verirken; eşinin şemaya uyumlu uzak tepkiler vermesini beklediği, aslında sokulğan tepkiler vermesini istediği yönündedir. Kişinin kendi tepkileri ve eşinden beklediği tepkiler şemaya uyumlu iken eşinin vermesini istediği tepkilerinin uyumsuz olmasındaki zıtlık, kırılğan narsistik eğilimi olan bireylerin aslında kişilerarası ilişkilerde içsel olarak şemaya uygun davranış kalıplarını biliyor olduğunu, karşı taraftan ne istediğini bilse de verdiği tepkinin kendisini beklediği sonuca ulaştırmayacağını da farkında olduğunu düşündürmektedir. Buna göre kırılğan narsistik bireyler zorlayıcı kişilerarası deneyime zorlayıcı bir karşılık verince eşinden de de aynı şekilde zorlayıcı bu durumu sürdürmesini beklemekte, aslında eşinin tersi şekilde davranmasını istemektedir.

Kırılğan boyuttaki katılımcıların duygusal olarak soğuk tepkilerinden sonra, eşinden 'daha sert, tepkisel, söylenerek isteneni yapan ya da söylemeden yapmayan' görece daha uzak tepkiler bekledikleri bulunmuştur. Kırılğan boyuttakilerin sabırsızlık gösterdikleri ya da kavga çıkardıkları duygusal içerik incelendiğinde üzüntülü ve sinirlik temalı duygusal tepkilerin hâkim olduğu görülmüştür. Bu duygusal tepki karşısında ise eşin beklenen tepkisi 'Sinirlendiğimi ilk başta anlamaz, sonradan fark edebilir belki de etmez' ya da 'Söylene söylenene yanıma gelir' gibi ortamı yatıştırmayan hatta gerginliği

uzatan tepkiler vermesini beklediği görülmüştür. Eşin vermesi istenen tepki ise büyüklenmeci boyutta olduğu gibi sokulgan, yani ilgi gösterip düşündüklerini açıkça ifade eden tepkiyi işaret etmektedir. Kırılgan boyuttaki kişilerin eşlerinden istenen tepkisinin içeriği incelendiğinde ise 'Açıklama yapması ve planını söylemesini', 'Yanıma gelmesini ama isteyerek gelmesini' ya da 'Planımı iptal edebilirim, demesini' istediği görülmüştür. Özetle kırılgan boyuttaki katılımcılar kendisinin dâhil olmadığı bir plan yapıldığında duygusal olarak soğuk tepkiler göstereceğini, bunun karşısında da daha sert bir tepki ile karşılaşmayı beklediğini ifade etmiştir. Büyüklenmeci boyuttakilerden farklı olarak kırılgan boyuttakilerin soğuk duygusal tepkileri karşısında 'kötü davranılmayı beklediği' ama içsel olarak aslında kendisi soğuk davranırsa da, eşinden açıklama duyma, kendisi için planın iptal edilmesini isteme gibi büyüklenmecilerle benzer tepkiler istediğini göstermektedir. Bu içerikte düşüncenin yönüyle de kırılgan narsisizmin sahip olduğu büyüklenmeci fantezileri işaret ettiği düşünülmektedir. Bu yönüyle kırılgan boyuttakilerin içsel olarak büyüklenmecilerle benzer narsistik ihtiyaçları olduğu ancak bunların eşleri tarafından kabul görmeyeceği düşüncesiyle örtük olarak yaşandığı (Miller ve Campbell, 2008; Pincus ve Lukowitsky, 2010) düşünülürse, beklenen ve istenen tepki arasındaki zıtlık anlaşılabilir.

4.4.4. Eleştirilme Hikâyesine Göre Kişilerin Kendi Tepkilerine Karşılık Eşlerinden Görmeyi Bekledikleri ve İstedikleri Tepkilerin Tartışılması

Araştırma sonuçlarına göre, eleştirilme hikâyesine kırılgan boyutta yer alan bireylerin büyüklenmeci boyuttakilere göre duygusal düzeyde düşmanca tepkiler verirken; buna karşılık eşinin kendisine düşmanca tepkiler vermesini beklediği/ öngördüğü ancak dostça tepkiler vermesini istediği/umduğu görülmüştür. Yani kırılgan boyutta yer alan kişiler eşlerinin 'sen yine yaptın yapacağını' tepkisinden sonra, kendilerinin duygusal olarak 'sabırsızlık gösteren ya da kavga çıkaran' duygusal tepkiler verecektir. Bu tepkilerine karşılık eşlerinin de 'sabırsızlık gösteren ya da kavga çıkaran' tepkiler vereceğini düşündükleri ama aslında eşlerinden 'ilgi gösterip düşündüklerini açıkça söylemesini' istedikleri bulgusuna ulaşmıştır. Bu durum kişilerarası şemalarda tamamlanma beklentisi açısından değerlendirildiğinde eleştirilme öyküsünde, eşinden düşmanca tepkiler gördüğü durumda kırılgan boyuttaki kişilerin duygusal olarak düşmanca tepkiler ile karşılık vermesi tamamlanma düzeyi yüksek, yani beklendik bir tepkidir. Bu durum Safran'ın (1990) kişilerarası kuramında vurguladığı iki taraflılık ilkesinde hareketle düşmanca bir tavır karşısında seçici olarak karşı tarafın tepkilerini

de düşmanca olarak algılayacağı, karşısındaki kişiden de bu şekilde tepki bekleyeceği önermesi ile tutarlıdır. Buna karşılık kendileri düşmanca tepkiler verdiği durumda eşinin de düşmanca tepkiler ile karşılık vermesini beklemesi tamamlanma düzeyi yüksek, yani beklendik bir tepkiyken; eşinin dostça tepkiler ile karşılık vermesini istemesi ise ters yönde tamamlayıcı, yani aslında beklenmediktir. Kırılgan narsistik bireylerin sahip olduğu gerçekçi olamayacak düzeyde büyüklenmeci beklentilerin (sessiz büyüklenmecilik), eleştirilmeye ya da değerlendirilmeye yönelik aşırı hassasiyet şeklinde kendini göstermesi beklenmektedir (Gabbard 1989). Benlik algısı adına tehdit oluşturduğuna inanılan durumları olumsuz algılama, eleştirilme ve takip eden olumsuz duygulanıma yönelik kaçınmalar en sık rastlanan tepkileridir (Pincus ve Lukowitsky, 2010). Bu nedenle kişinin kendi tepkileri ve eşinden beklediği tepkiler şemaya uyumlu iken eşinin vermesini istediği tepkilerinin uyumsuz olmasındaki zıtlığın, olumsuz duygulanıma yönelik kaçınmaların bir göstergesi olabileceği düşünülmektedir. Özetle bu durum bize kırılgan narsistik eğilimleri olan kişilerin, zorlayıcı bir eleştirilme deneyimi karşısında kişilerarası şemalara uyumlu olarak hareket ettiğini göstermiştir. Eşinden vermesini beklediği tepkiler de benzer şekilde kişilerarası şemalara uyumludur. Ancak eşinin vermesini istediği tepkiler ise ters yönde tamamlayıcı, kişilerarası şemalarla uyumsuzdur. Kısacası kırılgan boyuttaki katılımcılara ilişkin bulgu, başlangıçta kendileri şemaya uyumlu olarak düşmanca tepkiler verdiği, eşinin şemaya uyumlu düşmanca tepkiler vermesini beklediği, ancak dostça tepkiler vermesini istediği yönündedir. Kişinin eşinden beklediği tepkilerin şema uyumlu iken istediği tepkilerinin uyumsuz olması şeklindeki zıtlık, kırılgan narsistik eğilimi olan bireylerin aslında şemaya uygun davranış kalıplarını biliyor olduğunu göstermiştir. Kendisi zorlayıcı kişilerarası deneyimine zorlayıcı bir karşılık verirse eşinin de aynı şekilde tepki verebileceğini ön görmekte, ama eşinin tersi şekilde davranmasını istemektedir.

Katılımcıların söylemlerinin içeriği incelendiğinde, eleştirilmenin ardından kırılgan boyuttaki katılımcıların duygusal olarak düşmanca tepkilerinden sonra, eşlerinden beklediği tepkinin de 'bir şekilde kötü hissettirmeyi başaracak' şeklinde olduğu görülmüştür. Bu aşamada kırılgan boyuttakiler kendilerinin 'üzüntü, öfke, hayal kırıklığı, anlaşılmaşılık' duyguları yaşadığı durumda eşin bazen çok üstüne gelerek, bazen hiç umursamayarak ama bir şekilde düşmanca davranacağını düşünmektedir. Eşten beklenen düşmanca tepkinin içeriği incelendiğinde 'İçi içini yer. Ben istemesem de arar sorar ya da yazar, taciz eder', 'Pek umursamaz, bu da beni çok kızdırır' ya da 'Benim böyle demem onun için de fırsat olur ve ayrılmak istiyordur bu da süreci kolaylaştırır' şeklinde olduğu görülmüştür. Buradan anlaşılacağı üzere eşin vermesi beklenen tepki

kişinin ihtiyaçlarına hitap etmemekte ve soruna çözüm bulmamaktadır. Zaten kırılğan boyuttakilerin eşlerinden istenen tepkileri de tam tersi yönde dostçadır. Eşten vermesi istenen dostça tepkinin içeriği incelendiğinde 'Üslubunu değiştirerek daha yumuşak bir şekilde açıklama yapmasını isteme', 'Açık olmasını ve daha sormadan açıklama yapmasını isteme' ve de 'İlişkiyi sürdürmek için çabalama, alternatifler aramasını isteme' şeklinde olduğu görülmüştür.

Büyüklenmeci boyutta yer alan bireylerin kırılğan boyuttakilere göre duygusal düzeyde düşmanca tepkiler verirken; buna karşılık eşinin kendisine dostça tepkiler vermesini beklediği/ öngördüğü ve istediği/umduğu görülmüştür. Yani büyüklenmeci boyutta yer alan kişiler duygusal olarak 'sabırsızlık gösterdikleri ya da kavga çıkardıkları durumda, eşlerinin ilgi gösterip düşündüklerini açıkça söylemesini bekledikleri ve istedikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Bu durum kişilerarası şemalarda tamamlanma beklentisi açısından değerlendirildiğinde eleştirilme öyküsünde, eşinden düşmanca tepkiler gördüğü durumda büyüklenmeci boyuttaki kişilerin duygusal olarak düşmanca tepkiler ile karşılık vermesi tamamlanma düzeyi yüksek, yani beklendik bir tepkidir. Bu durum Safran'ın (1990) kişilerarası kuramında vurguladığı iki taraflılık ilkesinde hareketle düşmanca bir tavır karşısında seçici olarak karşı tarafın tepkilerini de düşmanca olarak algılayacağını, karşısındaki kişiden de bu şekilde tepki bekleyeceği önermesi ile tutarlıdır. Buna karşılık kendileri düşmanca tepkiler verdiği durumda eşinin de dostça tepkiler ile karşılık vermesini beklemesi tamamlanma düzeyi düşük, yani beklenmedik bir tepkiye karşılık gelmektedir. Ayrıca eşinin dostça tepkiler ile karşılık vermesini istemesi ise de ters yönde tamamlayıcı, yani aslında beklenmediktir. Narsistik eğilimleri olan kişiler, karşısındakini başlangıçta kusursuz olarak görmekte ve onlarla birlikte olmayı kendilerine bir başarı olarak addetmektedirler. Çünkü mükemmel bir eş/arkadaş tarafından kabul ve onay görmek kendi değerinin artmış olduğu anlamına gelmektedir. Bu aşamada, değersizleştirilme, eleştirilme ya da reddedilmeye karşı yaşayacakları başarı ve statü kaybına karşı aşırı duyarlıdırlar (Young ve ark., 2003). Özetle bu durum bize büyüklenmeci narsistik eğilimleri olan kişilerin, zorlayıcı bir eleştirilme deneyimi karşısında kişilerarası şemalara uyumlu olarak hareket ettiğini göstermiştir. Ancak eşinden vermesini beklediği ve eşinin vermesini istediği tepkiler ise ters yönde tamamlayıcıdır. Kısacası büyüklenmeci boyuttaki katılımcılara ilişkin bulgu, başlangıçta kendileri şemaya uyumlu olarak düşmanca tepkiler verdiği, ancak eşinin şemaya uyumlu olmayan dostça tepkiler vermesini beklediği ve istediği yönündedir. Kişinin kendisinin vereceğini düşündüğü tepkilerin şema uyumlu iken, eşinden beklediği ve istediği tepkilerinin uyumsuz olması şeklindeki zıtlık, büyüklenmeci narsistik eğilimi olan

bireylerin aslında şemaya uygun davranış kalıplarını biliyor olduğunu göstermiştir. Kendisi zorlayıcı kişilerarası deneyimine zorlayıcı bir karşılık verse bile, eşinin tam tersi şekilde davranmasını beklemekte ve istemektedir.

Katılımcıların söylemlerinin içeriği büyüklenmeci boyut açısından incelendiğinde, eleştirilmenin ardından katılımcıların duygusal olarak düşmanca tepkilerinden sonra, eşlerinden beklediği tepkinin 'bir şekilde iyi hissettirmeyi başaracak' şeklinde olacağını ifade etmektedir. Bu aşamada büyüklenmeci boyuttakiler kendilerinin 'suçlanmışlık, şaşkınlık, öfke, moral bozukluğu' duyguları yaşadığı durumda eşinin açıklayıcı olma, alttan alma ya da şaşırtmaca yaparak güzel bir şeyler söyleme şeklinde dostça davranacağını düşünmektedir. Eşten beklenen dostça tepkilerin içeriği incelendiğinde 'Yelkenleri suya indirir ve anlatır ne olduğunu' ya da 'O da bana çok güzel bir gün yaşattın daha ne yapacaksın diyebilir' şeklinde tepki vermesini beklediği görülmüştür. İstlenen tepkilerin içeriği de tam olarak bu şekildeki dostça tepkileri içermektedir. Kısacası büyüklenmeci boyutta eğilim gösterenler kendileri eleştirildiği, duygusal olarak incitildiği, hiç beklemediği bir anda eşinin kendisinden şikâyet ettiği durumda sabırsızlık göstermekte, kavga çıkaracak şekilde bunu belli etmekte ve eşlerinin de şaka yaptığını söylemesini (inkâr) ya da geri adım atmasını beklemektedir. Hem beklenen hem de istenen tepkinin eşin düşmanca tavrı bırakıp büyüklenmesi katılımcıları yatıştırması rolünü üstlenmesi bakımından aynı olduğu görülmüştür. Bu sonucun kişilerarası ilişkilerdeki büyüklenmeci özelliklerden 'öfkeyi hak görme' teması (Atay, 2009; Pincus ve ark., 2009) ve haklılık şeması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (Young ve ark., 2003). Beklenen ve istenen tepkinin aynı olmasından anlaşılacağı üzere eşin vermesi beklenen tepki kişinin ihtiyaçlarına hitap etmekte ve soruna çözüm bulmaktadır.

4.5. Klinik Yansımalar

Alanyazının geldiği noktada narsisizm için klinik anlamda önemli birkaç konu üzerinde durulmakta olduğu görülmüştür. Temel başlıklar halinde değerlendirmek gerekirse bunlardan ilki narsisizmin tanımlanması, ikincisi narsisizmin ölçülmesi, üçüncüsü DSM tanı ölçütlerinde narsisizmin birden çok boyutuyla yeniden ele alınması ve son olarak da narsisizmin anlaşılmasında çalışılması gereken konular oluşturmaktadır.

Narsisizmin tanımlanması sürecinde İki binli yıllara gelindiğinde, narsisizmin iki temel boyutunun olabileceği savunulmaktadır. Bazı yönleriyle birbirinin tam zıttı olarak görülebilen ancak çekirdekte benzer özellikler taşıyan bu iki boyut, büyüklenmeci ve

kırılgan olarak adlandırılmaktadır. Alanyazında büyüklenmeci ve kırılgan narsisizm birbirine zıt görünebilecek özellikleriyle ön plana çıkarılmaktadır. Büyüklenmeci narsisizm büyüklenmecilik, teşhircilik, hak görme, aşırı talepkar olma, başkalarını istek ve ihtiyaçlarını göz ardı etme özellikleriyle tanımlanmaktadır (Akhtar ve Thomson, 1982; Wink, 1991). Kırılgan narsisizm ise aşırı alçak gönüllülük, içe kapanıklık, kusurluluk, eleştiriye yönelik aşırı hassasiyet, çekingenlik ve acı çektiğini düşünme gibi özelliklerle tanımlanmıştır (Akhtar ve Thomson, 1982; Wink, 1991). Pincus ve Lukowitsky (2010) bu farklılığın bireylerdeki fenotipik görünümünden kaynaklandığını düşünmektedir. Çalışmamızda, katılımcıların bu alt boyutları farklı düzeylerde ve bazı durumlarda da bir arada deneyimleyebileceği görülmüştür. Bu yönüyle sonuçlar büyüklenmeci ve kırılgan boyutların varlığına ilişkin algıyı güçlendirirken, iki boyutun keskin çizgilerle birbirinden ayrıştırılmasının uygun olmayacağı da anlaşılmaktadır.

Alanyazında narsisizmin klinik gözlemlerde kırılgan özellikleriyle ve sosyal-kişilik araştırmalarında ise büyüklenmeci özellikleriyle vurgulandığı görülmektedir. Narsisizmin tanımının kırılgan özellikleri de kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmesinin, ölçümünü de etkileyeceği düşünülmektedir. Narsisizmin ölçülmesinde bu güne kadar MMPI gibi objektif testlerin yanı sıra, TAT ya da Rorschach gibi projektif testler ve yarı yapılandırılmış görüşme formları ile klinik gözlem en yaygın kullanılan yöntemler olmuştur. Narsisizmin alanyazında çalışılmasında ise ölçüm amaçlı olarak daha çok öz bildirim dayalı araçlar kullanılmaktadır. Son dönemde en yaygın kullanıma sahip ölçüm aracı olan Patolojik Narsisizm Envanterinin ise hem klinik hem de araştırma alanında kullanıma uygun olduğu tespit edilmiştir. Çalışmamızda normal örneklem için yapılan standardizasyonun geçerlik ve güvenilirlik değerlerinin uygun olduğu bulunmuş, Türkçe kullanımı için alanyazına kazandırılmıştır.

Narsisizmin anlaşılabilmesi için bütüncül ve çok boyutlu bir bakış açısı ile ele alınması önerilmektedir. Böylece, narsisizm kırılgan özelliklerine sergileyen bireyler için DSM kriterlerine göre tanı koyulamamasının ya da yanlış tanı konulmasının önüne geçileceği düşünülmektedir. Sonradan narsistik kişilik bozukluğu tanısı alan hastaların, projektif testler ile incelendiği bir çalışmada bir çoğunun değersizlik, hayatı anlamsız bulma ve boşluk hissi nedeniyle başta depresyon tanısı aldığı görülmüştür. Bunun yanında narsistik bireylerin benlik değerinin zedelendiği durumlarda ya da sosyal ilişkilerinde değerlendirilme kaygısıyla kaçınmaları nedeniyle sosyal fobi ile kliniklere başvurduğu tespit edilmiştir (Güleç, 2012). Kırılgan özelliklerin de DSM kriterleri içerisinde yer aldığı durumda bireylerin belirtileri ile örtüşebilen farklı tanıların almalarının önüne

geçilebileceği düşünülmektedir. Özellikle narsistik kırılmalara ilişkin deneyimlenen problemlerin göz ardı edilmemesi, sonuç olarak bireyler için tedavi planlarının uygun olarak yapılmasını sağlayacaktır.

Büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm 'büyüklenmecilik (açık ya da örtük)' ve 'her zaman haklı olduğuna ilişkin çarpıtılmış inançlara sahip olma' bakımından birbirine benzetilmektedir. Farklığın ortaya çıktığı alan ise benliği ilişkin tehdit ve tehlike algısı ile nasıl başa çıkıldığı aşamasında görülmektedir (Campbell, Reeder ve Sedikides, 2000). Büyüklenmeci narsisizm örseleyici yaşam olayının kaynağının dışsallaştırılması, başkalarının suçlanması ve benliğin korunması şeklinde hareket etmektedir (Campbell ve ark., 2000). Ancak kırılğan narsisizm ise büyüklenmecilik ve haklılığı örtük olarak deneyimlemektedir. Büyüklenmeciler gibi dışsallaştırmaya yönelik savunma mekanizmalarını aktif olarak kullanmadıkları için, benlik değerini sürdürülebilmek adına diğer insanlardan alınan 'onaylayıcı' geri bildirim ihtiyacı duymaktadır. Bu nedenle de başkalarına karşı boyun eğici, kaçınmacı ya da teslimiyetçi stratejiler kullanmaktadır (Zeigler-Hill, Green, Arnau, Sisemore ve Myers, 2011). Çalışmamızda da bunu işaret eden veriler elde edilmiştir. Buna göre büyüklenmeci boyuttakiler örseleyici yaşam olayları karşısında tepki verirken de, eşinin tepkilerini değerlendirirken de kendisi odaklıdır. İlişkilerine yön veren karar ve stratejileri belirlerken yalnızca benlik değerini korumaya odaklanmakta, diğerinden ziyade kendisini merkez almaktadır. Kırılğan boyuttakiler tepki verirken de, eşinin tepkilerini değerlendirirken de diğeri yönelimlidir. İlişkilerine yön veren karar ve stratejileri belirlerken başkalarının takdir ve onayını kazanma, kendi zayıf yönlerini saklama ve sosyal ilişkileri sürdürmeye yönelik kaçınma davranışları sergilemektedir. Kısacası çekirdekte büyüklenmeci özellikleri örtük olarak deneyimlemektedir. Bu yönüyle DSM 5'te 'Narsistik Kişilik Bozukluğu' tanı kategorisinde yer alan büyüklenmeci özelliklere ek olarak, benzer özelliklerin örtük olarak yaşanabileceği bilgisinin de eklenmesi önerilmektedir. Yani narsisizmin kişilik bozukluğu tanı kategorisinde yer alamaya devam etmesi ancak, ancak hem büyüklenmeci hem de kırılğan kriterleri kapsaması uygun olabilir.

Çalışmamızda ortalamanın üzerinde narsistik puan alan bireylerin örseleyici yaşam olaylarına ilişkin tepkileri duygusal, bilişsel ve davranışsal olarak incelenmiştir. Katılımcıların duygu, düşünce ve davranışlarının içeriği incelediğinde benzerlikler ve tutarsızlıklar oldukça önemli bulgulara işaret etmektedir. Buna göre davranışa yansıyan birçok durum aslında, bireyin içinde bilişsel ve duygusal süreçte daha farklı işlenmektedir. Örneğin duygusal olarak 'incinmiş ve kırılmış' olduklarını ifade etseler ya

da 'bunu hak etmediklerini' düşünseler de davranışsal olarak 'umursamaz ve vurdumduymaz' davranmayı tercih etmektedirler. Bunun nedeni sorulduğunda kırılgan boyuttakiler için duyguları ve düşünceleri nedeniyle 'güçsüz görünmemek' ya da 'başkaları tarafından fark edilmediği' gerçeğiyle yüzleşmekten kaçınmaktır. Büyüklenmeci boyuttakiler için ise 'kendileri söylemeden eşlerinin ihtiyaçlarını anlamasını talep etmek' olduğu görülmüştür. Katılımcıların en yoğun kullandığı ifadeler 'istemek ve ihtiyaçlarının kendileri tarafından dile getirilmediği halde fark edilmesi' beklentisine işaret etmektedir. Buna göre 'fark edilmeye yönelik beklentiler' kavramının da tanı kriterleri arasında olabileceğine ilişkin önemli bir bulgu olduğu düşünülmektedir.

Pincus ve ark. (2009) çalışmasında narsistik örüntüye ilişkin olarak, bireyin benlik algısına yönelik tehdit ya da tehlike oluştuğunda baş etme mekanizmalarının devreye girememesi sonucunda patolojik narsisizmin ortaya çıktığı öne sürülmüştür. Birey benlik değerinin zedelenmesi sonucunda ya başa çıkma mekanizmalarını kullanılamaz hale gelmekte ya da uygun başa çıkma mekanizmalarını seçememektedir. Şema kuramına göre patolojik narsisizmin temelinde haklılık (entitlement), duygusal yoksunluk (emotional deprivation) ve kusurluluk (defectiveness) şemalarının olduğu varsayılmaktadır. Kurama göre narsistik benlik aşırı telafi, teslim olma ve kaçınma savunma mekanizmalarını kullanmaktadır. Şema kuramına göre büyüklenmeci ve kırılgan narsistik benlik temelde benzer zihinsel örüntülere sahip olsa da kullandıkları savunma mekanizmaları farklı olduğu için klinik görünüşleri farklı algılanmaktadır (Young ve ark., 2003). Gelecekte narsisizm konusunda yapılacak araştırmalarda, savunma mekanizmalarının önemini işaret eden çalışmalara geniş yer verilmesinin oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Çalışmamız sonucunda ortaya çıkan bulgular bireylerin duygu, düşünce ve davranışlarının nedenine ilişkin açıklamalarının ve ilişki kurma tarzlarının da kullandıkları savunma mekanizmalarına da işaret edebileceğini göstermektedir. Narsistik bireylerin kullandıkları savunma mekanizmalarının ayrıntılı incelenmesinin, narsisizmi çok boyutlu anlayabilmek adına oldukça önemli olabileceğini ve bundan sonraki çalışmaların odağında yer alması önerilmektedir.

SONUÇ

Patolojik Narsisizm Envanteri'nin çevirisi tamamlanmış, Türkçe diline uygun, geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olabileceği bilgisine ulaşılmış, faktör yapıları ve kırılğan-büyüklenmeci temel boyutları değerlendiren modellemeleri test edilmiştir. Patolojik Narsisizm Envanteri'nin narsisizmi büyüklenmeci ve kırılğan boyutlarıyla değerlendirmeye uygun bir araç olabileceği gösterilmiştir.

Romantik İlişkilerde Öykü Tamamlama Hikâyeleri'nin psikometrik özellikleri geçerlik ve güvenilirlik değerlerine ilişkin verilerin incelenmesinde yargıcıların ve değerlendirmecilerin geri bildirimleri dikkate alınmıştır. Başarısızlık dışındaki tüm hikâyelerin zorlayıcı kişilerarası deneyimleri temsil etme gücünün yüksek olduğu anlaşılmıştır. Bunun yanısıra terk edilme hikâyesi diğerlerinden farklı olarak durumluk değil geleceğe dönük sürekli bir değişim önermektedir. Bu bakımdan zorlayıcı yaşam deneyimleri arasında daha kalıcı bir yaşam değişikliği önerdiği görülmüş, bu durum da sonuçlara daha yoğun ve keskin tepkiler olarak yansımıştır.

Tüm çalışma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde narsisizmin farklı boyutlarında yer alma durumlarına göre zorlayıcı kişilerarası deneyimlere ilişkin katılımcıların vermiş olduğu tepkiler ve eşlerinden beklediği tepkiler aşağıdaki Tablo 38'de özetlenmiştir. Bu özet tabloda kişilerarası şemaların tamamlanma beklentilerine göre şema uyumlu ya da uyumsuz tepkiler belirlenmiştir.

Tablo 36. Narsisizmin farklı boyutlarında yer alma durumlarına göre zorlayıcı kişilerarası deneyimler karşısında kişilerin vermiş olduğu tepkiler ve eşlerinden beklediği tepkiler ve şema uyumu

	Narsisizmin boyutları	Kişinin kendi tepkileri/şema ile uyumlu-uyumsuz	Eşinin beklenen tepkileri/şema ile uyumlu-uyumsuz	Eşinin istenen tepkileri/şema ile uyumlu-uyumsuz
Başarısızlık (kendini gösteren)	Büyüklenmeci	Güvenmeyen / Uyumsuz	Kendini gösteren/ Uyumsuz	Kendini gösteren/ Uyumsuz
	Kırılğan	Güvenen / Uyumlu	Kendini gösteren/ Uyumlu	Kendini gösteren/ Uyumlu
	Karma	Güvenmeyen/ Uyumsuz	Kendini gösteren/ Uyumsuz	Kendini gösteren/ Uyumsuz

Terk edilme (soğuk)	Büyükleme	Sokulgan/Uyumsuz	Soğuk/ Uyumsuz	Sıcak/ Uyumlu
	Kırılgan	Sokulgan/ Uyumsuz	Sıcak/ Uyumlu	Soğuk/ Uyumsuz
	Karma	Uzak/ Uyumlu	Soğuk/ Uyumlu	Ayırt edici değil
Reddedilme (uzak)	Büyükleme	Soğuk/Uyumlu	Sokulgan/ Uyumsuz	Sokulgan/ Uyumsuz
	Kırılgan	Soğuk/ Uyumlu	Uzak/ Uyumlu	Sokulgan/ Uyumsuz
	Karma	Soğuk/ Uyumlu	Sokulgan/ Uyumsuz	Uzak/ Uyumlu
Eleştirilme (düşmanca)	Büyükleme	Düşmanca/ Uyumlu	Dostça/ Uyumsuz	Düşmanca/ Uyumlu
	Kırılgan	Düşmanca/ Uyumlu	Düşmanca/ Uyumlu	Düşmanca/ Uyumlu
	Karma	Ayırt edici değil	Ayırt edici değil	Ayırt edici değil

Çalışma sonucunda zorlayıcı kişilerarası deneyimler karşısında katılımcıların narsisizmin farklı boyutlarında yer almalarına göre vereceği tepkilerin başarısızlık için davranışsal, terk edilme için bilişsel, reddedilme ve eleştirilme hikâyeleri için ise duygusal düzeyde farklılık gösterdiği bulunmuştur. Başarısızlık öyküsü, terk edilme, reddedilme ve eleştirilme öykülerinden farklı olarak Kiesler' in (1983) kutuplu döngü modelinde baskın ve dostça tepkiler arasında yer almaktadır. Bu yönüyle başarısızlık, zorlayıcı kişilerarası deneyimlerden biri olarak ele alınmamıştır. Terk edilme, reddedilme ve eleştirilme hikâyeleri karşısında narsisizmin farklı boyutlarında yer almalarına göre kişilerin kendi vermiş olduğu tepkileri arasında bir örüntüden söz edilemeyeceği görülmektedir. Büyükleme boyuttakilerin terk edilme durumunda sokulgan tepkiler vermesi şema uyumsuz, reddedilme durumunda soğuk ve eleştirilme durumunda ise düşmanca tepkiler vermesi şemaya uygundur. Kırılgan boyuttakilerin aynı şekilde terk edilme durumunda sokulgan tepkiler vermesi şema uyumsuz, reddedilme durumunda soğuk ve eleştirilme durumunda ise düşmanca tepkiler vermesi şemaya uygundur. Bu yönüyle kırılgan ve büyükleme boyutta yer alan bireylerin tepkilerinin birbirine oldukça benzediği dikkat çekmektedir. Ancak büyükleme ve kırılgan boyuttakilerin tepkileri, tepkinin içeriği ve anlamlandırılması bakımından birbirinden farklılaşmaktadır. Reddedilme ve eleştirilme durumunda kırılgan boyuttaki bireylerin tepkilerinin büyüklemeceilere göre daha şiddetli/yoğun olduğu görülmüştür. Bu durum terk edilme hikâyesinde değişmiştir. Terk edilme hikâyesinde hem

büyüklenmeci hem de kırılğan boyuttakiler karma boyuttakilere göre daha sokulğan tepkiler vermiş, ancak kendi aralarında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Tepkiler içerik olarak incelendiğinde kırılğan ve büyüklenmeci boyutta yer almalarına göre davranışlarının nedenine yüklediği anlam, duygu ve düşünce süreçlerine ilişkin açıklamalarının oldukça farklılık gösterdiği görülmektedir. İçerik olarak incelendiğinde büyüklenmeci bireylerde kendileri odaklı düşünme tarzı hâkimken; kırılğan boyuttaki bireylerde ise başkaları yönelimli düşünme tarzının hâkim olduğu görülmüştür. Kırılğan boyuttakilerin başkaları yönelimli düşünmelerinin altında ise başkalarının kabul ve onayına duydukları gereksinim ve aslında sosyal ilişkilerinde büyüklenmeci fantezilerinin gerçekleşmesine yönelik beklentileri ön plana çıkmıştır.

Karma boyuttakilerin ise terk edilme durumda uzak ve reddedilme durumunda soğuk tepkiler vermesi şemaya uygundur. Eleştirilme durumunda ise vermiş oldukları tepkiler anlamlı bulunmamıştır. Karma boyuttakiler hem büyüklenmeci hem de kırılğan boyutlardan yüksek puan alan katılımcılardan oluşmasına karşın büyüklenmeci ya da kırılğan boyutta yer alanların tepki şiddetleri karma boyuttakilere göre daha yüksek bulunmuştur. Tez amacında yer almamasına karşın çalışmamızda kontrol amaçlı eklenen karma boyutta yer alan kişi sayısı oldukça azdır. Bu yönüyle gelecek çalışmalarda bu alanda daha detaylı çalışılmasının, nitel analizlerle geniş yer verilmesinin sonuçlara anlam verilebilmesi için faydalı olacağı düşünülmektedir.

Eşin tepkilerinin değerlendirilmesinde terk edilme, reddedilme ve eleştirilme hikâyeleri karşısında narsisizmin farklı boyutlarında yer almalarına göre eşten beklenen ve istenen tepkileri arasında bir örüntüden söz edilebileceği görülmektedir. Büyüklenmeci boyutta yer alan bireylerin eşlerinden beklenen tepkileri şema uyumsuzdur. Büyüklenmeci boyuttaki bireylerin zorlayıcı kişilerarası deneyimler karşısında kendi tepkileri genel olarak bir örüntü sergilemezken, eşten beklenen tepkileri terk edilme, reddedilme ve eleştirilme durumlarının her biri için şema uyumsuzdur. Büyüklenmeci boyuttakilerin zorlayıcı bir kişilerarası deneyim karşısında kendileri de aynı şekilde davrandığında zorlayıcı bir karşılık alacaklarını düşünmeleri, kişilerarası şemalarını yaşantılarıyla kendini doğrulayan bir kehanet şeklinde yeniden üretiyor olabileceklerini düşündürmektedir. Büyüklenmeci boyuttakilerin eşinden beklediği tepkilerin kendi tepkilerine göre şema uyumsuz olması, eşlerinin tepkilerini düşünmeden hareket ettiklerine işaret ediyor olabilir. Eşinin şema uyumsuz tepkilerinin kendi tepkisinin ters yönde tamamlayıcısı olduğu görülmüştür. Bu bulgu kişinin kendisi ve eşinin tepkileri için karşıt tepki geliştirme savunma mekanizmasının aktif olabileceğini

düşündürmektedir. Büyüklenmeci boyutta yer alan bireylerin kendi tepkilerine karşın eşlerinden istenen tepkileri arasında bir örüntüden söz edilemeyeceği görülmüştür. Özetle büyüklenmeci boyuttakiler tepkilerini verirken de eşinin tepkilerini değerlendirirken de sayece kendisi odaklıdır.

Kırılgan boyuttaki bireylerin zorlayıcı kişilerarası deneyimler karşısında kendi tepkileri genel olarak bir örüntü sergilemezken, eşinden beklenen tepkileri terk edilme, reddedilme ve eleştirilme durumlarının her biri için şema uyumludur. Kırılgan boyutta yer alan bireylerin eşlerinden beklediği tepkilerin şema uyumlu olması, kendi tepkilerini eşlerine göre belirliyor olabileceklerini ya da eşlerinin tepkilerinin kendi verdiği tepkilerden etkileneceğini düşündüklerine işaret ediyor olabilir. Sarfan ve Segal'a göre (1990) psikolojik uyumsuzluğu olan bireylerin kişilerarası dünyalarını, onlara şemalarıyla uyumlu olmayan kanıtlar sağlayan kişilerarası yaşantılarla karşılaşma olanağı vermemektedir. Kişiler şemayla uyumlu olmayan bilgiyle karşı karşıya kaldıklarında bunu önceki şemalarıyla uyumlu olarak algılama eğilimindedir. Bu kişiler bir taraftan kendi tepkileriyle tutarlı yani şemaya uyumlu tepkiler beklerken, bir yönüyle de şemalarına uymayan ancak olumlu ve yapıcı tepkilere kendilerini kapatıyor olabilir. Kırılgan boyutta yer alan bireylerin kendi tepkilerine karşın eşlerinden istenen tepkilerinin ise ters yönde tamamlayıcı yani şema uyumsuz olduğu tespit edilmiştir. Bu aşamada kırılgan bireylerin eşinden bekledikleri ve istedikleri tepkilerin birbirinin tam zıttı olduğu görülmüştür. Kısacası kırılgan boyuttakiler tepkilerini verirken de, eşinin tepkilerini değerlendirirken de diğeri yönelimlidir.

Özetle gelinen noktada büyüklenmeci ve kırılgan boyutta yer alan bireylerin tepkilerindeki farklılığın ardında duygusal ve bilişsel süreçlerinde buldukları anlam yatmaktadır. Her iki grubun da temel motivasyonu benlik değerini korumaktır. Kırılgan boyuttakiler bunu yaparken, uyumlu davranışlar sergileme ve boyun eğme yoluyla olduğu kişi olmaktan uzaklaşmaktadır. Büyüklenmeci boyuttakiler ise benlik değerini korumak adına başka insanlara karşı soğuk ve kaba davranışlar sergilemektedir. Her iki boyutu da içinde bulunduran karma grup ise daha önce bir çalışmada rastlanmamış olduğu ve katılımcı sayısı az olduğu için değerlendirme kısıtlı kalmıştır. Ancak tepkileri nitel olarak detaylı incelenirse, bundan sonra yapılacak çalışmalar için klinik olarak anlamlı olabilecek bir grup olduğu düşünülmektedir.

Bununla birlikte, çalışmamızın bazı sınırlıkları bulunmaktadır. İlk olarak, bu araştırmalardaki tüm veriler öz bildirim ölçümlerine dayanmaktadır. Çalışmamızda temel alınan kişilerarası şemalar ölçeği hipotetik yaşantılara dayalı ekolojik geçerliliği

yüksek bir ölçüm aracıdır. Bu nedenle de çalışmamızda zorlayıcı yalam deneyimlerini temsil etmesi bakımından seçilen dört öykü de hipotetik olarak oluşturulmuş ve kişilerarası şemalr ölçeği temel alınarak değerlendirilmiştir. Bu tarz öz bildirime dayalı ölçümlerde katılımcıların toplumsal istenirlik yönünde davranma ya da pozitif özelliklerini abartma eğilimi ile soruları yanıtlamış olabilir. Bundan sonra narsisizm konusunda yürütülen çalışmalarda, sosyal istenirlik yönünde cevap verme değişkenini kontrol amaçlı bir ölçüm aracı çalışmaya dâhil edilebilir.

Çalışmamızdaki en önemli kısıtlılıklardan biri örneklem özellikleridir. Klinik dışı, üniversite örneklemleri ile yapılmış olması nedeniyle, çalışma bulguları genellenirken dikkatli olunmalıdır. Klinik örneklemin de dâhil edildiği, yaş aralığının geniş olduğu örneklemlerle yapılacak ileriki çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu tez kapsamında yapılan çalışma değerli bir ölçüm aracının alanyazına kazandırılmasını sağlamıştır. Çalışmanın bu yönüyle de ülkemizde yürütülecek narsisizm araştırmalarında yeni bir yön vereceği düşünülmektedir. Bunu yanı sıra DSM 5'te eksik kaldığı düşünülen ve önerilen şekilde narsisizm birden çok boyutla benlik ve kişilerarası ilişkiler temelinde çalışılmıştır. Bu çalışma narsisizmi hem benlik hem de önemli diğeri algısı yönleriyle ele alması bakımından alanyazına bütünleştirici ve ilişkisel bir tablo sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akhtar, S. ve Thompson, J. A. (1982). Overview: Narcissitic personality disorder. *American Journal of Psychiatry*, 139 (1), 12 – 20.
- Akhtar, S. (1989). Narcissistic personality disorder: Descriptive features and differential diagnosis. *Psychiatric Clinics*, 12(3), 505-529.
- American Psychiatric Association (1980). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (3. baskı/revizyon). Washington: DC: Author.
- American Psychiatric Association (1987). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (3. baskı). Washington: DC: Author.
- American Psychiatric Association (1994). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (4. baskı). Washington: DC: Author.
- American Psychiatric Association (2000). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (4. baskı/revizyon). Washington: DC: Author.
- American Psychiatric Association (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5. baskı). Washington: DC: Author.
- Ames, D. R., Rose, P., & Anderson, C. P. (2006). The NPI-16 as a short measure of narcissism. *Journal of research in personality*, 40(4), 440-450.

- Aslan, S. (2008). Kişilik, huy ve psikopatoloji. Reviews, Cases and Hypotheses in Psychiatry RCHP, 2(1-2), 7-18.
- Atay, S. (2009). Narsistik Kişilik Envanteri'nin Türkçe'ye standardizasyonu. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11 (1), 181 - 196.
- Atlas, G. D., ve Them, M. A. (2008). Narcissism and sensitivity to criticism: A preliminary investigation. *Current Psychology*, 27(1), 62.
- Ball, S. A. (2001) Reconceptualizing personality disorder categories using personality trait dimensions: introduction to special edition. *Journal of Personality* 69, 147–153.
- Baumeister, R. F. ve Vohs, K. D. (2001). Narcissism as addiction to esteem. *Psychological Inquiry*, 12, 206 - 209.
- Baldwin, M. W. (1992). Relational schemas and the processing of social information. *Psychological bulletin*, 112(3), 461.
- Behary, W. T. (2008). Narsistle Ateşkes Ben merkezci biriyle ayakta kalma ve Gelişme. Caner, M. ve Azizerli, N. (çev.) Metis yayınları. Zeytinburnu, İstanbul. ISBN: 978-605-85417-2-4.
- Behary, W.T. (2014). Narsistle Ateşkes.(M, Caner, ve N, Azizlerli, Çev.). İstanbul:Psikonet Yayınları.
- Behary, W. T., ve Dieckmann, E. (2011). Schema Therapy For Narcissism: The Art of Empathic Confrontation, Limit-Setting, and Leverage. In Campbell, W. K., &

Miller, J. D. (Eds.), *The Handbook of Narcissism and Narcissistic Personality Disorder: Theoretical Approaches, Empirical Findings, and Treatments*.

Bell M D (1995) *Bell object relations and reality testing inventory (BORRTI) manual*. California: Western Psychological Services

Bell, M., Billington, R., & Becker, B. (1986). A scale for the assessment of object relations: Reliability, validity, and factorial invariance. *Journal of Clinical Psychology, 42*(5), 733-741.

Bernstein, D. P., Iscan, C., Maser, J., ve Boards of Directors of the Association for Research in Personality Disorders and the International Society for the Study of Personality Disorders. (2007). Opinions of personality disorder experts regarding the DSM-IV personality disorders classification system. *Journal of Personality Disorders, 21*(5), 536-551.

Besser, A., ve Priel, B. (2009). Emotional responses to a romantic partner's imaginary rejection: The roles of attachment anxiety, covert narcissism, and self evaluation. *Journal of - Personality, 77*, 287–325.

Besser, A. ve Priel, B. (2010a). Personality vulnerability, low social support, and maladaptive cognitive emotion regulation under ongoing exposure to terrorist attacks. *Journal of Social and Clinical Psychology, 29*, 166 – 201.

Besser, A., ve Priel, B. (2010b). Grandiose narcissism versus vulnerable narcissism in threatening situations: Emotional reactions to achievement failure and interpersonal rejection. *Journal of Social and Clinical Psychology, 29*(8), 874-902.

- Besser, A., ve Zeigler-Hill, V. (2010). The influence of pathological narcissism on emotional and motivational responses to negative events: The roles of visibility and concern about humiliation. *Journal of Research in Personality*, 44(4), 520-534.
- Blatt, S. J., Auerbach, J. S., ve Levy, K. N. (1997). Mental representations in personality development, psychopathology, and the therapeutic process. *Review of General Psychology*, 1(4), 351.
- Bogart, L. M., Benotsch, E. G., ve Pavlovic, J. D. (2004). Feeling superior but threatened: The relation of narcissism to social comparison. *Basic and Applied Social Psychology*, 26, 35-44.
- Bosson, J., Lakey, C. E., Campbell, W. K., Zeigler-Hill, V., Jordan, C. H. ve Kernis, M. H. (2008). Untangling the Links between Narcissism and Self-Esteem: A Theoretical and Empirical Review. *Social and Personality Psychology Compass*, 1415-1439.
- Boyacıoğlu, G., ve Savaşır, I. (1995). Kişiler arası Şemalar Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(35), 40-58.
- Bowlby, J. (1969). Attachment, Vol. 1 of Attachment and loss.
- Budak, S. (2009). Psikoloji sözlüğü, Ankara: Bilim ve Sanat
- Bursten, B. (1973). Some narcissistic personality types. *The International journal of psycho-analysis*, 54, 287.

- Bushman, B. J., ve Baumeister, R. F. (1998). Threatened egotism, narcissism, self-esteem, and direct and displaced aggression: Does self-love or self-hate lead to violence? *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 219–229.
- Bushman, B. J., Bonacci, A. M., Van Dijk, M., ve Baumeister, R. F. (2003). Narcissism, sexual refusal, and aggression: Testing a narcissistic reactance model of sexual coercion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, 1027–1040.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı (13. bs). Ankara: Pegem Akademik yayıncılık.
- Campbell, W. K., Bonacci, A. M., Shelton, J., Exline, J. J., ve Bushman, B. J. (2004). Psychological entitlement: Interpersonal consequences and validation of a self-report measure. *Journal of Personality Assessment*, 83, 29–45.
- Campbell, W. K., Goodie, A. S. ve Foster, J. D. (2004). Narcissism, confidence and risk attitude. *Journal of Behavioral Decision Making*, 17(4), 297-311.
- Campbell, W. K., Reeder, G. D., Sedikides, C. ve Elliot, A. J. (2000). Narcissism and comparative self-enhancement strategies. *Journal of Research in Personality*, 34, 329.
- Campbell, W. K., ve Miller, J. D. (2013). Narcissistic personality disorder and the five-factor model: Delineating narcissistic personality disorder, grandiose narcissism, and vulnerable narcissism. *Personality disorders and the five-factor model of personality* (3rd ed.) içinde (133-145). Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Carr, S. N., ve Francis, A. J. (2010). Early maladaptive schemas and personality disorder symptoms: An examination in a non-clinical sample. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 83(4), 333-349.

- Ceylan, M. E. (2010). Kişilik Bozukluklarında Semptomatolojik ve Sendromal Devamlılık: Bir Psiko-periyodik Cetvel Oluşturabilir miyiz?. *Bilişsel Teori Bağlamında Obsesif Kompulsif Bozuklukta (Okb) Otojen Ve Reaktif Model*, 25.
- Cole-Detke, H., ve Kobak, R. (1996). Attachment processes in eating disorder and depression. *Journal of consulting and clinical psychology*, 64(2), 282.
- Cooper, A. M. (1998). Further developments in the clinical diagnosis of narcissistic personality disorder. *Disorders of narcissism: Diagnostic, clinical, and empirical implications*, 53-74.
- Corral, C., ve Calvete, E. (2014). Early maladaptive schemas and personality disorder traits in perpetrators of intimate partner violence. *The Spanish journal of psychology*, 17.
- Cramer, P. (1995). Identity, narcissism, and defence mechanisms in late adolescence. *Journal of Research in Personality*, 29(3), 341-361.
- Czarna, A. Z., Dufner, M. ve Clifton, A. D. (2014). The effects of vulnerable and grandiose narcissism on liking based and dialiking based centrality in social network. *Journal of Research in Personality*, 50, 42 - 45.
- Cooper, A. M. ve Ronningstam, E. (1992). *Narcissistic personality disorder*. Washington, DC: American Psychiatric Press.
- Danziger, K. (2013). *Interpersonal Communication: Pergamon General Psychology Series (Vol. 53)*. Elsevier.
- Dickinson, K. A., ve Pincus, A. L. (2003). Interpersonal analysis of grandiose and vulnerable narcissism. *Journal of Personality Disorders*, 17, 188–207.

- Eaton, J., Struthers, C. W., ve Santelli, A. G. (2006). Dispositional and state forgiveness: The role of self-esteem, need for structure, and narcissism. *Personality and Individual Differences*, 41, 371–380.
- Eldoğan, D. (2016). Hangi Narsizm? Büyüklenmeci ve Kırılđan Narsizmin Karşılaştırılmasına İlişkin Bir Gzden Geirme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19(37), 1-10.
- Ellis, H. (1898). Auto-eroticism: a psychological study. *Alienes Neurology*. 19, 260 – 299.
- Emmons R. A. (1987). Narcissism: Theory and Measurement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1): 11-17.
- Emmons, R. A. (1984). Factor analysis and construct validity of the Narcissistic Personality Inventory. *Journal of Personality Assessment*, 48, 291-300.
- Exline, J. J., Baumeister, R. F., Bushman, B. J., Campbell, W. K., & Finkel, E. J. (2004). Too proud to let go: Narcissistic entitlement as a barrier to forgiveness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87, 894–912.
- Epp, A. M., ve Dobson, K. S. (2010). The evidence base for cognitive-behavioral therapy. *Handbook of cognitive-behavioral therapies*, 39-73.
- Evren, C. (1997). İzm'ler Dizisi: Narsisizm. BDS Yayınları, İstanbul.
- Falkenbach, D. M., Howe, J. R., ve Falki, M. (2013). Using self-esteem to disaggregate psychopathy, narcissism, and aggression. *Personality and Individual Differences*, 815–820.

- Farwell, L., ve Wohlwend-Lloyd, R. (1998). Narcissistic processes: Optimistic expectations, favorable self-evaluations, and self-enhancing attributions. *Journal of personality*, 66(1), 65-83.
- Fenichel, O. (1945). Neurotic acting out. *The Psychoanalytic Review* (1913-1957), 32, 197.
- Freis, S. D., Brown, A. A., Carroll, P. J., ve Arkin, R. M. (2015). Shame, rage, and unsuccessful motivated reasoning in vulnerable narcissism. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 34(10), 877-895.
- Foster, J. D. ve Trimm, R. F. (2008). On being eager and inhibited: narcissism and approachavoidance motivation. *Society for Personality and Social Psychology*, 34 (7), 1004 - 1017.
- Freud, S. (1905). *Three Essays on the Theory of Sexuality*, Vol. 4. Hogarth, London.
- Freud, S. (1914). On Narcissism. *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XIV (1914-1916): On the History of the Psycho- Analytic Movement, Papers on MetapsychologyandOther Works*, 67 – 102.
- Freud, S. (1957). On narcissism: an introduction. Standart baskı 14. Cilt, Hogart Press, London, 67-102.
- Freud, S. (2010). *Narsisizm Üzerine ve Schreber Vakası*, çev. Banu Büyükkal, Saffet Murat Tura, İstanbul, Metis Yayınları.

Gabbard, G. (1989). Two subtypes of narcissistic personality disorder. *Bulletin of the Menninger Clinic*, 53, 527 – 532.

Gençtan, E. (2010). *İnsan olmak*, İstanbul

Gençtan, E. (2013). *Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışlar*, Yaylacık Yayınları, İstanbul.

Gibson, J. J. (1966). *The senses considered as perceptual systems*.

Gibson, J. J. (2014). *The ecological approach to visual perception: classic edition*. Psychology Press.

Godkin, L., ve Allcorn, S. (2009). Dependent Narcissism, Organizational Learning, and Human Resource Development..*Human Resource Development Review*, 8(4), 484-505.

Grijalva, E., Newman, D. A., Tay, L., Donnellan, M. B., Harms, P. D., Robins, R. W., ve Yan, T. (2015). Gender Differences in Narcissism: A Meta-Analytic Review. *Psychological Bulletin*, 141 (2), 261-310. doi: 10.1037/a0038231.

Güleç, C. ve Köroğlu, E. (1998). *Psikiyatri Temel Kitabı*, Hekimler Yayın Birliği, Cilt:2, Ankara.

Haslam N. (2003). Categorical versus dimensional models of mental disorder: the taxometric evidence. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*; 37:696–704.

- Horowitz, L. M., ve Vitkus, J. (1986). The interpersonal basis of psychiatric symptoms. *Clinical Psychology Review*, 6(5), 443-469.
- Horton, R. S., Bleau, G., ve Drwecki, B., (2006) Parenting Narcissus: What are the Links Between Parenting and Narcissism?, *Journal of Personality*, 74 (2), 345-346.
- Hill, C. R., ve Safran, J. D. (1994). Assessing interpersonal schemas: Anticipated responses of significant others. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 13(4), 366-379.
- Jennings, P. (2006). East of Ego: The Intersection of Narcissistic Personality and Buddhist Practice, *Journal of Religion and Health*, 46(1). Retrieved, October 5, 2015, from <http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs10943-006-9087-9>.
- John, O. P., ve Robins, R. W. (1994). Accuracy and bias in self-perception: individual differences in self-enhancement and the role of narcissism. *Journal of personality and social psychology*, 66(1), 206.
- Josephs, R. A., Markus, H. R., ve Tafarodi, R. W. (1992). Gender and self-esteem. *Journal of personality and social psychology*, 63 (3), 391.
- Jovev, M., ve Jackson, H. J. (2004). Early maladaptive schemas in personality disordered individuals. *Journal of Personality Disorders*, 18(5), 467-478.
- Karaaziz, M., ve Atak, İ. E. (2013). Narsisizm Ve Narsisizmle İlgili Araştırmalar Üzerine Bir Gözden Geçirme. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 1(2).

Kealy, D., ve Rasmussen, B. (2012). Veiled and vulnerable: The other side of grandiose narcissism. *Clinical Social Work Journal*, 40, 356–365.

Kernberg, O. F. (1967). Borderline personality organization. *Journal of American Psychoanalysis Association*, 15, 641 - 685.

Kernberg, O. F. (1975). *Borderline conditions and pathological narcissism*. New York: Jason Aronson.

Kernberg, O. F. (1984). Yale University Press, New Haven. *Severe personality disorder*.

Kernberg, O. F. (1985). *Borderline conditions and pathological narcissism*. Rowman & Littlefield.

Kernberg, O. F. (1993). *Severe personality disorders: Psychotherapeutic strategies*. Yale University Press.

Kernberg, O. F. (1998). Pathological narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical background and diagnostic classification. In E. Ronningstam (Ed.), *Disorders of narcissism: Diagnostic, clinical, and empirical implication*, 29–51. Washington, DC: American Psychiatric Publishing.

Kernis, M. H., ve Sun, C. (1994). Narcissism and reactions to interpersonal feedback. *Journal of Research in Personality*, 28, 4–13

Kiesler, D. J. (1983). The 1982 interpersonal circle: A taxonomy for complementarity in human transactions. *Psychological review*, 90(3), 185.

- Kiesler, D. J. (1996). Contemporary interpersonal theory and research: Personality, psychopathology, and psychotherapy. John Wiley & Sons.
- Kling, K. C., Hyde, J. S., Showers, C. J., ve Buswell, B. N. (1999). Gender differences in self-esteem: a meta-analysis. *Psychological bulletin*, 125 (4), 470.
- Kızıltan, H. (2000). Narcissistic Personality Inventory (NPI) Ölçeğinin Türkçe Formu Dil Eşdeğerliliği, Güvenirlik ve Geçerlilik Çalışmaları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Kızıltan, H. (2011). Narsisizm ya da ruhsallığın ontolojisi. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*,(56), 55, 83.
- Kohut, H. (1959). Introspection, Empathy, Psychoanalysis. *Journal of Amerikan a-Association* 7: 102.
- Kohut, H. (1966). Forms and transformations of narcissism. *Journal of the American Psychoanalytic association*, 14(2), 243-272.
- Kohut, H. (1968). The psychoanalytic treatment of narcissistic personality disorders: Outline of a systematic approach. *The psychoanalytic Study of the Child*, 23(1), 86-113.
- Kohut, H. (1971). Kendiliğin Çözümlemesi. Çev. Cem Atbaşoğlu, Banu Büyükkal, Cüneyt İşcan. İstanbul: Metis Yayınları.
- Kohut, H. (1977). Kendiliğin Yeniden Yapılanması. Çev. Oğuz Cebeci. İstanbul: Metis Yayınları. Kohut, H. (1977). Therestoration of the self. New York: International Universities Press.

- Kohut, H. (2011). *The Search for the Self: Selected Writings of Heinz Kohut, 1978-1981 (Vol. 4)*. Karnac Books.
- Kohut, H. ve Wolf, E. S. (1978). The Disorders of the Self and Their Treatment. *International Journal of Psychoanalysis*, 59, 413 - 425.
- Koo, T. K. ve Li, M. Y. (2016). A guideline of selecting and reporting intraclass correlation coefficients for reliability research. *Journal of chiropractic medicine*, 15(2), 155-163.
- Kraus, G., ve Reynolds, D. J. (2001). The “abc's” of the cluster b's: Identifying, understanding, and treating cluster b personality disorders. *Clinical Psychology Review*, 21(3), 345-373.
- Krusemark, E. A., Lee, C., ve Newman, J. P. (2015). Narcissism dimensions differentially moderate selective attention to evaluative stimuli in incarcerated offenders. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 6(1), 12.
- Lapsley, D. K., ve Aalsma, M. C. (2006). An empirical typology of narcissism and mental health in late adolescence. *Journal of Adolescence*, 29, 53–71.
- Leary, M. R., Tambor, E. S., Terdal, S. K., ve Downs, D. L. (1995). Self-esteem as an interpersonal monitor: The sociometer hypothesis. *Journal of personality and social psychology*, 68(3), 518.
- Levy, K. N. (2012). Subtypes, dimensions, levels, and mental states in narcissism and narcissistic personality disorder. *Journal of clinical psychology*, 68(8), 886-897.

- Levy, K. N., Ellison, W. D., ve Reynoso, J. S. (2012). A historical review of narcissism and narcissistic personality. *The Handbook of Narcissism and Narcissistic Personality Disorder*, 3-13. Retrieved October 17, 2015 from <http://levylab.psych.psu.edu/publications/2012/diamond-d.-et-al.-2012-.a-historical-review-of-narcissism-and-narcissistic-personality/view>.
- Luchner, A. F., Houston, J. M., Walker, C. ve Houston, M. A. (2011). Exploring the relationship between two forms of narcissism and competitiveness. *Journal of Personality and Individual Differences*, 51, 779 - 782.
- Mahler, M. S. (1968). On Human Symbiosis and the Vicissitudes of Individuation. *Infantile Psychosis*, Volume 1.
- Mahler, M. S., ve Kaplan, L. (1977). Developmental aspects in the assessment of narcissistic and so-called borderline personalities. *Borderline personality disorders: The concept, the syndrome, the patient*, 71-85.
- Markus, H. (1977). Self-schemata and processing information about the self. *Journal of personality and social psychology*, 35(2), 63.
- McArthur, L. Z., ve Baron, R. M. (1983). Toward an ecological theory of social perception. *Psychological review*, 90(3), 215.
- Mikulincer, M., Kedem, P., ve Paz, D. (1990). Anxiety and categorization—1. The structure and boundaries of mental categories. *Personality and individual differences*, 11(8), 805-814.
- Miller, J. D. ve Campbell, W. K. (2008). Comparing clinical and social-personality conceptualizations of narcissism. *Journal of Personality*, 76, 449–476.

- Miller, J. D. ve Maples, J. (2011). Trait personality models of narcissistic personality disorder, grandiose narcissism, and vulnerable narcissism. *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments* (71–88). Hoboken, NJ: Wiley.
- Miller, J. D., Price, J., Gentile, B., Lynam, D. R., ve Campbell, W. K. (2012). Grandiose and vulnerable narcissism from the perspective of the interpersonal circumplex. *Personality and Individual Differences*, 53(4), 507-512.
- Miller, J. D., Widiger, T. A., ve Campbell, W. K. (2010). Narcissistic personality disorder and the DSM-V. *Journal of Abnormal Psychology*, 119(4), 640.
- Modell, A. H. (1975). A narcissistic defence against affects and the illusion of self-sufficiency. *The International journal of psycho-analysis*, 56, 275.
- Morf, C. C., ve Rhodewalt, F. (1993). Narcissism and self-evaluation maintenance: Explorations in object relations. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 19, 668-676.
- Morf, C. C., ve Rhodewalt, F. (2001). Unraveling the paradoxes of narcissism: A dynamic self-regulatory processing model. *Psychological Inquiry*, 12, 177-196.
- Morf, C. C., Weir, C., ve Davidov, M. (2000). Narcissism and intrinsic motivation: The role of goal congruence. *Journal of Experimental Social Psychology*, 36, 424-438.
- Nacke, P. (1899). Die sexuellen perversitäten in der irrenanstalt. *Psychiatrische en Neurologische Bladen*, 3,20-30.

Ozan, E., Kırkpınar, İ., Aydın, N., Fidan, T., ve Oral, M. (2008). Narsisistik kişilik bozukluğu: Gelişim süreçleri ve yaşamı. Sahibi/Owner, 25.

Özmen, E. (2006). Kendini Tanıma Rehberi. İstanbul: Sistem Yayıncılık, Kıssadan Hisseler Dizisi.

Öztürk, O. (2002). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları, Feryal Matbaası, 9. Baskı, Ankara.

Pincus, A.L. (2013). The Pathological Narcissism Inventory. In J. Ogrudniczuk (Ed.), Understanding and treating pathological narcissism, 93-110. Washington, DC: American Psychological Association.

Pincus, A. L., Ansell, E. B., Pimentel, C. A., Cain, N. M., Wright, A. G., ve Levy, K. N. (2009). Initial construction and validation of the Pathological Narcissism Inventory. *Psychological assessment*, 21(3), 365.

Pincus, A. L., ve Lukowitsky, M. R. (2010). Pathological narcissism and narcissistic personality disorder. *Annual Review of Clinical Psychology*, 6, 421 - 426.

Raskin, R., ve Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the Narcissistic Personality Inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 890–902

Rhodewalt, F., Madrian, J. C., ve Cheney, S. (1998a). Narcissism, self-knowledge organization, and emotional reactivity: The effect of daily experiences on self-esteem and affect. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 24, 75–87.

- Rhodewalt, F., ve Morf, C. C. (1998b). On self-aggrandizement and anger: Temporal analysis of narcissism and affective reactions to success and failure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 672–685.
- Rohmann, E., Neumann, E., Herner, M. J., ve Bierhoff, H. W. (2012). *Grandiose and vulnerable narcissism*. *European Psychologist*.
- Ronningstam, E. (2010). Narcissistic personality disorder: a current review. *Current Psychiatry Reports*, 12 (1), 68 - 75.
- Rothstein, A. (1979). Oedipal conflicts in narcissistic personality disorders. *The International journal of psycho-analysis*, 60, 189.
- Rhodewalt, F., ve Morf, C. C. (1998). On self-aggrandizement and anger: A temporal analysis of narcissism and affective reactions to success and failure. *Journal of personality and social psychology*, 74(3), 672.
- Rose, P. (2002). The happy and unhappy faces of narcissism. *Personality and Individual Differences*, 33, 379–392.
- Rozenblatt, S. (2002). In Defence of Self: The relationship of Self- Esteem and Narcissim to Aggressive Behavior. Long Island University, Psychology, Yayınlanmış Doktora Tezi, USA.
- Rosenfeld, H. (1964). *On the psychopathology of narcissism: A clinical approach*. *The International Journal of Psychoanalysis*.

- Safran, J. D. (1990). Towards a refinement of cognitive therapy in light of interpersonal theory: I. Theory. *Clinical Psychology Review, 10*(1), 87-105.
- Safran, J., ve Segal, Z. V. (1996). *Interpersonal process in cognitive therapy*. Jason Aronson, Incorporated.
- Schreiber; J.B., F.K.E. Stag, J. King, A. Nora, E.A. Barlow (2006) "Reporting Structural Equation Modeling and Confirmatory Factor Analysis Results: A Review", *The Journal of Educational Research, 99*(6), 323-337.
- Skodol, A. E., Bender, D. S. ve Morey, L. C. (2014). Narcissistic personality disorder in DSM– V. *Personality Disorders: Theory, Research and Treatment, 5*(4), 422 - 427.
- Siegel, D., ve Hartzell, M. (2004). *Parenting from the inside out*. New York City: Penguin Group.
- Smolewska, K., ve Dion, K. L. (2005). Narcissism and adult attachment: A multivariate approach. *Self and Identity, 4*, 59– 68.
- Sullivan, H. S. (2013). *The interpersonal theory of psychiatry*. Routledge.
- Sümer, N., ve Şendağ, M. A. (2009). Orta Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma, Benlik Algısı ve Kaygı. *Türk Psikoloji Dergisi, 24*(63).
- Sengul, B.Z., Unal, E., Akca, S., Canbolat F., Denizci, M. ve Baştuğ, G. (2015). Validity and reliability study for the Turkish adaptation of the Hypersensitive Narcissism Scale (HSNS). *Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences, 28*, 231-241.

Türkçe Sözlük I-II (1988). Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Timuroğlu, K., ve İşcan, Ö. F. (2008). İşyerinde narsisizm ve iş tatmini ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22(2).

Troisi, A., ve D'Argenio, A. (2004). The relationship between anger and depression in a clinical sample of young men: the role of insecure attachment. *Journal of affective disorders*, 79(1-3), 269-272.

Twenge, J. M. ve Campbell, W. K. (2003). Isn't it fun to get the respect that we are going to deserve? Narcissism, social rejection and aggression. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29, 261-272.

Uluç, S., Tüzün, Z., Haselden, M., ve Piri Erbaş, S. (2014). Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği'nin (BORRTI) Türkçe'ye Uyarlama Çalışması. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 18(4), 112-123.

Wink, P. (1991). Two faces of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 590-597.

Winnicott, D. W. (1965). The maturational processes and the facilitating environment: Studies in the theory of emotional development. In *The Maturational Processes and the Facilitating Environment: Studies in the Theory of Emotional Development*(pp. 1-276). London: the Hogarth Press and the Institute of Psycho-analysis.

- von Zerssen, D. (2002). Development of an integrated model of personality, personality disorders and severe axis I disorders, with special reference to major affective disorders. *Journal of affective disorders*, 68(2-3), 143-158.
- Young, J. E., ve Klosko, J. S. (1994). *Reinventing Your Life: The Breakthrough Program to End Negative Behavior... and Feel Great Again*. Penguin.
- Young, J. E., Klosko, J. S., Weishaar, M. (2003). *Schema Therapy: A Practitioner's Guide*. New York (NY): Guilford Publications.
- Zeigler-Hill, V., Green, B. A., Arnau, R. C., Sisemore, T. B., ve Myers, E. M. (2011). Trouble ahead, trouble behind: Narcissism and early maladaptive schemas. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 42, 96 - 103.
- Zeigler-Hill, V., Myers, E. M., ve Clark, C. B. (2010). Narcissism and self-esteem reactivity: The role of negative achievement events. *Journal of Research in Personality*, 44, 285–292.

Ek 1. Çalışmanın Birinci Kısımının Aydınlatılmış Onam Formu

Bir araştırma projesine davet edilmektesiniz. Karar vermeden önce araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını anlamanız çok önemlidir. Lütfen biraz zaman ayırın ve aşağıdaki bilgileri dikkatlice okuyun, isterseniz başkalarıyla tartışın. Açık olmayan bir bölüm varsa ya da daha ayrıntılı bilgiye ihtiyaç duyuyorsanız bize aşağıda belirtilen iletişim adresinden ulaşabilirsiniz.

Bu araştırmanın konusu 'narsistik yapılanmanın büyülenmeci ve kırılğan boyutunda romantik ilişkilerde yaşanması muhtemel benliği örseleyen yaşantılara (terk edilme, dışlanma, reddedilme ve eleştirilme) yönelik tutumlarının ve karşındakinin tepkilerine yönelik beklentilerinin ayrıntılı olarak betimlenmesi'dir. Araştırmamız Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü Klinik Psikoloji alanında doktora tezi olarak Prof. Dr. Elif BARIŞKIN tarafından yürütülmektedir. Araştırmanın yürütülmesi için *Hacettepe Üniversitesi Etik Kurul Komisyonu*'ndan onay alınmıştır.

Araştırmamız yaklaşık 700 kadar katılımcıya ulaşmayı hedeflemektedir. Araştırmamız kapsamında Hacettepe Üniversitesi'nde öğrenimine devam eden 18-30 yaş arasındaki öğrenciler seçilmiştir. Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmaya katılmanın ya da araştırmadan ayrılmanın herhangi bir olumlu- olumsuz sonucu bulunmamaktadır. Aynı şekilde araştırmaya katılmayı kabul ettikten sonra da araştırmanın herhangi bir yerinde hiçbir neden göstermeksizin herhangi bir zarar ya da elde edilmesi beklenen bir yarar kaybına yol açmadan araştırmadan çekilebilirsiniz.

Araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz takdirde yaklaşık 15-20 dk sürecek bir ölçek uygulaması söz konusu olacaktır. Bu esnada alınacak bilgiler tamamen anonim hale getirilecek, bu amaçla isim soy ad gibi kişisel bilgiler içermeyecek ve alınan bilgiler gizli tutulacak ve tamamen araştırma amaçlı olarak kullanılacaktır. Ancak araştırmanın ikinci aşamasına davet edilmeniz durumunda size ulaşabilmemiz için mail adresiniz ve telefon numaranız istenecek ve bu bilgilerin gizliliği tamamen araştırmacı tarafından korunacaktır.

Araştırmaya katılmanın size hemen dönecek bir faydası bulunmamakla beraber, araştırma sonuçlarımızın gelecekte kuruma, topluma veya bilime faydalarının olacağı umulmaktadır. Araştırmaya gönüllü katılımız halinde "araştırma amaçlı" uygulanacak hiçbir şey için sizden veya bağlı olduğunuz sosyal güvenlik kurumundan ücret ödemeyecektir.

Araştırma sonucu elde edilecek verilere giriş sorumlu araştırmacılar tarafından dikkatlice izlenecek ve katılımcıların kimlikleri hakkında bilgi verebilecek hiç bir veri katılımcıların açık onamı olmaksızın verilmeyecektir. Katılımcıdan elde edilen verilerin depolanması ve gelecekte başka araştırmalarda kullanılması ihtimali söz konusu olursa, katılımcılara ait veriler kimlik bilgileri gizli tutulmak kaydıyla eğitim amaçlı kullanılabilir.

Araştırma sonunda sonuçlar hakkında bilgi almak istediğiniz durumda arka sayfadaki adreslerden bize ulaşabilirsiniz. Araştırmamıza katılımınız için teşekkür ederiz.

Araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul ediyorum...

imza

Bize ulaşabileceğiniz iletişim adresleri:

Prof. Dr. Elif BARIŞKIN

Hacettepe Üniversitesi

Hastanesi erişkin

Psikiyatri ABD

Sıhhiye Kampüsü , Ankara Türkiye
Ankara Türkiye

Tel: 0312 297 83 26

ekacakci@hacettepe.edu.tr

gamzesen@hacettepe.edu.tr

Araç. Gör. Gamze ŞEN

Hacettepe Üniversitesi

Edebiyat Fakóltesi

Psikoloji Bölümü

Beytepe Kampüsü 06800,

Tel: 0312 297 83 25

Ek 2. Kişisel Bilgi Formu

Tarih: ..../..../.....

Demografik Bilgi Formu

Bu araştırmanın amacı Patolojik Narsisizm Envanteri'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yürütülüp Türkiye örneğinde Standardizasyonunun yapılmasıdır. Lütfen her soru grubunun başındaki yönergeleri dikkatle okuyunuz ve soruları bu yönergelere göre yanıtlayınız. Verdiğiniz yanıtlar kişisel değil toplu olarak değerlendirilecektir. Sorulara içtenlikle yanıt vermeniz bizim için çok önemlidir. Lütfen her maddeyi dikkatlice okuyunuz ve hiçbir maddeyi boş bırakmayınız. Araştırmayla ilgili soru ve sorunlarınız için Aşağıdaki eposta adresinden araştırmacılarla iletişim kurabilirsiniz. Sizden istenen mail adresi ve iletişim bilgileri araştırmanın ikinci aşamasına davet edilme durumunuzda sizinle iletişime geçilebilmesi içindir. Bilgilerin gizliliği araştırmacı tarafından korunmaktadır.

Prof. Dr. Elif BARIŞKIN

Arş. Gör. Gamze ŞEN

1. Cinsiyetiniz .....
2. Yaşınız .....
3. Devam etmekte olduğunuz
  - a. Üniversite.....
  - b. Bölüm.....
  - c. Sınıf.....
4. Medeni durumunuz? Evli..... Bekar..... Diğer (Lütfen açıklayınız).....
5. Şu anda devam eden romantik ilişkiniz var mı? ( ) Evet ( ) Hayır
6. 0-6 yaş arasında (hastalık, taşınma, boşanma, ayrı yaşama vb. nedenlerle) annenizden 1 haftadan uzun bir süre ayrı kaldınız mı?

( ) Evet, lütfen nedenini açıklayınız .....

( ) Hayır

Araştırmanın 2. Aşamasında yer alma durumunuz açısından lütfen belirtiniz

İletişim bilgileri:

Eposta:

Telefon:

Ek 3. Patolojik Narsisizm Envanteri Örnek Maddeler

Aşağıda bazı tanımlayıcı ifadeler bulacaksınız. Lütfen her birini düşünün ve sizi ne derece iyi tanımladığını belirtin. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Basitçe her bir ifadenin sizi ne kadar iyi tanımladığını 6 dereceli ölçek üzerinde tek bir maddeyi işaretleyerek gösterin.

	0-----1-----2-----3-----4-----5				
Ben	<i>Beni</i>	<i>Beni</i>	<i>Beni</i>	<i>Beni</i>	<i>Beni</i>
<i>hiç</i>	<i>büyük ölçüde</i>	<i>pek</i>	<i>çok az</i>	<i>büyük ölçüde</i>	
<i>tam olarak</i>	<i>tanımlamıyor</i>	<i>tanımlamıyor</i>	<i>tanımlıyor</i>	<i>tanımlıyor</i>	<i>tanımlıyor</i>
<i>tanımlıyor</i>					

	Beni hiç tanımlamıyor	Beni büyük ölçüde tanımlamıyor	Beni pek tanımlamıyor	Beni çok az tanımlıyor	Beni büyük ölçüde tanımlıyor	Beni tam olarak tanımlıyor
3. Beni hayal kırıklığına uğrattıklarında, bazen başkaları ile ilgili beklentilerimden mahçubiyet duyarım.	0	1	2	3	4	5
4. Genellikle herhangi bir konuda ikna edici olabilirim.	0	1	2	3	4	5
5. Yalnız olduğumda iyi hissetmekte zorlanırım.	0	1	2	3	4	5
11. İnsanlar onlar için yaptığım onca şeyi fark etmediklerinde öfkeden çıldırırım.	0	1	2	3	4	5
13. Hayranlık duymadığım biriyle samimi düşünce ve hislerimin hepsini paylaşmam.	0	1	2	3	4	5
14. Sık sık çevrem üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğumu düşlerim.	0	1	2	3	4	5
21. Başkaları beklentilerimi karşılamadıklarında, genellikle istediklerimle ilgili mahçubiyet duyarım.	0	1	2	3	4	5
22. Başkaları bana güvendiğinde kendimi önemli hissederim.	0	1	2	3	4	5
27. Bazen istediğim şeyleri yapmayacaklarından korktuğum için insanlardan uzak dururum.	0	1	2	3	4	5
29. Eleştirildiğimde öfkelenirim.	0	1	2	3	4	5
30. İnsanların bana hayran olduğunu bilmediğim sürece kendimi iyi hissetmem zordur.	0	1	2	3	4	5
31. Sık sık çabalarım için ödüllendirildiğimi düşlerim.	0	1	2	3	4	5

Ek 4. Narsistik Kişilik Envanteri Örnek Maddeleri

Yönerge: Aşağıdaki her bir tutum çifti içinden, lütfen size en uygun olanı (X) ile belirtiniz.

1		İnsanlar bana iltifat ettiklerinde bazen utanırım.
		İyi biri olduğumu biliyorum, çünkü herkes böyle söyler.
4		İnsanlar üzerinde otorite kurmaktan hoşlanırım.
		Emirlere uymaktan rahatsız olmam.
10		İnsanlardan çok şey beklerim.
		Başkaları için bir şeyler yapmaktan hoşlanırım.
11		İlgi merkezi olmaktan hoşlanırım.
		İlgi merkezi olmak beni rahatsız eder.
14		İnsanlar söylediklerimin bazılarına inanır.
		Sıra dışı biriyim.

Ek 5. Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Örnek Maddeler

Her bir maddeyi dikkatlice okuyun. Daha sonra sizin yanıtınız olan harfi daire içine alın. Eğer madde içinde söz edilen durum sizin için doğruysa **DOĞRU** sütununda yer alan **D** harfini daire içine alın. Eğer madde içinde söz edilen durum sizin için doğru değilse **YANLIŞ** sütununda yer alan **Y** harfini daire içine alın. Her bir madde için sadece bir tane harfi daire içine alın. Hiç atlamadan tüm maddeleri yanıtlayın.

ÖRNEK

Örneğin aşağıdaki durum sizin için doğruysa. Kendinizi zaman zaman çok mutsuz hissediyorsanız **DOĞRU** yani **D** harfini daire içine alın.

Madde		DOĞRU	YANLIŞ
1	Zaman zaman kendimi çok mutsuz hissedirim.	D	Y

Desteyiniz için şimdiden teşekkürler

Madde		DOĞRU	YANLIŞ
6	Çevremdekiler bana bir yetişkinden çok, çocukmuşum gibi davranır.	D	Y
10	Bazen istediğimi elde etmek için hemen hemen her şeyi yaparım.	D	Y
13	Birine yakınlaşmak benim için zordur.	D	Y
20	Hayatta çok incitildim.	D	Y
25	İlişkilerde, karşımdaki kişiyle sürekli bir arada olmadığım sürece tatmin olmam.	D	Y
31	Bana yakın birine kızdığım zaman, bunu ayrıntılarıyla konuşabilirim.	D	Y
36	Herkesi memnun etmem gerektiğini hissedirim aksi takdirde beni reddedebilirler.	D	Y
40	Arkadaş edinmek benim için sorun değildir.	D	Y
42	Bana yakın olan birine istediğim bir şeyi yaptıramadığımda, kızgın ya da incinmiş hissedirim.	D	Y
46	İlişkilere çok şey katar ve çok şey alırım.	D	Y
49	İyi bir annenin, çocuklarını daima memnun etmesi gerektiğine inanırım.	D	Y

Ek 6. Zorlayıcı Kişilerarası Deneyimleri Temsil Eden 12 Hikâye

Başarısızlık durumuna ilişkin öyküler:

Seçilen öykü: Okulunuzu 1 yıl uzattınız ve şimdi uzayan yılın ikinci yarıyılının sonlarındasınız. Bu gün 5. defa aldığınız ve okulu uzatmanıza sebep olan dersten bütünlemeye girdiniz. Sınavınız oldukça kötü geçti. Önümüzdeki dönem de dersi tekrar alacağınıza kesin gözüyle bakıyorsunuz. Telefon çalıyor, sevgiliniz arıyor. Telefonu açtığınızda sesi çok neşeli '**Ne olduğunu asla tahmin edemezsin, sınavlar açılmış A almışım. Mezun oluyorum. Hemen hazırlan bunu kutlamalısınız.**' Diyor

Alternatif öykü 1: Son günlerde uzun zamandır çalışmak istediğiniz bir yerde tam da size uygun bir iş pozisyonu açıldığını öğrendiniz. Bu pozisyon için rekabet etmeye hazırsınız ve işi çok istiyorsunuz. İş görüşmesine gidiyorsunuz ve iş mülakatınız gayet güzel geçiyor. Mülakat sonuçlarını öğrenmek için size verilen randevu saatinde işyerine ulaştığınızda içerden gülme sesleri duyuyorsunuz. Bir kutlama olduğunu düşünüyorsunuz. Yaklaştığınızda kapının aralık olduğunu fark ediyor, yavaşça açtığınızda ise iş yeri sahibinin başka birine 'Tüm başvuran adaylar arasında en iyisi sendin, iş senin' dediğini duyuyorsunuz.

Alternatif öykü 2: O gün çok yakın bir arkadaşınızla satranç oynamaya karar veriyorsunuz. Uzun yıllardır satranç oynuyorsunuz ve oyunda çok iddialısınız. Aynı şekilde arkadaşınız da bu oyunda çok iddialı olduğunu söylüyor. Çok iyi bir oyuncu olduğunuzu biliyorsunuz ve kendinizde çok güveniyorsunuz. Ancak oyun ilerledikçe onun sizden çok daha iyi oynadığını fark ediyorsunuz. Oynadığınız 5 oyun boyunca sizi oldukça zorluyor. Her oyunun sonunda da sizi ezici bir üstünlükle yeniyor. Son elde ise sizi mat ediyor ve size dönüp: '**5-0 ben kazandım.**' diyor.

Terk edilme durumuna ilişkin öyküler:

Seçilen öykü: Sevgilinizin işi gereği bir süre yurt dışında yaşaması gerektiği bir dönem oldu. Sevgilinizle uzun süredir berabersiniz ve ikiniz de bu bir arada olmaktan mutlusunuz. Dönmesine bir ay kala sevgiliniz önemli bir konuda sizinle konuşması gerektiğini söyledi. İnternet üzerinden konuşurken ona sizinle konuşmak istediği konunun ne olduğunu sordunuz. Sevgiliniz: '**Buradaki işime devam etmem için bir teklif aldım. Dönmeyi düşünmüyorum. Seninle ilişkimize böyle devam edemeyiz, senden ayrılmaya karar verdim.**' dedi.

Alternatif öykü 1: İşten erken çıktınız ve eve erken gidip sevgilinize sürpriz yapmaya karar verdiniz. Apartman merdivenlerinden yukarıya doğru çıkarken bazı seslerin geldiğini duydunuz. Kapıya doğru yaklaştıkça seslerin sizin evden geldiğini, sevgilinizin biriyle konuştuğunu fark ettiniz. Kapıyı açtınız ve sevgilinizin telefonda yakın bir arkadaşıyla konuştuğunu anladınız. Sevgiliniz sizin geldiğinizi fark etmeden konuşmasını sürdürdü ve telefondaki arkadaşına: '**Onunla konuşacağım ve ayrılmak istediğimi söyleyeceğim. Başkasını seviyorum.**' diye fısıldadığını duydunuz.

Alternatif öykü 2: O gün işiniz beklediğinizden erken bitti ve sevgilinizi kahve içmeye davet ettiniz. Sözleştiğiniz mekâna önce siz geldiniz. Ardından sevgiliniz de geldi ama

yüzü düşük ve oldukça keyifsiz görünüyor. Neler olduğunu sorduğunuzda “Ailem ilişkimizi onaylamıyor. Senden ayrılmaya karar verdim. İlişkimiz bitti!” dedi.

Reddedilme durumuna ilişkin öyküler

Seçilen öykü: Çok yoğun bir gün geçiriyorsunuz ve bu günün sonunda artık dinlenmek ya da keyifli bir şeye vakit ayırmak istiyorsunuz. Sevgilinizin desteğine ihtiyaç duyuyorsunuz. Onunla vakit geçirmenin size iyi geleceğini düşünüyorsunuz. İşlerinizi bitirmenize yakın, telefonla sevgilinizi arıyor ve dışarı çıkmayı teklif ediyorsunuz. Sevgiliniz ‘Bu akşam mı? Kesinlikle olmaz, ben kendime başka plan yaptım’ diyor.

Alternatif öykü 1: Sevgilinizle uzun zamandır aranız kötüydü. Bu nedenle, karşılıklı karar vererek 3 ay önce ayrıldınız. Artık bu durum sizi fazlasıyla üzüyor ve bir şeyler yapmaya karar veriyorsunuz. Onun en sevdiği grubun şehrinizde bir konseri olduğunu öğreniyor ve hemen iki bilet satın alıyorsunuz. Sonra arayıp haber veriyorsunuz ve onunla konsere katılmayı çok istediğinizi, bu sayede aranızın düzelebileceğini umduğunuzu söylüyorsunuz. Sevgiliniz ‘Biz ayrıldık, lütfen bu şekilde işleri zorlaştırma’ diyor.

Alternatif öykü 2: Son günlerde, sevgilinizle ilişkinizde ciddi adımlar atabilecek bir aşamaya geldiğinizi düşünüyorsunuz. Onu ailenizle tanıştırmak istediğinizi söylüyorsunuz ve sevgiliniz ‘Ben ailenle tanışmanın büyük bir adım olduğunu düşünüyorum. Bu işin bu kadar büyümesine şimdilik hazır değilim.’ diyor.

Eleştirilme durumuna ilişkin öyküler

Seçilen öykü: Sevgilinizle çok keyifli vakit geçirdiğinizi düşündüğünüz bir günün sonunda birlikte bir kafeye oturdunuz. Orda herkesten uzak bir masada sadece ikiniz keyifli sohbet ediyorsunuz. O günkü vaktinizi ne kadar keyifli geçirdiğinizi konuşurken bir anda sevgiliniz. ‘Her şey çok güzeldi ama sen yine yaptın yapacağını’ diyor.

Alternatif öykü 1: Sevgilinizle birlikte öğlen yemeğindesiniz. Siparişlerinizin gelmesini beklerken keyifle sohbet ediyorsunuz. Siparişleriniz geliyor ve sevgiliniz ‘Hep aynı yerlere geliyoruz. İnsanlar sevgilileriyle ne kadar farklı yerler geziyor. Sen de başkaları gibi yeniliklere açık olsaydın keşke’ diyor.

Alternatif Öykü 2: Sevgilinizle bir süredir mutlu bir birlikteliğiniz var. O gün de birlikte çok keyifli vakit geçirdiniz. Ancak günün sonunda küçük bir tartışma yaşadınız. Büyütülecek bir konu olmadığını biliyorsunuz ancak son sözleriniz için pişmanlık duyduunuz ve özür dilemeye karar verdiniz. Ona mesaj gönderdiniz ve üzgün olduğunuzu söyleyip yarın için bir yerde buluşmaya davet ettiniz. Mesajınıza aldığınız yanıt ‘Tüm olanlardan sonra söyleyebileceğin tek şey bu mu?’ oldu.

Ek 7. Hikâyelere İlişkin Uygulama Yönergesi Ve Seçilen Hikâyeler

YÖNERGE:

Şimdi size birbirinden farklı 5 tane hikâye okuyacağım. Bunlar romantik ilişkilerde karşılaşılabilecek bazı durumlara ilişkin hikâyeler. Sizin başınıza gelmiş olabilir ya da gelmemiş olabilir. Ancak şimdi okuyacağım hikâyelerin sizin başınıza geldiğini düşünmenizi istiyorum. Şu an bir romantik ilişkiniz olabilir, daha önce olmuş şimdi olmayabilir ya da hiç olmamış olabilir. Bunun bir önemi yok. Genel olarak bir ilişki içinde böyle bir durumda kaldığınızı düşünmenizi ve nasıl tepki vereceğinizi aktarmanızı isteyeceğim. Hazırsanız başlayalım...

ISINMA ÖYKÜSÜ

İşten ya da okuldan erken çıktınız ve eve erken gidip sevgilinize sürpriz yapmaya karar verdiniz. Eve geldiğinizde başlangıçta onu evde bulmadınız sonra aradığınızda dışarıda olduğunu, tam sizi aramak üzere olduğunu söyledi. **'Erken çıkmış olman ne güzel ben de bu gün senle küçük bir gezintiye çıkalım diyecektim'** dedi.

1. Bu durumda nasıl tepki verirsiniz? (sözel veya sözsüz bir tepki olabilir)
2. Bu durumla karşılaştığınızda aklınızdan ne geçer? (Cevap gelmezse: ne düşünürsünüz? O anda ilk aklınıza gelen şey ne olur?)
3. Bu durumla karşılaştığınızda nasıl hissedersiniz? (Cevap vermezse: Duygularınız ne olur?)
4. Sizce siz böyle söyleyince o ne tepki verir?
5. Peki, siz aslında nasıl tepki vermesini istersiniz?

Yardımlar: (Katılımcı ana hikâyeyi değiştirmeye yönelik sorular sorabilir 'Ona sürpriz yapmak için mi erken çıkmışım?' bu durumda hikâyeye yönelik algısına müdahale etmeyin 'Sizce nasıl olmuştur?', 'Nasıl olduğunu düşünüyorsanız öyle devam edin', 'Bu sizin hikâyeniz siz nasıl olduğunu düşünüyorsanız öyle devam edin' Şeklinde yanıtlanmalıdır.)

(Katılımcı hikâyenin sonuçlanmasına ilişkin net bir yanıt vermezse. 'Gezintiye çıkar mıydınız?' 'O günün sonu nasıl biterdi?' 'Peki, sizce bu hikâye tamamlanırdı?' şeklinde hikâyenin sonunu netleştirin)

BAŞARI TEMALI ÖYKÜ

Okulunuzu 1 yıl uzattınız ve şimdi uzayan yılın ikinci yarıyılına sonlarındasınız. Bu gün 5. defa aldığınız ve okulu uzatmanıza sebep olan dersten bütünlemeye girdiniz. Sınavınız oldukça kötü geçti. Önümüzdeki dönem de dersi tekrar alacağınıza kesin gözüyle bakıyorsunuz. Telefonunuz çalıyor, sevgiliniz arıyor. Telefonu açtığınızda sesi çok neşeli **'Ne olduğunu asla tahmin edemezsin, sınavlar açıklanmış A almışım. Mezun oluyorum. Hemen hazırlan bunu kutlamalıyız.'** Diyor.

1. Bu durumda nasıl tepki verirsiniz? (sözel veya sözsüz bir tepki olabilir)
2. Bu durumla karşılaştığınızda aklınızdan ne geçer? (Cevap gelmezse: ne düşünürsünüz? O anda ilk aklınıza gelen şey ne olur?)
3. Bu durumla karşılaştığınızda nasıl hissedersiniz? (Cevap vermezse: Duygularınız ne olur?)
4. Sizce siz böyle söyleyince o ne tepki verir?
5. Peki, siz aslında nasıl tepki vermesini istersiniz?

Yardımlar: ('Peki, siz aslına nasıl tepki vermesini isterdiniz? Sorusundan sonra katılımcı ana öyküyü değiştirecek bir cevap vermek isteyebilir. Bu durumda ana öyküyü değiştirmesine engel olunmalıdır. '.... Hemen hazırlan bunu kutlamalıyız, dedikten sonra sizin ..... Tepkiniz karşısında ne tepki vermesini isterdiniz?' şeklinde ana öyküyü koruyup 2. tepkiye yönlendirebilirsiniz.)

TERK EDİLME TEMALI ÖYKÜ

Sevgilinizin işi gereği bir süre yurt dışında yaşaması gerektiği bir dönem oldu. Sevgilinizle uzun süredir berabersiniz ve ikiniz de bu bir arada olmaktan mutlusunuz. Dönmesine bir ay kala sevgiliniz önemli bir konuda sizinle konuşması gerektiğini söyledi. İnternet üzerinden konuşurken ona sizinle konuşmak istediği konunun ne olduğunu sordunuz. Sevgiliniz: **'Buradaki işime devam etmem için bir teklif aldım. Dönmeyi düşünmüyorum. Seninle ilişkimize böyle devam edemeyiz, senden ayrılmaya karar verdim.'** Diyor.

1. Bu durumda nasıl tepki verirsiniz? (sözel veya sözsüz bir tepki olabilir)
2. Bu durumla karşılaştığınızda aklınızdan ne geçer? (Cevap gelmezse: ne düşünürsünüz? O anda ilk aklınıza gelen şey ne olur?)
3. Bu durumla karşılaştığınızda nasıl hissedersiniz? (Cevap vermezse: Duygularınız ne olur?)
4. Sizce siz böyle söyleyince o ne tepki verir?
5. Peki, siz aslında nasıl tepki vermesini istersiniz?

Yardımlar: (Katılımcı hikâyeyi kendi adına netleştirmek adına 'ayrılacağına sinyalini vermiş mi yoksa aniden mi geliyor' diye sorabilir. Bu durumda hikâyeye yönelik algısına müdahale etmeyin 'Sizce nasıl olmuştur?', 'Nasıl olduğunu düşünüyorsanız öyle devam edin', 'Bu sizin hikâyeniz siz nasıl olduğunu düşünüyorsanız öyle devam edin' şeklinde yanıtlanmalıdır.)

(Katılımcı bu hikâyede bu tepki ne derece hoşunuza gider sorusuna 1-10 Aralığı dışında 0 verebilir, not alın. Aralık değerinde vermesi için zorlamayın. Ya da 'Nesi hoşuma gitsin ki hiç olumlu bir şey yok' şeklinde yanıtlayabilir. Bu durumda '1 hiç hoşuma gitmez 10 çok hoşuma gider skalasında 1'e daha yakın gibi anlıyorum, bir rakam vermenizi istesem kaç verirsiniz?' diye sorun.)

REDDEDİLME TEMALI ÖYKÜ

Çok yoğun bir gün geçiriyorsunuz ve bu günün sonunda artık dinlenmek ya da keyifli bir şeye vakit ayırmak istiyorsunuz. Sevgilinizin desteğine ihtiyaç duyuyorsunuz. Onunla vakit geçirmenin size iyi geleceğini düşünüyorsunuz. İşlerinizi bitirmenize yakın, telefonla sevgilinizi arıyor ve dışarı çıkmayı teklif ediyorsunuz. Sevgiliniz **'Bu akşam mı? Kesinlikle olmaz, ben kendime başka plan yaptım'** diyor.

6. Bu durumda nasıl tepki verirsiniz? (sözel veya sözsüz bir tepki olabilir)
7. Bu durumla karşılaştığınızda aklınızdan ne geçer? (Cevap gelmezse: ne düşünürsünüz? O anda ilk aklınıza gelen şey ne olur?)
8. Bu durumla karşılaştığınızda nasıl hissedersiniz? (Cevap vermezse: Duygularınız ne olur?)
9. Sizce siz böyle söyleyince o ne tepki verir?

10. Peki, siz aslında nasıl tepki vermesini istersiniz?

Yardımlar: (Katılımcı kiminle plan yapmış diye sorabilir. Bu durumda hikâyeye yönelik algısına müdahale etmeyin 'Sizce nasıl olmuştur?', 'Nasıl olduğunu düşünüyorsanız öyle devam edin', 'Bu sizin hikâyeniz siz nasıl olduğunu düşünüyorsanız öyle devam edin' Şeklinde yanıtlanmalıdır.)

(Katılımcı siz aslında nasıl tepki vermek istediniz sorusu karşısında ana öyküü değiştirmek isteyen bir cevap verebilir. Bu durumda ana öyküyü değiştirmesine engel olunmalıdır. '.... kesinlikle olmaz, ben kendime başka plan yaptım, dedikten sonra sizin .... Tepkiniz karşısında ne tepki vermesini isterdiniz?' şeklinde ana öyküyü koruyup 2. tepkiye yönlendirebilirsiniz.)

ELEŞTİRİLME TEMALİ ÖYKÜ

Sevgilinizle çok keyifli vakit geçirdiğinizi düşündüğünüz bir günün sonunda birlikte bir kafeye oturdunuz. Orda herkesten uzak bir masada sadece ikiniz keyifli sohbet ediyorsunuz. O günkü vaktinizi ne kadar keyifli geçirdiğinizi konuşurken bir anda sevgiliniz. **'Her şey çok güzeldi ama sen yine yaptın yapacağını'** diyor.

1. Bu durumda nasıl tepki verirsiniz? (sözel veya sözsüz bir tepki olabilir)
2. Bu durumla karşılaştığınızda aklınızdan ne geçer? (Cevap gelmezse: ne düşünürsünüz? O anda ilk aklınıza gelen şey ne olur?)
3. Bu durumla karşılaştığınızda nasıl hissedersiniz? (Cevap vermezse: Duygularınız ne olur?)
4. Sizce siz böyle söyleyince o ne tepki verir?
5. Peki, siz aslında nasıl tepki vermesini istersiniz?

Yardımlar: (Katılımcı siz aslında nasıl tepki vermek istediniz sorusu karşısında ana öyküü değiştirmek isteyen bir cevap verebilir. Bu durumda ana öyküyü değiştirmesine engel olunmalıdır. '.... sen yine yaptın yapacağını, dedikten sonra sizin .... Tepkiniz karşısında ne tepki vermesini isterdiniz?' şeklinde ana öyküyü koruyup 2. tepkiye yönlendirebilirsiniz.)

Ek 8. Çalışmanın İkinci Kısımının Aydınlatılmış Onam Formu

Bir araştırma projesine davet edilmektesiniz. Karar vermeden önce araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını anlamanız çok önemlidir. Lütfen biraz zaman ayırın ve aşağıdaki bilgileri dikkatlice okuyun, isterseniz başkalarıyla tartışın. Açık olmayan bir bölüm varsa ya da daha ayrıntılı bilgiye ihtiyaç duyuyorsanız bize aşağıda belirtilen iletişim adresinden ulaşabilirsiniz.

Bu araştırma kapsamında 'Narsistik Örüntüler ve Örseleyici Kişiler Arası Deneyimlere Verilen Tepkiler' üzerine bir inceleme yürütülmektedir. Araştırmamız Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü Klinik Psikoloji alanında Gamze ŞEN'in doktora tezi olarak Prof. Dr. Elif BARIŞKIN'ın kontrolünde yürütülmektedir.

Araştırmaya katılmanın ya da araştırmadan ayrılmanın herhangi bir olumlu- olumsuz sonucu bulunmamaktadır. Aynı şekilde araştırmaya katılmayı kabul ettikten sonra da araştırmanın herhangi bir yerinde hiçbir neden göstermeksizin herhangi bir zarar ya da elde edilmesi beklenen bir yarar kaybına yol açmadan araştırmadan çekilebilirsiniz.

Araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz takdirde yaklaşık 10-15 dk sürecek bir ölçek uygulaması söz konusu olacaktır. Bu esnada alınacak bilgiler tamamen anonim hale getirilecek, bu amaçla isim soy ad gibi kişisel bilgiler içermeyecek ve alınan bilgiler gizli tutulacak ve tamamen araştırma amaçlı olarak kullanılacaktır.

Araştırmaya katılmanın size hemen dönecek bir faydası bulunmamakla beraber, araştırma sonuçlarımızın gelecekte kuruma, topluma veya bilime faydalarının olacağı umulmaktadır.

Araştırma sonucu elde edilecek verilere giriş sorumlu araştırmacılar tarafından dikkatlice izlenecek ve katılımcıların kimlikleri hakkında bilgi verebilecek hiç bir veri katılımcıların açık onamı olmaksızın verilmeyecektir. Katılımcıdan elde edilen verilerin depolanması ve gelecekte başka araştırmalarda kullanılması ihtimali söz konusu olursa, katılımcılara ait veriler kimlik bilgileri gizli tutulmak kaydıyla eğitim amaçlı kullanılabilir.

Araştırma sonunda sonuçlar hakkında bilgi almak istediğiniz durumda aşağıdaki adreslerden bize ulaşabilirsiniz. Araştırma sonuçları katılımcıların kişisel bilgileri gizlenerek grup halinde yorumlanıp yayınlanacaktır.

Araştırmamıza katılımınız için teşekkür ederiz.

Araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul ediyorum...

imza

Bize ulaşabileceğiniz iletişim adresleri:

Prof. Dr. Elif BARIŞKIN
Hacettepe Üniversitesi
Erişkin Hastanesi
Psikiyatri ABD
Sıhhiye kampüsü 06800, Ankara Türkiye
06800,
Tel: 0312 297 83 26
ekabakci@hacettepe.edu.tr

Arş. Gör. Gamze ŞEN
Hacettepe Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Psikoloji Bölümü
Beytepe Kampüsü

Tel: 0312 297 83 25
gamzesen@hacettepe.edu.tr

Ek 9. Çalışmanın İkinci Kısımının Demografik Bilgi Formu

Tarih:...../...../.....

Katılımcı no:....

Yaş:...

Cinsiyet:.....

Medeni durum:.....

Şu an devam eden bir romantik ilişkiniz var mı?.....

İlişkiniz varsa süresi:.....

Ek 10. Etik Komisyon Onayı

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : 35853172/ 433-646

11 Mart 2016

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Psikoloji Anabilim Dalı doktora programı öğrencilerinden Arş. Gör. Gamze ŞEN'in Prof. Dr. Elif BARIŞKIN danışmanlığında hazırladığı "Narsistik Örüntüler ve Örseleyici Kişilerarası Deneyimlere Verilen Tepkiler" başlıklı doktora tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 8 Mart 2016 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Rahime M. NOHUTCU
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek: Tutanak

REKTÖRLÜK
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon: 0 (312) 305 3001 - 3002 • Faks: 0 (312) 311 9992
E-posta: vazimd@hacettepe.edu.tr • www.hacettepe.edu.tr

Ayrıntılı Bilgi için:
Yazı İşleri Müdürlüğü
0 (312) 305 1008

Asan Rey

Ek 11. Orijinallik Belgesi

 <p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU</p>
<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA</p>
Tarih: 02/04/2019
<p>Tez Başlığı: NARSİSTİK ÖRÜNTÜLER VE ZORLAYICI KİŞİLERARASI DENEYİMLERE VERİLEN TEPKİLER: BİLİŞSEL KİŞİLERARASI KURAM ÇERÇEVESİNDE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÖRNEKLEMİNDE BİR İNCELEME</p>
<p>Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 232 sayfalık kısmına ilişkin, 02/04/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 7 'dir.</p>
<p>Uygulanan filtrelemeler:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2- ☒ Kaynakça hariç 3- ☒ Alıntılar hariç 4- ☐ Alıntılar dâhil 5- ☒ 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç
<p>Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p>
<p>Gereğini saygılarımla arz ederim.</p>
 02.04.2019
<p>Adı Soyadı: Gamze ŞEN</p> <p>Öğrenci No: N11221955</p> <p>Anabilim Dalı: Psikoloji</p> <p>Programı: Klinik</p> <p>Statüsü: ☐ Doktora ☒ Bütünleşik Dr.</p>
<p>DANIŞMAN ONAYI</p> <p>UYGUNDUR.</p> Prof. Dr. Elif Barışkın